

Økonomiske analyser

Statistics Norway

Statistisk sentralbyrå

Konjunkturtendensene

- Utviklingen i norsk og internasjonal økonomi
- Prognoser for norsk økonomi for 2001-2003

Artikler

- Er utslippene til luft lavere i dag enn for 50 år siden?
- Klimagassutslipp, konsumentpriser og levestandard
- Har Norge råd til folketrygden?
- Revidert nasjonalregnskap 1998-2000
- Offentlige finanser 2000

t320.5
Ø5a ex 21

Statistisk sentralbyrå

008560VLA

3/2001

Økonomiske analyser

20. årgang

3/2001

Innhold

Konjunkturtendensene	3
Internasjonal økonomi	4
Norsk økonomi	9
<i>Kjetil Telle:</i>	
Er utslippene til luft lavere i dag enn for 50 år siden?	21
<i>Dag Einar Sommervoll og Jørgen Aasness:</i>	
Klimagassutslipp, konsumentpriser og levestandard	27
<i>Knut Moum og Ingvild Strømsheim Wold:</i>	
Har Norge råd til folketrygden?	36
<i>Kristian Gimming:</i>	
Revidert nasjonalregnskap 1998-2000	50
<i>Pål Martin Vinghøg:</i>	
Offentlige finanser 2000	52
Forskningspublikasjoner	55
Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser og Economic Survey de siste 12 måneder	61
Tabell- og diagramvedlegg	
Konjunkturindikatorer for Norge	1*
Nasjonalregnskap og prognoser for Norge og utvalgte OECD-land	17*
Makroøkonomiske hovedstørrelser for Norge, regnskap og prognoser	58*

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 12. juni 2001.

Spørsmål om konjunkturutviklingen i Norge og utlandet kan rettes til:
Torbjørn Eika, tlf. 21 09 48 07, e-post: Torbjorn.Eika@ssb.no eller
Per Richard Johansen, tlf. 21 09 49 07, e-post: Per.Richard.Johansen@ssb.no

Konjunkturtendensene og artiklene er tilgjengelig på internett: www.ssb.no/oa/

Redaksjonen: Ådne Cappelen (ansv.), Helge Brunborg, Erik Fjærli, Audun Langørgen, Annegrete Bruvoll, Erling Røed Larsen, Bjørn Naug, Kristian Gimming og Per Richard Johansen.

Redaksjonssekretær: Aud Walseth, tlf.: 21 09 47 57 (artikkelstoff),
Lisbeth Lerskau, tlf.: 21 09 48 06 (konjunkturoversikter mv.), telefax: 21 09 00 40

Redaksjonens adresse: Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, P.b. 8131 Dep., N-0033 Oslo

Salg og abonnementservice: N-2225 Kongsvinger, tlf.: 62 88 55 00, telefax: 62 88 55 95,
salg-abonnement@ssb.no

Trykk: Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har vel 75 ansatte. Ca. 45 prosent av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 4 seksjoner og ledes av forskningsdirektør Ådne Cappelen.

- Seksjon for offentlig økonomi og personmodeller
Forskningssjef Nils Martin Stølen
 - Skatteberegninger
 - Arbeidsmarked
 - Mikrosimuleringsmodeller
- Seksjon for makroøkonomi
Forskningssjef Erling Holmøy
 - Konjunkturanalyse
 - Makroøkonomiske beregninger
 - Likevektsmodeller
- Seksjon for ressurs- og miljøøkonomi
Forskningssjef Torstein A. Bye
 - Miljø og samfunn
 - Internasjonale energimarkeder
 - Olje- og energianalyse
- Seksjon for mikroøkonometri
Fung. forskningssjef Torbjørn Hægeland
 - Konsument- og bedriftsatferd
 - Fordelingsanalyse
 - Økonometriske metoder

Økonomiske analyser utkommer med 6 nummer i året.
Neste utgave publiseres i midten av september.

Standardtegn i tabeller	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Konjunkturtendensene

Det er nå tre og et halvt år siden årsskiftet 1997/98, da norsk økonomi avsluttet den langvarige konjunkturoppgangen som satte inn i 1993. Vi beveget oss deretter inn i den avtakende delen av høykonjunkturen, dvs. inn i en konjunkturedgang, en periode der veksten i BNP for Fastlands-Norge er lavere enn den beregnede trendveksten. Men selv om veksten i de etterfølgende årene har vært lavere enn trendveksten, har den likevel vært sterk nok til at økonomien bare langsomt har beveget seg tilbake mot trenden. Med det forbehold at skjæringspunktet med en slik trend er vanskelig å beregne presist, viser våre anslag nå at trenden først nås i andre halvår i år. Dette må kunne karakteriseres som en "myk landing".

Denne beskrivelsen av norsk økonomi vil muligens virke forvirrende på mange. Mange oppfatter norsk økonomi som fortsatt å være klart inne i en høykonjunktur. Den nylig publiserte konsumprisindeksen for mai viste en vekst fra året før på hele 4,3 prosent, langt over veksten for EU-landene på 2,9 prosent. Årsaken til en slik oppfatning kan nettopp være den langsomme tilbakevendingen til trenden, som ble beskrevet ovenfor. I et mer normalt forløp, der høykonjunktur avløses av en lavkonjunktur, vil perioder der det bygges opp press på priser og lønninger (lav arbeidsledighet) blir avløst av perioder som punkterer et slikt press (høy arbeidsledighet). For norsk økonomi har en slik punktering denne gang ikke funnet sted. Det reallønnspresset som bygde seg opp under høykonjunkturen vi har bak oss, må derfor arbeide seg ut i relative endringer i priser og lønninger. Med

de nye retningslinjene for den økonomiske politikken som nå er formulert, er det i hovedsak pengepolitikens oppgave å sørge for at dette skjer uten høyere inflasjon enn rundt 2,5 prosent. Og selv om målt inflasjon for tiden er høy, skyldes det i stor grad slike midlertidige forhold som en ifølge instruksjonen skal se bort fra når resultatet skal vurderes. Målt uten virkningene av avgiftsøkninger og eventuelle engangssøkninger i energipriser, var konsumprisveksten i mai om lag 2,5 prosent.

De anslagene for norsk økonomi som presenteres i denne analysen innebærer en vekst i 2002 og 2003 som ligger nær det vi har regnet som trendveksten så langt. Vi har forsøkt å innarbeide økt finanspolitisk stimulans ved bruk av realavkastningen av Petroleumsfondet, og på den annen side balansere dette – med hensyn til inflasjonen – med bruk av pengepolitikken. Beregningene tyder på at en slik kombinasjon er oppnåelig med de anviste virkemiddelene, selv om de bygger på visse forutsetninger om forholdet mellom renter og valutakurs som vi strengt tatt ikke har et empirisk grunnlag for å vurdere.

I motsetningen til vår forrige analyse, har vi denne gang en viss nedgang i arbeidsledigheten, sett i forhold til nivået i 2000. Når en gir etterspørselsimpulser via finanspolitikken, vil det isolert sett redusere arbeidsledigheten og legge et press oppover på reallønninger, noe som både vil øke arbeidsproduktiviteten i bedriftene og mobilisere ekstra arbeidskraft, og dermed vil kunne løfte trenden noe for en tid.

Internasjonal økonomi

Internasjonal økonomi har det siste halvåret blitt stadig sterkere preget av den så langt moderate konjunkturedgangen som satte inn i USA for snart ett år siden. Dette er helt i tråd med et normalt konjunkturmønster, der konjunktursvingningene i USA – tillegg til større sjokk på tilbudssiden i oljemarkedet – er den vanligste allmenne faktoren bak endringene i produksjonsutviklingen i andre land. For oljemarkedene venter vi ingen store endringer i forhold til dagens bilde. Utviklingen i amerikansk økonomi vil derfor trolig være avgjørende for veksten i Norges eksportmarkeder, samt internasjonale rente- og valutaforhold, også i de nærmeste årene.

Forutsetter fortsatt høye oljepriser

Spotprisen på Brent Blend var om lag 26 dollar per fat i gjennomsnitt over de første fem månedene i år, mot i overkant av 28 dollar fatet i 2000. Mot slutten av november i fjor falt oljeprisen fra 33 dollar til om lag 22 dollar per fat ved årsskiftet. Oljeprisen lå i begynnelsen av juni i år på rundt 29 dollar fatet.

De høye oljeprisene gjennom fjoråret må først og fremst ses i sammenheng med de små lagrene for råolje og ferdigprodukter i OECD-området. Spesielt bidro de lave lagertallene for raffinerte oljeprodukter i Nord-Amerika og til dels Europa til økt bekymring om dekningsgraden for fremtidig forbruk. Mot slutten av fjoråret begynte spesielt lagrene av fyringsolje og råolje i USA å øke noe, noe som førte til et press nedover på prisene. Den høye oljeprisen hittil i år må derimot først og fremst sees i sammenheng med at OPEC i januar og mars vedtok å redusere produksjonskvotene med henholdsvis 1,5 og 1 millioner fat per dag ut året, selv om medlemslandene bare overholder om lag 50 prosent av produksjonskuttene. I tillegg stanset

Irak i begynnelsen av juni store deler av sin eksport innenfor den nye olje-for-mat-avtalen med FN på grunn av misnøye med at avtalen bare skulle gjelde for én måned mot tidligere et halvt år.

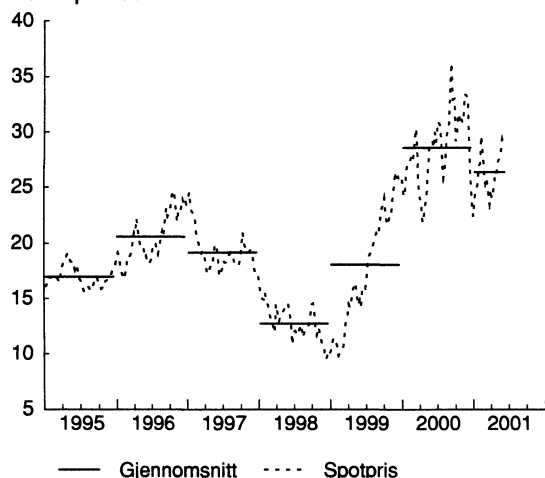
Som følge av den høye oljeprisen, fortsetter International Energy Agency (IEA) å redusere sine anslag på den globale oljeetterspørselen for inneværende år, samtidig som veksten i USA justeres ned. Likevel forventer IEA at en fortsatt høy etterspørsel etter bensin i USA og til dels Europa vil ha en stimulerende effekt på oljeprisen. Ifølge IEA er nå lagrene av ferdigprodukter og råolje i Nord-Amerika de laveste siden 1990.

OPEC har en målsetting om at prisen på en kurv av OPEC-oljer skal holde seg mellom et intervall fra 22 til 28 dollar fatet. Dersom denne oljeprisen skulle utvikle seg over 28 dollar per fat i tiden fremover, noe som med nåværende prisdifferanse tilsvarer en Brent Blend-pris på om lag 30 dollar fatet, er det rimelig å forvente at OPEC øker produksjonen for å bringe prisen tilbake til intervallet. Med forventninger om at OPEC vil klare å holde oljeprisen innenfor det ønskede intervallet i tiden fremover, har vi lagt til grunn et prisanslag på Brent Blend på 27 dollar fatet.

USA – en normal lavkonjunktur ville vare ut året

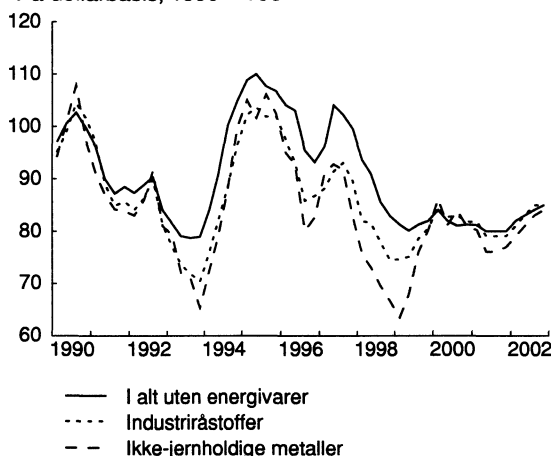
Målt som avvik fra trend, passerte amerikansk økonomi en konjunkturtopp i 2. kvartal 2000. I de etterfølgende kvartalene er produksjonsveksten blitt stadig lavere enn trendveksten (det gjelder nær sagt uansett hvordan denne måles), men veksten var fortsatt positiv i 1. kvartal i år. Det innebærer at en ennå ikke har registrert noen konjunkturedgang målt ved den

Spotprisen på Brent Blend. 1995-2001
Dollar per fat

Kilde: Norges Bank.

Indekser for råvarepriser på verdensmarkedet. 1990 - 2002
På dollarbasis, 1990 = 100

Kilder: HWWA-Institut für Wirtschaftsforschung og AIECE.

gjengse amerikanske definisjonen, som i praksis kan uttrykkes ved at produksjonen må vise negativ vekst i minst to påfølgende kvartaler. Den amerikanske sentralbanken har imidlertid svart på utviklingen med å sette sine styringsrenter kraftig ned, og 3 mnd. penge-markedsrenter har falt med 2 3/4 prosent gjennom det siste halve året, til under 4 prosent. Dollaren har likevel styrket seg i samme periode; handelsveid med 6 1/2 prosent, og mot euro med over 11 prosent.

For å forklare at dollaren regelrett styrket seg, trekker mange inn at den internasjonale integrasjonen av kapitalmarkedene nå har kommet så langt at kapitalstrømmer knyttet til langsiktige plasseringer (og dermed utsiktene til avkastning på lang sikt) er viktigere enn de kortsiktige. Gjennom sin aktivistiske pengepolitikk bekreftet den amerikanske sentralbanken at den ville understøtte vekst og lønnsomhet i bedriftene i årene framover. Samtidig ble det klart at den lavere produksjonsveksten spredte seg til andre land, med påfølgende behov for lavere renter også utenfor USA.

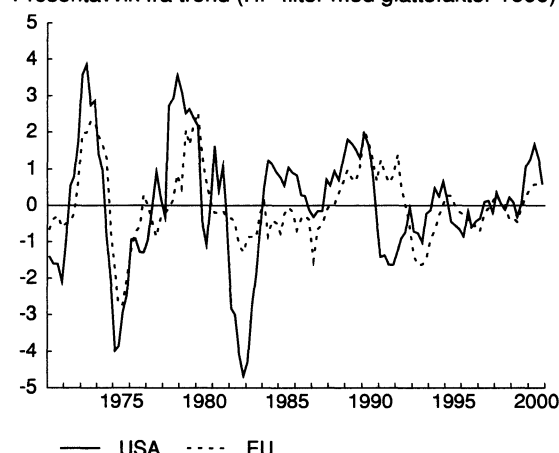
I takt med nedgangen i faktisk vekst har anslagene for årsveksten i USA for 2001 ifølge Consensus Forecasts, som innhenter anslag fra en rekke prognosemakere, blitt kraftig nedjustert, fra hhv. 3,7 og 3,0 prosent i september og desember i fjor, til 1,9 prosent i mai i år. Veksten for 2000 var til sammenligning 3,5 prosent. Dette er første gang på seks år at prognosegiverne systematisk har nedjustert sine anslag for amerikansk produksjonsvekst, for årene 1996-2000 ble anslagene systematisk oppjustert over tid. Spredningen mellom de enkelte anslagene er også uvanlig stor, sett i forhold til anslag gitt på tilsvarende tidspunkt for de foregående årene (standardavvik på 0,4 mot 0,2-0,3 de foregående årene). Også anslaget for 2002 er nedjustert, fra 3,5 prosent i januar til 3 prosent i mai.

Disse anslagene gir ikke rom for to kvartaler med negativ vekst i løpet av 2001; anslagene er f.eks. for enlig med en vekst på 1,5 prosent gjennom resten av 2001 og 4 prosent vekst gjennom 2002. Konsensusoppfatningen er altså at konjunkturavmatningen i USA ender i en "myk landing". Mai-anslagene ble innhentet før det foreløpige regnskapstallet for 1. kvartal ble nedjustert fra 2 til 1,3 prosent, målt som årlig rate fra foregående kvartal. Om prognosegiverne velger å opprettholde sine antatte vekstforløp for resten av året og gjennom 2002, vil det tilsi en nedjustering av konsensusanslaget for 2001 til 1,7 prosent.

Et slikt forløp er forholdsvis optimistisk, sett i lys av dynamikken i det normale konjunkturforløpet for USA. Men så har også det siste tiåret på viktige punkter avvirket fra det normale, først og fremst ved at næringslivets investeringer i transportmidler, maskiner, utstyr og programvare har vært en ledende komponent i forløpet. Det normale konjunkturforløpet i USA, derimot, er først og fremst knyttet til det dynamiske samspillet mellom pengepolitikken på den ene

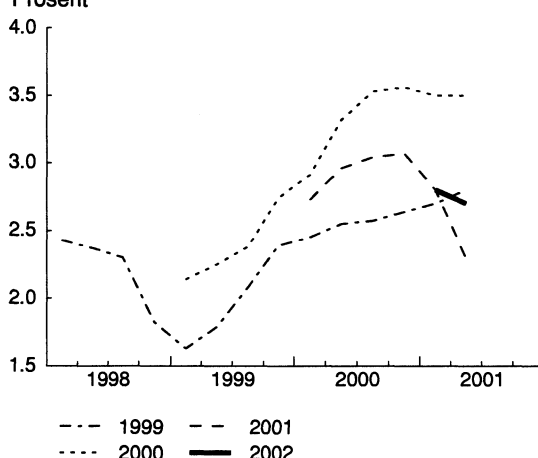
Konjunkturavvik for BNP for USA og EU-landene 1971 - 2000

Prosentavvik fra trend (HP-filter med glattefaktor 1600)

Kilde: OECD, Bureau of Economic Analysis og SSB.

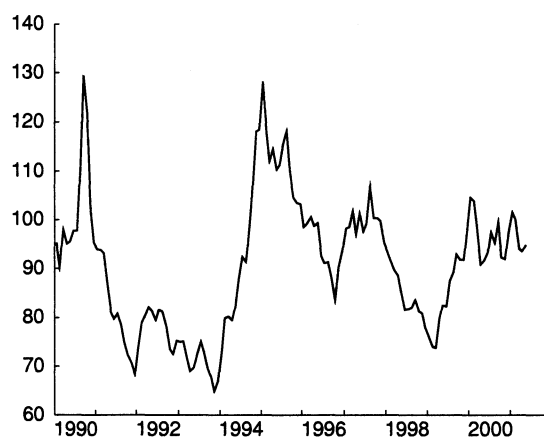
BNP-vekstanslag for Norges handelspartnere for årene 1999 - 2002 gitt på ulike tidspunkter

Kilde: Consensus Forecasts.

Indeks for aluminiumspriser. 1990 - 2001

På dollarbasis. 1979=100

Kilde: Norges Bank.

Makroøkonomiske anslag ifølge ulike kilder

Årlig endring i prosent

	BNP-vekst				Prisvekst			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
USA								
NIESR	4,2	5,0	1,6	2,3	1,8	2,4	2,1	1,1
OECD	4,2	5,0	1,7	3,1	1,8	2,4	1,9	1,6
ConsF	4,2	5,0	1,9	3,0	2,2	3,4	3,1	2,5
Japan								
NIESR	0,8	1,7	1,0	1,4	-0,7	-0,7	-1,1	-1,3
OECD	0,8	1,7	1,0	1,1	-0,7	-1,2	-0,7	-0,5
ConsF	0,8	1,7	0,9	1,5	-0,3	-0,7	-0,3	-0,3
EMU								
NIESR	2,5	3,4	2,5	2,4	1,1	2,3	2,2	1,9
OECD	2,6	3,4	2,6	2,7	1,2	2,2	2,3	1,9
ConsF	2,5	3,4	2,6	2,8	1,2	2,3	2,4	1,8
Handelspartnere								
NIESR	2,8	3,5	2,4	2,4	1,0	1,7	1,7	1,5
OECD	2,8	3,5	2,4	2,6	1,1	1,6	1,8	1,7
ConsF	2,8	3,5	2,3	2,7	1,2	2,0	2,1	1,8

NIESR fra april 2001, OECD fra april 2001 og Consensus Forecasts fra mai 2001. Alle prisanslagene fra OECD gjelder konsumdeflatoren, det samme gjelder NIESRs anslag for USA og Japan.

side, og boligbyggingen og privat konsum av varige konsumgoder på den annen. Det er disse etterspørselskomponentene som er mest rentefølsomme, og som derfor leder an i konjunkturforløpet, hvor pengepolitikken er det viktigste stabiliseringspolitiske virkemidlet. Næringslivets investeringer er derimot lite rentefølsomme, og reagerer først og fremst på endringer i samlet etterspørsel og produksjon, og de tenderer dermed til å slepe etter i konjunkturforløpet, sett i forhold til BNP. Dette mønsteret har med få unntak gitt opphav til konjunktursykler av 4-5 års varighet gjennom etterkrigstiden sett under ett, knyttet til at det tar tid før endringer i pengepolitikken virker på de rentefølsomme faktorene, tid før dette slår ut i samlet produksjon og etterspørsel, og tid før dette igjen slår ut i stramhet i arbeidsmarkedet, (frykt for) inflasjonspress og dermed ny tilstramming av pengepolitikken.

1990-tallet var annerledes. Oppsvinget i økonomien i 1992 ble drevet i gang av en sterk vekst i investeringer i maskiner og utstyr mv, investeringer som gjennom alle de etterfølgende årene har vist tosifrede vekstrater. I løpet av denne perioden har disse investeringene økt som andel av BNP fra 7 til 10 prosent. Regnet i faste priser har nivået som andel av BNP blitt fordoblet. Dette har selvsagt sammenheng med at investeringene i stor grad har vært i IKT-utstyr, der prisnivået har vært markert fallende gjennom perioden, og særlig fra 1995. Utviklingen gjennom 1990-tallet er nærmere behandlet i egen boks.

I det tradisjonelle konjunkturmønsteret varer konjunktur nedgangene normalt 6 kvartaler, dvs. at amerikansk økonomi fortsatt kan ha igjen et par svake kvartaler med vekst under trenden (muligens med direkte

fall i produksjonen gjennom sommerhalvåret) og ytterligere nedgang i rentene (1/4 - 1/2 prosentpoeng) før tilbakeslaget er fullført dene gangen. Også de vedtatte skattelettelsene vil kunne bidra til omslaget oppover. Men den lave spareraten i amerikanske husholdninger – og uten rimelige utsikter til en tilsvarende oppgang i aksjekursene som det en så i siste halvdel av 1990-tallet – kan tilsi at oppgangen kan bli svak, slik den var det tidlig på 1990-tallet. Siden en slik svak utvikling ikke synes å være i tråd med konsensusoppfatningen, vil den kunne føre til nedjusterte forventninger til amerikansk økonomi, med i verste fall kraftig nedgang i aksjeverdiene og et kraftig fall i dollaren. Dette vil imidlertid mest sannsynlig først kunne skje i siste del av vår prognoseperiode, og vi har derfor ikke lagt en slik forutsetning inn i våre prognoser, der vi antar svekkelse av dollaren mot euro på 15 prosent fram til 2003, i tråd med anslagene i Consensus Forecasts.

Fortsatt nedjustering av veksten i Europa

Basert på normalt etterslep skulle Vest-Europa nå konjunkturtoppen to kvartaler etter USA, det vil si i 4. kvartal 2000. En slik systematisk samvariasjon gjelder når en ser perioden 1960-2000 under ett, men den gjelder i særlig grad for perioden etter at virkningene av renteoppgangen som fulgte den tyske samlingen var uttømt: For årene 1994-2000 har korrelasjonskoeffisienten for konjunkturavviket for EU-landene mot tilsvarende avvik for USA to kvartaler tidligere vært 0,7-0,9, avhengig av hvor glatt trend en legger til grunn; baseres beregningen på et glidende gjennomsnitt for å fange opp at tidsetterslepet kan variere noe, kommer en opp i koeffisient på 0,9 eller høyere. Foreløpige nasjonalregnskapstall for viktige europeiske

Trekk ved konjunkturforløpet i USA på 1990-tallet

Utviklingen i amerikansk økonomi på 1990-tallet ble sterkt preget av oppsvinget i investeringer i maskiner og utstyr som satte inn i 1992, og som forsterket seg i resten av tiåret, særlig innen informasjonsbehandling, telekommunikasjon mv. Faktorene bak oppsvinget var trolig flere. For det første den teknologiske utviklingen, som – selvsagt i samspill med investeringsoppsvinget – har gjort slike produkter tilgjengelig, med fallende priser over tid som resultat. Allerede investeringsboomen i Japan på slutten av 1980-tallet innebar en kraftig omlegging mot ny teknologi knyttet opp mot mer tradisjonelle produksjonsmidler (industriroboter), mens den amerikanske varianten gradvis ble mer dominert av ny teknologi knyttet til informasjonsbehandling, telekommunikasjon og media. At dette teknologiskiftet i så stor grad har preget USA, skyldes at forholdene lå spesielt godt til rette, dels pga. tilgangen på kompetanse og kapital, dels pga. at amerikanske bedrifter allerede i utgangspunktet hadde en gunstig kostnadsmessig konkurransevne sett i forhold til utlandet, pga. den svake dollaren i siste halvdel av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet. Bedriftene var således godt posisjonert for en kraftig ekspansjon i en voksende internasjonal bransje, og amerikanske bedrifter generelt opplevde da også et meget sterkt oppsving i eksporten allerede fra 1988 og helt fram til 1996. Evnen til å utvikle den nye teknologien kan delvis sees i sammenheng med den samtidige nedbyggingen av amerikansk, høyteknologisk militærindustri som følge av nedrustningen etter Sovjetunions oppløsning, som frigjorde menneskelige ressurser med høy teknisk kompetanse; det verdensomspennende internettet er jo opprinnelig en amerikansk, militær oppfinnelse. Veksten i den sivile utnyttelsen av denne teknologien kan derfor delvis tilskrives den "peace dividend" som fulgte av nedrustningen. Alt i alt må dette oppsvinget derfor karakteriseres som et positivt tilbudsidesjokk for amerikanske bedrifter, til forskjell fra det etterspørselsdrevne oppsvinget i bedriftenes investeringer som inngår som del av den tradisjonelle konjunkturutviklingen.

Nøyaktig hvordan denne teknologien endrer produksjons-sammenhengene i bedriftene sett i makroperspektiv, er ikke klart. Det kraftige prisfallet på slike produkter vil imidlertid tilsi en vridning av faktorinnsatsen fra arbeidskraft til kapital, noe som i seg selv vil stimulere investeringene og øke arbeidsproduktiviteten. Så langt synes det som om også den totale faktorproduktiviteten har økt, selv om det er vanskelig å skille mellom hva som er underliggende økning og hva som er rene sykliske effekter, jf. at arbeidsproduktivitetsveksten ble negativ i 1. kvartal i år. Økt produktivitet bidrar isolert sett til både økt lønnsomhet og lavere prisvekst, med derpåfølgende lave renter. Samlet bidro dette til den kraftige boomen i aksjemarkedet i siste del av 1990-tallet som samtidig bidro til sterk kapitalinngang fra utlandet, og dermed til finansiering av investeringsoppsvinget.

I motsetning til oppsvinget i bedriftenes investeringer i maskiner og utstyr mv. var oppsvinget i husholdningenes rentefølsomme etterspørsel beskjedent i første halvdel av 1990-tallet. Dette kan delvis ha sammenheng med at store generasjonskull knyttet til baby-boomen etter krigen gikk inn i en mer aktiv sparefase i disse årene. Likevel kan det påvises en sykel knyttet til slike etterspørselskomponenter i denne

perioden, med en "lavkonjunktur" rundt 1995-97 som etterfulgte en pengepolitisk tilstramming i 1994-95. Etter en svak pengepolitisk stimulans i 1996 satte et nytt oppsving inn, dette ble dempet av ny tilstramming av pengepolitikken i 1997, og ble derfor trolig først og fremst understøttet av det markerte oppsvinget i aksjemarkedet, som ga sterk formuesvekst for husholdningene sett under ett.

Ytterligere to forhold kan ha bidratt til å understøtte oppsvinget. For det første kan investeringsoppsvinget ha bidratt til at det ikke oppsto sterke flaskehalser i økonomien, med påfølgende inflasjon og tilstramming av pengepolitikken. For den andre førte Asia-krisen i 1998 til at pengepolitikken – som et svar på internasjonal finansiell uro og ikke på svak innenlandsk etterspørsel – for en kortere periode snarere ble lagt om i ekspansiv retning. Basert på et normalt mønster skulle en ventet en reversering av den siste oppgangen i 1999. Boliginvesteringene nådde da også toppen i 2. kvartal 1999, mens konsumet av varige goder først nådde toppen i 1. kvartal 2000, etter at pengepolitikken på nytt ble strammet til gjennom 1999 og inn i 2000.

Samlet produksjon synes nå å ha passert konjunkturtoppen (målt som avvik fra trend) i 2. kvartal 2000. Samtidig skjedde det et tilsvarende omslag i bedriftenes investeringer av maskiner og utstyr mv. Disse har deretter vist en fallende veksttakt og med svakt negativ vekst gjennom vinterhalvåret 2000/01. Spørsmålet reiser seg dermed om dette bare er uttrykk for omslaget i etterspørselseffekten på investeringene i hht. den normale konjunktursyklusen, eller om det betyr at det ti år lange tilbudssidedrevne oppsvinget i disse investeringene nå definitivt er over. Vi har ingen tommelfingerregel for hvor lenge et tilbuds-drevet sjokk av denne typen vil kunne vare. Til det er de for sjeldne. Snakker vi først om et fenomen på linje med tidligere tiders "teknologiske revolusjoner", er ikke ti år en rimelig begrensning. Det betyr i så fall at investeringsoppsvinget vil kunne vare ved også i de nærmeste årene, såfremt den ikke holdes tilbake av andre forhold, f.eks. knyttet til problemer med finansiering av slike investeringer.

Det betyr videre at den markerte omleggingen av pengepolitikken i ekspansiv retning gjennom første halvår i år kan være essensiell også for en fortsatt sterk investeringsutvikling, i alle fall så lenge dollaren og kapitalinngangen til USA ikke svekkes av rentenedgangen. En annen sak er at selv om disse investeringene ikke skulle komme til å vise noen markert veksttakt gjennom de kommende årene, behøver ikke dette endre vekstmulighetene på kort sikt vesentlig. På den ene siden ligger trolig disse investeringene fortsatt på et så høyt nivå sett i forhold til kapitalbeholdningen (med tilsvarende potensiale for fall om behovet for økt kapital er over), dvs. at de fortsatt vil kunne føre til økt kapitalbeholdning og dermed potensiell høy produktivitetsvekst og beskjeden inflasjon i årene framover. På den annen side snakker vi fortsatt om en forholdsvis liten komponent som andel av BNP sett f.eks. i forhold til privat konsum, dvs. at det negative etterspørselsbidraget til BNP av en evt. svak investeringsnedgang vil kunne være forholdsvis beskjedent (i alle fall om vi måler det i dagens priser, og ikke i faste 1996-priser, slik amerikanerne foreløpig gjør).

land for 1. kvartal og diverse korttidsstatistikk og konjunkturbarometre for de siste månedene viser da også en klar avmatning av veksten gjennom det siste halve året.

I tråd med den stadig svakere observerte veksten, har anslagene i Consensus Forecasts for veksten i Euro-landene for 2001 blitt nedjustert fra 3,1 prosent i november i fjor til 2,6 prosent i mai, og for 2002 ventes nå en vekst på 2,8 prosent; det er grunn til å tro at disse anslagene vil bli ytterligere nedjustert i tiden som kommer. Den europeiske sentralbanken (ECB) har vært varsom med å sette ned sine styringsrenter av hensyn til prisveksten, som ligger klart over målsjonen på 0-2 prosent, men synes i det siste å ha nedtonet faren for framtidig inflasjon. Konsensusanslagene fra mai peker da også mot en nedgang i konsumprisveksten fra 2,4 prosent for 2001 til 1,8 prosent for 2002. På den annen side er det ingen ting som tyder på at ECB vil velge en like aktivistisk pengepolitisk strategi som det den amerikanske sentralbanken regelmessig har ført. Vi har derfor lagt til grunn at eurorentene bare kommer svakt ned utover sommeren og høsten i år, etterfulgt av en gradvis oppgang gjennom neste år.

Uforutsigbare Japan

For Japan peker anslagene fra Consensus Forecasts mot at den lave veksten det siste tiåret, som etter hvert har fått følge av fallende konsumpriser, fortsetter. De mest brukte forklaringene på denne utviklingen er strukturelle stivheter i økonomien og tapsutsatte banker som fører til kredittskvis. Ulempen ved den første forklaringen, er at den ikke gir svar på hvordan økonomi med slike innebygde stivheter kunne vokse med en gjennomsnittlig vekstrate på 4 prosent gjennom de to foregående tiår, før stagnasjonen satte inn. Ulempen ved den andre forklaringen er at den forutsetter at et av de til vanlig antatte mest perfekte av alle markeder i en moderne markedsøkonomi – kapitalmarkedet – kan være ute av likevekt over en periode på ti år. Prognosene for Japan for disse årene har da heller ikke vært særlig treffsikre.

Markedsvekst

For Norges handelspartnere gir Consensus Forecasts et BNP-anslag på 2,3 prosent i 2001 og 2,7 prosent i 2002. For markedsveksten for norske eksportbedrifter har vi lagt lagt til grunn den veksten som følger av anslagene fra det britiske instituttet NIESR, som gir noe lavere BNP-anslag for 2002, blant annet basert på forventninger om noe svakere vekst i USA enn konsensusanslaget. Eksportmarkedsveksten synker etter dette fra 10 prosent i 2000 til 7 1/2 prosent i 2001 og 5 1/2 prosent i 2002, for så å ta seg opp igjen til 6 1/4 prosent i 2003. Prisveksten hos våre viktigste handelspartnere, som tok seg opp som følge av det forsterkede økonomiske oppsvinget etter Asia-krisen og de høye oljeprisene de siste årene, ventes å dempes noe neste år, til i underkant av 2 prosent.

Norsk økonomi

Vekstimpulser fra finanspolitikken

I mars i år kom regjeringen med nye retningslinjer for den økonomiske politikken, og disse synes å ha fått bred politisk tilslutning. Den innførte en handlingsregel for bruken av inntektene fra Petroleumsfondet og et eksplisitt inflasjonsmål i pengepolitikken. I følge den nye regelen skal det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet være lik den forventede realavkastningen av Petroleumsfondet ved inngangen til budsjettåret. Tidligere kunne en si at finanspolitikken var innrettet slik at det strukturelle oljekorrigerte budsjettunderskuddet over tid skulle vokse i takt med trenden i BNP Fastlands-Norge og således ikke

påvirkes av endringer i petroleumsinntektene/formulen. Finanspolitikken skal for øvrig fortsatt bidra til å motvirke svingningene i økonomien, noe som kan føre til avvik fra det den langsiktige handlingsreglen tilsier.

De nye retningslinjene for den økonomiske politikken tilsier at impulsene fra finanspolitikken vil bli noe større i 2002 enn lagt til grunn i våre tidligere analyser, en økt ekspansivitet som ikke minst skyldes den senere tids høye oljeinntekter. I Revidert nasjonalbudsjett (RNB) anslås det strukturelle oljekorrigerte budsjettunderskuddet for 2000 til 16,8 mrd. kroner og 20,4

Konjunkturtendensene

Vekst fra forrige periode. Prosent

			Sesongjustert			
	1999	2000	00.2	00.3	00.4	01.1
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,2	2,4	0,0	-0,1	-0,5	2,0
Konsum i offentlig forvaltning	3,3	1,4	0,1	0,5	0,5	0,1
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-8,2	-1,1	-8,0	-5,7	-0,7	1,9
- Fastlands-Norge	-2,6	1,4	0,4	-2,8	2,8	-1,9
- oljevirkosomhet ¹	-19,9	-17,1	-32,7	-1,8	-2,9	9,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	1,5	1,9	0,1	-0,5	0,3	0,8
Eksport	2,8	2,7	-1,4	1,8	4,1	1,5
- råolje og naturgass	-0,1	6,4	-5,4	4,4	5,0	2,2
- tradisjonelle varer	3,2	2,1	2,8	-1,9	1,2	5,0
Import	-1,6	2,5	-1,8	-2,0	-1,5	0,9
- tradisjonelle varer	-1,3	1,7	4,6	-1,2	-0,9	1,4
Bruttonasjonalprodukt	1,1	2,3	-0,9	0,8	0,1	0,2
- Fastlands-Norge	1,0	1,8	0,4	0,1	-0,3	0,5
Arbeidsmarkedet³						
Utførte timeverk	0,4	-0,8	0,7	-1,2	-0,9	1,3
Sysselsatte personer	0,6	0,5	0,4	-0,3	0,1	0,3
Arbeidsstyrke	0,5	0,8	0,0	-0,2	0,3	0,2
Arbeidsledighetsrate, nivå ⁴	3,2	3,4	3,2	3,4	3,6	3,4
Priser						
Konsumprisindeksen ⁵	2,3	3,1	2,9	3,5	3,1	3,6
Eksportpriser tradisjonelle varer	0,0	13,8	4,0	1,5	2,3	-1,9
Importpriser tradisjonelle varer	-2,3	6,0	0,6	1,4	1,1	3,9
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	47,3	203,6	40,3	56,9	66,3	60,5
MEMO (ujusterte nivå tall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	6,4	6,6	6,4	7,0	7,4	7,3
Gjennomsnittlig lånerente ⁶	8,4	8,2	7,7	8,3	8,9	9,1
Råoljepris i kroner ⁷	141,2	251,7	236,0	272,6	277,8	229,4
Importveid kronekurs, 44 land, 1997=100	101,1	103,6	104,9	104,0	103,6	102,2
NOK per ECU/euro	8,31	8,11	8,20	8,10	8,04	8,20

¹ Tallene for oljevirkosomheten dekker sektorene oljeutvinning, rørtransport og oljeboring.

² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

³ Tallene for 1999 og 2000 er fra nasjonalregnskapet. Kvartalstallene er basert på AKU, idet nasjonalregnskapets kvartalstall for sysselsetting og timeverk er for korte for sesongjustering.

⁴ Ifølge AKU.

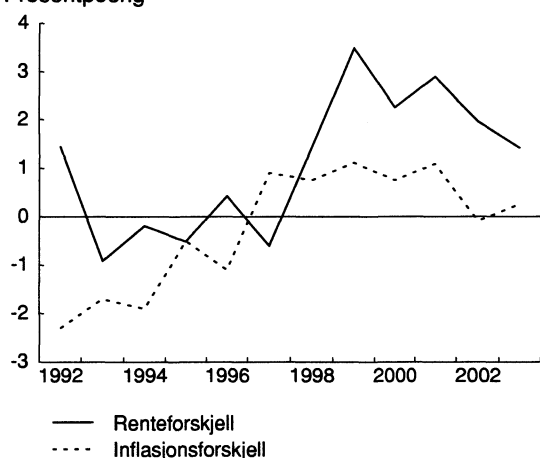
⁵ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁶ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner, gjennomsnitt for perioden. Anslag for 1. kvartal 2001.

⁷ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

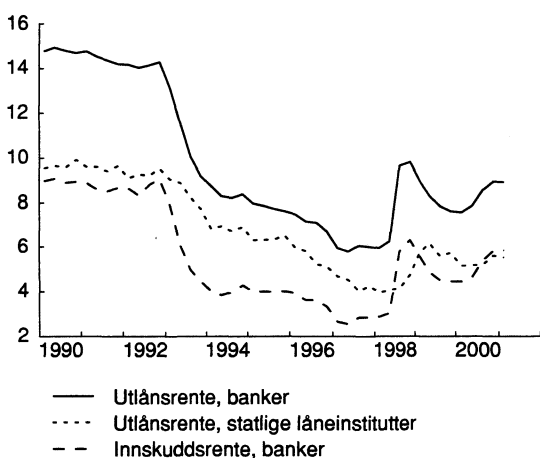
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og ECU/euro. 1992-2003. Anslag for 2001-2003
Prosentpoeng

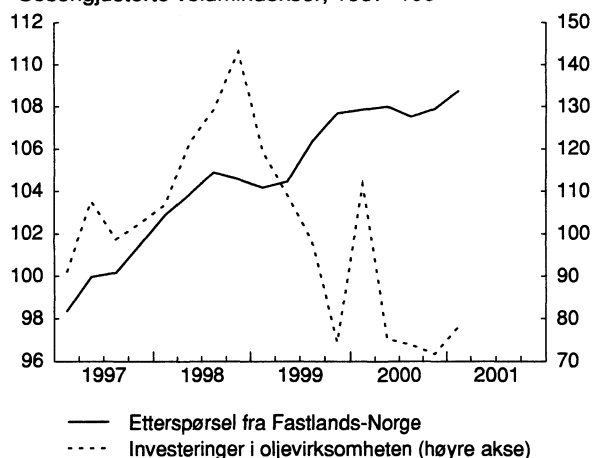
Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Utlånsrente og innskuddsrente
Kvartalstall. Prosent

Kilde: Norges Bank.

Etterspørsel fra Fastlands-Norge og investeringer i oljevirksomheten, 1997 - 2001
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

mrd. i 2001. Den forventete realavkastningen av Petroleumsfondet ved utgangen av 2001 anslås i RNB til 25,2 mrd. kroner og 34,0 mrd. kroner året etter. Dersom oljeprisene holder seg på et høyt nivå og Petroleumsfondet øker sterkt, vil stimulansen fra finanspolitikken kunne øke ytterligere i 2003.

I prognoseberegningen er finanspolitikken innrettet i tråd med Revidert nasjonalbudsjett for 2001, som kan karakteriseres som konjunkturmessig forholdsvis nøytralt eller svakt ekspansivt. I tråd med den nye handlingsregelen for bruk av oljepenger, har vi deretter latt finanspolitikken i 2002 og 2003 få en noe mer ekspansiv innretning, med en noenlunde lik fordeling på økte utgifter og reduserte inntekter. Volumveksten i offentlig konsum og investeringer sett under ett er antatt å øke med 2,4 prosent i 2002, nær 1/4 prosent mer enn vårt anslag for trendveksten til BNP Fastlands-Norge. Dessuten innebærer videreføringen av omleggingen av moms-systemet fra 1. juli i år, med halv matmoms og moms på en rekke tjenester, samt en reduksjon av drivstoffavgiftene, at årets avgiftsopplegg virker ekspansivt også neste år; skatte- og avgiftsopplegget ellers er inflasjonsjustert. Samlet sett innebærer dette en avgiftslette til husholdningene på i størrelsesorden 3-4 mrd. kroner neste år. I 2003 er volumveksten i offentlig konsum og investeringer sett under ett økt med 2,9 prosent, avgiftsopplegget er inflasjonsjustert, mens det er gitt en direkte skattelette av tilsvarende størrelsesorden som avgiftsletten i 2002.

Pengemarkedsrenter og valutakurser

Våre forutsetninger om utenlandske og norske pengemarkedsrenter samt valutakurser har tatt utgangspunkt i anslagene i Concensus Forecasts fra mai. For valutakursene innebærer anslagene en svak svekkelse av krona mot euro, mens euroen styrker seg vesentlig mer overfor dollar i løpet av det nærmeste året. Dette innebærer at norske kroner styrker seg overfor amerikanske dollar. Utviklingen siden publiseringen av disse anslagene har imidlertid gått i motsatt retning av hva disse prognosene innebærer. Samlet sett innebærer anslagene at den importveide kronekursen vil styrke seg noe i 2001 og litt i 2002 for så være om lag uendret i 2003.

Anslagene på pengemarkedsrenten tyder nå på at en ikke kan forvente noen nedgang i de norske rentene i innværende år slik mange la til grunn tidligere. Flere aktører anser det som mer sannsynlig at en kan oppleve en renteøkning i Norge på kort sikt. Vi har imidlertid lagt til grunn uendrede renter ut dette året. Deretter har vi antatt en svak nedgang i de nominelle rentene, men ikke mer enn at renteforskjellen overfor euro blir betydelig både i 2002 og 2003, til tross for at inflasjonsforskjellen er moderat. Anslagene for renter og valutakurs som her er gitt, og som altså er rimelig i tråd med konsensus-anslagene, avviker ikke særlig fra hva vi ville ha lagt til grunn dersom vi skulle ha fulgt

den rentelikningen som er modellert for norske pengemarkedsrenter for perioden da politikkmålet var knyttet til fast kurs mot euro. Beregningene viser dessuten at disse forutsetningene gir en inflasjon i 2003 som er innenfor målsonen for Norges Bank og dermed forenlig med målsettingen for pengepolitikken.

Likevel beskjedne impulser fra petroleumsinvesteringene?

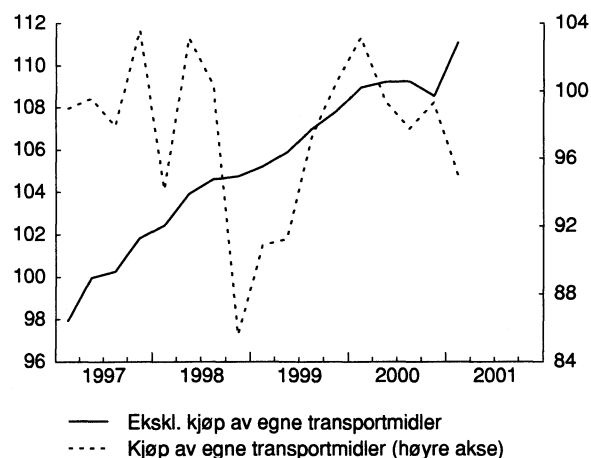
Sesongjusterte tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet viser at investeringstoppen ble nådd i 4. kvartal 1998. I kjølvannet av de lave og fallende oljeprisene gjennom 1998 falt investeringene i petroleumssektoren meget kraftig gjennom 1999, men også litt gjennom 2000. Sesongjusterte KNR-tall fra 1. kvartal i år antyder at dette fallet i hvertfall midlertidig har stoppet opp. Vi regner med at økningen i oljeprisen gjennom de foregående to årene og utsikter til fortsatt høye priser, bidrar til at oljeinvesteringene tar seg litt opp videre gjennom resten av inneværende og neste år. På grunn av den kraftige nedgangen i petroleumsinvesteringene i fjor kan oljeinvesteringene på årsbasis likevel komme til å falle litt i år. Til neste år har vi lagt til grunn en økning på vel 5 prosent på årsbasis, og en null-vekst i 2003.

I de senere årene har det vært en klar tendens til reduksjon i utbyggingen av nye felt, men økning i investeringene i felt som allerede er i drift. Basert på oljeselskapenes innrapporterte anslag til SSBs investeringsstatistikk er denne tendensen ventet å fortsette i tiden fremover. Investeringene i landanlegg og rørtransport var historisk sett lave i 2000, og er antatt å forbli lave i inneværende og neste år. Leteinvesteringene ser ut til å ligge om lag på fjorårets nivå i tiden fremover.

Økende konsumvekst og høy sparing

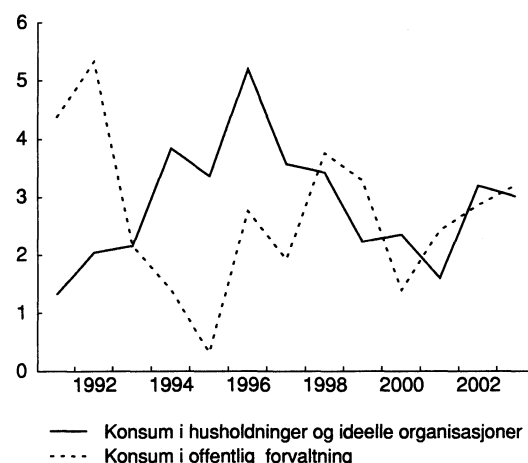
Nye tall fra inntektsregnskapet i nasjonalregnskapet for 2000 viser en betydelig oppjustering av disponibel inntekt og sparing i husholdningene i forhold til tall publisert i Økonomisk utsyn over 2000. Spareraten i husholdningene i 2000 var om lag 8 prosent. Det er den høyeste spereraten som er observert på mange tiår. Flere forhold har bidratt til den høye spereraten hvorav en viktig faktor er den høye realrenten etter skatt. I de nærmeste årene legger vi til grunn at realrenten (også etter skatt siden vi ikke legger til grunn at satsen for skatt på alminnelig inntekt endres) er om lag konstant. Den kan øke litt neste år som følge av en forventet lavere prisvekst og en liten nominell rentenedgang, men alt i alt kommer det ikke nye impulser fra rentepolitikken av særlig omfang ifølge våre prognoser. Et noe høyere rentenivå i tiden framover enn tidligere antatt bidrar til dette og skyldes at vi legger til grunn at økte stimulanser fra finanspolitikken vil bli søkt motvirket av høyere renter. Dette bidrar isolert sett til å holde spereraten på et høyt nivå.

Konsum i husholdninger m.v. 1997 - 2001
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

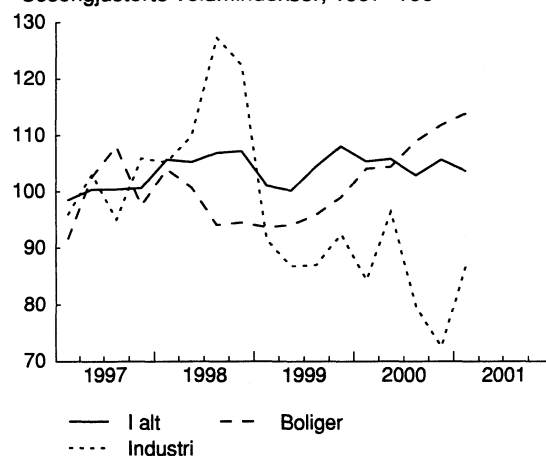
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konsum
Prosentvis vekst

Kilde: Statistisk sentralbyrå

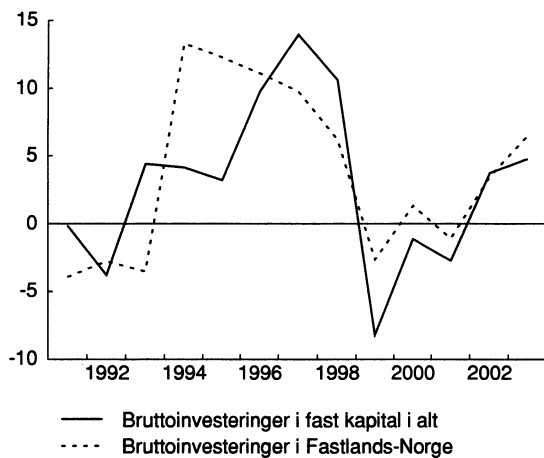
Investeringer i Fastlands-Norge. 1997 - 2001
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bruttoinvesteringer

Prosentvis vekst

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Eksport. 1997 - 2001

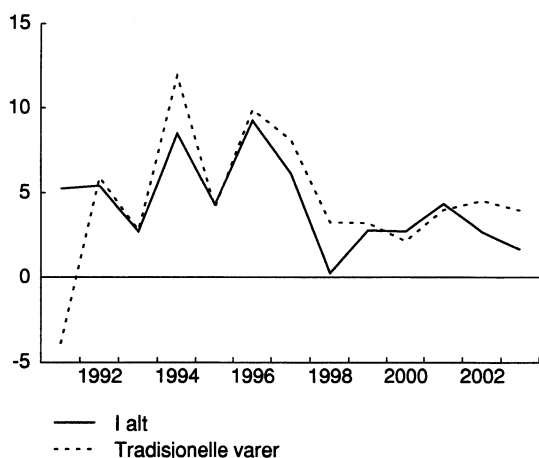
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport

Prosentvis vekst

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2001 viser foreløpige tall for 1.kvartal en ganske høy vekst i husholdningenes konsum. En del av veksten er imidlertid påvirket av høyt elektrisitetsskonsum pga. temperaturforhold og indikerer derfor isolert sett ikke et oppsving i konsumveksten. Disponibel inntekt i husholdningene øker relativt moderat i inneværende år pga. høy konsumprisvekst og økt ferie som bidrar til at vårt anslag på vekst i reallønn per normalårsverk nå er på 1,3 prosent og antall normalårsverk øker bare svakt. Nedjusteringen i forhold til tidligere skyldes i hovedsak at vårt anslag på samlet konsumpriser er justert opp pga. høyere energipriser enn tidligere antatt. Anslaget på veksten i husholdningenes konsum er noe svakere enn inntektsveksten og innebærer altså en noe høyere sparerate enn i 2000.

Omlegging av den økonomiske politikken med noe større stimulanser fra finanspolitikken enn tidligere lagt til grunn, vil bidra til sterkere vekst i husholdningenes inntekter og konsum enn i tidligere beregninger. I 2002 vil veksten i fastlandsøkonomien bli noe sterkere enn tidligere antatt. Det gir økt sysselsetting og lønnsvekst og dermed økte disponible inntekter samlet sett til tross for at også nominelle renter er høyere enn tidligere lagt til grunn. Mens vi i Økonomisk utsyn for 2000 anslo at arbeidsledigheten kunne komme til å øke svakt i årene framover, antar vi nå en svak nedgang i ledigheten, sett i forhold til nivået i 2000. Dette trekker inntektsveksten opp og dermed også husholdningenes konsum. Vi anslår derfor konsumveksten til å kunne bli om lag 3 prosent i 2002 og 2003.

Boliginvesteringene har vist en klar vekst gjennom 2000 og veksten har fortsatt inn i 2001, til tross for høye renter. Grunnen er nok at prisene i annenhåndsmarkedet har fortsatt å vokse slik at prisen ved å bygge nytt har falt relativt til å kjøpe brukt. Inntektsvekst og utsikter til at det fortsatt vil være lett å skaffe seg jobb, øker husholdningenes villighet til å lånefinansiere boligkjøp og boligbygging. Vi legger derfor til grunn at boliginvesteringene vil fortsette å øke i årene framover til tross for det høye rentenivået. Også boligprisene forventes å vokse reelt i tiden framover, men klart mindre enn hva tilfellet var i 2000.

Industriens investeringer øker, øvrige bedrifter følger

Investeringene i fastlands-bedriftene falt gjennom høsten i fjor og fram til 1. kvartal i år, og vi forutsetter at de vil vise fortsatt fall ut dette året for så å ta seg opp gjennom neste år. Industriinvesteringene – som har vist nedgang siden 1998 – snudde imidlertid til oppgang allerede i 1. kvartal i år, og SSBs investeringsundersøkelse tyder på at denne oppgangen vil fortsette gjennom året og forsterke seg til neste år, særlig innenfor råvareorienterte næringer. For tjenestetende næringer, der investeringene har vist tegn til å flate ut på et historisk sett høyt nivå det siste året, anslås investeringene å utvikle seg svakt gjennom

resten av året, for så å ville vokse de neste to årene, men klart svakere enn industrien. Den fortsatte usikkerheten om og evt. når investeringsavgiften vil bli avviklet neste år, trekker i seg selv i retning av en utsettelse av investeringer fra i år til neste år; vi har imidlertid ikke lagt til grunn at avgiften faktisk fjernes.

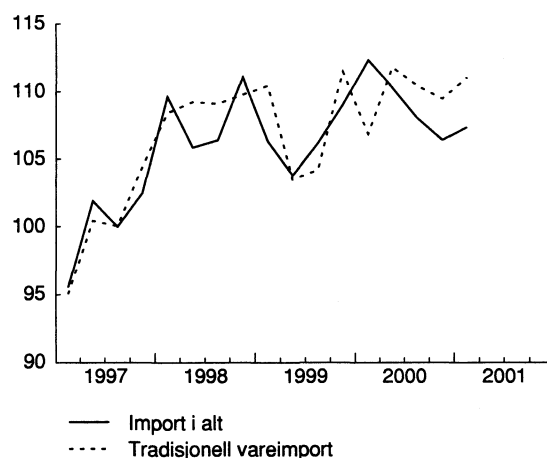
Et blandet bilde for bedriftene

Sterkere kostnadsvekst enn hos konkurrentene har bidratt til at den tradisjonelle vareeksporten har vokst betydelig svakere enn veksten i eksportmarkedene de siste årene. Eksporten tok seg riktig nok markert opp i 1. kvartal i år, men det skyldes først og fremst en kraftig økning for metaller og treforedlingsprodukter. Motstykket var ifølge det kvartalsvise nasjonalregnskapet i særlig grad en nedgang i innenlandsk anvendelse av slike produkter inkl. lager; den løpende produksjonen ble ikke vesentlig berørt. Råvareorientert industri tilhører for øvrig den del av konkurranseutsatt virksomhet som kan stå seg best i det kostnadspresset industrien nå er utsatt for, siden den er lite arbeidsintensiv. Også for årene framover ventet vi at dette presset skal føre til at tradisjonell vareeksport vokser vesentlig svakere enn markedsveksten internasjonalt. Et tilsvarende tap av markedsandeler skjer i enda sterkere grad på hjemmemarkedet. Den tradisjonelle vareimporten har riktignok vokst bare svakt de siste årene, men det skyldes den markerte avmatning i etterspørselen – herunder virkningen av nedgangen i oljeinvesteringene – som jo alt i alt har gitt seg utslag i at industriproduksjonen har falt med rundt 3 prosent per år gjennom de to siste årene. Også for de kommende årene ventet vi at de norske industribedriftene vil tape markedsandeler, slik at importen vil vokse vesentlig sterkere enn hjemmemarkedsveksten.

Trass i vekst i både eksport- og hjemmemarkedene, vil den ulike følsomheten for sterkere kostnadsvekst i Norge enn i utlandet føre til høyst ulik utvikling for de ulike sektorene av økonomien.

Etter nedgangen de siste årene, tyder regnskapstallene for 4. kvartal i fjor og 1. kvartal i år på et omslag i industriproduksjonen. Beregningene antyder imidlertid at veksten framover vil bli beskjedne, og med en skjev fordeling på de ulike bransjene; sterkest er veksten anslått å bli for enkelte av de råvareorienterte industribransjene. Næringene utenfor industrien, som generelt er mindre eksponert for konkurranse mot utenlandske bedrifter, vil derimot alle vise en klar vekst. For disse næringene holdt veksten seg dessuten relativt godt oppe gjennom de siste årenes konjunkturavmatning. Tjenestesektoren, som har vist en produktionsvekst på 2 1/2 - 3 prosent per år de siste to årene, ventes å fortsette i samme tempo i år og de neste to årene, mens veksten i bygge- og anleggsektoren anslås å legge seg i overkant av dette intervallet. Det kan være overraskende at ikke veksten i tjenesteproduksjonen blir enda sterkere framover, med det generelle oppsvinget i innenlandsk etterspørsel som er lagt

Import. 1997 - 2001
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

til grunn, men det kan føres tilbake til virkningene av lavere matmoms og innføring av tjenestemoms. Begge deler bidrar til å vri etterspørselen fra tjenester og over mot varer.

Samlet produksjon – sterkere enn det ser ut

Veksten i BNP for Fastlands-Norge, som i 1999 var på 1,0 prosent og i 2000 på 1,8 prosent, er anslått til 1,0 prosent i 2001, 2,1 prosent i 2002 og 2,5 prosent i 2003. Disse tallene er imidlertid sterkt påvirket av flere "tilfeldige" forhold. For det første bidro den spesielle nedbørsituasjonen i fjor til ekstraordinært høy kraftproduksjon, et fenomen vi forutsetter ikke gjentar seg. Regnet uten kraftforsyning var fastlands-BNP-veksten for 2000 på 1,4 prosent, og det tilsvarende anslaget for 2001 blir på 1,6 prosent, altså en viss økning. Det andre spesielle forholdet er virkningene av endringer i antall virkedager fra år til år, enten som følge av kalender-effekter og/eller som følge innfasingen av to nye feriedager i både 2001 og 2002. Den maksimale effekten av dette på antall virkedager kan anslås til nær 1 prosent for 2000, nær 1 1/2 prosent for 2001, nær 1 prosent for 2002 og nær 1/2 prosent for 2003. Ikke alle arbeidstakere og produktionsvirksomhet blir påvirket av disse endringene i antall virkedager, men de innebærer antakeligvis en viss undervurdering av BNP-veksten alle disse årene.

Produktivitetsveksten er høyere

Gjennom andre halvdel av 1990-tallet sank produktivitetsveksten i privat sektor Fastlands-Norge etter å ha vært meget høy i første del av 1990-tallet. I 2000 økte produktivitetsveksten igjen markert og var vel 3 prosent. Noe av denne veksten skyldtes midlertidige forhold knyttet til den høye el-produksjon. Også for inneværende år tyder foreløpige tall på høy vekst i arbeidsproduktiviteten og nå til tross for nedgang i el-produksjonen. Våre anslag innebærer at produktivitetsveksten vil bli om lag 2,5 prosent i årene framover, noe som er om lag lik veksten i 2000 når en justerer

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2000-2003. Regnskap og prognoser
 Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regnskap 2000	Prognoser							
		2001			2002			2003	
		SSB	FIN	NB	SSB	FIN	NB	SSB	NB
Realøkonomi									
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,4	1,6	1,6	1 1/2	3,2	2,6	2 1/2	3,0	3
Konsum i offentlig forvaltning	1,4	2,4	2,3	3	2,9	2,1	2	3,2	2
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-1,1	-2,7	0,7	-3/4	3,8	1,3	3/4	4,8	1/4
Oljevirkksomhet	-17,1	-1,8	-1,2	0	5,4	0,0	-2	0,0	-2
Fastlands-Norge	1,4	-1,1	0,3	-1	3,5	0,5	1 1/2	6,5	1
Bedrifter	1,8	-3,6	-0,8	-1 1/4	2,7	0,2	1 1/2	5,9	1 1/4
Bolig	12,2	8,7	6,8	4	7,5	0,9	4 1/2	11,3	2 1/2
Offentlig forvaltning	-7,9	-1,6	-2,2	-4 1/2	2,1	1,1	-1 1/2	3,2	-1 1/2
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	1,9	1,3	1,5	1 1/4	3,2	2,2	2 1/4	3,7	2 1/2
Lagerendring ²	0,8	-0,5	0,1	..	0,0	0,0	..	0,0	..
Eksport	2,7	4,3	4,9	4 1/4	2,7	5,1	3	1,6	2 1/4
Råolje og naturgass	6,4	5,4	8,2	6	0,3	6,9	2	-0,8	0
Tradisjonelle varer	2,1	4,0	3,2	3 1/4	4,5	4,5	3 3/4	4,0	3 3/4
Import	2,5	1,7	3,1	2 1/4	6,3	3,7	4	5,5	3 3/4
Tradisjonelle varer	1,7	3,8	3,5	2 3/4	5,3	4,2	4	6,1	3 3/4
Bruttonasjonalprodukt	2,3	1,4	2,4	2	1,9	2,8	1 3/4	1,9	1 1/2
Fastlands-Norge	1,8	1,0	1,5	1 1/4	2,1	1,8	1 3/4	2,5	2
Arbeidsmarked									
Sysselsatte personer	0,5	0,6	0,5	3/4	0,5	0,7	1/2	0,6	1/2
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,4	3,3	3,3	3 1/4	3,3	3,2	3 1/4	3,3	3 1/4
Priser og lønninger									
Lønn per normalsårsverk	4,3	4,6	4 1/2	4 1/4	4,2	..	4 3/4	4,1	4 1/2
Konsumprisindeksen	3,1	3,3	3	3	1,8	2 1/4	2 1/2	2,2	2 1/4
Eksportpris tradisjonelle varer	13,8	2,4	0,2	2	-2,0	0,0	-1/4	0,4	0
Importpris tradisjonelle varer	6,0	3,6	1,8	1 3/4	-0,9	1,4	0	-0,1	1
Boligpris	13,7	5,5	..	4	6,6	..	4	5,7	4
Utenriksøkonomi									
Driftsbalansen, mrd. kroner	203,6	214,0	221,8	195	202,3	193,8	155	184,3	120
Driftsbalansen i prosent av BNP	14,3	14,4	15,0	13	13,2	12,8	10	11,6	8
MEMO:									
Husholdningenes sparerate (nivå)	7,9	9,0	6,3	7 1/4	9,8	6,4	7 1/2	10,4	7 1/4
Pengemarkedsrente (nivå) ³	6,6	7,3	7,3	7,2	6,6	7,1	6,3	6,4	5,9
Gjennomsnittlig lånerente (nivå) ⁴	8,2	9,2	..	..	8,8	..	..	8,5	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁵	252,0	236,0	225	230	227,0	194	200	221,0	..
Eksportmarkedsindikator	10,3	7,5	..	..	5,8	..	..	6,2	..
Importveid kronekurs (44 land) ^{3, 6}	2,5	-2,0	..	-1,0	-0,4	..	0,0	-0,1	0,0

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Endring i lagerendring i prosent av BNP.

³ NBs tall er tekniske forutsetninger. Renteanslaget gjenspeiler markedsaktørenes implisitte forventninger.

⁴ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.

⁵ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

⁶ Positivt fortegn innebærer depresiering.

Kilder: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, Revidert nasjonalbudsjett 2001 (FIN), Norges Bank, Inflasjonsrapport 1/2001 (NB).

denne for tilfeldige forhold. Bak denne utviklingen skjuler det seg dels normal vekst i samlet faktorproduktivitet, at andre produksjonsfaktorer erstatter bruken av arbeidskraft, samt normale sykliske forhold. I figuren vises veksten i arbeidsproduktiviteten i privat sektor Fastlands-Norge sammen med en kurve for produksjonsgapet målt som produksjonens avvik fra sin trendverdi. Vi ser av figuren at når økonomien er kommet inn i en høykonjunktur (1985-87) og (1996-99), faller produktivitetsveksten og blir særlig lav mot slut-

ten av en høykonjunktoren. Litt avhengig av hvor brått omslaget nedover blir, er produktivitetsveksten i selve lavkonjunktoren ganske høy. Det var derfor helt normalt produktivitetsvekst var synkende i perioden 1996-99. Om noe synes produktivitetsveksten i 2000 å ha vært uvanlig høy sett i relasjon til at produksjonsveksten var lavere enn trendveksten slik at norsk økonomi ved årsskiftet 2000/01 var nær trenden. Gitt at økonomien framover ikke vokser svært forskjellig fra trenden, er det grunn til å regne med at

også arbeidsproduktiviteten vil vokse nær sin trendverdi som er knapt 2,5 prosent per år.

Stabil ledighet

Etter å ha passert en bunn ved årsskiftet 1998/99, har arbeidsledigheten iflg AKU økt svakt. Imidlertid skyldes nok noe av økningen fram til årsskiftet 1999/2000 tilfeldige forhold. I de følgende kvartaler har ledighetsraten vært om lag konstant, men kanskje peker de aller siste tallene i retning av en svak nedgang igjen i ledigheten. Dette gjelder også de sesongjusterte tallene for registrert ledige iflg Aetat. Vi anslår derfor at ledigheten i 2001 vil synke svakt, mens vi tidligere regnet med en svak økning. Det er særlig anslagene for arbeidstilbudet som forklarer endringen i den beregnede ledigheten.

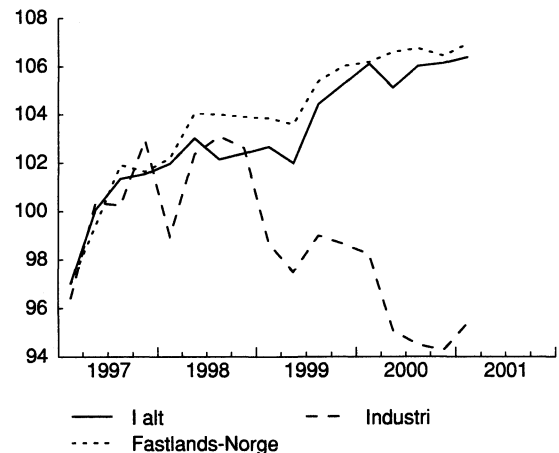
For 2002 er våre anslag for veksten i økonomien noe oppjustert og sysselsettingveksten likeså. Vekstanslagene er nå nær trendveksten i BNP for fastlandsøkonomien. Riktignok er veksten i arbeidsproduktivitet også om lag på sitt trendnivå og det demper sysselsettingsveksten. Men veksten i arbeidstilbudet er anslått til bli relativt moderat. Demografiske forhold er en viktig faktor bak denne utviklingen. Det bidrar til at ledigheten holder seg på et lavt nivå også i 2002. De samme faktorene gjør seg gjeldende i 2003 med om lag samme styrke som i 2002.

Ved så lave nivåer på ledigheten som denne prognosebanen innebærer, vil positive etterspørselssjokk eller politikkendringer som reduserer arbeidstilbudet, normalt bidra til å øke lønnsveksten betydelig. Eksempelvis vil en reduksjon i arbeidsledigheten fra 3,5 til 3,0 prosent øke reallønnsnivået med 2,3 prosent i løpet av noen år. Skulle ledigheten reduseres ytterligere ned til 2,5 prosent fra 3,0 prosent, øker reallønna med ytterligere 2,7 prosent. Med uendrete importpriser ville de nominelle lønnsendringene bli om lag det dobbelte.

Store variasjon i konsumprisveksten men stabil lønnsvekst

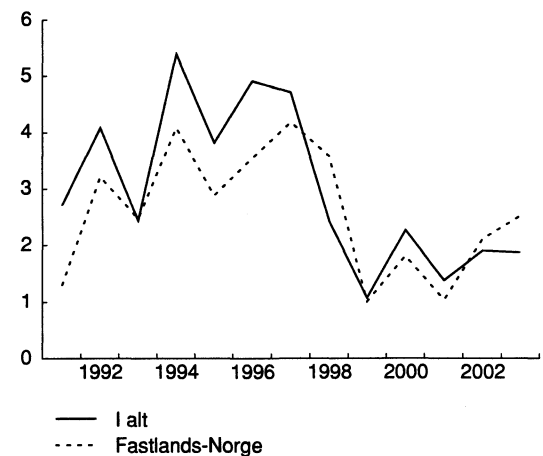
Etter at 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI) i august 1999 var nede i 1,9 prosent, har prisstigningstakten vært klart økende. I den siste målingen per 15. mai 2001, var prisstigningstakten oppe i 4,3 prosent, den høyeste prisstigningstakten på nesten 10 år. Utviklingen er i betydelig grad drevet av økte energipriser, men avgiftsøkninger, økte renter (gjennom økte husleier) og høy lønnsvekst har også bidratt. Den vanlige sesongmessige nedgangen i elektrisitetsprisene gjennom vårmånedene har i så langt i år helt uteblitt, og ser heller ikke ut til å komme. Elprisene lå i mai 36 prosent over nivået fra mai i fjor. Konsumprisindeksen eksklusive energivarer var i mai 3,1 prosent høyere enn i mai 2000, og av denne veksten anslår vi at avgiftsøkningen har bidratt med om lag 0,6 prosentpoeng.

Bruttonasjonalprodukt. 1997 - 2001
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

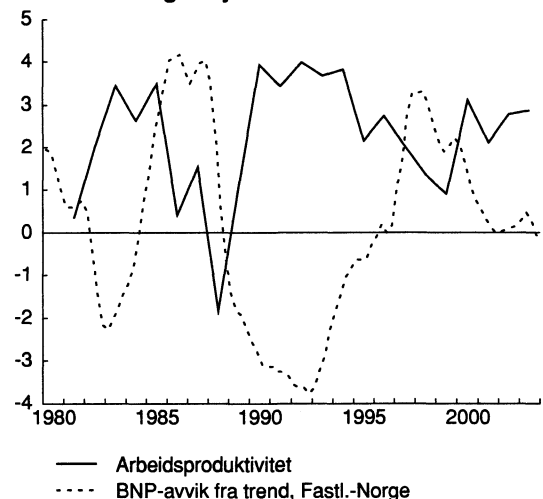
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bruttonasjonalprodukt
Prosentvis vekst

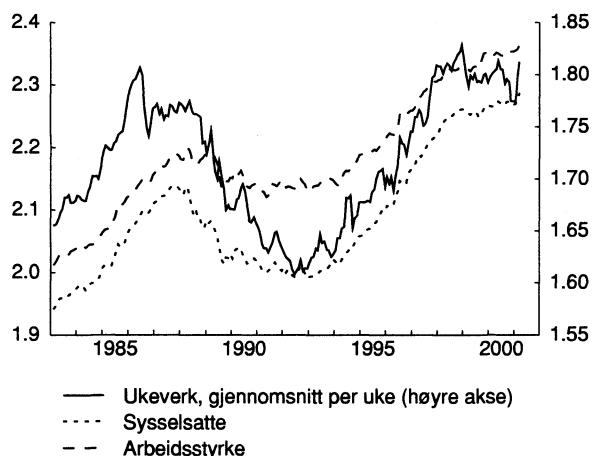
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Produktivitet og konjunkturavvik

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

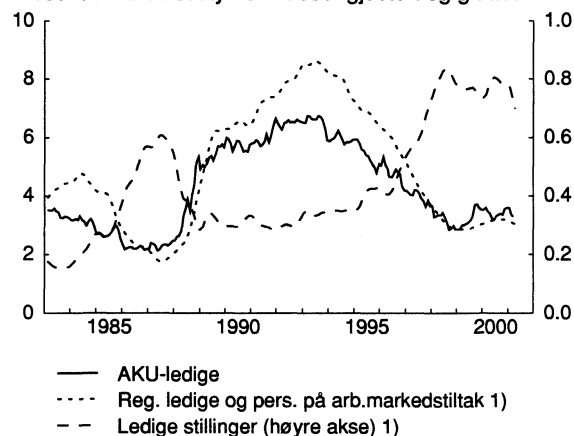
Arbeidsstyrke, sysselsetting og ukeverk. 1983-2001 Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

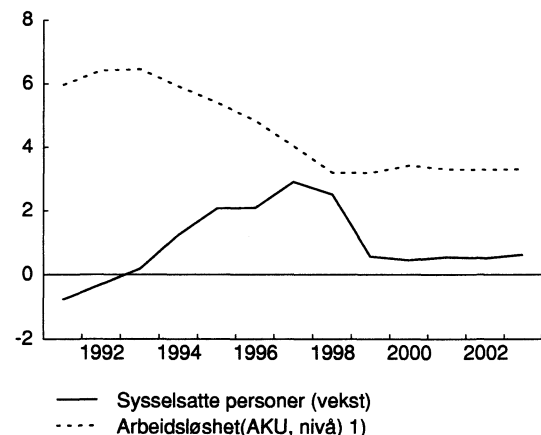
Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall. 1983-2001

Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 99
Kilde: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsmarked Prosent

1) Justert for brudd fra og med 1996.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ifølge tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap steg importprisene betydelig for en rekke konsumrelaterte varegrupper. Til tross for dette har stigningen i konsumprisene på importerte varer vært lav. I de siste månedene har prisstigningstakten for disse varene blitt ytterligere redusert, noe som blant annet kan være en følge av en sterkere krone. Tendenser til videre styrking av krona samt fortsatt lave prisimpulser fra handelspartnerene, bidrar til en fallende tendens i importprisene og dermed til lavere norsk prisstigning i tiden fremover.

Vi antar at 12-månedersveksten i KPI vil reduseres alt i neste måned. Bensinprisene steg mye fra mai til juni i fjor - noe de trolig ikke har gjort i år - og mye tyder på at noe av den markerte økningen i matvareprisene i mai vil reverseres i juni. Langt større endringer i prisstigningstakten må en forvente fra juni til juli hvor virkningen av halvert matmoms, redusert drivstoffavgift og innføring av moms på en del tjenester samlet sett er antatt å redusere KPI med om lag 1 prosentpoeng. Vi regner med at KPI-veksten på 12-månedersbasis kan komme under 2 prosent mot slutten av året. På årsbasis anslår vi at konsumprisindeksen vil øke med 3,3 prosentpoeng i år.

Over nyttår er prisstigningstakten antatt å reduseres ytterligere ettersom den direkte effekten av økningen i den alminnelige momssatsen fra 1. januar i år da er uttømt, og vi forutsetter en videreføring av lav matmoms samt at det ikke kommer noen nye reelle avgiftsendringer. En anslått normal sesongmessig nedgang i elektrisitetsprisene gjennom vårmånedene til neste år er ventet å bidra til en ytterligere redusert prisstigningstakt. I vår prognose kommer prisstigningen i 2. kvartal 2002 ned i 1,0-1,5 prosentpoeng målt fra samme periode året før. I andre halvår er alle direkte effekter av avgiftsendringene uttømt og prisstigningen vil da øke markert og igjen komme over 2,0 prosent. I vår beregning bidrar både avgiftsletten og utviklingen i energipriser til at KPI-veksten på årsbasis kommer ned i 1,8 prosentpoeng. Det ligger an til at KPI-veksten i 2003 kan komme til å bli i området 2-2,5 prosent og at utviklingen i energiprisene også dette året bidrar til å trekke priveksten litt ned.

Den senere tids utvikling i energipriser og spesielt elektrisitetsprisene, illustrerer hvor vanskelig det kan være å lage inflasjonsprognoser. Oppjusteringen av inflasjonsanslaget vårt for i år fra 2,5 prosent gitt i februar til 3,3 prosent nå i juni, kan nærmest i sin helhet tilskrives feilvurderingen av elektrisitetsprisutviklingen. Det er imidlertid også en rekke andre usikkerhetsfaktorer, blant annet Norges Banks rentejusteringer: En eventuell renteoppgang i år som kan begrunnes med at inflasjonen et stykke frem i tid ellers vil bli for høy og hvis en slik renteøkning ikke medfører en styrking av krona, vil effekten kunne bli at inflasjonen på 1 til 2 års sikt øker fordi blant annet husleier vil øke. Det tar tid før den kontraktive effekten av økte

renter slår ut i redusert KPI-vekst ifølge våre beregninger.

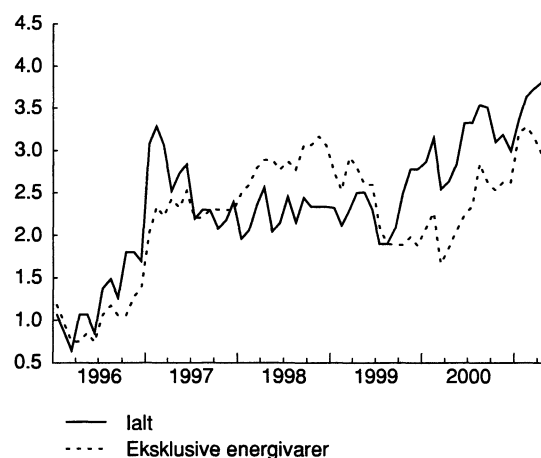
Ifølge nasjonalregnskapet vokste lønn per normalårsverk i fjor med 4,3 prosent. Lønnsoverhenget inn i 2000 for alle grupper sett under ett ble av Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene anslått til 1,3 prosent. I årets første rapport fra utvalget ble overhenget inn i 2001 anslått til knappe 2 1/2 prosent. Det økte overhenget trekker isolert sett i retning av høyere lønnsvekst i år enn i fjor. I motsatt retning trekker imidlertid at årets tariff tillegg for de fleste grupper ble avtalt i fjor og at disse tilleggene var lavere enn fjorårets. Høy konsumprisvekst og fortsatt press i arbeidsmarkedet kan imidlertid bidra til høy lønnsglidning. På årsbasis anslår vi at lønnsveksten per normalårsverk blir litt høyere i år enn i fjor. Vi antar likevel at lønnsoverhenget inn i 2002 blir lavere enn inn i 2001, noe som sammen med langt lavere prisvekst bidrar til redusert lønnsvekst, til tross for at det da er hovedoppgjør. Ifølge våre beregninger blir lønnsveksten om lag på samme nivå som året før. Ferieutvidelsen i 2001 og 2002 samt at det i år er en virkedag mindre enn året før bidrar til at lønnsveksten per time må antas å bli klart høyere enn per normalårsverk i disse årene.

I forhold til vår forrige konjunkturrapport er lønnsvekstanslagene både for 2001 og 2002 justert opp. Dette kan i stor grad tilskrives utsikter til litt mer press i arbeidsmarkedet og den økte prisstigningen vi har sett og kommer til å se sammenliknet med anslagene fra februar-rapporten.

Store driftsoverskudd i utenriksøkonomien

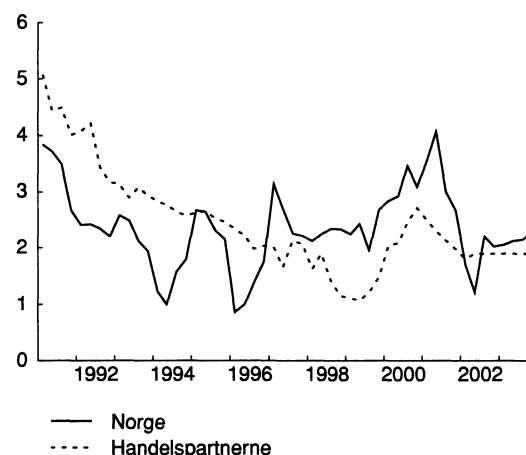
Norge hadde i 1. kvartal i år et overskudd på driftsbalansen overfor utlandet på vel 60 mrd. kroner, mot 40 mrd. kroner i samme periode året før. Omvurderinger av gjeld og fordringer overfor utlandet førte imidlertid til at Norges nettofordringer bare økte med vel halvparten av driftsoverskuddet og utgjorde 360 mrd. kroner ved utgangen av kvartalet. Anslagene for oljeprisene sammen med høy eksport av olje og gass vil bidra til at driftsbalansen overfor utlandet for 2001 som helhet blir på 214 mrd. kroner, som er enda litt høyere enn rekorden fra i fjor. Selv om importprisene antas å ville stige noe mer i 2001 enn eksportprisene samlet sett, er forskjellen ikke stor. Dette innebærer at den rekordstore bytteforholdsgevinsten Norge fikk i 2000, stort sett opprettholdes i 2001. Det samme gjelder for de kommende to årene. Riktignok antas oljeprisen å falle litt i norske kroner fordi norske kroner styrker seg litt overfor dollar, men dette bidrar også til at importprisene vil kunne falle noe framover.

Konsumprisindeksen
Prosentvis endring fra samme måned året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konsumprisindeksen
Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Veksten i innenlandsk etterspørsel bidrar til sterkere importvekst framover, mens tap av markedsandeler bidrar til moderat vekst i tradisjonell eksport. Veksten i samlet eksport av olje og gass antas å endre seg lite de nærmeste to årene. Oljeeksporten antas å bli svakt redusert, mens gasseksporten øker. Samlet sett anslår vi derfor at eksportoverskuddet i løpende priser vil falle med om lag 20 mrd. kroner hvert år etter 2001, da anslaget er vel 240 mrd. kroner. Anslaget på driftsbalansen overfor utlandet er vel 184 mrd. kroner i 2003. Norges nettofordringer på utlandet anslås til om lag 900 mrd. kroner ved utgangen av 2003 når en ser bort fra virkninger av mulige omvurderinger.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Faste 1997 priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert							
	1999	2000	99.2	99.3	99.4	00.1	00.2	00.3	00.4	01.1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	550 660	563 628	136 697	138 439	139 688	141 296	141 350	141 266	140 540	143 361
Konsum i husholdninger	524 625	537 524	130 213	131 893	133 121	134 748	134 831	134 711	134 058	136 889
Varer	295 110	300 716	73 027	74 323	74 964	75 942	75 902	75 405	74 291	76 461
Tjenester	221 842	228 097	55 232	55 659	56 128	56 591	56 804	57 143	57 525	58 102
Husholdningenes kjøp i utlandet	23 552	24 438	6 065	5 863	5 832	6 170	6 081	6 127	6 042	6 159
Utlendingers kjøp i Norge	-15 879	-15 727	-4 111	-3 952	-3 804	-3 955	-3 955	-3 964	-3 800	-3 833
Konsum i ideelle organisasjoner	26 035	26 103	6 484	6 547	6 568	6 547	6 520	6 554	6 482	6 472
Konsum i offentlig forvaltning	234 026	237 296	58 116	58 931	59 076	59 058	59 136	59 409	59 680	59 749
Konsum i statsforvaltningen	92 406	93 204	22 927	23 245	23 220	23 267	23 158	23 311	23 463	23 510
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	68 040	69 820	16 815	17 110	17 148	17 444	17 282	17 467	17 623	17 750
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	24 367	23 385	6 111	6 135	6 072	5 823	5 876	5 844	5 841	5 760
Konsum i kommuneforvaltningen	141 620	144 092	35 189	35 686	35 856	35 791	35 978	36 098	36 216	36 239
Bruttoinvestering i fast kapital	255 945	253 099	61 315	67 539	61 921	69 382	63 827	60 187	59 764	60 907
Oljevirksomhet	62 443	51 791	17 015	15 289	11 582	17 413	11 714	11 499	11 166	12 181
Utenriks sjøfart	10 579	15 890	40	6 102	2 611	5 402	5 359	3 245	1 884	2 913
Fastlands-Norge	182 923	185 418	44 260	46 148	47 728	46 568	46 754	45 443	46 713	45 812
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning ..	143 503	149 110	34 818	36 310	37 614	37 482	37 288	36 570	37 691	36 711
Industri og bergverk	16 089	14 782	3 889	3 895	4 142	3 777	4 321	3 564	3 246	3 892
Annen vareproduksjon	17 933	17 475	4 217	5 287	4 335	4 498	4 755	4 377	3 841	3 747
Boligtjenester	29 122	32 670	7 157	7 295	7 536	7 921	7 943	8 281	8 509	8 664
Andre tjenesteytende næringer	80 360	84 182	19 555	19 833	21 601	21 287	20 269	20 348	22 094	20 409
Offentlig forvaltningsvirksomhet	39 420	36 308	9 442	9 838	10 114	9 086	9 466	8 873	9 023	9 101
Lagerendring og statistiske avvik	21 409	31 094	4 739	3 028	6 145	6 317	8 765	10 498	5 392	1 081
Bruttoinvestering	277 354	284 193	66 054	70 567	68 066	75 699	72 593	70 685	65 156	61 987
Innenlandsk sluttanvendelse	1062040	1085117	260 867	267 938	266 831	276 053	273 079	271 359	265 375	265 097
Ettersp. fra Fastlands-Norge	967 609	986 342	239 072	243 518	246 493	246 921	247 240	246 118	246 933	248 922
Ettersp. fra off. forvaltn.virk.	273 446	273 605	67 558	68 770	69 190	68 143	68 602	68 282	68 702	68 850
Eksport i alt	461 819	474 425	113 598	115 316	121 257	117 407	115 820	117 916	122 755	124 565
Tradisjonelle varer	180 361	184 228	43 988	45 300	46 957	45 384	46 677	45 778	46 344	48 648
Råolje og naturgass	157 633	167 800	38 495	38 861	42 130	42 197	39 901	41 642	43 731	44 707
Skip og plattformer	15 488	9 744	4 864	3 919	4 151	1 517	1 855	3 290	3 081	1 439
Tjenester	108 338	112 653	26 251	27 236	28 020	28 310	27 386	27 206	29 598	29 772
Samlet anvendelse	1523860	1559542	374 465	383 254	388 088	393 460	388 898	389 275	388 130	389 662
Import i alt	389 111	399 014	94 900	97 068	99 614	102 666	100 820	98 771	97 270	98 125
Tradisjonelle varer	256 699	260 989	61 749	62 183	66 491	63 745	66 683	65 875	65 288	66 230
Råolje	1 951	948	541	527	496	133	48	384	383	217
Skip og plattformer	21 412	25 152	4 987	7 106	5 551	10 834	6 517	5 126	2 675	2 168
Tjenester	109 049	111 924	27 624	27 251	27 076	27 954	27 572	27 386	28 923	29 511
Bruttonasjonalprodukt	1134749	1160528	279 565	286 186	288 474	290 794	288 079	290 504	290 860	291 536
Fastlands-Norge(markedsverdi)	934 814	951 744	231 455	235 406	236 809	237 193	238 101	238 410	237 764	238 887
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	199 934	208 785	48 109	50 780	51 665	53 601	49 978	52 094	53 096	52 649
Fastlands-Norge(basisverdi)	813 693	830 676	201 590	204 735	205 566	207 190	207 669	207 871	207 404	209 554
Fastlands-Norge ekskl.off.forvaltning	639 520	654 998	158 293	160 990	161 719	163 542	163 883	163 858	163 181	165 301
Industri og bergverk	120 964	117 804	29 995	30 459	30 350	30 218	29 253	29 075	29 006	29 355
Andre vareproduserende næringer	87 835	93 306	21 751	22 442	22 204	23 176	23 451	23 521	22 929	23 034
Tjenesteytende næringer	430 721	443 889	106 546	108 088	109 165	110 148	111 179	111 262	111 245	112 911
Offentlig forvaltningsvirksomhet	174 173	175 678	43 297	43 746	43 847	43 648	43 786	44 013	44 223	44 254
Korr. poster	121 121	121 068	29 866	30 671	31 243	30 003	30 432	30 539	30 360	29 333

Makroøkonomiske hovedstørrelser.

Sesongjustert. Faste 1997 priser. Prosentvis vekst fra forrige periode

	Ujustert		Sesongjustert							
	1999	2000	99.2	99.3	99.4	00.1	00.2	00.3	00.4	01.1
Konsum i husholdninger og										
ideelle organisasjoner	2,2	2,4	0,6	1,3	0,9	1,2	0,0	-0,1	-0,5	2,0
Konsum i husholdninger.	2,3	2,5	0,6	1,3	0,9	1,2	0,1	-0,1	-0,5	2,1
Varer.	1,2	1,9	0,4	1,8	0,9	1,3	-0,1	-0,7	-1,5	2,9
Tjenester.	3,2	2,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,4	0,6	0,7	1,0
Husholdningenes kjøp i utlandet.	6,6	3,8	4,0	-3,3	-0,5	5,8	-1,5	0,8	-1,4	1,9
Utlendingers kjøp i Norge.	-0,6	-1,0	3,7	-3,9	-3,8	4,0	0,0	0,2	-4,1	0,9
Konsum i ideelle organisasjoner	0,1	0,3	0,7	1,0	0,3	-0,3	-0,4	0,5	-1,1	-0,2
Konsum i offentlig forvaltning.	3,3	1,4	0,3	1,4	0,2	-0,0	0,1	0,5	0,5	0,1
Konsum i statsforvaltningen.	3,5	0,9	-0,4	1,4	-0,1	0,2	-0,5	0,7	0,7	0,2
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	4,7	2,6	-0,9	1,8	0,2	1,7	-0,9	1,1	0,9	0,7
Konsum i statsforvaltningen, forsvar.	0,1	-4,0	1,0	0,4	-1,0	-4,1	0,9	-0,5	-0,1	-1,4
Konsum i kommuneforvaltningen.	3,2	1,7	0,8	1,4	0,5	-0,2	0,5	0,3	0,3	0,1
Bruttoinvestering i fast kapital	-8,2	-1,1	-5,8	10,2	-8,3	12,0	-8,0	-5,7	-0,7	1,9
Oljevirksomhet.	-19,9	-17,1	-8,4	-10,1	-24,2	50,3	-32,7	-1,8	-2,9	9,1
Utenriks sjøfart.	-18,8	50,2	-97,8		-57,2	106,9	-0,8	-39,4	-41,9	54,6
Fastlands-Norge	-2,6	1,4	-0,9	4,3	3,4	-2,4	0,4	-2,8	2,8	-1,9
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning ..	-3,3	3,9	0,5	4,3	3,6	-0,4	-0,5	-1,9	3,1	-2,6
Industri og bergverk.	-23,2	-8,1	-5,0	0,1	6,4	-8,8	14,4	-17,5	-8,9	19,9
Annen vareproduksjon.	7,3	-2,6	3,2	25,4	-18,0	3,7	5,7	-8,0	-12,3	-2,4
Boligtjenester.	-2,5	12,2	0,4	1,9	3,3	5,1	0,3	4,3	2,8	1,8
Andre tjenesteytende næringer	-0,6	4,8	1,1	1,4	8,9	-1,5	-4,8	0,4	8,6	-7,6
Offentlig forvaltningsvirksomhet	-0,1	-7,9	-5,6	4,2	2,8	-10,2	4,2	-6,3	1,7	0,9
Lagerendring og statistiske avvik.	-14,1	45,2	-41,3	-36,1	102,9	2,8	38,7	19,8	-48,6	-80,0
Bruttoinvestering.	-8,7	2,5	-9,7	6,8	-3,5	11,2	-4,1	-2,6	-7,8	-4,9
Innenlandsk sluttanvendelse.	-0,7	2,2	-2,3	2,7	-0,4	3,5	-1,1	-0,6	-2,2	-0,1
Ettersp. fra Fastlands-Norge.	1,5	1,9	0,3	1,9	1,2	0,2	0,1	-0,5	0,3	0,8
Ettersp. fra off.forvaltn.virk.	2,8	0,1	-0,5	1,8	0,6	-1,5	0,7	-0,5	0,6	0,2
Eksport i alt.	2,8	2,7	1,7	1,5	5,2	-3,2	-1,4	1,8	4,1	1,5
Tradisjonelle varer.	3,2	2,1	-0,1	3,0	3,7	-3,3	2,8	-1,9	1,2	5,0
Råolje og naturgass.	-0,1	6,4	0,8	1,0	8,4	0,2	-5,4	4,4	5,0	2,2
Skip og plattformer.	38,7	-37,1	90,9	-19,4	5,9	-63,5	22,3	77,3	-6,4	-53,3
Tjenester.	2,6	4,0	-2,2	3,8	2,9	1,0	-3,3	-0,7	8,8	0,6
Samlet anvendelse.	0,4	2,3	-1,1	2,3	1,3	1,4	-1,2	0,1	-0,3	0,4
Import i alt	-1,6	2,5	-2,3	2,3	2,6	3,1	-1,8	-2,0	-1,5	0,9
Tradisjonelle varer.	-1,3	1,7	-6,3	0,7	6,9	-4,1	4,6	-1,2	-0,9	1,4
Råolje	9,3	-51,4	40,1	-2,5	-5,9	-73,3	-63,8	702,0	-0,2	-43,5
Skip og plattformer.	-26,1	17,5	32,4	42,5	-21,9	95,2	-39,8	-21,3	-47,8	-19,0
Tjenester.	4,2	2,6	1,8	-1,3	-0,6	3,2	-1,4	-0,7	5,6	2,0
Bruttonasjonalprodukt.	1,1	2,3	-0,6	2,4	0,8	0,8	-0,9	0,8	0,1	0,2
Fastlands-Norge(markedsverdi).	1,0	1,8	-0,2	1,7	0,6	0,2	0,4	0,1	-0,3	0,5
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	1,4	4,4	-2,6	5,6	1,7	3,7	-6,8	4,2	1,9	-0,8
Fastlands-Norge(basisverdi).	1,3	2,1	-0,6	1,6	0,4	0,8	0,2	0,1	-0,2	1,0
Fastlands-Norge ekskl.off.forvaltning	0,8	2,4	-0,7	1,7	0,5	1,1	0,2	-0,0	-0,4	1,3
Industri og bergverk	-3,2	-2,6	-1,2	1,5	-0,4	-0,4	-3,2	-0,6	-0,2	1,2
Andre vareproduserende næringer.	-1,1	6,2	0,5	3,2	-1,1	4,4	1,2	0,3	-2,5	0,5
Tjenesteytende næringer.	2,4	3,1	-0,8	1,4	1,0	0,9	0,9	0,1	-0,0	1,5
Offentlig forvaltningsvirksomhet.	2,9	0,9	-0,0	1,0	0,2	-0,5	0,3	0,5	0,5	0,1
Korr. poster.	-0,7	-0,0	1,9	2,7	1,9	-4,0	1,4	0,4	-0,6	-3,4

Makroøkonomiske hovedstørrelser.

Sesongjustert.Prisindeks. 1997 = 100

	Ujustert		Sesongjustert							
	1999	2000	99.2	99.3	99.	00.1	00.2	00.3	00.4	01.1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	104,6	107,9	104,1	104,6	105,3	106,0	107,9	108,5	109,1	109,5
Konsum i offentlig forvaltning	108,8	114,2	108,1	109,0	110,1	111,1	113,2	115,7	116,8	118,3
Bruttoinvesteringer i fast kapital	105,7	111,4	106,0	104,5	107,6	107,4	110,6	112,8	115,4	116,6
Fastlands-Norge	106,0	111,2	105,7	105,3	108,0	108,6	110,5	112,2	113,3	116,3
Innenlandsk sluttanvendelse.	105,8	110,0	106,5	105,0	106,5	109,1	110,8	109,3	110,1	114,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	105,9	110,0	105,4	105,8	107,0	107,7	109,7	110,9	111,8	112,9
Eksport i alt.	101,0	139,9	95,5	106,3	113,7	127,2	135,0	147,2	149,6	138,1
Tradisjonelle varer	101,2	115,1	99,8	102,0	104,2	110,3	114,7	116,5	119,2	116,9
Samlet anvendelse.	104,4	119,1	103,1	105,4	108,7	114,5	118,0	120,8	122,6	122,3
Import i alt.	101,0	108,6	100,8	101,0	102,4	104,5	108,3	110,1	111,2	113,3
Tradisjonelle varer	99,2	105,1	99,7	98,4	100,8	103,4	104,1	105,5	106,6	110,7
Bruttonasjonalprodukt.	105,5	122,7	104,0	106,9	110,9	118,0	121,4	124,4	126,4	125,4
Fastlands-Norge (markedsverdi).	106,8	110,8	106,8	106,6	108,1	108,7	110,7	110,7	112,9	114,1

Makroøkonomiske hovedstørrelser.

Sesongjustert.Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal.

	Ujustert		Sesongkorrigert							
	1999	2000	99.2	99.3	99.4	00.1	00.2	00.3	00.4	01.1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,0	3,1	-0,2	0,4	0,7	0,6	1,8	0,6	0,6	0,3
Konsum i offentlig forvaltning	3,5	4,9	-0,1	0,8	1,0	0,9	1,9	2,1	1,0	1,4
Bruttoinvesteringer i fast kapital	1,8	5,5	1,3	-1,4	3,0	-0,2	3,0	2,0	2,3	1,1
Fastlands-Norge	2,2	4,9	1,0	-0,4	2,6	0,5	1,8	,6	1,0	2,6
Innenlandsk sluttanvendelse.	2,4	3,9	1,5	-1,4	1,4	2,5	1,5	-1,3	0,8	4,3
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	2,4	3,9	0,0	0,4	1,1	0,7	1,8	1,1	0,8	1,0
Eksport i alt.	10,2	38,5	9,5	11,4	6,9	11,8	6,2	9,1	1,6	-7,6
Tradisjonelle varer	0,0	13,8	1,4	2,2	2,1	5,9	4,0	1,5	2,3	-1,9
Samlet anvendelse.	4,5	14,1	3,5	2,2	3,1	5,3	3,0	2,4	1,5	-0,2
Import i alt.	-0,5	7,5	0,4	0,2	1,5	2,0	3,6	1,7	1,0	1,9
Tradisjonelle varer	-2,3	6,0	1,2	-1,3	2,4	2,6	0,6	1,4	1,1	3,9
Bruttonasjonalprodukt.	6,3	16,3	4,5	2,8	3,7	6,5	2,8	2,5	1,6	-0,9
Fastlands-Norge (markedsverdi).	2,7	3,7	1,0	-0,2	1,5	0,5	1,8	0,1	2,0	1,1

Teknisk merknad

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg.

Basisår og kjedning: I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes for tiden alle størrelser i faste priser med basis i prisene i 1997, og med vektorer fra dette året. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringsratene (vekstratene). For sammenligningens skyld er det i alle tabeller gitt vekstrater med 1997 som basisår (felles omregningsår). Prisomregningen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.

Er utslippene til luft lavere i dag enn for 50 år siden?*

Kjetil Telle

Det er blitt hevdet at økonomisk vekst fører til stadig større forurensing av naturen. I denne artikkelen estimeres en del norske miljøutslipp tilbake til mellomkrigsårene. Til tross for at Norge har opplevd økonomisk vekst i hele etterkrigstiden, er mange typer utslipp lavere i dag enn for et par tiår siden. Estimerer viser at enkelte utslipp til og med er lavere i dag enn før krigen. Det må bety at økonomisk vekst ikke nødvendigvis medfører dårligere miljø. Men det betyr naturligvis heller ikke at økonomisk vekst er et velegnet miljøpolitisk virkemiddel. Utslippene av NO_x og CO₂ er høyere i dag enn noen sinne.

Bakgrunn

"Økonomisk vekst er bra for miljøet, og det beste myndighetene kan gjøre for et bedre miljø er å stimulere den økonomiske veksten." Denne typen påstander er av enkelte blitt fremmet på bakgrunn av en rekke empiriske studier av sammenhengen mellom inntekt og ulike typer utslipp.¹ Disse studiene finner en opp-ned U-sammenheng mellom inntektsnivå og utslipp: Når et land er fattig er utslippene lave; når inntekten vokser øker utslippene. Men over ett gitt inntektsnivå gir ytterligere inntektsøkninger reduserte utslipp. Denne omvendte U-sammenhengen går under navnet miljø-Kuznets-kurven - etter Kuznets (1957) som hevdet en tilsvarende sammenheng mellom inntektsulikhet og inntekt.²

En vanlig forklaring på miljø-Kuznets-kurven (MKK) er at folk er villig til å bruke ressurser på miljøet først når basisbehov som mat, klær og bolig er dekket. Når disse behovene er tatt hånd om, ønsker vi å ha det penere rundt oss, ha tilgang på ren luft og vakker natur, og vi tar oss råd til å tenke på dyr og planter ve og vel. På bakgrunn av denne teorien er det ikke urimelig å hevde at bare inntekten blir høy nok, vil forurensningsproblemene til slutt bli eliminert. Det er denne forklaringen som kan gi opphavet til påstanden nevnt innledningsvis. Men dette er bare en av flere

ulike hypoteser om årsaken til MKK, og det må være riktig å si at årsakssammenhengene ikke er forklart fullt ut.³

Selv om det ikke er enighet om forklaringen på MKK, har det gjennomgående vært liten uenighet om selve kurven: For mange ulike typer utslipp i mange land er det påvist et omvendt U-mønster mellom utslipp og inntekt på 1980- og 90-tallet. I en ny studie av Harbaugh mfl. (2000), der data strekker seg over en lengre tidsperiode, finner man en mer uklar sammenheng. Liksom enkelte andre studier, viser denne tegn til at utslippene igjen begynner å stige mot slutten av perioden - utslippene har altså et N-mønster.

I denne artikkelen undersøker vi om de viktigste norske luftutslipp fra forbrenning av petroleumprodukter følger det karakteristiske omvendt U-mønsteret.⁴ Dersom en forlengelse av norske data tilbake til mellomkrigstiden følger et slikt mønster, har vi ikke grunnlag for å forkaste den vanligste hypotesen bak MKK om at vekst kan være bra for miljøet. Tegn til N-formede utslipp i etterkrigstiden vil derimot svekke en slik hypotese fordi vi i hele denne perioden har hatt økonomisk vekst.

Først skal vi se at de eksisterende utslippsdataene fra Statistisk sentralbyrå, som ikke går lenger tilbake enn til 1973, stort sett følger et omvendt U-mønster. For å danne oss et bilde av om disse dataene bare fanger opp en tilfeldig bølgetopp, må vi ha data som går lenger tilbake i tid. Det finnes estimerer på utslippene av

Kjetil Telle er konsulent ved Seksjon for ressurs- og miljøøkonomi. (kjetil.telle@ssb.no)

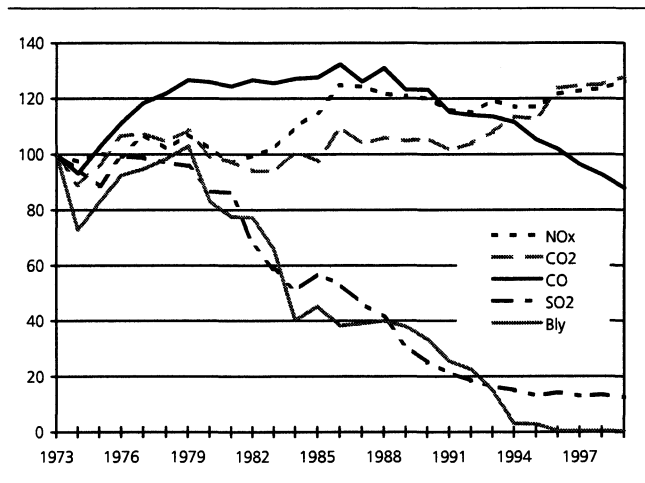
* Takk til Kristin Rypdal og Annegrete Bruvoll for gode kommentarer til artikkelen.

1 Telle og Brekke (2001) refererer noen slike påstander.

2 En oversikt over litteraturen er gitt i bl.a. Arrow mfl. (1995), Ekins (1995), Rothman og de Bruyn (1998) og Stagl (1999). Norske data er analysert i Bruvoll og Medin (2000).

3 Eksempler på teoretiske artikler er Stokey (1998) og Andreoni og Levinson (1998).

4 I tillegg til forbrenningsutslipp kommer prosessutslipp. Disse utgjør bare en mindre andel av de luftutslippstypene som blir behandlet i artikkelen, med unntak for SO₂ der prosessutslipp derfor inkluderes. Store deler av NMVOC-utslippene er prosessutslipp, og NMVOC behandles derfor ikke. Utslipp av partikler blir bare omtalt overflattisk, da disse i stor grad skyldes vedforbruk og ikke petroleumforbruk. Datatilgjengelighet er hovedårsaken til avgrensingene.

Figur 1. Utviklingen i utslipp til luft fra forbrenning 1973-1999. 1973=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå (2001c)

karbondioksid (CO₂) og svoveldioksid (SO₂) tilbake til før krigen. I tillegg beregner vi ved hjelp av en enkel metode utslipp av bly, nitrogenoksider (NO_x) og karbonmonoksid (CO) tilbake til mellomkrigsårene. Problemer knyttet til data og metode blir drøftet. Resultatene viser at ingen av estimatene på utslipp av CO₂, SO₂, bly, NO_x og CO fremviser klare tegn på N-formede utslipp; de følger et omvendt U-mønster.

Eksisterende utslippstall

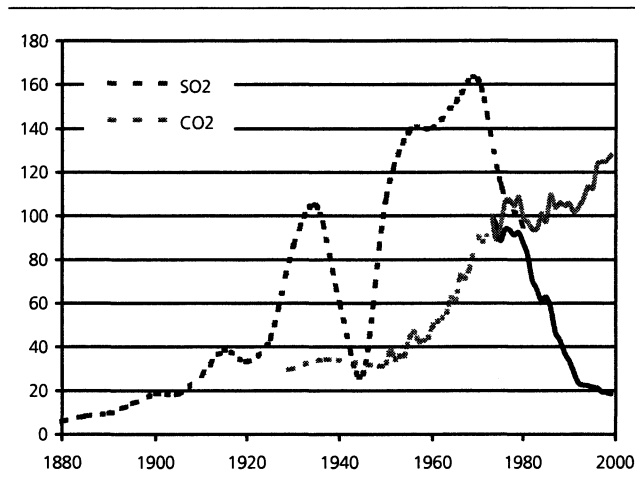
Figur 1 viser utviklingen i norske luftutslipp fra forbrenning for perioden fra 1973 og fram til i dag (Statistisk sentralbyrå 2001c). Utslippene av bly og SO₂ har i all hovedsak falt i hele perioden - de synes å være på den fallende delen av MKK. Heller ikke utslippene av NO_x og CO₂ synes å stride mot MKK: De befinner seg på den stigende delen av kurven da de vokser i takt med inntektsøkningen. Utslippene av CO følger enda tydeligere et omvendt U-mønster, og har en topp i 1986. De utslippstallene vi har for perioden 1973 til 1999 gir ingen klare indikasjoner på at utslippene følger et N-mønster. I det følgende studerer vi en lengre historisk periode for å se om vi da kan finne tegn til slike N-formede utslipp.

Forlengede tidsserier

CO₂ og SO₂

Figur 2 viser utslippene av CO₂ og SO₂ basert på beregningene til henholdsvis Halvorsen mfl. (1989) og Mylona (1996)⁵ fram til 1972. Data fra Statistisk sentralbyrå (jf. figur 1) som løper fra og med 1973 er lagt inn i figuren som heltrukne linjer.

Vi ser for det første at utslippene av CO₂ aldri har vært høyere enn i dag. De har økt jevnt i hele perioden fra 1929, og det er ingen tegn til N-formede utslipp. SO₂-utslippene er derimot like lave i dag som i

Figur 2. Estimater på utviklingen i utslipp til luft 1880-1972. Utslipp for 1973-1999 fra figur 1. 1973=100

Kilder: Mylona (1996) og Halvorsen mfl. (1989).

det første tiåret av det forrige århundret. Utslippene er dramatisk redusert i forhold til det høye nivået rundt 1970.

Svovelutslippene har en bølgetopp rett før krigen og en ny rundt 1970. Det er grunn til å tro at bølgedalen skyldes lavere forbruk av petroleumsprodukter under krigen. Det strider ikke mot den vanligste forklaringen på MKK at utslippene faller med inntekten så sant vi (som her) er på den stigende delen av den omvendte U'en. Disse N-formede utslippene av svovel svekker derfor ikke hypotesen om at økonomisk vekst kan være bra for miljøet.

Bly

Utslippene av bly har i all hovedsak stammet fra forbrenning av bensin⁶. I figur 3 er utviklingen i blyutslippene fra bensinforbruket estimert tilbake til 1930.

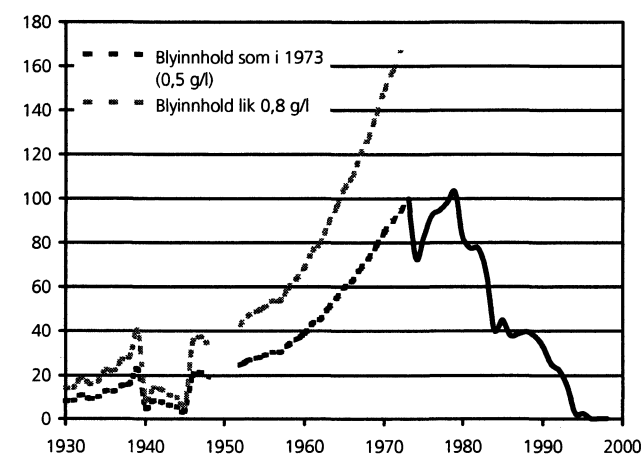
Anslagene bygger på tall for bensinforbruket tilbake til 1952 fra statistikken *Salg av petroleumsprodukter* (Statistisk sentralbyrå 2001a), og på bensinimport oppgitt i Thon (1950) for perioden fra 1930 til 1948. Bly er blitt tilsatt bensinen fra 1920-tallet. I utslippsregnskapet til Statistisk sentralbyrå legges det nå til grunn at 75 prosent av blyinnholdet i bensinen slippes ut til luft ved forbrenning (Finstad mfl. 2001). Utslippene i figur 3 er beregnet ved å multiplisere 75 prosent av blyinnholdet i bensinen med bensinforbruket.

I figuren bygger de to grafene på to ulike forutsetninger om blyinnholdet i bensinen. Den øvre grafen forutsetter et blyinnhold på 0,8 gram per liter. Det nivået er i overensstemmelse med Jensen (1944), og også med nivået i land som i dag ikke har regulert blyinnholdet i bensinen (World Resource Institute 1998). Det nedre anslaget bygger på at blyinnholdet var det

5 Tallene til Mylona og SO₂-tallene fra utslippsregnskapet i figuren inneholder i motsetning til andre utslippstall i artikkelen, også prosessutslipp. Fra midten av 1970-tallet og fram til i dag har prosessutslippene vokst fra 40 til drøye 60 prosent av de totale SO₂-utslippene.

6 Tidlig i perioden kan prosessutslipp fra industri ha utgjort en ikke ubetydelig andel, men prosessutslipp behandles ikke her.

Figur 3. Estimert utvikling i utslipp av bly til luft 1930-1972. Utslipp for 1973-1999 fra figur 1. 1973=100

samme i perioden før 1973 som i 1973. For siste halvdel av 1960-tallet stemmer et slikt nivå med hva bransjen selv oppga i forbindelse med de første reguleringene av blyinnholdet i bensinen (Norsk Petroleumsinstitutt 1978). Det er klart at det nedre anslaget ligger nærmest sannheten i de første årene før 1973, mens det øvre anslaget stemmer best tidligere i perioden.

Vi ser at utslippene har det karakteristiske omvendte U forløpet uavhengig av hvilken av de to antakelsene som er riktig. Bølgetoppen kom en gang mellom 1965 og 1975. Utslippene i dag er minst like lave som før krigen. Fallet i utslippene i krigsårene skyldes lavere bensinforbruk, og svekker ikke hypotesen om at vekst kan være bra for miljøet.

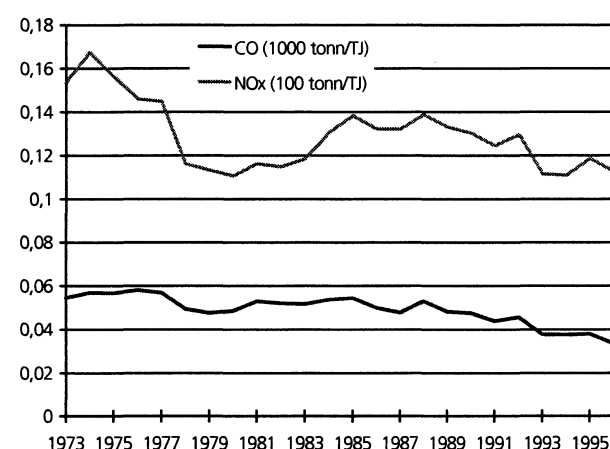
NO_x og CO

Vi har sett at den karakteristiske omvendte U'en trer enda klarere fram for utslippstypene CO₂, SO₂ og bly når vi forlenger tidsseriene. Sammenlikner vi med tallene for perioden 1973 til 1999 i figur 1, ser vi at både SO₂ og bly er spesielle i og med at disse utslippene har falt kraftig de siste 20 årene. CO₂ skiller seg sammen med NO_x ut ved at utslippene har steget i den samme perioden. I tillegg til de stigende NO_x-utslippene skal vi nå se på de ifølge figur 1 mer flate utslippene av CO. Vil en forlengelse av disse utslippene vise N-formede utslipp?

Utslippene av NO_x og CO stammer i hovedsak fra forbruk av petroleumprodukter. Dette forbruket er kjent tilbake til 1929. Ved å gjøre anslag på utslippet forårsaket av en enhet petroleum, danner vi oss et bilde av de totale norske utslippene tilbake til mellomkrigsårene.

Figur 4 viser utslippskoeffisientene, definert som de totale utslippene dividert på totalt petroleumforbruk,

Figur 4. Utslippskoeffisienter 1973-1996

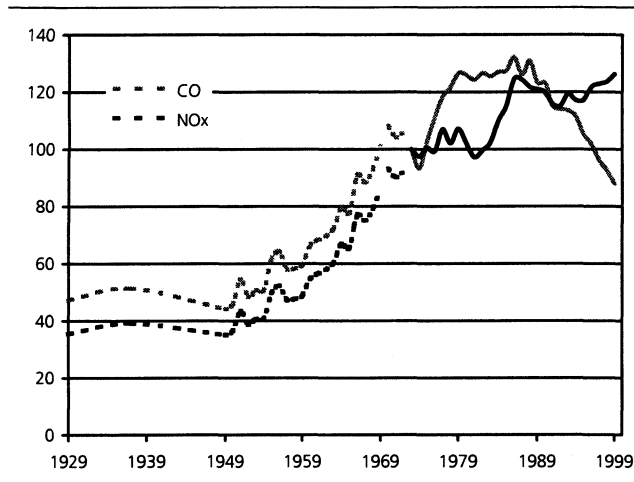
for NO_x og CO for årene 1973 til 1996. Fra figuren ser vi at koeffisientene til CO og NO_x faller i denne perioden. At en enhet petroleumforbruk gir lavere utslipp i dag enn i 1973, kan blant annet skyldes en renere sammensetning av petroleumforbruket, bedre forbrenningsmetoder eller bedre rensing. Stadig flere biler har katalysator, og dette bidrar til å forklare nedgangen i utslippskoeffisienten knyttet til NO_x.

Ved å gjøre ulike forutsetninger om hvordan utslippskoeffisientene så ut før 1973, kan de totale utslippene estimeres. En mulighet er at utslippskoeffisienten var konstant eller stigende før 1973. Det kan rime med at den miljøpolitiske satsingen først kom ordentlig i gang utover på 1970-tallet. En annen mulighet er at utslippskoeffisienten falt også før 1973. Overgangen fra kull og koks til olje og senere gass kan forklare et slikt fall også før 1973. Det er begrenset hvor viktig denne effekten er for utslippene av CO og NO_x, da disse er mer avhengige av forbrenningsmetode og -teknologi enn petroleumstype.

Forbruket av petroleumprodukter (kull og koks, olje og gass) dekker årene 1929, 1937, 1949-1996 med brudd i 1969, og er hentet fra to publikasjonsserier (FN 1972, 2000). Dataene er nærmere omtalt i Halvorsen mfl. (1989). Utslippsdataene stammer fra Statistisk sentralbyrås utslippsregnskap (se Statistisk sentralbyrå 2001c og Flugsrud mfl. 2000). De starter i 1973 og går fram til i dag. For årene 1973-1979, 1981-1986 og 1989 finnes bare ett utslippsaggregat.

Figur 4 viser at utslippskoeffisientene til CO og NO_x i gjennomsnitt faller i årene mellom 1973 og 1996.⁷ Ved å forutsette et tilsvarende gjennomsnittlig fall i koeffisientene før 1973, kan vi estimere utviklingen i utslippene tilbake til 1929.

7 En lineær regresjon med utslippskoeffisientene i figur 4 som venstresidevariable og tiden som høyresidevariabel gir fallende utslippskoeffisienter.

Figur 5. Estimert utvikling i utslipp til luft 1929-1972. Utslipp for 1973-1999 fra figur 1. 1973=100

Figur 5 viser estimatene på utviklingen i utslippene av CO og NO_x fram til før 1973. De heltrukne linjene for tiden etter 1972 er utslippene fra figur 1. Estimatenes viser i hovedsak stigende utslipp av begge de to utslippstypene fram til 1972.

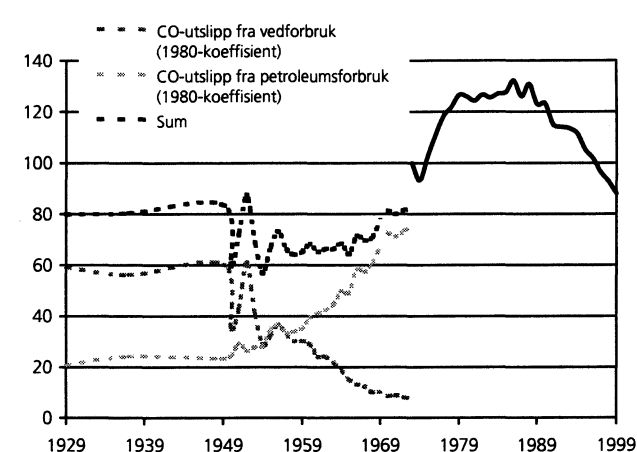
Estimatene på utslipp av CO følger det klareste omvendte U-mønsteret, med en topp på midten av 1980-tallet. Dagens CO-utslipp er omtrent på samme nivå som rundt 1970. Anslagene viser at utslippene av NO_x stort sett har vokst i hele perioden.

Opprettelsen av et eget Miljøverndepartement i 1972 og Statens forurensningstilsyn et par år senere styrket fokuset på miljøvern, og medførte flere nye reguleringer utover på 1970-tallet. Eksempler på slike reguleringer er begrensinger av blyinnhold i bensin, reguleringer av svovelutslippene og etter hvert også utstrakt bruk av miljøavgifter. Disse miljøpolitiske tiltakene gir god grunn til å tro at utslippskoeffisientene falt mer utover på 1970-tallet enn de hadde gjort i tiårene før 1970. Var utslippskoeffisientene konstante eller eventuelt stigende fra mellomkrigstiden og fram til 1973, betyr det at estimatene over angir for høye utslipp før 1973. Dermed styrkes konklusjonen om et omvendt U-mønster på utslippene av CO og NO_x.

Metode- og datakritikk

Aggregeringsnivå

CO- og NO_x-utslippene avhenger ikke bare av det totale petroleumsforbruket, men også av forbrukets sammensetning. Dersom bensinforbruket øker på bekostning av dieselforbruket, vil utslippene av både CO og NO_x øke, selv om det totale petroleumsforbruket er uforandret. På tilsvarende måte vil vridninger i økonomiens sektorsammensetning påvirke utslippene dersom det for eksempel er ulike forbrenningsteknologier i ulike sektorer. Slike feilkilder er det ikke mulig å ta hensyn til uten tilgang til mer disaggregerte data. Det er vanskelig å si i hvilken retning dette dataproblemet påvirker estimatene.

Figur 6. Alternative estimater for utviklingen i utslipp av CO til luft 1929-1972. Faste utslippskoeffisienter på vedsalg og petroleumsforbruk. Utslipp for 1973-1999 fra figur 1. 1973=100

CO-utslipp og vedforbruk

Selv om utslippene av CO i hovedsak stammer fra forbrenning av petroleumsprodukter, skyldtes om lag en firedel av utslippene i 1999 vedforbruk. Dersom vedforbrukets utviklingsbane er forskjellig fra petroleumsforbrukets, innebærer dette en feilkilde i forhold til estimatene i figur 5.

Gode data for totalt vedforbruk tilbake til mellomkrigstiden finnes ikke, men sesongdata for salg av ved eksisterer tilbake til rundt 1920 (i Statistisk sentralbyrå 2001b). Disse dataene fanger ikke opp selvhogst eller ved brukt på gårdene, og kvaliteten er generelt usikker (se Rosland 1982). Ser vi bort fra disse problemene, viser dataene at vedsalget, i motsetning til petroleumsforbruket, falt fram til midten av 1970-tallet. Det betyr at utslippene fra ved delvis kommer som et tillegg på estimatene på CO-utslippene i figur 5, spesielt tidlig i perioden. Dermed vil veksten i utslippene ikke være så stor som figuren kan tyde på, noe som kan forrykke konklusjonen om at utslippene følger et omvendt U-mønster.

La oss betrakte et enkelt eksempel med faste utslippskoeffisienter på ved- og petroleumsforbruk, for å illustrere hvordan en inkludering av veddata kan påvirke estimatene på CO-utslipp. 1980 er det første året vi har (disaggregerte) data for CO-utslipp fra totalt vedforbruk. Antar vi at vedsalget er proporsjonalt med det totale vedforbruket, og at utslippskoeffisienten er den samme før 1980 som i 1980, kan vi anslå utviklingen i utslippene fra vedforbruket bakover i tid. I figur 6 er det på tilsvarende måte også antatt fast 1980-koeffisient for petroleumsforbruket. Figuren viser at veksten i utslippene i figur 5, må erstattes av estimater der utslippene er tilnærmet uendret fra 1929 og fram til tidlig på 1970-tallet. Konklusjonen om voksende utslipp fra mellomkrigstiden til starten på 1970-tallet blir således følsom for forutsetninger om utviklingen i utslippskoeffisienten knyttet til vedforbruket.

Oppsummering

I denne artikkelen har vi studert utviklingen i de viktigste norske utslippene til luft fra forbrenning av petroleumsprodukter tilbake til mellomkrigstiden. Vi har supplert eksisterende estimater for utslipp av CO₂ og SO₂ med beregninger av bly-, CO- og NO_x-utslipp.

Anslagene viser at både bly- og SO₂-utslippene var høyest omkring 1970, og at dagens utslipp er lavere enn før krigen. En viktig årsak til fallet er reguleringer av bly- og svovelinholdet i petroleumsprodukter (Statistisk sentralbyrå 2000). CO₂-utslippene har derimot vokst jevnt i hele perioden.

Ifølge estimatene følger utslippene av CO et omvendt U-mønster med topp på midten av 1980-tallet, når det ikke tas hensyn til utslipp fra vedforbruk. Det finnes ikke tilfredsstillende data for totalt vedforbruk, men en beregning basert på salget av ved viser at estimatene for CO-utslipp er følsomme for måten vi innlemmer veddata på i analysen. Dagens utslipp er på samme nivå som rundt 1970. Estimaten viser at NO_x-utslippene har steget i hele perioden, men det er grunn til å tro at innføringen av katalysator på biler har begrenset veksten.⁸

Mønsteret vi ser av tallene fra utslippsregnskapet til Statistisk sentralbyrå (figur 1) fra 1973 og fram til i dag forandres ikke nevneverdig i de forlengede tidsseriene. I grove trekk er det små tegn som tyder på at utslippene følger et N-mønster.

I artikkelen er bare utslipp som i hovedsak stammer fra forbrenning av petroleumsprodukter studert. En type luftutslipp som dermed ikke er omhandlet, er partikler. Disse utslippene stammer i hovedsak fra vedforbruk. På samme måte som forsøket på å innlemme vedforbruket i CO-estimatene førte til økning i de tidligste utslippene, er det rimelig å tro at partikkelutslippene kan ha vært høye tidlig i perioden. Utslippene av partikler har ifølge utslippsregnskapet til Statistisk sentralbyrå gått i en liten bølgedal fra 1973 og fram til i dag. Dette kan bety at utslippene av partikler vil vise tegn til et N-formet forløp i et lengre tidsperspektiv.

Analysene i denne artikkelen gir liten grunn til å avvise en teori om at økonomisk vekst kan gi bedre miljø. Vi begrenser oss imidlertid til å stadfeste at vi har hatt økonomisk vekst samtidig som enkelte utslipp har gått ned. At to hendelser faller sammen i tid trenger naturligvis ikke bety at den ene forårsaker den andre. Analysene gir således ikke dekning for å hevde at økonomisk vekst er et velegnet miljøpolitisk virkemiddel.

Litteraturliste

- Andreoni, J. og A. Levinson (2000): The simple analytics of the environmental Kuznets curve, *NBER Working Paper* 6739.
- Arrow, K., B. Bolin, R. Costanza, P. Dasupta, C. Folke, C.S. Holling, B.O. Jansson, S. Levin, K.G. Maler, C. Perrings og D. Pimentel (1995): Economic growth, carrying capacity, and the environment. *Science* 268, 520-521.
- Bruvoll, A. og H. Medin (2000): Factoring the environmental Kuznets curve. Evidence from Norway. Discussion Papers No. 275, Statistics Norway, Research Department.
- Ekins, P (1995): The kuznets curve for the environment and economic growth: examining the evidence. *Environment and planning A*, 29, 805-830.
- Finstad, A., G. Haakonsen, E. Kvingedal og K. Rypdal (2001): Utslipp til luft av noen miljøgifter i Norge - Dokumentasjon av metode og resultater, Foreløpig upublisert notat, Statistisk sentralbyrå.
- Flugsrud, K., E. Gjerald, G. Haakonsen, S. Holtskog, H. Høie, K. Rypdal, B. Tornsjo og F. Weidemann (2000): *The Norwegian emission inventory*, Rapporter 2000/1, Statistisk sentralbyrå.
- FN (1972): World Energy Supplies 1961-1970, Statistical Papers, Series J, No. 15, New York.
- FN (1998): *Energy Statistics Yearbook 1996*, United Nations, New York.
- Halvorsen, B., S. Kverndokk og A. Torvanger (1989): Global, regional and national carbon dioxide emissions 1949-86. Documentation of a LOTUS database. Working paper 59, Centre for applied research, Universitetet i Oslo.
- Harbaugh, W., A. Levinson og D. Wilson (2000): Reexamining the empirical evidence for an environmental kuznets curve, *NBER Working paper* 7711.
- Jensen, B. (1944): *Oljeraffinering. En kort oversikt over de viktigste prosesser*. Norsk Brændselsolje as.
- Kuznets, S (1955): Economic growth and income inequality, *American economic review* 45, 1, 1-28
- Mylona, S. (1996): Sulphur dioxide emissions in Europe 1880-1991 and their effect on sulphur concentrations and depositions, *Tellus* 48B, 662-689.
- Norsk Petroleumsinstitutt (1978), Blyfri bensin - Statens forurensningstilsyns brev av 03.07.1978,

8 Tiltak for å redusere NO_x-utslippene i henhold til internasjonale avtaler, er nylig iverksatt (Statistisk sentralbyrå 2000).

Notat oversendt SFT, NP jnr. EH/MJ 35.1, datert 01.09.1978.

Rosland, A. (1982): *Forbruk av fast brensel i husholdninger 1960-1980*, Rapporter 82/11. Statistisk sentralbyrå.

Rothman, D.S. og S. M. de Bruyn (1998): Probing into the environmental Kuznets curve hypothesis, - *Ecological economics* **25**, 143-45.

Stagl, S. (1999): Delinking economic growth from environmental degradation? A literature survey on the environmental Kuznets curve hypothesis, Working paper 6, Wirtschaftsuniversität Wien.

Statistisk sentralbyrå (2000): *Naturressurser og miljø 2000*.

Statistisk sentralbyrå (2001a): Statistikken Salg av petroleumsprodukter. Historiske tall ligger på: http://www.ssb.no/emner/historisk_statistikk/tabeller/19-19-4t.txt

Statistisk sentralbyrå (2001b): Statistikken Skogavvirkning for salg. Historiske tall ligger på: <http://www.ssb.no/emner/10/04/20/skogav/historisk.html>

Statistisk sentralbyrå (2001c): Utslippstall fra utslippsregnskapet ligger på: http://www.ssb.no/emner/01/04/10/luft/tabell/t_hkts.html.

Stokey, N. L. (1998): Are there limits to growth? *International Economic Review*, **39**, 1, 1-31.

Thon, E. (1950): *Oljens eventyr. En historikk for norsk brændselolje as*. Oslo.

Telle, K. og K. A. Brekke (2001): Viser reduserte blyutslipp at økonomisk vekst er bra for miljøet?, *Økonomiske analyser* 2, Statistisk sentralbyrå.

World Resource Institute (1998), *World Resources 1998-99*, Oxford University Press.

Klimagassutslipp, konsumentpriser og levestandard

Dag Einar Sommervoll
og Jørgen Aasness

Kan klimagassutslippet reduseres gjennom endringer i forbruksmønsteret uten at levestandarden samtidig går ned? Svaret er ja, hvis utslippet per krone varierer mellom forbruksgodene. Svaret er nei, hvis utslippet per krone er likt for alle goder, for da har vi allerede klimagassminimerende konsumentpriser. Vi har beregnet at klimagassutslippet tilknyttet norske husholdningers private forbruk kan reduseres med 27 prosent ved overgang til klimagassminimerende priser uten at den gjennomsnittlige materielle levestandard går ned. Dette er beregnet i en modell, der vi blant annet antar at alle norske husholdninger prøver å tilfredsstille sine egne behov best mulig gitt de priser og inntekter de står overfor. Husholdningene vil derfor frivillig endre forbruksmønsteret når prisene endres, mens levestandard og utslippsteknikk holdes konstant. Virkningen på samlet klimagassutslipp ved å endre prisen på ett gode blir målt ved priselastisiteter for de 30 konsumgodene i modellen. En konkret prisreform, med blant annet dobling av bensinprisen og halvering av priser på tog, trikk og T-bane, reduserer klimagassutslippet med 18 prosent knyttet til konsum av kommunikasjons-goder og med 6 prosent knyttet til konsum totalt.

Innledning¹

I denne artikkelen vil vi forsøke å belyse følgende problemstilling: Er det mulig å vri norske husholdningers forbruksmønster, gjennom å endre de relative priser og total forbruksutgift, slik at konsumet gir betydelig lavere utslipp av klimagasser, og uten at levestandarden reduseres? Hvordan må i så fall prisene endres?

Artikkelen utvider økonomisk konsumentteori med relasjoner for klimagassutslipp knyttet til produksjon og forbruk av konsumgodene. Det totale klimagassutslippet knyttet til husholdningenes konsum utledes som funksjon av prisene på alle konsumgodene og av den materielle levestandarden (nytenivået) til gjennomsnittshusholdningen. Når prisen på et gode øker, vil totalt klimagassutslipp øke eller synke avhengig av hvordan hele forbrukssammensetningen endrer seg. Blant 30 konsumgoder, i en modell for norske hus-

holdninger, gir økt pris på brensel størst relativ reduksjon i totalt klimagassutslipp, mens økt pris på lokal-tog gir størst relativ økning i totalt klimagassutslipp.

Virkningene av prisendringene avhenger imidlertid av hvor store prisene er i utgangspunktet. Hvis prisene settes slik at utslipp per krone blir likt for alle goder, får vi hva vi kaller *klimagassminimerende konsumentpriser*. Da vil ikke små endringer i prisene påvirke totalt klimagassutslipp i det hele tatt, alle priselastisitetene er null. Videre vil store prisendringer øke klimagassutslippet uansett hvilket gode som får økt eller redusert sin pris. Ved klimagassminimerende priser blir det umulig å redusere klimagassutslippet ytterligere, uten å redusere levestandarden eller å redusere *utslippssintensitetene* (utslipp per mengdeenhet av forbruksgodene). I vår empiriske modell har vi beregnet at totalt klimagassutslipp ville reduseres med 27 prosent ved overgang til klimagassminimerende konsumentpriser. Det gir en øvre grense på hva som er mulig å oppnå i klimagassreduksjon ved å endre konsumentprisene for gitt levestandard.

Vårt begrep klimagassminimerende konsumentpriser må ikke forveksles med samfunnsøkonomisk optimale priser, se for eksempel Bye (1998) for en litteratur-oversikt. De vil kun falle sammen i spesielle tilfeller.

Dag Einar Sommervoll er førstekonsulent ved Seksjon for mikroøkonomi. (dag.sommervoll@ssb.no)

Jørgen Aasness er forskningssjef ved Seksjon for mikroøkonomi. (jorgen.aasness@ssb.no)

¹ Arbeidet med denne artikkelen er finansiert av et prosjekt for Norges forskningsråd, Program for bærekraftig produksjon og forbruk ("137969/730 Virkninger på forbruksmønstre, levestandard og miljø av endringer i skattesystem og teknologi") og bygger videre på et tidligere prosjekt for Miljøverndepartementet. Vi takker Birger Strøm for hjelp til beregning av utslippssintensiteter. En tidligere versjon av dette arbeidet har vært presentert ved det 23. nasjonale forskermøte for økonomer, Høgskolen i Telemark, Bø, 8-9. januar 2001 og ved seminarer i Statistisk sentralbyrå. Vi takker deltakere, og spesielt Karin Ibenholt, for nyttige kommentarer. En spesiell takk til Annegrete Bruvoll for detaljerte og konstruktive kommentarer til en tidligere versjon av denne artikkel.

Når vi endrer konsumentprisene kompenserer vi konsumenten med en endring i total forbruksutgift slik at levestandarden blir konstant. Men vi beregner ikke de samfunnsøkonomiske kostnadene ved faktisk å gjennomføre kompensasjonen i de ulike tilfellene. Til det måtte vi trenge en langt mer omfattende modell. Vår modell består kun av nytte- og etterspørselsfunksjoner for 30 konsumgoder og tilhørende utslippsintensiteter, og vi begrenser oss til å svare på problemstillinger innen rammen av denne modellen.

I samsvar med dette tar vi ikke her stilling til på hvilken måte konsumentprisene bør endres, vi bare viser hva som skjer hvis de endres. Spesielt foreslår vi ikke at hvert konsumgode skal få sin egen "klimagassavgift". Det norske skattesystemet har allerede en rekke virkemidler som kan brukes til å endre de relative konsumentprisene i en retning som gir mindre klimagassutslipp, samtidig som gjennomsnittlig levestandard holdes konstant. For eksempel vil en økning i bensinprisen for både produsenter og konsumenter generelt endre konsumentprisene på alle konsumgodene, fordi bensin blir brukt direkte og/eller indirekte i produksjonen av dem. Dette vil rimeligvis gi nye relative priser som reduserer klimagassutslippet i vår modell, dvs. at vi går i retning av klimagassminimerende konsumentpriser. Det samme vil rimeligvis en økning av bomavgifter og parkeringsavgifter i byene gjøre, som blant annet vil ha andre fordelingseffekter enn en økning av bensinavgiftene over hele landet. Tilsvarende kan en endre total forbruksutgift, slik at levestandarden for gjennomsnittshusholdningen holdes konstant, på en rekke forskjellige måter. For eksempel kan toppskatten reduseres eller barnetrygden økes, som igjen vil ha ulike fordelingseffekter. Dette analyseres ikke i denne artikkel. Vi begrenser oss til direkte å endre total forbruksutgift for gjennomsnittshusholdningen og konsumentprisene på de 30 godegruppene som vi har i vår modell.

I artikkelen redegjør vi først for noen viktige begreper og teoretiske resultater vi oppnår ved å kople utslippsrelasjoner for klimagasser til økonomisk konsumentteori. Dernest beskriver vi kort den empiriske modellen for norske hushold som er konstruert i samsvar med teorien. Empiriske karakteristika ved modellen, slik som utslippsintensiteter og priselastisiteter blir deretter presentert og kommentert. Vi viser så resultater knyttet til klimagassminimerende priser. Deretter gjennomgår et eksempel på en simuleringsanalyse hvor vi studerer virkningene av samtidig å øke prisen på bruk av egne transportmidler og redusere prisen på tog, trikk, T-bane og teletjenester. Til slutt trekker vi konklusjoner.

Teori

Vi bygger på tradisjonell økonomisk teori for konsumentenes atferd. I tillegg antar vi at klimagassutslippet tilknyttet konsumet av et gode er proporsjonalt med forbrukt mengde av godet. Proporsjonalitetsfak-

Boks 1. Konsumentteori og klimagassutslipp

Konsumentens utgift til gode j er prisen ganger forbruket:

$$(1) \quad Utgift_j = pris_j \cdot forbruk_j, \quad j = 1, \dots, n,$$

der n er antall goder konsumenten står overfor. For homogene goder måler vi forbruket i fysiske enheter. For godegrupper måler vi forbruket i utgift til faste priser og prisen ved en prisindeks.

Klimagassutslippet tilknyttet konsum av gode j defineres ved:

$$(2) \quad Utslipp_j = intensitet_j \cdot forbruk_j, \quad j = 1, \dots, n.$$

Utslippet av klimagasser måles i (kilo)gram. Intensiteten, som er en kortform for 'utslippsintensiteten for klimagasser', måles i gram per mengdeenhet av konsumgode.

Av (1) og (2) følger:

$$(3) \quad Utslipp_j / utgift_j = intensitet_j / pris_j, \quad j = 1, \dots, n.$$

Utslippet per krone av en konsumvare øker med utslippsintensiteten og reduseres med prisen. Hvis prisene settes proporsjonalt med utslippsintensitetene vil utslipp per krone bli lik for alle konsumgoder.

Konsumentens totale utgifter er gitt ved budsjettlikningen som summerer utgiftene over alle godene:

$$(4) \quad Total \text{ forbruksutgift} = \sum_{j=1}^n pris_j \cdot forbruk_j$$

Det totale klimagassutslippet knyttet til konsumet er gitt ved utslippslikningen som summerer utslippene over alle konsumgodene:

$$(5) \quad Totalt \text{ klimagassutslipp} = \sum_{j=1}^n intensitet_j \cdot forbruk_j$$

Budsjettlikningen og utslippslikningen er illustrert grafisk i to gode-tilfellet i boks 2, samt i boks 3.

I tråd med vanlig økonomisk teori for konsumentenes atferd vil vi anta konsumentens nytte, eller materielle levestandard, er en funksjon av forbruket av alle konsumgodene:

$$(6) \quad nytte = levestandard = u(forbruk_1, \dots, forbruk_n).$$

Videre antar vi at konsumenten maksimerer nytten (6) for gitt budsjett (4), som medfører at:

$$(7) \quad forbruk_j = f_j(pris_1, \dots, pris_n, total \text{ forbruksutgift}).$$

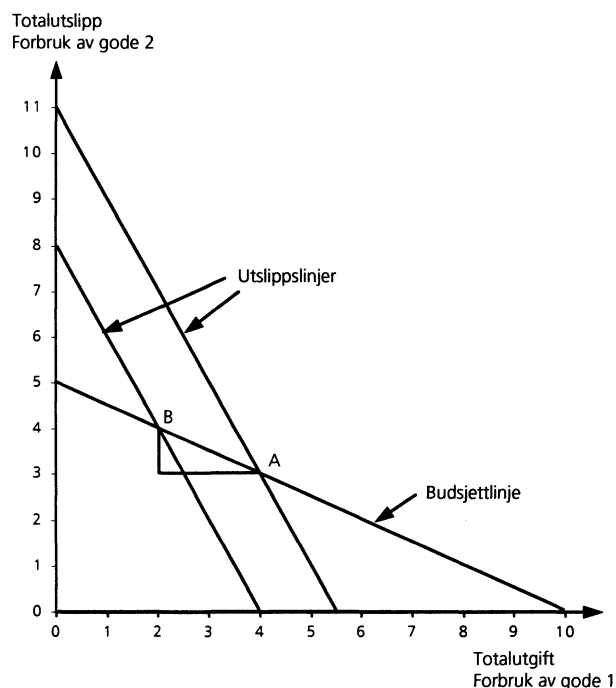
Vi kan også minimere total forbruksutgift (4) for gitt levestandard (6) som gir kompenserte etterspørselsfunksjoner:

$$(8) \quad forbruk_j = f_j(pris_1, \dots, pris_n, levestandard).$$

Ved å sette (7) eller (8) inn i (5) finner vi totalt klimagassutslipp som funksjon av priser og total forbruksutgift eller levestandard.

Ved å minimere totalt klimagassutslipp (5) for gitt levestandard (6), får vi de samme funksjonene f_j som i (8), der utslippsintensitetene har tatt prisenes plass. Dette medfører at alle prisvektorer som er proporsjonale med vektoren av utslippsintensiteter minimerer totalt klimagassutslipp for gitt levestandard. Vi kaller dette for klimagassminimerende priser. Dette innebærer at utslipp per krone er lik for alle goder, jf. (3). Se boks 3 for en illustrasjon i to-godetilfellet.

Boks 2. Konsumentenes valgmuligheter og utslippskonsekvenser

Budsjetlinje: $\text{totalutgift} = 1 \cdot \text{forbruk}_1 + 2 \cdot \text{forbruk}_2 = 10$.
 Utslippslinje: $\text{totalutslipp} = 2 \cdot \text{forbruk}_1 + 1 \cdot \text{forbruk}_2$.

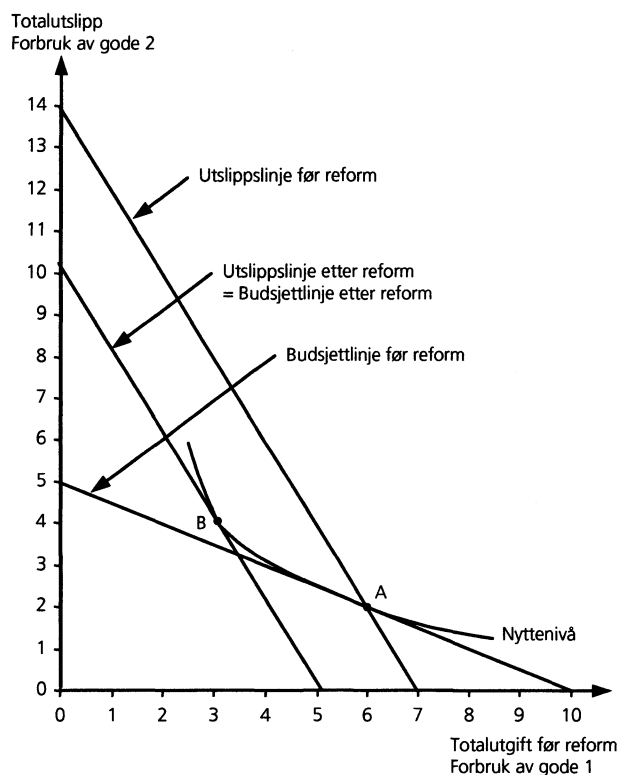
Endring fra situasjon A til situasjon B:

- forbruk av gode 1 fra 4 til 2, dvs. 50 prosent reduksjon,
- forbruk av gode 2 fra 3 til 4, dvs. 33 prosent økning,
- totalutslipp fra 11 til 8, dvs. 27 prosent reduksjon,
- totalutgift = 10 = konstant.

toren svarer til intensiteten for klimagassutslipp som omtalt over. Teorien er kort framstilt i boks 1 og illustrert i tilfellet med bare to konsumgoder i boks 2 og 3.²

Sentralt i økonomisk teori er at konsumentene har valgmuligheter. Selv om totalbudsjettet er gitt, og de ønsker å bruke opp hele budsjettet, kan de velge sammensetningen av forbruket og derigjennom påvirke totalt klimagassutslipp. Dette er illustrert med et enkelt eksempel i boks 2. Vi har to goder. Gode 1 har pris lik 1 og utslippsintensitet lik 2, mens gode 2 har pris lik 2 og utslippsintensitet lik 1. Den horisontale akse måler mengden av gode 1, og samtidig størrelsen på total forbruksutgift siden prisen på gode 1 er lik 1. Den vertikale akse måler mengden av gode 2, og samtidig totalt klimagassutslipp siden utslippsintensiteten for gode 2 er lik 1. Vi ser at hvis en konsument endrer tilpasning fra punkt A til punkt B, som begge ligger på budsjetlinjen, så reduseres totalt klimagassutslipp, nærmere bestemt med 27 prosent i denne

Boks 3. Nyttelnivå og utslippsminimerende konsumentpriser

Situasjon A:

Konsumenten maksimerer nytten gitt budsjettiligningen
 $\text{totalutgift} = 1 \cdot \text{forbruk}_1 + 2 \cdot \text{forbruk}_2 = 10$.
 Resultat: $\text{forbruk}_1 = 6$, $\text{forbruk}_2 = 2$, totalt utslipp = 14.

Situasjon B:

Konsumenten maksimerer nytten når budsjettiligningen er lik utslippsligningen:
 $\text{totalutgift} = 2 \cdot \text{forbruk}_1 + 1 \cdot \text{forbruk}_2$,
 dvs. at prisene er satt lik utslippsintensitetene.
 Resultat: $\text{forbruk}_1 = 3,1$, $\text{forbruk}_2 = 4$, totalt utslipp = 10,2.

Reduksjonen i totalt utslipp fra A til B er i dette talleksemplet 27 prosent, og ytterligere reduksjon i utslipp er umulig uten å redusere nyttenivået (levestandarden) eller redusere utslippsintensitetene.

konkrete illustrasjonen. Eller vi kan tolke det som at vi har to konsumenter, A og B, som har lik inntekt (10) som de bruker opp fullt ut. Konsument A har valgt å bruke mer av vare 1, som har høyt utslipp per krone, og mindre av vare 2, som har lavt utslipp per krone, i forhold til konsument B. Konsekvensen er at A slipper ut 27 prosent mer klimagass enn konsument B, til tross for at de har like stort forbruk målt i kroner.

Et annet sentralt poeng i økonomisk konsumentteori er at den enkelte konsument antas å tilpasse seg gunstigst mulig gitt de priser og ressursbeskrankninger

2 Klimagassutslippet knyttet til en gruppe av konsumgoder, eller alle konsumgoder, kan tolkes som et "lineært konsumaggregat" som definert Aasness (1990), slik at de teoretiske resultatene der kan anvendes i dette tilfellet.

den står overfor. Av dette kan vi utlede hvordan konsumet av ulike goder avhenger av priser og total forbruksutgift, gitt konsumentens preferanser. Vi kan også forutsette at konsumenten blir kompensert for prisendringer på en slik måte at levestandarden blir nøyaktig den samme før og etter en endring i prisene. Dermed blir etterspørselen en funksjon av prisene og levestandarden. Dette er nærmere forklart i boks 1, hvor det også forklares at dette innebærer at totalt klimagassutslipp tilknyttet konsumet blir en funksjon av prisene på alle konsumvarene og total forbruksutgift, eller av prisene og levestandarden.

Et interessant spørsmål blir da: *er det mulig å redusere totalt klimagassutslipp ved å endre konsumentprisene, og samtidig kompensere konsumentene slik at levestandarden er konstant?* Svaret er nei, hvis utslippet per krone er likt for alle goder, for da vil alle forbrukssammensetninger gi like stort utslipp. Svaret er ja, hvis utslippet per krone varierer mellom forbruksgodene, for da kan en redusere utslippet ved å bruke en krone mindre på et gode med høyt utslipp per krone og en krone mer på et gode med lavt utslipp per krone, uten av verken total forbruksutgift eller levestandarden endres.

Vi sier at konsumentprisene er *klimagassminimerende* når utslipp per krone er likt for alle goder. Dette er illustrert i boks 3. Med prisene i utgangspunktet vil en nyttemaksimerende konsument tilpasse seg i punkt A. Hvis vi endrer prisene slik at de blir lik intensitetene i tallverdi, faller den nye budsjettlinjen sammen med den nye utslippslinjen, som er parallell til den gamle utslippslinjen. Den nyttemaksimerende konsumenten vil da tilpasse seg i B. Endringen i tilpasning fra A til B innebærer en klar reduksjon i totalt klimagassutslipp, nærmere bestemt med 27 prosent også i denne konkrete illustrasjonen. Ytterligere reduksjon i klimagassutslippet er umulig å få til, hvis en vil beholde levestandarden (nytenivået).

En empirisk modell

Ved å tallfeste nyttefunksjoner og utslippsintensiteter for norske husholdninger kan vi gjennomføre tilsvarende analyser som i boks 2 og 3 på reelle fenomener og ikke bare illustrerende talleksempler. Vi har utviklet en slik simuleringsmodell med 30 konsumgrupper, som til sammen dekker alle konsumgoder slik disse er definert i norsk og internasjonal statistikk, jf. tabell 1. Modellen er i full overensstemmelse med standard økonomisk konsumentteori med tilkoplede utslippsrelasjoner, se boks 1.

Vi antar at alle norske husholdninger tilpasser seg best mulig til gitte ressurser, mer spesielt at de maksimerer en nyttefunksjon til gitt lineær budsjettbetingelse. Vi antar videre at preferansene (nyttefunksjonene) varierer systematisk med antall barn og antall voksne i husholdningen, men at andre forskjeller er tilfeldige og blir neglisjerbare når vi tar gjennomsnitt over alle 2,1 millioner norske husholdninger.

Gjennomsnittshusholdningen defineres som en husholdning med det aritmetiske gjennomsnitt av total forbruksutgift, antall barn og antall voksne over alle norske husholdninger, og hvor nyttefunksjonen er den systematiske delen av nyttefunksjonene til alle norske husholdninger. *Levestandarden til gjennomsnittshusholdningen* holdes konstant under våre analyser.

Etterspørselsfunksjonene for de 30 konsumgodene kan utledes ved å maksimere levestandarden til gjennomsnittshusholdningen og multiplisere med antall husholdninger, eller ved å maksimere levestandarden for hver av de 2,1 millioner husholdninger og summere etterspørselen over alle husholdningene. Svaret blir nøyaktig det samme.³

Utslippsintensiteter for klimagasser er beregnet for de samme 30 konsumgruppene, jf. tabell 1. Utslippene omfatter utslipp både ved konsum og produksjon av konsumgodene, inklusive produksjon av innsatsfaktorene brukt i produksjonen. Utslipp ved produksjon av innsatsfaktorer, eller av ferdige konsumvarer, som er produsert i utlandet regnes ikke med. Disse utslippene er relevante for det globale klimagassproblemet, men det er ikke Norges ansvar ifølge Kyoto-protokollen. Beregningene er gjennomført ved hjelp av en kryssløpsorientert modell som tar hensyn til leveransene mellom ulike næringssektorer i Norge og mellom Norge og utlandet.⁴

Modellen har 1995 som basisår. Det innebærer at mengden av forbruket av enhver godegruppe måles i utgift i 1995-priser. I tråd med dette måles utslippsintensitetene i tabell 1 i *gram utslipp per 1995-krone*. For et homogent gode der mengden kan måles i kilogram blir altså utslippsintensiteten stor hvis utslippet per kg forbruk er stort i forhold prisen per kg i 1995, jf. relasjon (3) i boks 1. For en godegruppe blir utslippsintensiteten et veid gjennomsnitt av intensitetene for de homogene godene i gruppen. I vår modell holdes utslippsintensitetene i tabell 1 fast under alle endringer i priser og total forbruksutgift. Utslipp per krone (i løpende priser) vil imidlertid endre seg når prisene endres, se boks 4 for et eksempel. I simuleringene i denne artikkel holdes levestandarden for

3 Jf. Aasness og Holtmark (1993, teorem 2) og Aasness, Bye og Mysen (1996, s. 339-341). Se Wold (1998) og Indahl, Sommervoll og Aasness (2001), og referansene der, for dokumentasjon av konsummodellen.

4 Ligningene i beregningsmodellen er hentet fra den generelle likevektsmodellen MSG-6, se Holmøy et al (1999), med tilkoplede utslippsmodell, se Strøm (2000) og Flugsrud et al (2000), etter å ha fjernet ulike delblokker og likevektsmekanismer, se Indahl, Sommervoll og Aasness (2001, s. 8).

Tabell 1. Utslippsintensiteter og priselastisiteter for totalt utslipp av klimagasser i Norge tilknyttet norske husholdningers konsum. Budsjettandeler og utslippsandeler. 1995

Godegruppe	Utslippsintensitet ^a	Priselastisitet ^b	Budsjettandel (prosent) ^c	Utslippsandel (prosent) ^d
Matvarer	78,9	-0,22	13,6	29,2
Drikkevarer og tobakk	15,8	0,13	7,3	3,2
Elektrisitet vannkraft	26,8	0,79	3,8	2,8
Elektrisitet gasskraft	792,5	0	0	0
Brensel	621,6	-6,95	0,5	8,8
Drift av egne transportmidler	163,3	-1,82	6,9	30,8
Drift av egne transportmidler, fjerntransport	163,3	-2,67	1,0	4,6
Drift av egne transportmidler, lokaltransport	163,3	-1,67	5,9	26,3
Klær og skotøy	12,5	0,24	6,3	2,2
Andre varer	27,8	-0,01	5	4,5
Fritidsgoder	12,3	0,22	3,2	1,0
Bil	6,4	-0,52	3,8	0,7
Bil, fjerntransport	6,4	-1,56	0,6	0,1
Bil, lokaltransport	6,4	-0,34	3,2	0,6
Møbler og utstyr	24,0	0,10	3,3	2,2
Elektriske artikler	11,5	0,17	1,6	0,5
Husleie	4,1	0,40	19,4	2,2
Andre tjenester	10,8	0,27	12,2	3,6
Helsetjenester	13,4	0,18	1	0,6
Helsevarer	16,1	0,06	1,0	0,5
Nordmenns konsum i utlandet	0,0	0,74	4,1	0,0
Fjernbuss	74,2	-0,41	0,2	0,4
Lokalbuss og drosje	74,6	-0,26	1,0	1,9
Lokalbuss	74,6	-0,11	0,7	1,4
Drosje	74,6	-0,62	0,3	0,6
Fly	56,4	-0,09	2,0	3,1
Fjerntog	35,4	0,74	0,2	0,2
Lokaltog, trikk, T-bane	38,2	0,68	0,3	0,3
Lokaltog	38,2	0,85	0,1	0,1
Trikk og T-bane	38,2	0,52	0,1	0,1
Båt og ferje, lokaltransport	123,8	-2,95	0,2	0,8
Båt og ferje, fjerntransport	66,1	-0,54	0,1	0,2
Post og tele	10,0 ^e	0,31	1,4	0,4
Post og tele, fjernkommunikasjon	10,0 ^e	0,58	0,4	0,1
Post og tele, lokalkommunikasjon	10,0 ^e	0,19	1,0	0,3

^a Lik utslipp per krone i 1995. Målt i gram per 1995-kroner, eller tonn per million 1995-kroner.

^b Priselastisiteten viser virkningen på totalt klimagassutslipp når prisen på godet øker, og total forbruksutgift øker samtidig akkurat så mye at levestandarden er konstant. Dette er en Hicks-Allen priselastisitet, dvs. Slutsky elastisiteten dividert med budsjettandelen.

^c Budsjettandel = (utgift til godet)/(total forbruksutgift). Summerer seg til 100 prosent. Total forbruksutgift summert over alle norske husholdninger er i vår modell 408 211 mill. kr i 1995.

^d Utslippsandel = (utslipp tilknyttet konsumgodet)/(utslipp tilknyttet totalt konsum). Summerer seg til 100 prosent. Utslippet tilknyttet totalt konsum er i vår modell 14 958 375 tonn CO₂ ekvivalenter i 1995.

^e Utslipp fra Post og tele er skjønsmessig redusert fra 92,29 tonn/mill. kr. til 10 tonn/mill. kr. for å skille ut posttjenester. Det antas at disse står for hoveddelen av CO₂-utslippet ved konsum fra denne godegruppen, og at prisnedgang og konsumøkningen vil først og fremst skje på tele-delen av godegruppen, se Indahl, Sommervoll og Aasness (2001, s.11-12).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

gjennomsnittshusholdningen og demografiske variable fast slik de var i 1995, og utgangspunktet for prisendringene er prisene i 1995.

Utslippsintensiteter

Vi ser av tabell 1 at matvarer har en relativt høy utslippsintensitet for klimagasser, og mye høyere enn drikkevarer og tobakk. Dette skyldes delvis at utslippet per kg er høyere for mange matvarer enn for mange drikkevarer, sammenlign for eksempel produksjonsprosessen for en liter melk (som i vår modell regnes som en matvare) og en liter brus med sitronsmak (som klassifiseres som en drikkevare). Men det kan også skyldes at prisen per kg er lavere for mange matvarer enn for drikkevarer og tobakk, sammenlign for eksempel prisen på en liter melk og en liter akevitt.

Det høye avgiftsnivået på akevitt gjør at utslippsintensiteten blir lav slik vi måler den i tabell 1.

Det er store klimagassutslipp knyttet til flyreiser, og det kan derfor virke overraskende at flyreiser har lave utslippsintensiteter enn matvarer (56 gram per 1995-krone mot 79 gram per 1995-krone). En tolkning er her at klimagassutslippet knyttet til forbrenning i flymotorene, blir mer avspeilet i billettprisene, enn klimagassutslippet knyttet til produksjon og distribusjon av matvarer.

Vi ser at brensel, som inkluderer fyringsolje, har høyest utslippsintensitet (622) blant godegruppene i tabell 1. Drift av egne transportmidler, som inkluderer bensin, har nest høyest intensitet (163). Hvis bensin-

avgiftene hadde vært lavere i 1995, ville utslippsintensiteten for denne gruppen vært enda høyere. Utslippsintensiteten for det å ha selve bilen er lav (6). Det skyldes at klimagassutslippet ved produksjonen av biler foregår i utlandet og blir derfor ikke med i dette intensitetsmålet, som er relevant for Norges oppfyllelse av Kyotoprotokollen.

Goder som for konsumenten fortøner seg som en homogen vare kan være produsert på forskjellige måter. Elektrisk kraft er et eksempel. I Norge har en vannkraft og kanskje om kort tid gasskraft. Vi har av den grunn inkludert to intensiteter for elektrisitet i tabell 1, en basert på ren vannkraft (27) og en basert på gasskraft (793). Hvis vi legger gasskraftproduksjon til grunn, blir elektrisitet det mest utslippsintensive godet i tabell 1, mens ved vannkraftproduksjon synes elektrisitet meget lite utslippsintensivt. I beregningene i denne artikkelen har vi lagt vannkraftproduksjon til grunn, men i framtidige analyser kan en hvis ønskelig benytte utslippsintensiteter basert på gasskraft, eller ulike kombinasjoner, noe som kan gi ganske andre resultater.

Vi ser at utslippsintensiteten for buss (75) er nesten dobbelt så stor som utslippsintensiteten for tog (35). Hvis vi hadde antatt at elektrisiteten brukt i produksjon av togtenester hadde vært produsert av gasskraft ville utslippsintensiteten for tog kunne blitt mye høyere.

Tabell 1 gir også budsjettandeler og utslippsandeler. Hvis vi hadde hatt utslippsminimerende priser, ville utslippsandelen vært lik budsjettandelen for hvert gode. Dersom utslippsandelen er større enn budsjettandelen, betyr det at utslippsintensiteten er større enn gjennomsnittlig utslippsintensitet definert som totalt utslipp av klimagasser knyttet til konsumet delt på total forbruksutgift (beregnet til 36,6). Det totale utslipp av klimagasser tilknyttet konsumet er beregnet til 15 millioner tonn utslipp CO₂ ekvivalenter i 1995, eller ca. 1/3 av totalt utslipp av klimagasser i Norge.

Merk at vi har beregnet utslippsintensitetene ved *marginale* endringer i konsumet. Vi har definert utslippet knyttet til konsumet som intensiteten multiplisert med totalt forbruk av godet (jf. relasjon (2) og (5) i boks 1). Disse definisjonene er lettest å tolke, og gir mest robuste resultater, dersom de marginale intensitetene er tilnærmet konstante. Dette behøver imidlertid ikke være tilfelle, jf. eksemplet over med produksjon av elektrisitet. Resultatene for totale utslipp og utslippsandeler bør derfor tolkes med forsiktighet, men vi har vurdert dem som interessante i mangel av bedre mål.

Virkninger av små prisendringer

Priselastisitetene i tabell 1 viser relativ endring i totalt klimagassutslipp når prisen på et konsumgode øker med en prosent, og total forbruksutgift endres slik at levestandarden blir konstant. Priselastisiteten tar hensyn til at etterspørselen etter alle konsumgodene, og tilhørende klimagassutslipp, endres når prisen på et gode øker. Brensel har den mest negative priselastisiteten (-6,95), som er naturlig siden denne varen er mest utslippsintensiv. Dessuten har brensel et nært substitutt med lav utslippsintensitet, nemlig elektrisitet. Elektrisitet har en positiv priselastisitet (0,79), fordi når elektrisitetsprisen stiger vil en gå over til mer utslippsintensive goder, spesielt brensel.

Legg merke til at hvis vi øker prisen på bil, vil klimagassutslippet reduseres. Dette gjelder til tross for at klimagassutslippet ved selve bilen er svært liten, siden produksjonen foregår i andre land og utgiftene til bil består i stor grad av avgifter til staten som ikke forurenser i det hele tatt. Grunnen til klimagassutslippet likevel reduseres når bilavgiftene øker, er at også bensinbruken reduseres når bilprisene økes, og bensin har meget høy utslippsintensitet.

Krysspriselastisitetene mellom de ulike konsumgodene i det bakenforliggende etterspørselssystemet kan altså være av stor betydning for priselastisitetene for totalt klimagassutslipp i tabell 1. Siden det er 30 goder i systemet blir det 870 ulike krysspriselastisiteter, for hver verdi av vektoren av forklaringsvariable.⁵

Vi ser at tog, trikk og T-bane har sterkt positive klimagasspriselastisiteter, dvs. at totalt klimagassutslipp går opp hvis prisene økes og ned hvis prisene senkes. Dette skyldes at disse godene har lave utslippsintensiteter og nære substitutter, som bruk av privatbil, med høye utslippsintensiteter. Omvendt er priselastisiteten for drift av egne transportmidler sterkt negativ, dvs. økte bensinpriser gir reduserte klimagassutslipp.

Priselastisiteten for lokalbuss er negativ, men nær null. Substitutter som lokaltog og trikk har lavere utslippsintensiteter, og det trekker priselastisiteten for lokalbuss ned, mens den blir trukket opp av den høye utslippsintensiteten for drift av egne transportmidler.

Priselastisiteten for fly er også negativ, men nær null (-0,09). Hvis prisen på flyreiser øker, vil partielt sett flykonsumet og det tilknyttede klimagassutslippet gå ned, men samtidig vil konsumentene få økt total forbruksutgift for å kompensere prisoppgangen på fly og derigjennom tendere mot å kjøpe mer av alle andre goder. Videre vil konsumentene tendere mot å kjøpe mer av nære substitutter for fly, slik som reiser med fjerntog, fjernbuss og langreiser med egen bil, fordi de relative prisene har endret seg. Hva den samlede ef-

5 Se Indahl, Sommervoll og Aasness (2001, tabell A2) for utvalgte krysspriselastisiteter.

fekten blir på totalt klimagassutslipp er ikke lett å si a priori, heller ikke fortegnet på endringen. Våre resultater tyder altså på at den samlede effekt er svakt negativ.

Klimagassminimerende konsumentpriser

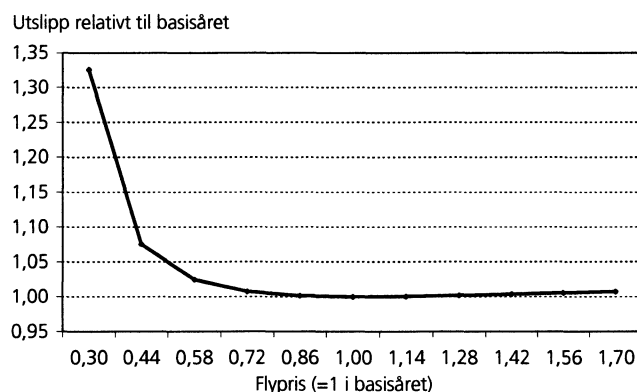
I vår modell vil vi få minst mulig totalt klimagassutslipp, gitt levestandarden, når konsumentprisene er proporsjonale med utslippsintensitetene. Av tabell 1 framgår det at dette krever dramatiske endringer i konsumentprisene, siden intensitetene varierer fra 4 (husleie) til 622 (brensel) mens alle prisene er lik 1 i basisåret. En slik dramatisk prisreform vil støte an mot en rekke forhold som vi ikke har tatt inn i vår enkle modell. Likevel kan det være interessant å gjennomføre et slikt beregningseksperiment, fordi det gir en øvre grense for hvor mye det er mulig å oppnå i reduksjon av klimagasser ved å vri forbrukets sammensetning for gitt levestandard og gitte utslippsintensiteter. I vår modell finner vi at *totalt klimagassutslipp ville bli redusert med 27 prosent ved overgang til klimagassminimerende priser*, med utgangspunkt i prisene og levestandard i 1995.⁶

I denne tankerammen er det naturlig å stille seg ytterligere et spørsmål knyttet til klimagassminimerende priser. Dersom en bare kan endre på en pris, finnes det en klimagassminimerende verdi for denne, gitt at de øvrige prisene er uforandret? I to-godetilfellet er svaret klart ja. I talleksempel i boks 3 vil den klimagassminimerende prisen for det utslippsintensive gode 1 bli 4, gitt at prisen på gode 2 settes til 2 som det hadde i utgangspunktet. Totalt klimagassutslipp vil synke når prisen på det utslippsintensive gode 1 stiger fra 1 til 4, for så å stige igjen når prisen øker over 4, for da blir utslippet per krone mindre for gode 1 enn for gode 2. I en modell med mange konsumgoder blir situasjonen mer komplisert, men det synes rimelig å tro at vi også her får en U-kurve med et entydig minimum, når vi beregner totalt klimagassutslipp som funksjon av prisen på et gode, mens andre priser og levestandarden holdes konstant.

Figur 1 viser denne type funksjon for flypris i vår modell, gitt levestandardnivå og andre priser som i modellens basisår (1995). Vi ser at flyprisen var meget nært sitt klimagassminimerende nivå i 1995. Flyprisen er, som alle andre priser, normalisert til 1 i 1995, mens minimumsprisen er tilnærmet lik 1,05. Dette resultatet stemmer overens med at klimagasspriselastisiteten for fly i tabell 1 er negativ, men nær null.

Det bør imidlertid understrekes at dette resultatet er usikkert, og at vi ikke har gjennomført noen analyse

Figur 1. Totalt klimagassutslipp som funksjon av flypris

av graden av usikkerhet. Spesielt er resultatet avhengig av vår beregning av utslippsintensiteten for fly. Enkelte vil argumentere for at denne intensiteten burde være høyere, blant annet fordi utslipp høyt opp i atmosfæren har større effekt på global oppvarming enn utslipp ved jordoverflaten. Å reise med fly er åpenbart energikrevende og energien bringes til veie ved hjelp av fossile brensl. Det er således i utgangspunktet et skoleeksempel på hva mange vil mene er et "miljøfiendtlig gode". Men vår analyse viser at virkningene av et forbruksgode på totalt klimagassutslipp avhenger helt av prisen på godet. Gitt alle forutsetningene i vår beregningsmodell får vi som resultat at flyprisen er nær sitt klimagassminimerende nivå, gitt prisene på andre konsumgoder.

Endrede priser på kommunikasjons-goder

Modellapparatet kan brukes til å analysere virkningene av en rekke forskjellige prisreformer, hvor vi endrer flere konsumentpriser samtidig. Vi skal her presentere et eksempel på en analyse av kommunikasjonssektoren, som inkluderer privat og offentlige persontransport, og også post og telekommunikasjon. Her finnes konsumgoder som til dels kan tilfredsstille de samme behov og som har ulike utslippsintensiteter. Det burde derfor være mulig å redusere totalt klimagassutslipp ved å endre de relative priser på en passende måte. Prisreformen er beskrevet i boks 4, og inkluderer en "full reform" med meget kraftige prisendringer, og en gradvis prisøkning fra utgangsposisjonen til den fulle reformen. Graden av reform beskrives ved en reformparameter r som varierer fra 0 (ingen reform) til 1 (full reform). Ulike brukere kan dermed avlese resultater for den grad av reform de er mest interessert i.

6 Et problem med å gjennomføre et slikt beregningseksperiment er at nordmenns konsum i utlandet har utslippsintensitet lik null. Det er fullstendig urealistisk å sette prisen på konsum i utlandet lik null, og det vil dessuten sprengte vår beregningsmodell som impliserer uendelig konsum ved en slik nullpris. Vi valgte å sette prisen på konsum i utlandet proporsjonal med utslippsintensiteten til husleie som har den laveste intensiteten av øvrige goder. Vi kontrollerte at resultatet var noenlunde robust overfor endringer i denne forutsetning, jf. Indahl, Sommervoll og Aasness (2001, s. 16).

Boks 4. En prisreform for kommunikasjons-goder

Denne boksen beskriver en prisreform for utvalgte kommunikasjons-goder, der prisen på et utslippsintensivt gode øker og prisen på noen goder med lave utslippsintensiteter reduseres (jf. intensitetene i tabell 1). Samtidig endres total forbruksutgift så mye at levestandarden til gjennomsnittshusholdningen blir konstant.

Den fulle reformen ($r=1$) er beskrevet ved følgende tabell over endringer i konsumentprisene:

Godegruppe	Pris- ending	Utslipp per krone før reform	Utslipp per krone etter reform
Drift av egne transportmidler	100 % økning	163	82
Lokaltog, trikk og T-bane	50 % reduksjon	38	76
Fjerntog	50 % reduksjon	35	71
Post og tele	80 % reduksjon	10	50

En gradvis prisreform beskrives ved en reformparameter r som går fra 0 til 1 når prisene gradvis endres fra prisene før reform (p_0) til prisene ved full reform (p_1):

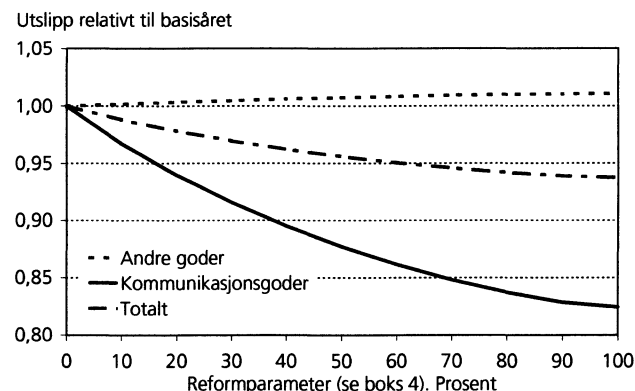
$$(1) \quad p_r = (1-r)p_0 + rp_1.$$

Når for eksempel $r=0,1$ blir prisendringene på de fire gruppene over henholdsvis +10, -5, -5 og -8 prosent.

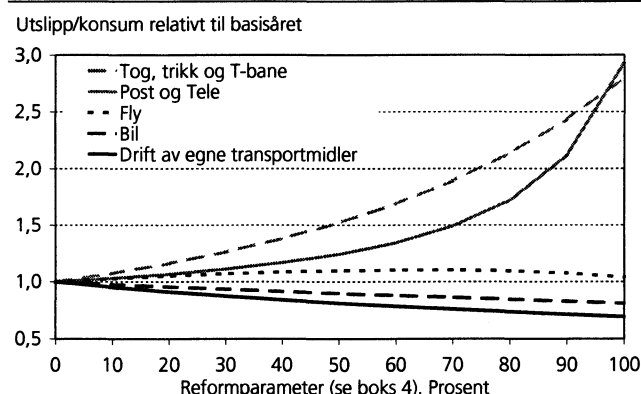
I den fulle reformen doubles prisen på drift av egne transportmidler, som er det mest utslippsintensive kommunikasjons-godet ifølge tabell 1. Videre reduseres prisen på tog, trikk og t-bane med 50 prosent, siden disse godene har lave utslippsintensiteter ifølge tabell 1. Dessuten reduseres prisen på godegruppen post og teletjenester med 80 prosent, siden denne har den laveste utslippsintensiteten.⁷ Etter prisreformen vil utslipp per krone bli langt mer like for disse kommunikasjons-godene, se boks 4, men rangeringen av godene etter utslipp per krone blir beholdt. Priser på øvrige transportgoder og andre goder holdes konstant, mens total forbruksutgift justeres slik at levestandarden er konstant.

Virkningene av prisreformen på totalt klimagassutslipp, og inndelt i de to hovedgruppene kommunikasjons-goder og andre goder, er vist i figur 2. Full reform gir en reduksjon av klimagassutslipp tilknyttet gruppen av alle kommunikasjons-goder på hele 18 prosent. Før reformen utgjorde utslipp tilknyttet alle kommunikasjons-goder ca. 1/3 av totalt utslipp tilknyttet konsumet. Samtidig øker klimagassutslippet fra alle andre goder med drøye en prosent. Til sammen gir dette en reduksjon på totalt klimagassutslipp på drøye 6 prosent. Nøyer vi oss med en 10 prosent reform vil totalt klimagassutslipp tilknyttet konsumet reduseres

Figur 2. Klimagassutslipp for hovedgrupper

Figur 3. Klimagassutslipp for utvalgte kommunikasjons-goder

kun med ca. 1,2 prosent, mens klimagassutslipp tilknyttet gruppen med kommunikasjons-goder vil reduseres med 4 prosent.

Figur 3 viser hvordan konsumet av fem utvalgte konsumgrupper endrer seg relativt til utgangsnivået under en gradvis reform. Vi ser at gruppen tog, trikk og T-bane øker kraftigst ved små reformer, mens gruppen post og tele har kraftigst økning ved full reform, hvor konsumet av begge gruppene er nesten tredoblet. Drift av egne transportmidler reduseres sterkest, med hele 30 prosent ved full reform. Gruppen bil, som omfatter mengden av biler og ikke bruken av biler, synker klart til tross for at prisen på biler er konstant. Dette skyldes at prisen på bruken av bil har steget kraftig og prisen på alternative transportformer har sunket. Flyprisen har også vært konstant, men bruken av fly går noe opp, mest ved midlere reformer. Dette skyldes nok at økningen i prisen på bruk av bil tenderer til økt bruk av fly, spesielt ved midlere reformer, mens reduserte priser på tog og teletjenester tenderer til å redusere bruken av fly, spesielt ved kraftige reformer.

7 Denne prisnedgangen på gruppen post og tele kan tolkes å være forårsaket av en prisnedgang på teletjenester alene, jf. fotnote e til tabell 1.

Konklusjoner

I denne artikkelen har vi vist, rent teoretisk og i en empirisk basert simuleringsmodell, at det er mulig å redusere klimagassutslippet ved å endre konsumentprisene uten at levestandarden endres. Økning i prisene på konsumgoder med høyt klimagassutslipp per krone, og reduksjon i priser på konsumgoder med lavt utslipp per krone, vil redusere de totale utslippene, for gitt levestandard og gitte utslippsintensiteter. Det som driver resultatet er at forbrukerne frivillig endrer sammensetningen av forbruket mot goder med lavt utslipp per krone, siden de blir relativt billigere. Dersom prisene blir endret slik at utslipp per krone blir lik for alle goder, er det ikke lenger mulig å redusere klimagassutslippet ved å endre konsumentprisene, dvs. vi har klimagassminimerende konsumentpriser. Disse prisene vil generelt ikke være samfunnsøkonomisk optimale, men gir en øvre grense for hvor mye en kan oppnå i redusert klimagassutslipp ved å endre forbrukets sammensetning.

I en modell for norsk økonomi med 30 konsumgoder fant vi at en overgang til klimagassminimerende konsumentpriser ville gi en reduksjon i klimagassutslippet knyttet til konsumet med 27 prosent. Ytterligere reduksjon er umulig å få til uten å redusere utslippsintensitetene eller levestandarden. Hvis vi imidlertid utvider modellen med flere konsumgoder er det i prinsippet mulig å redusere klimagassutslippet ytterligere. Hvor stor en slik reduksjon kan bli er et åpent spørsmål for framtidig forskning.

Utslipp av klimagasser per krone er beregnet for 30 konsumgoder i 1995. Disse varierer sterkt mellom godegruppene, fra 4 gram per 1995-krone for godegruppen husleie til 622 gram per 1995-krone for brensel. Vi har beregnet priselastisiteter for totalt utslipp av klimagasser når prisen på et konsumgode endres, under konstant levestandard, for de samme 30 godene. De varierer fra -7 for brensel til +0,9 for lokaltog. Hvis en hadde hatt klimagassminimerende konsumentpriser ville disse priselastisitetene vært null for alle konsumgoder. For fly er den beregnede priselastisiteten for totalt klimagassutslipp nær null, og den blir eksakt null ved en liten økning i flyprisen, gitt levestandarden og prisene på alle de andre godene.

Artikkelen viser virkningene av en prisreform på kommunikasjons-goder. Denne reformen gjør bensin dyre, mens, trikk, tog, T-bane og teletjenester blir billigere, og total forbruksutgift justeres slik at levestandarden holdes konstant. Reformen gav en utslippsreduksjon på 18 prosent knyttet til konsum av kommunikasjons-goder og på 6 prosent knyttet til konsum totalt.

De kvantitative resultatene er betinget av nåværende modell, og må tolkes med forsiktighet fordi vi ikke har analysert usikkerheten til resultatene. Angrepsmåten er nytutviklet og det åpner seg rike muligheter for å forbedre analyseverktøyet og gjennomføre mer omfattende analyser.

Referanser

Bye, B. (1998): Optimal miljøbeskatning - teori og empiri, *Norsk Økonomisk Tidsskrift* 112, 213-234.

Flugsrud, K., E. Gjerald, G. Haakonsen, S. Holtskog, H. Høie, K. Rypdal, B. Tornsjo og F. Weidemann (2000): *The Norwegian Emission Inventory - Documentation of methodology and data for estimating emissions of greenhouse gases and long-range transboundary air pollutants*, Rapporter 2000/1, Statistisk sentralbyrå.

Holmøy, E., B. Strøm and T. Åvitsland (1999): Empirical characteristics of a static version of the MSG-6 model, Documents 99/1, Statistisk sentralbyrå.

Indahl, B., D. E. Sommervoll og J. Aasness (2001): Virkninger på forbruksmønster, levestandard og klimagassutslipp av endringer i konsumentpriser, Notater 2001/20, Statistisk sentralbyrå.

Strøm, B. (2000): MSG-6 - Utslippsmodellens ligningsstruktur - Teknisk dokumentasjon, Notater 2000/22, Statistisk sentralbyrå.

Wold, I. S. (1998): Modellering av husholdningenes transportkonsum for en analyse av grønne skatter. Muligheter og problemer innenfor rammen av en nyttetre-modell, Notater 98/98, Statistisk sentralbyrå.

Aasness, J. (1990): Properties of demand functions for linear consumption aggregates, Discussion Papers 49, Statistisk sentralbyrå.

Aasness, J., T. Bye, og H. T. Mysen (1996): Welfare effects of emission taxes in Norway, *Energy Economics* 18, 335-346.

Aasness, J. og B. Holtsmark (1993): Consumer demand in a general equilibrium model for environmental analysis, Discussion Papers 105, Statistisk sentralbyrå.

Har Norge råd til folketrygden?

Norges trygdepolitiske utfordring i et europeisk perspektiv¹

Av Knut Moum og
Ingvild Strømsheim Wold*

Artikkelen gjengir beregninger som viser at pensjonsbyrden kan øke betydelig raskere i Norge enn i EU de neste 50 årene. Dette må sees i lys av at en relativt sett gunstig demografisk utvikling i Norge mer enn motvirkes av en antatt sterk reell opptrapping i pensjon per mottaker. Norge står imidlertid i utgangspunktet i en vesentlig gunstigere finansiell situasjon enn EU-landene. Som kjent har den norske staten store nettofordringer og en betydelig oljeformue, som kan betraktes som en implisitt delvis fondering av fremtidige pensjonsforpliktelser. En videreføring av dagens pensjonssystem vil likevel kreve betydelig statlig sparing fremover. En løpende bruk av petroleumsinntekter om lag tilsvarende den forventede realavkastningen på Statens petroleumsfond, tilsier at en i fremtiden enten må gjennomføre innstramminger i pensjonssystemet, eller godta at utgiftene utenom pensjonsutgifter etterhvert øker langsommere enn skatter og avgifter fra Fastlands-Norge.

Innledning

Gjennom de siste 15 årene er spørsmålet om de offentlige pensjonsordningenes langsiktige bærekraft kommet høyt opp på den politiske dagsorden. Både i Norge og en rekke andre industriland har disse ordningene et betydelig innslag av "pay-as-you-go" finansiering. Dette innebærer at de løpende utbetalingene finansieres med skatt på løpende verdiskapning. Stigende levealder og tiltagende omfang av uføretrygding og tidligpensjonering har imidlertid satt etablerte ordninger under press. For en rekke industriland vil en videreføring av tidligere intensjoner om utviklingen i nivået på pensjonene innebære at utgiftene øker betydelig raskere enn verdiskapningen målt ved BNP. Dette er blant annet illustrert av Chand og Jaeger (1996) for de syv store industrilandene samt Sverige, og av Roseweare et al. (1996) for 20 av medlemslandene i OECD. Nylig har også EUs råd av finansministere (Ecofin 2000) foretatt beregninger for 13 av EU-landene. For Norge er slike beregninger laget ved en rekke anledninger, se for eksempel Fredriksen (1998a) og Finansdepartementet (2001a). Dersom en slik pensjonsutvikling realiseres uten at det bygges opp tilstrekkelige finansielle reserver i forkant, må enten skattebyrden øke over tid og/eller andre offentlige utgifter reduseres. Slike tilpasninger kan ha uønskede konsekvenser både for inntektsfordelingen i vid forstand og for økonomiens evne til å utnytte ressursene effektivt.

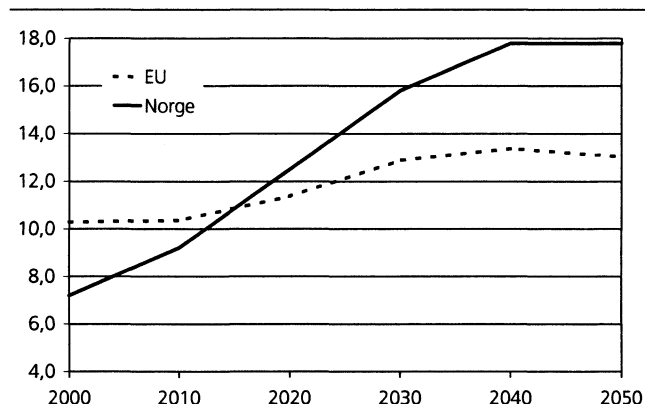
Denne artikkelen tar for seg den forventede utviklingen i pensjonsbyrden i Norge i et europeisk perspektiv. Beregninger i Langtidsprogrammet 2002-2005 og oppdaterte anslag fra SSBs mikrosimuleringsmodell MOSART viser at en relativt sett gunstig demografisk utvikling i Norge mer enn motvirkes av en antatt sterk reell opptrapping i pensjon per mottaker. Deretter går vi inn på noen mulige tilpasninger til den pensjonspolitiske utfordringen, herunder fondering som alternativ til pay-as-you-go. Vi argumenter for at Norge gjennom de siste 25 årene i praksis har fulgt en strategi for delvis fondering. I tillegg ser det med dagens forventninger til fremtidige oljeinntekter ut til at en videreføring av de siste par-tre årenes finanspolitiske linje etter hvert ville ført oss over i en situasjon der nåverdien av alle fremtidige pensjonsutbetalinger ville hatt et motstykke i statlige fordringer eller gjenværende petroleumsformue. Dette bildet kan endres dersom vi heretter faser inn oljeinntekter i norsk økonomi i takt med forventet avkastning på Statens petroleumsfond.

Utviklingen i pensjonsbyrden fremover

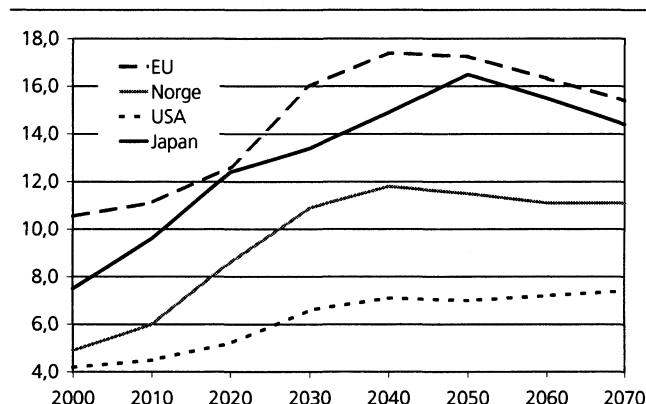
I et pay-as-you-go system finansieres pensjonsutbetalingene ved skatt på den løpende verdiskapningen. For å tallfeste byrden ved et slikt system er det ved internasjonale sammenligninger vanlig å se utbetaling-

¹ Denne artikkelen er en oppdatert versjon av et foredrag på konferansen "Utfordringer for den nordiske velferdsstaten", København, 13-15 oktober 2000. Vi har innarbeidet nye tall for pensjonsforpliktelsene i Norge og EU fra henholdsvis Finansdepartementet (2001a) og Ecofin (2000). Vi takker Axel West Pedersen for synspunkter til foredraget, og Ådne Cappelen, Arne Magnus Christensen og Erling Holmøy for konstruktive merknader til et utkast til artikkel.

* Denne artikkelen ble utarbeidet mens Knut Moum var forskningssjef og Ingvild Strømsheim Wold førstekonsulent i Statistisk sentralbyrå. De arbeider nå begge i Finansdepartementet.

Figur 1. Pensjonsbyrden: Alders- og uførepensjon som andel av BNP

Kilde: Ecofin (2000), Finansdepartementet (2001a).

Figur 2. Pensjonsbyrden: Alderspensjon som andel av BNP. OECDs anslag

Kilde: Roseweare et al. (1996).

ene i forhold til bruttonasjonalproduktet (BNP)². Som det fremgår av tabell 1, utgjorde alders- og uførepensjonene i Norge samlet anslagsvis 7 prosent av BNP i 2000. Dette er en klart lavere andel enn for de fleste EU-landene. Ifølge beregningene til Ecofin (2000) lå BNP-andelen for de fleste av disse landene mellom 9 og 14,5 prosent, med et anslått BNP-vektet gjennomsnitt på 10,3 prosent. Av EU-landene var det bare Storbritannia og Irland som lå lavere enn Norge i 2000, med BNP-andeler rundt 5 prosent.

Tabellen gjengir også Ecofins fremskrivninger for EU-landene for året 2050, og anslag for Norge hentet fra

Langtidsprogrammet 2002-2005 (se Finansdepartementet 2001a). Både Ecofin og Finansdepartementet anslår at pensjonsbyrden vil øke fremover. Dette fremgår både av tabellen og av figur 1, som viser beregnet utvikling i pensjonsbyrden for Norge og EU gjennom de neste femti årene. Ifølge disse estimatene kan pensjonsbyrden i Norge komme til å ligge nærmere 5 prosentpoeng over gjennomsnittet for EU-landene i 2050. Av EU-landene er det bare Spania som ligger an til å få tilnærmet samme pensjonsbyrde som Norge i 2050, og ingen av EU-landene er i nærheten av å ha samme anslåtte vekst i pensjonsbyrden som Norge gjennom perioden.

Tabell 1. Pensjonsbyrde, forsørgerbyrde, demografiske forhold, sysselsettingsandel og endring i kompensasjonsgrad i Norge og 13 EU-land

	Pensjonsbyrde		Forsørgerbyrde		Fruktbarhet		Gjennomsnittlig levelader		Sysselsettingsandel		Prosentvis endring i komp. grad 2000-2050
	2000	2050	2000	2050	2000	2050	2000	2050	2000	2050	
Tyskland	10,3	14,6	26,0	53,3	1,4	1,5	77,8	82,5	65,3	67,8	-28,3
Frankrike ¹	12,1	15,8	27,2	50,8	1,7	1,8	78,8	83,5	62,1	65,6	-26,2
Italia	14,2	13,9	28,8	66,8	1,2	1,5	78,8	83,5	53,8	65,0	-49,1
Storbritannia	5,1	3,9	26,4	46,1	1,7	1,8	77,6	82,5	71,5	72,3	-55,7
Østerrike	14,5	15,1	25,1	55,0	1,3	1,5	78,1	83,5	74,4	88,3	-43,6
Belgia	9,3	12,6	28,1	49,7	1,5	1,8	78,4	83,0	59,1	62,7	-18,7
Danmark	10,2	13,2	24,1	41,9	1,8	1,8	76,6	81,0	76,8	77,0	-25,3
Finland	11,3	16,0	24,5	48,1	1,7	1,8	77,5	82,5	68,3	68,4	-27,8
Irland	4,6	9,0	19,4	44,2	1,9	1,8	76,7	81,5	67,4	75,9	-3,3
Nederland	7,9	13,6	21,9	44,9	1,7	1,8	78,2	82,5	65,3	66,6	-14,4
Portugal	9,8	14,2	25,1	48,7	1,5	1,7	75,6	81,0	68,5	71,7	-21,8
Spania	9,4	17,7	27,1	65,7	1,2	1,5	78,5	82,0	55,9	68,0	-5,6
Sverige	9,0	10,0	29,6	46,1	1,5	1,8	79,7	84,0	73,1	77,3	-24,6
EU-13	10,3	13,0	26,7	53,4	1,5	1,6	78,2	82,8	61,4	66,3	-31,6
Norge	7,2	17,8	25,9	41,4	1,8	1,8	78,4	82,5	78,3	78,2	24,9

¹ Tallet for forsørgerbyrden er for året 2040.

Kilder: Ecofin (2000), Finansdepartementet (2001a), Statistisk sentralbyrå og egne beregninger.

- 2 Det er denne fremgangsmåten som er brukt av Ecofin (2000) og Finansdepartementet (2001a). En kan imidlertid argumentere for at nasjonalinntekt og ikke BNP burde brukes ved slike sammenligninger. Nasjonalinntekten inkluderer blant annet også avkastningen på landets nettofordringer overfor utlandet. Med svært rask oppbygging av slike fordringer er BNP et dårligere mål på nasjonalinntekt for Norge enn for de fleste andre industriland. Siden fordringsoppbyggingen delvis har sitt motstykke i nedbygging av petroleumsformue, burde en ideelt sett også korrigerer for dette. Det kunne en gjøre ved å regne BNP eksklusive meravkastningen i petroleumsvirksomheten (den såkalte petroleumsrenten) ved beregningen av nasjonalinntekt og deretter legge til den anslåtte avkastningen på petroleumsformuen. Begrepene petroleumsrente og petroleumsformue er forklart i et vedlegg.

De beregningene som er referert ovenfor avviker noe fra tidligere anslag for utviklingen i *alderspensjonen* i Norge og et utvalg av OECD-land gjengitt i Roseweare et al. (1996). Som det fremgår av figur 2, regnet en den gang med at den norske *alderspensionsbyrden* også i 2050 ville være ganske lav relativt sett, selv om også disse beregningene viser en sterk oppgang i *pensjonsbyrden* for Norge gjennom de neste 50 årene. Flere EU-land har gjennomført endringer i *pensjonssystemene* etter at Roseweare et al. laget sine anslag. Det kan tilsi at deres tall for disse landene gjennomgående ligger litt høyt. En styrke ved beregningene er imidlertid at tallene for de enkelte landene er fremkommet innenfor et metodisk sett enhetlig beregningsopplegg. Det er ikke nødvendigvis tilfelle når vi sammenligner anslagene for Norge i *langtidsprogrammet* med Ecofins anslag for EU-landene. Nedenfor går vi litt nærmere inn på hvilken betydning avvikende forutsetninger kan ha for det bildet som skisseres i disse to fremskrivningene.

Hvorfor er forventet vekst i pensjonsbyrden så høy for Norge?

For å forstå bakgrunnen for de *pensjonsforløpene* som er vist ovenfor, er det hensiktsmessig å dekomponere utviklingen i *pensjonsbyrden* i bidrag fra følgende sentrale størrelser:

$$(1) \quad \frac{P}{X} = \frac{W}{X} * \frac{p}{w} * \frac{N^T}{N^Y} * \frac{1}{N^S/N^Y}$$

Her er P *pensjonsutgift*, X *bruttonasjonalproduktet* (BNP), W *samlete lønnsutgifter* og N *antall personer*. p er *pensjon per trygdet* og w *lønnskostnad per sysselsatt*. Toppskriftene T, Y og S står for henholdsvis trygdet, i yrkesaktiv alder og sysselsatt.

Ifølge dekomponeringen i (1) kan *pensjonsbyrden* (P/X) betraktes som produktet av *lønnsandelen* (W/X), *kompensasjonsgraden* (p/w), *forsørgerbyrden* (N^T/N^Y) og den inverse av *sysselsettingsandelen* (N^S/N^Y).

Lønnsandelen har historisk sett vært rimelig stabil. Hvis vi ser bort fra at dette kan endres fremover,³ vil

utviklingen i *pensjonsbyrden* avhenge av utviklingen i følgende tre sentrale forholdstall:

- *forsørgerbyrde*
- *sysselsettingsandel*
- *kompensasjonsgrad*

Forsørgerbyrden er gitt ved summen av tallet på *alders- og uførepensjonister*, relativt til befolkningen i yrkesaktiv alder⁴, mens *kompensasjonsgraden* tilsvarende angir forholdet mellom *gjennomsnittlig stønad* til *alders- og uføretrygdede* og *gjennomsnittlig lønnskostnad*.⁵ I motsetning til *Langtidsprogrammet 2002-2005*, inneholder rapporten fra EUs ministerråd dessverre ikke anslag for disse to størrelsene. Derimot gjengir den forventet utvikling i antall personer over 64 år relativt til antall personer i yrkesbefolkningen, definert som befolkningsgruppene 20-64 år. I fortsettelsen må vi nøye oss med dette siste forholdstallet som indikator for utviklingen i *forsørgerbyrden*, og omtaler det som "*demografisk forsørgerbyrde*". Vi kan beregne et tilhørende anslag for *kompensasjonsgraden* residualt. Dette anslaget blir dermed produktet av to størrelser: den egentlige *kompensasjonsgraden* og antall *alders- og uførepensjonister* relativt til antall personer over 64 år. Over tid påvirkes det siste forholdstallet først og fremst av to faktorer: endringer i *pensjonsalder* og endringer i antall *uførepensjonister* relativt til antall *alderspensjonister*. Dette må en ta hensyn til ved tolkningen av forløpet for de tre sentrale forholdstallene for Norge og EU.

Nærmere om utviklingen i forsørgerbyrden

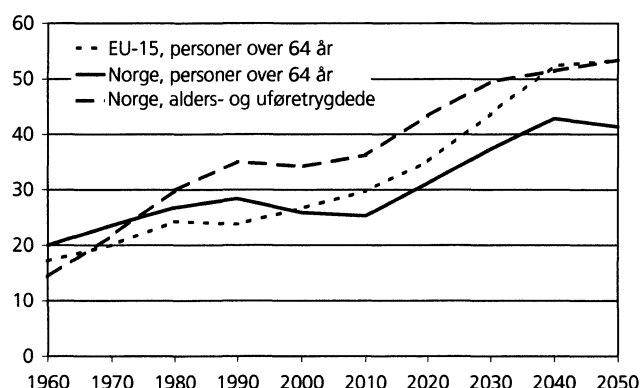
Figur 3 viser utviklingen i den *demografiske forsørgerbyrden* for EU-landene og Norge gjennom siste halvdel av forrige århundre, og fremskrivninger for første halvdel av innværende. Mens figuren for EU bare gjengir denne størrelsen, viser den for Norges del også utviklingen i forholdet mellom *alders- og uførepensjonister* og *yrkesbefolkning*, dvs. den egentlige *forsørgerbyrden*. Som det fremgår av figuren vil den egentlige *forsørgerbyrden* ifølge anslagene i *langtidsprogrammet* grovt sett følge den *demografiske forsørgerbyrden* gjennom de neste 50 årene.⁶ Ser vi bakover i tid, har imidlertid tallet på *alders- og uførepensjonister* økt langt raskere enn antall personer over 64 år.

3 Både aldringen av befolkningen og tilpasningen til denne (for eksempel i form av økt sparing) kan i prinsippet påvirke lønnsandelen. For Norges del er det trolig den forventede nedfasingen av oljevirksomheten som har størst betydning, siden bruttoprodukt per sysselsatt er betydelig høyere i denne virksomheten enn i resten av økonomien.

4 Ved dekomponeringen er vi opptatt av den *forsørgerbyrden* som knytter seg til *pensjonsbefolkningen*. I tillegg må også barn og ungdom forsørges. Den samlede *forsørgerbyrde* kan betraktes som summen av disse to størrelsene. Utviklingen i *forsørgerbyrden* knyttet til barn og ungdom har betydning for økonomiens evne til å bære *forsørgerbyrden* knyttet til de gamle. Dersom den siste øker som følge av høyere levealder eller lavere *pensjonsalder* er det imidlertid begrenset trøst å hente i et fallende barnetall. Dette vil jo etter hvert også slå ut i nedgang i den yrkesaktive befolkning.

5 Ved denne dekomponeringen vil endringer i *gjennomsnittlig arbeidstid* som ikke har et motstykke i en tilsvarende endring i lønn per timeverk slå ut i lønnskostnad per sysselsatt og dermed i *kompensasjonsgraden*. I de norske beregningene ligger det inne en forutsetning om tilnærmet uendret arbeidstid gjennom fremskrivningsperioden. Det samme er trolig tilfelle for EU-beregningene, idet disse bare tar hensyn til vedtatte endringer i økonomisk politikk.

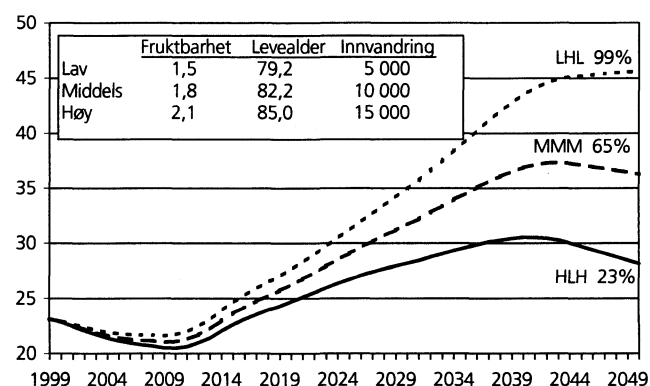
6 Det er grunn til å tro at dette grovt sett også må gjelde for EU-beregningene, og at bruken av *demografisk forsørgerbyrde* som erstatning for egentlig *forsørgerbyrde* derfor ikke betyr mye for dekomponeringen av utviklingen i *pensjonsbyrden*. Ifølge Ecofin (2000) side 4 og 12-18 er det bare mindre endringer i de ulike *aldersgrensene* for pensjonering etter 2004. Rapporten sier ikke noe om utviklingen i uførhet, hvilket kan tyde på at en har lagt til grunn konstante uførerater over tid.

Figur 3. Antall personer over 64 år / antall alders- og uføretrygdede relativt til antall personer 20-64 år

Kilder: FN (1998), Ecofin (2000), SSBs befolkningsstatistikk og egne beregninger.

Av figuren fremgår det videre at Norge, målt ved den første indikatoren, frem til nå har hatt en større forsørgerbyrde enn gjennomsnittet for EU-landene. Dette bildet er imidlertid i ferd med å endre seg. I årene som kommer ligger det an til at mange av EU-landene vil få en betydelig større forsørgerbyrde enn Norge. Denne utviklingen er også illustrert i tabell 1. Ifølge tabellen vil EU doble den demografiske forsørgerbyrden fra 2000 til 2050, mens tallene for Norge antyder en økning på 60 prosent.

Tabell 1 viser også at de store kontinentaleuropeiske landene står overfor en betydelig større demografisk utfordring enn Storbritannia og de fleste små europeiske landene. Italia og Spania er i en klasse for seg, mens Tyskland og Frankrike ligger nær gjennomsnittet for EU. Det kan dermed se ut til at problemene gjennomgående blir større desto lengre sør i Europa en kommer. Tabellen antyder at den spesielt ugunstige demografiske utviklingen i de sør-europeiske landene henger sammen med lav fruktbarhet (dvs. få barnefødsler per kvinne i gjennomsnitt), idet den antatte økningen i levealder ikke er særskilt sterk. Det er likevel verdt å merke seg at Ecofin har lagt til grunn at fruktbarheten vil øke i alle EU-landene bortsett fra Irland og Danmark, mens det er forutsatt stabil fruktbarhet i den norske fremskrivningen. Økningen i fruktbarhet er relativt betydelig for Italia og Spania. Med en videreføring av dagens lave fødselstall kan utviklingen i forsørgerbyrden i disse landene samt i Tyskland bli enda dystre enn angitt i tabellen. Dette understreker betydningen av at fremtidig utvikling i fødsler, levealder og andre viktige demografiske faktorer ikke er kjente størrelser, og at det derfor

Figur 4. Forsørgerbyrden 1999-2050, tre alternative anslag

Kilde: Statistisk sentralbyrå og egne beregninger.

knytter seg betydelig usikkerhet til langsiktige befolkningsfremskrivninger.

Betydningen av usikkerheten rundt fremtidige demografiske størrelser illustreres nærmere i figur 4. Figuren gjengir tre alternative utviklinger i forsørgerbyrden i Norge basert på ulike anslag for fruktbarhet, levealder og innvandring. Forsørgerbyrden er her definert som antall personer som er 67 år eller mer, som andel av befolkningen i aldersgruppen 20-66 år. Figuren er dermed ikke helt sammenlignbar med forrige figur. Dette har imidlertid ingen betydning for hovedpoenget: Rimelige variasjoner i forutsetningene om samlet fruktbarhet, forventet levealder og antatt innvandring kan gi betydelige utslag i forsørgerbyrden over en horisont på 50 år. Det er verdt å merke seg at variasjonene i forutsetningene ligger innenfor eller i nærheten av hva vi historisk har observert for Norge eller andre industriland.⁷

Selv om tallene er usikre, illustrerer figuren at den fremtidige forsørgerbyrden med stor sannsynlighet vil øke en god del. Også med stabilisering av forventet levealder på dagens nivå, økning av fødselstallet til reproduksjonsnivå og det høyeste alternativet for innvandring, vil forsørgerbyrden som målt i figuren øke fra 23 prosent i 2000 til 28 prosent i 2050, dvs. med over 20 prosent. Forsørgerbyrden vil imidlertid *dobles* fra dagens nivå gjennom de neste 50 årene, dersom levealderen skulle fortsette å øke i samme tempo som gjennom siste halvdel av forrige århundrede, fruktbarheten falle til gjennomsnittet for EU-landene og netto innvandringen komme ned på nivået fra 1970- og 80-tallet. Utviklingen i mellomalternativet ligger om lag

7 I etterkrigstiden og frem til begynnelsen av 1970-tallet, lå fruktbarheten i Norge høyere enn i det høye alternativet. Selv om vi ikke har observert så lav fruktbarhet som i det lave alternativet i Norge de siste femti årene, hadde hele åtte EU-land midt på 1990-tallet en samlet fruktbarhet ned mot (Belgia, Sverige og Nederland) eller klart under dette nivået (Tyskland, Østerrike, Spania, Portugal og Italia). Når det gjelder levealder, kan vi merke oss at det lave alternativet ligger mindre enn ett år over gjennomsnittlig forventet levealder ved fødselen i 1998, mens det høye alternativet ligger nærmere syv år over dette nivået. En slik oppgang i gjennomsnittlig forventet levealder ved fødselen kan virke svært stor, men er likevel bare ett år mer enn økningen fra 1950 til 1998. For innvandringens del ligger mellomalternativet i overkant av det observerte gjennomsnittet for 1990-tallet, mens det lave alternativet om lag tilsvarer gjennomsnittet for den foregående tyveårsperioden.

midt imellom disse to ekstremvariantene, med en vekst i forsørgerbyrden på rundt 60 prosent.

Sysselesettingsandelen

Langt fra alle personer i yrkesaktiv alder er sysselsatt i inntektsgivende arbeid.⁸ Det kan blant annet skyldes arbeidsledighet, utdanning, arbeid i hjemmet, sykdom, uførhet eller tidligpensjonering. Det er dermed ikke åpenbart at sysselesettingsandelen vil være stabil over tid. Som illustrert i figur 5, har verken EU-landene eller Norge hatt stabil sysselesettingsandel gjennom de siste 40 årene.

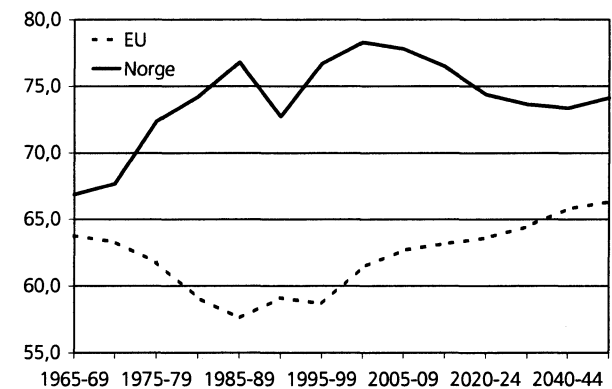
Mens sysselesettingsandelen gjennomgående viste en stigende tendens i Norge gjennom denne perioden, pekte den nedover for mange av EU-landene. I siste halvdel av 1990-tallet var således mer enn 75 prosent av befolkningen mellom 16 og 64 i inntektsgivende arbeide i Norge, mens gjennomsnittet for EU var under 60 prosent. For de neste 50 årene regner en i langtidsprogrammet med relativt stabil alders- og kjønns-spesifikk yrkesaktivitet og ingen store endringer i arbeidsledigheten. Det innebærer at også sysselesettingsandelen vil holde seg rimelig stabil. Gitt den høye norske sysselesettingen er det liten grunn til å tro at Norge har mye å gå på i retning av økt sysselesetting i årene fremover. Kvinners yrkesaktivitet ligger riktig nok fortsatt noe lavere enn menns, og en kan tenke seg en viss oppgang for noen aldersgrupper. Dersom dette ikke skjer, dvs. at alders- og kjønns-spesifikke yrkesprosjenter blir liggende der de er, trekker imidlertid den demografiske utviklingen i retning av en viss nedgang i den gjennomsnittlige yrkesdeltakelsen utover i inneværende århundre.

Den høye sysselesettingsandelen er en faktor som for tiden bidrar til å trekke pensjonsbyrden ned i Norge relativt til i mange andre land, men denne forskjellen kan tenkes å bli redusert fremover. Ecofin legger således til grunn at yrkesfrekvensene vil øke noe i EU-landene fremover, samtidig som ledigheten forutsettes å falle. Begge forholdene trekker i retning av en oppgang i sysselesettingsandelen. Med et så langsiktig tidsperspektiv som 50 år bør en imidlertid også ta hensyn til at en økende yrkesandel trekker med seg større pensjonsutbetalinger, fordi tidligere yrkesaktive gjennomgående får høyere pensjoner enn tidligere yrkespassive. Det fremgår ikke klart i hvilken utstrekning dette momentet er ivare tatt i Ecofins beregninger.

Kompensasjonsgraden

Sammenlignet med mange av EU-landene ligger Norge an til å få en relativt gunstig demografisk utvikling. Likevel tyder figur 1 og tallene i tabell 1 på at presset på statsfinansene kan bli særlig sterkt hos oss. Dette skyldes først og fremst ulike forutsetninger om utviklingen i kompensasjonsgrad.

Figur 5. Sysselesetting i prosent av befolkningen 16-64 år. Fem-årlige gjennomsnitt 1965-2050. Brudd i serien i 2000¹

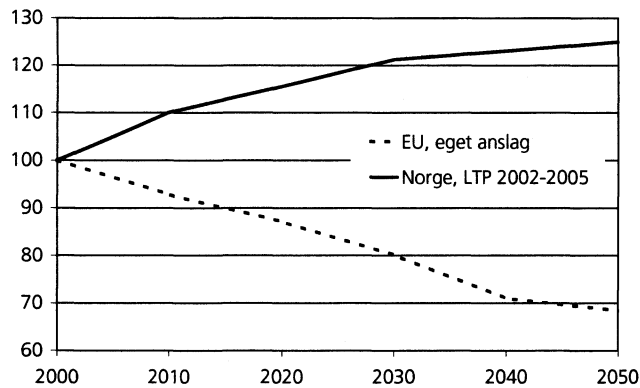
¹ Tallene er fremkommet ved å forlenge den historiske serien for sysselesettingsraten for aldersgruppen 16-64 år fra OECD. For EU er serien forlenget med vekstraten fra Ecofins fremskrivning for aldersgruppen 20-64 år. For Norge er serien forlenget med vekstraten for aldersgruppen 16-74 år, basert på en fremskrivning med konstante alders-spesifikke yrkesfrekvenser og konstant ledighet. Denne fremskrivningen ligger nær anslagene i Langtidsprogrammet 2002-2005. Kilder: OECD, Ecofin (2000) og egne beregninger.

Utviklingen i kompensasjonsgraden styres i de fleste land av et relativt komplisert regelverk. I Norge består pensjonen fra folketrygden av tre komponenter, grunnpensjon, tilleggspensjon og sært tillegg. *Grunnpensjonen* tilkommer alle, og er koplet til den løpende verdien av folketrygdens grunnbeløp. *Tilleggspensjonen* gir en viss, men ikke veldig tett, kobling mellom pensjonsinntekt og tidligere arbeidsinntekt. På grunn av opptjeningsreglene vil denne koblingen først være fullt ut gjennomført når fødselskullene fra rundt 1950 pensjoneres. For å sikre et rimelig inntektsnivå for personer uten eller med lav tilleggspensjon er det innført et *sært tillegg*, som nå utgjør nærmere 80 prosent av grunnbeløpet. Minstepensjonen består av grunnpensjon pluss sært tillegg.

For gitt regelverk bestemmes utviklingen i kompensasjonsgraden i det norske systemet dels av indekseringen av grunnbeløpet og dels av den tidligere yrkesaktiviteten til de som pensjoneres. Det er gitt klare politiske signaler om at reguleringen av grunnbeløpet skal sørge for at pensjonister med folketrygdpensjon får en inntektsutvikling om lag på linje med utviklingen for de yrkesaktive. Fra folketrygden ble innført og frem til i dag, har imidlertid grunnbeløpet økt langsommere enn gjennomsnittslønnen. Dette gjelder også for de siste 15 - 20 årene, og den årlige forskjellen har i denne perioden vært i nærheten av 3/4 prosentpoeng i grunnbeløpets disfavør. Når minstepensjonen likevel har økt klart raskere enn gjennomsnittslønnen, henger det sammen med en oppjustering av sært tillegg. Denne praksis har imidlertid som bivirkning at veksten i de fremtidige tilleggspensjonene reduseres. Dette skyldes at det er et tak for hvor stor inntekt det

⁸ Også en liten andel av befolkningen over 65 år har inntektsgivende arbeid, men dette har ikke vesentlig betydning for det videre resonnementet.

Figur 6. Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad. Indeks 2000=100

Kilde: Ecofin (2000), Finansdepartementet (2001a) og egne beregninger.

kan opptjenes tilleggspensjonsrettigheter på, og denne grensen er avhengig av størrelsen på grunnbeløpet.

Fredriksen (1998b) ser på den mulige fremtidige utviklingen i kompensasjonsgraden under to ulike forutsetninger om indeksering av grunnbeløpet. Ved lønnsindeksering av grunnbeløpet gjennom de neste 50 årene anslår han en økning i kompensasjonsgraden på ca. 17 prosent for menn og 37 prosent for kvinner fra 2000 til 2050. I en oppdatering av den typen Mosart-beregninger som gjengis i Fredriksen (1998a) anslås den gjennomsnittlige kompensasjonsgraden for alders-, uføre- og AFP-pensjonister i tråd med dette å øke med vel 23 prosent fra 2000 – 2050. Med fortsatt underregulering av grunnbeløpet på 3/4 prosent per år de neste 50 årene, vil kompensasjonsgraden ifølge Fredriksen (1998b) falle med rundt 14 prosent for menn. Økende yrkesdeltakelse fra ca. 1970 og fremover bidrar imidlertid til at den gjennomsnittlige kompensasjonsgraden også i dette tilfellet vil øke for kvinner, men bare med et par prosent. Uten betydelig underregulering ligger det dermed an til markert oppgang i kompensasjonsgraden fremover, dels som følge av innfasingen av tilleggspensjonen, dels som følge av økt kvinnelig yrkesaktivitet gjennom de siste 30 årene. I Langtidsprogrammet 2002 – 2005 er det basert på anslag fra Rikstrygdeverket lagt til grunn en økning i den gjennomsnittlige kompensasjonsgraden på rundt 25 prosent (vedleggstabell 2.3). Denne utviklingen er illustrert i figur 6.

Ecofin (2000) gir en oversikt over gjeldende regler for indeksering av pensjonene i EU-landene. Det fremgår av denne oversikten at noen land indekserer pensjoner til lønninger, noen til konsumpriser, mens andre har valgt en kombinasjon av de to systemene. Rapporten fra Ecofin inneholder imidlertid ingen tall for forventet utvikling i kompensasjonsgrad, verken for de enkelte landene eller som gjennomsnitt for EU. Vi kan imidlertid bruke sammenhengen gitt ved likning (1)

til å beregne den *endringen* i kompensasjonsgrad som implisitt følger av anslagene for pensjonsbyrde, forsørgerbyrde og sysselsettingsandel, når vi forutsetter stabil lønnsandel over tid. Resultatet er gjengitt i tabell 1 og i figur 6.⁹

Figur 6 illustrerer en svært viktig forskjell mellom fremskrivningene for EU og Norge. Med en videreføring av dagens regelverk og en forutsetning om lønnsindeksering forventes kompensasjonsgraden å øke med rundt 25 prosent i Norge. Ecofins tall tilsier derimot at kompensasjonsgraden vil falle betydelig i EU, anslagsvis med vel 30 prosent de neste 50 årene. Den kraftigste nedgangen er beregnet for Italia, Storbritannia og Østerrike, med om lag en halvering av kompensasjonsgraden. Dette må sies å være dramatisk. I motsetning til Norge, ser det ifølge Ecofins tall dermed ut til at EU-landene i større eller mindre grad legger opp til at pensjonsutfordringen skal møtes ved å gi pensjonistene en klart svakere inntektsvekst enn det de yrkesaktive oppnår.

Noen mulige tilpasninger til den pensjonspolitiske utfordringen

Uansett pensjonsordning er det alltid slik at de løpende pensjonene må hentes ut fra den løpende verdiskapningen. Grunnleggende sett er det heller ikke så mange valgmuligheter når det gjelder *hvordan* vi som pensjonister skal få vår del av denne verdiskapningen. Vi kan føre slekten videre og håpe at senere generasjoner er villige til å fø på oss, eller sette til side midler (i form av holdbare forbruksvarer, holdbart produksjonsutstyr eller "holdbare" krav på andre). Pay-as-you-go trygdesystemer baserer seg på den første modellen, fondsbaserte pensjonsordninger på den andre. Nedenfor ser vi først kort på noen mulige tilpasninger til den pensjonspolitiske utfordringen innenfor et pay-as-you-go system. Deretter ser vi nærmere på fondering som et alternativt svar.

Pay-as-you-go

Som illustrert ovenfor trekker den demografiske utviklingen – og for Norges del en økende kompensasjonsgrad – i retning av at pensjonene vil utgjøre en stigende andel av BNP utover i inneværende århundrede. Hvis kompensasjonsreglene skal holdes uendret, må en innenfor et pay-as-you-go system møte en slik utvikling med høyere skatter eller med reduksjon av andre offentlige ytelser enn pensjoner. *Reduksjon av offentlige ytelser* kan være velferdsmessig problematisk utfra både effektivitets- og fordelingshensyn, avhengig av hvilke ytelser som velges. *Økt beskatning* av de store skattegrunnlagene som arbeidsinntekt og forbruk kan på sin side redusere incentivet til å arbeide, ved (ytterligere) å vri det privatøkonomiske bytteforholdet mellom konsum og fritid i favør av fritid. En slik vridning kan påføre samfunnet et tap, hvis den

9 Beregningen må betraktes som tentativ, idet den residualberegnete utviklingen i kompensasjonsgraden som nevnt også fanger opp de forutsatte endringene i pensjoneringsalder og i antall uførepensjonister. Som omtalt i note 6 er det imidlertid grunn til å tro at disse endringene er små, i hvert fall etter 2004.

faktisk fører til at folk arbeider mindre enn det samfunnmessig optimale.¹⁰

Et økende skattenivå må over tid også innebære at fremtidige yrkesaktive får beholde en mindre andel av sine inntekter enn dagens skatteyttere. Med tilstrekkelig vekst i produktiviteten kan de likevel reelt sett sitte igjen med mer etter skatt enn dagens yrkesaktive generasjoner. Et enkelt regnestykke illustrerer denne muligheten: Ifølge anslagene i langtidsprogrammet vil pensjonsbyrden øke fra 7,2 prosent av BNP i 2000 til 17,8 prosent i 2050. Det trengs da bare en gjennomsnittlig BNP-vekst på om lag 1/3 prosent per år for at BNP fratrukket pensjonsbyrden skal være like stort som i dag, sett i forhold til befolkningen utenom pensjonistbefolkningen. Vekst utover dette gir *mulighet* for realinntektsvekst etter skatt for alle. Økningen i materiell velferd for de yrkesaktive vil imidlertid bli betydelig langsommere enn veksten i produktiviteten. Det kan derfor neppe utelukkes at fremtidige yrkesaktive på ett eller annet tidspunkt kan komme til å nekte å innfri sine forgjengeres forventninger, selv om de i prinsippet har tilsvarende "krav" på sine egne etterkommere.

Et annet mulig svar på den fremtidige pensjonsutfordringen er å *redusere eller snu veksten i kompensasjonsgraden*. Dette kan gjøres ved å underindeksere pensjonene i forhold til lønnsutviklingen. Som antydnet ovenfor ser det ut til at underindeksering er i ferd med å bli et viktig ledd i EU-landenes strategi for å "løse" pensjonsproblemet. En iøynefallende konsekvens av en slik fremgangsmåte, er at pensjonistene får redusert sin velferdsvekst. Dersom en betydelig underindeksering av offentlige pensjonsordninger ikke kombineres med en eller annen form for egen sparing, kan samfunnet etter hvert igjen komme til å stå overfor store *relative* fattigdomsproblemer. Slike problemer var i sin tid noe av motivet for å innføre de offentlige ordningene.

En tredje respons kan være å øke pensjonsalderen. I de vel 30 årene som har gått etter at folketrygden ble innført i Norge i 1967, har forventet levealder ved fødselen økt med omtrent 4,5 år for både menn og kvin-

ner. Med konstant formell pensjonsalder vil en slik oppgang i levealder nesten i sin helhet slå ut i en økning i antall år som pensjonist. En nedgang i den reelle pensjonsalderen har i Norge forsterket utviklingen i retning av at en økende andel av livet tilbringes på pensjon. Et mulig svar på den pensjonspolitiske utfordringen kan dermed være å øke den faktiske pensjoneringsalderen i stedet for å senke den.

Fondering som alternativ til pay-as-you-go

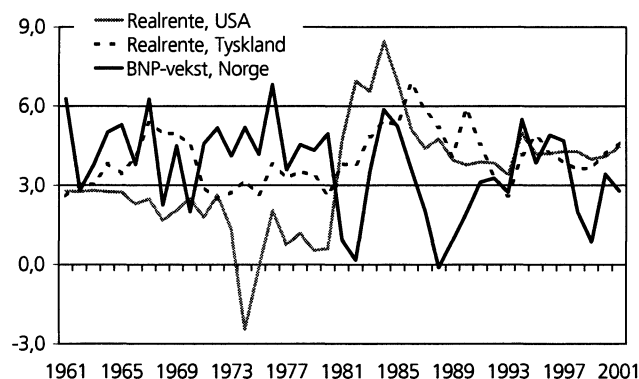
Ved en sammenligning av pay-as-you-go finansiering og fondering av offentlige pensjonsordninger kan det være hensiktsmessig å skille mellom en situasjon der det ene eller andre systemet er fullt gjennomført, og en overgang mellom dem. I et fullfondert system sparer folk til sin egen pensjon, og forrentingen av sparingen er gitt ved realavkastningsraten. For deltakerne i et pay-as-you-go system ser verden litt annerledes ut. De betaler for sine forgjengeres pensjonisttilværelse, og regner med at etterkommerne på samme måte vil betale for dem. Slik sett kan finansieringen av forgjengernes pensjon betraktes som et innskudd, der avkastningen er bestemt av størrelsen på de pensjonsutbetalingene de selv mottar senere i livet. Som vist av Aaron (1962) er denne avkastningen tilnærmet lik vekstraten for bruttonasjonalproduktet.¹¹ Et pay-as-you-go pensjonssystem gir dermed bedre pensjon for gitte innskudd enn et fullfondert system, hvis BNP-vekstraten er høyere enn realavkastningsraten på finansielle plasseringer og vice versa.

Resultatet ovenfor kan også uttrykkes på følgende måte: Dersom BNP-veksten er lavere enn realavkastningen ved investeringer, kan ikke alle generasjoner tjene på en overgang fra fondering til et pay-as-you-go system. Den første generasjonen vil imidlertid alltid tjene på overgangen, fordi den ikke trenger å bidra til systemet. Tilsvarende ligger det en gevinst å høste for de fødselskohorter som greier å øke egen kompensasjonsgrad eller lengden på pensjonisttilværelsen (som følge av lavere pensjonsalder eller lengre forventet levetid) i forhold til sine forgjengeres. Den økte byrden veltes videre fra etterfølgende til neste generasjon osv. inntil systemet avvikes eller bryter sammen. Denne typen endringer av et pensjonssystem kan sam-

10 En person som reduserer arbeidsinnsatsen sin med en time per uke, får en time mer fritid. Den personlige kostnaden ved dette er en reduksjon i kjøpekraft om lag tilsvarende verdien av timelønnen etter skatter og avgifter. Verdiskapningen faller imidlertid betydelig mer, om lag tilsvarende verdien av timelønnen inklusive arbeidsgiveravgift regnet før skatt.

11 For å forstå logikken i dette resultatet er det hensiktsmessig å gjøre noen stiliserte forutsetninger. Anta for det første at kompensasjonsgraden ikke endres, dvs. at pensjonene utgjør en fast andel av reallønna til de yrkesaktive (for eksempel 2/3). Anta for det andre som en forenkling at både leve- og pensjonsalderen ligger fast, og at pensjonistperioden utgjør en fast andel av den yrkesaktive perioden (for eksempel 1/3). Til sist antar vi at befolkningen er stabil over tid. Under disse forutsetningene vil den enkelte pay-as-you-go-deltaker arbeide i tre perioder og være pensjonist i én. I hver av de yrkesaktive periodene har hun gitt fra seg 1/3 av 2/3 av sin reallønnsinntekt. Til gjengjeld mottar hun som pensjonist 2/3 av gjeldende reallønn fra etterfølgende generasjoner. Avkastningen per periode er gitt ved reallønnsveksten. Dette fremkommer enkelt dersom vi tenker oss pensjonen delt i tre like store beløp. Den første tredjedelen av 2/3 av gjeldende reallønn kan betraktes som avkastning på den tredjedelen av 2/3 av dagjeldende reallønn som ble brukt til å finansiere pensjoner tre perioder tidligere. Dette "innskuddet" har åpenbart i tre perioder hatt en årlig vekst lik reallønnsveksten. Tilsvarende kan den andre tredjedelen ses som avkastning på den tredjedelen av 2/3 av dagjeldende reallønn som ble brukt til å finansiere pensjoner for to perioder siden osv. Anta nå at befolkningen ikke er stabil, men vokser over tid. Det betyr at hver ny generasjon av yrkesaktive er større enn den foregående, og derfor ikke behøver å bidra med fullt 1/3 av 2/3 av en gjeldende reallønn til trygdefinansiering i den enkelte periode. Avkastningsraten blir dermed høyere enn vekstraten for reallønna, nærmere bestemt tilnærmet lik summen av den periodiske reallønns- og befolkningsveksten, som normalt er tilnærmet lik BNP-vekstraten.

Figur 7. Realrente og BNP-vekst 1961-2001

Kilde: OECD og Statistisk sentralbyrå.

menlignes med et pyramidespill mellom generasjonene. Første generasjon får noe uten en tilsvarende ytelse, mens senere generasjoner må betale for sin pensjon gjennom sitt bidrag til foreldrenes underhold. Hvis systemet brytes, sitter siste betalende generasjon igjen med svarteper, siden den har betalt noe inn uten å få noe ut.

Som diskusjonen ovenfor illustrerer, er forholdet mellom BNP-vekst og realavkastning på investeringer sentralt for å vurdere fornuften i et pay-as-you-go system. Figur 7 kaster et visst lys over dette. Figuren gjengir for det første forløpet til realveksten i Norges bruttonasjonalprodukt (BNP) gjennom de siste 40 årene. I første halvdel av perioden var denne vekstraten 4,5 prosent per år i gjennomsnitt, mens den var 2,8 prosent i annen halvdel. For perioden under ett var veksten rundt 3,6 prosent. Videre gjenfinner vi utviklingen i realrenten på statsobligasjoner i USA og Tyskland, som gir en antydning om det langsiktige avkastningsnivået på rimelig sikre plasseringer. I første halvpart av perioden var rentesatsen 1,7 prosent i gjennomsnitt i USA og 3,6 prosent i Tyskland, mens den i siste halvpart lå på 4,5 prosent i begge landene. Rentesatsen lå altså først klart under, og deretter betydelig over BNP-vekstraten for Norge. For perioden som helhet lå realavkastningsraten på plasseringer i statsobligasjoner på 4,1 prosent i Tyskland, og 3,2 prosent i USA. Investeringer i realkapital og plasseringer i aksjer har gjennomgående hatt betydelig høyere avkastningsrater enn plasseringer i statsobligasjoner, men trolig også større risiko.

Det faktum at realavkastningsraten på mange investeringer gjennomgående har ligget (til dels betydelig) over BNP-vekstraten, har fått enkelte økonomer til å argumentere for overgang fra pay-as-you-go pensjonssystemer til fonderte systemer, se for eksempel Feldstein (1997). Hovedsynspunktet er at folk på lang sikt vil komme bedre ut dersom de kan plassere sine pensjonsinnskudd med en realavkastning som ligger klart over BNP-vekstraten. En overgang vil imidlertid innebære en dobbelt belastning på den eller de generasjonene som både skal spare til egen pensjon og finansiere forgjengernes pay-as-you-go baserte ytelser, tilsvarende de engangsgevinster som ble høstet da systemet ble innført (eller pensjonisttilværelsen forlenget). Spørsmålet blir derfor om overgang til fondering gir en gevinst som er så stor at overgangskohortene kan kompenseres for dobbeltbelastningen.

Som påpekt av Breyer og Straub (1993) er det generelle svaret nei, dersom det ikke er noe effektivitetstap knyttet til skattefinansieringen av pay-as-you-go systemet.¹² Dersom den ekstra skatteleggingen som er nødvendig innenfor et pay-as-you-go-system fører til at folk arbeider mindre enn de ville gjort ved fondering og lavere skattenivå, er det imidlertid mulig å komme bedre ut. Under slike forhold er det en realøkonomisk kostnad knyttet til trygdefinansieringen, som kan reduseres eller fjernes ved å bevege seg i retning av fondering. En eventuell slik gevinst kan fordeles mellom generasjonene ved å benytte offentlig opplåning som ledd i finansiering av trygdeutbetalinger under bevegelsen i retning av et fondert system. Denne type gevinster kan imidlertid også i det minste delvis realiseres innenfor et pay-as-you-go system. Dette krever en tettere kobling mellom innbetalinger og ytelser, slik at trygdeavgiften (på marginalen) ikke betraktes som en skatt, men et bidrag til egen pensjon. En ulempe ved en slik kopling (og ved fondering) er at eventuelle målsettinger om at pensjonssystemet skal virke omfordelende i mindre grad kan oppfylles.

Pensjonsutgifter og petroleumsformue – et norsk perspektiv

Dersom vi ser bort fra effektivitetstapet knyttet til skattefinansiering av pensjoner, er det ingen gevinst ved overgang fra pay-as-you-go til fondering for en eksisterende pensjonsordning. Saken stiller seg annerledes ved spørsmål om utvidelser av slike ordninger.

12 Hovedsynspunktene kan gjengis med utgangspunkt i noen forenklete forutsetninger. Anta at alle aktører står overfor samme realavkastningsrate, og at denne er høyere enn BNP-vekstraten. Anta videre at hver enkelt person i den første kohorten som ikke skal pay-as-you-go finansieres, sparer et beløp lik det hun ellers skulle betalt for å finansiere forgjengernes pensjoner. Dette beløpet gir en avkastning per krone som er lik renten, mens det innenfor pay-as-you-go systemet ville gitt en avkastning per krone lik BNP-vekstraten. For å finansiere de trygdeutbetalingene som nå ikke dekkes av innbetalinger innenfor pay-as-you-go systemet, tar staten opp lån. Hvis det ikke foretas nedbetalinger vil denne gjelden øke fra periode til periode med en rate lik rentesatsen. Siden rentesatsen er antatt å være høyere enn BNP-vekstraten, vil gjelden øke relativt til BNP. For å holde gjelden konstant som andel av BNP, må det derfor foretas årlige nedbetalinger tilnærmet lik forskjellen mellom realrenten og BNP-vekstraten. Hvis hver enkelt person i den første generasjonen uten pay-as-you-go pensjon skal finansiere denne nedbetalingen i tillegg til sin egen fondsoppbygging, vil gevinsten ved fondering akkurat spises opp av den økte skattebetalingen som skal til for å holde statens gjeld stabil i forhold til BNP. Per krone manglende pensjonsinnbetaling er jo den økte skatten tilnærmet lik differansen mellom realrente og BNP-vekstrate, som nettopp er lik gevinsten per krone plassert i de nye pensjonsfondene.

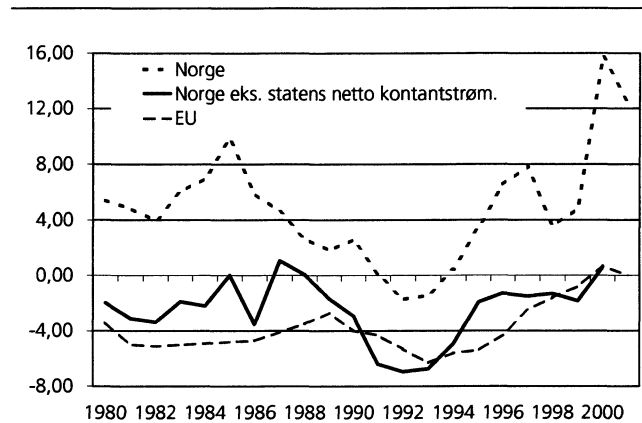
I slike tilfeller kan en også i et fordelingsperspektiv argumentere for at generasjoner som legger opp til å leve lenger som trygdede enn sine forgjengere og/eller vil ha færre barn og høyere pensjoner relativt til de yrkesaktives inntekter, ikke ytterligere bør øke den implisitte gjelden i pensjonssystemet, men heller spare mer.

Det finner i dag ikke sted noen eksplisitt sparing innenfor det norske folketrygdsystemet.¹³ Den norske staten sparer imidlertid finansielt, i motsetning til hva som er tilfelle for de fleste EU-landene. Dette er illustrert i figur 8, som gjengir utviklingen i nettofinansinvesteringene i offentlig forvaltning i Norge og EU gjennom de siste tyve årene. Mens EU-landene gjennomgående har økt offentlig forvaltnings netto gjeld gjennom denne perioden, har Norge både bygget opp nettofordringer og realkapital på statens hånd. Deler av denne fordringsoppbyggingen har sitt motstykke i nedbygging av statens petroleumsformue, mens noe er genuin sparing. En kan spørre om hvor stor den egentlige sparingen har vært i forhold til oppbyggingen av "gjeld" i form av økning i forventede fremtidige pensjonsutbetalinger, om hvor stor denne "nettoformuen" er i dag, og om hvordan den kan tenkes å utvikle seg fremover.

I et vedlegg er det gjort nærmere rede for sammenhengen mellom offentlig forvaltnings formuesutvikling og sektorens løpende inn- og utbetalinger. Der fremgår det at det overordnede kravet til langsiktig balanse i offentlige finanser, er at nåverdien av alle fremtidige utgifter ikke må overstige summen av formuen i dag og nåverdien av alle fremtidige inntekter. Det er svært mange forløp for offentlig forvaltnings fremtidige inntekter og utgifter som er forenlige med dette kravet, men også mange forløp som ikke er det. En innretting av politikken som gir stabile nettofordringer for offentlig forvaltning over tid, dvs. netto finansinvesteringer som til enhver tid er lik null, er åpenbart opprettholdbar. Siden ikke alle inntekter og utgifter utvikler seg i takt, kan imidlertid en slik bane innebære store endringer i skatte- og/eller utgiftsnivået over tid. Dette er neppe ønskelig.

Vi har sett at pensjonsutbetalingene fra folketrygden er en budsjettpost som ved videreføring av dagens regelverk vil få et klart annet forløp fremover enn skattegrunnlaget målt ved BNP. Det samme er tilfelle for netto kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten. Det kan derfor være grunn til å behandle disse to størrelsene som formuesposter, ved å regne ut nåverdien av de fremtidige inntekts- og utgiftsstrømmene. Dette leder oss frem til en utvidet definisjon av statens samlede "nettoformue" lik netto fordringer (inklusive petroleumsfondet)

Figur 8. Netto finansinvestering i offentlig forvaltning 1980-2001. Prosent av BNP

Kilder: OECD, Statistisk sentralbyrå, Finansdepartementet og egne beregninger.

+ nåverdien av statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten (petroleumsformuen, inklusive statens andel av kapitalen i sektoren)
- den anslåtte nåverdien av statens fremtidige alders- og uførepensjonsutbetalinger under folketrygden/AFP ("pensjonsgjelden").¹⁴

Ved utgangen av 1999 utgjorde statens nettofordringer utenom kapitalen i Statens petroleumsfond rundt 340 mrd. kroner. Denne posten endrer seg nå lite over tid, som følge av at hele overskuddet på statsbudsjettet overføres til Statens petroleumsfond. Ved utgangen av 2000 utgjorde kapitalen i dette fondet i underkant av 390 mrd. kroner. I Langtidsprogrammet 2002 – 2005 er nåverdien av statens fremtidige netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten anslått til vel 2300 mrd. kroner ved inngangen til 2001. Dette gir en samlet verdi av de nevnte aktivapostene på vel 3000 mrd. kroner.

Langtidsprogrammet inneholder også et anslag for nåverdien av statens påløpte forpliktelser under folketrygden. Størrelsen på de påløpte forpliktelsene er relevant for en diskusjon av fondering av opptjente pensjonsrettigheter, men utgjør bare en del av nåverdien av de forventede fremtidige pensjonsutbetalingene under folketrygden. Det er denne siste størrelsen som er relevant for en diskusjon av statens samlede finanser, og den kan anslås med utgangspunkt i oppdaterte beregninger på SSBs mikrosimuleringsmodell MOSART.¹⁵

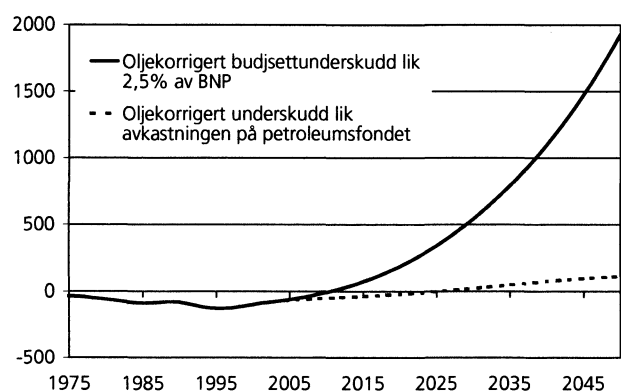
MOSART-beregningene gir anslag for utviklingen i pensjonsutbetalingene målt i faste grunnbeløp, og kan regnes om til beløp i faste priser ved å legge på en forutsetning om indeksering. Vi har fokusert på summen av alders- og uførepensjoner, samt AFP. Utviklingen i gjennomsnittlig kompensasjonsgrad frem til 2050 i

13 Opprinnelig la en opp til slik sparing gjennom Folketrygdfondet. Etter 1979 har imidlertid fondet ikke blitt tilført andre midler enn avkastningen på egne plasseringer.

14 Legg merke til at vi her også inkluderer pensjonsrettigheter som ennå ikke er opptjent i gjeldsbegrepet.

15 En nærmere omtale av modellen er gitt i Fredriksen (1998a).

Figur 9. Utvikling i statlig "nettoformue" ved to alternative forutsetninger om finanspolitikken og ureelt sett konstant grunnbeløp. Faste priser. Indeks = -100 i 2000

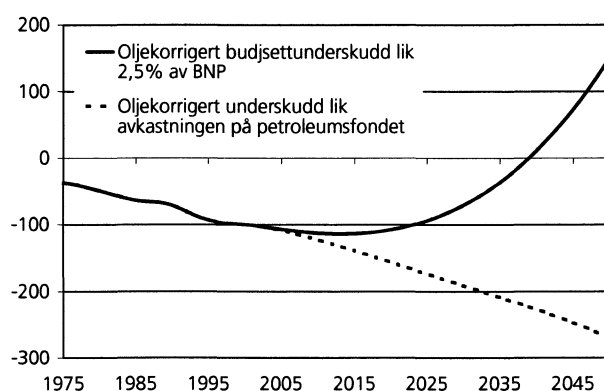
Kilder: Statistisk sentralbyrå, Finansdepartementet og egne beregninger.

disse beregningene avviker lite fra de tilsvarende anslagene i langtidsprogrammet. Det samme gjelder for anslagene for antall stønadsmottakere. For perioden frem til 2050 kan det dermed ikke være svært store forskjeller mellom anslagene på fremtidige utbetalinger i de oppdaterte MOSART-beregningene og anslagene i langtidsprogrammet, selv om tallene ikke er identiske. MOSART-beregningene er imidlertid ført helt frem til 2200, og vi har derfor benyttet disse som utgangspunkt for nåverdiberegninger av statens forventede fremtidige pensjonsutbetalinger. I nåverdiberegningene har vi forutsatt at grunnbeløpet lønnsindekseres.¹⁶ Med en diskonteringsrente (realrente) på 4 prosent gir dette en nåverdi for fremtidige trygdeutbetalinger på 6900 mrd. kroner.¹⁷

Dette nåverdianslaget er svært følsomt for endringer i forutsetningene utviklingen i grunnbeløpet. Vi har derfor sett på to alternative forløp: ingen realvekst i grunnbeløpet, og en realvekst på 1 prosent per år. I det første av disse tilfellene reduseres nåverdien av de fremtidige pensjonsutbetalingene til i underkant av 3800 mrd. 2001 kroner, i det andre tilfellet kan nåverdien anslås til rundt 5450 mrd. 2001 kroner.

De tre alternative anslagene for størrelsen på pensjonsgjelden ligger alle over anslaget på den samlede verdien av de tre aktivapostene nevnt ovenfor, og ved full lønnsindeksering av fremtidige trygdeutbetalinger er forskjellen betydelig. Dette innebærer at nåverdien av fremtidige skatteinntekter fra fastlandsøkonomien må være tilsvarende større enn fremtidige utgifter utenom pensjonsutgifter, dersom balansen i statens finanser skal opprettholdes. Et tilstrekkelig stort overskudd i nær fremtid innebærer at overskuddet kan være mindre lenger frem i tid, og vice versa. Det kan

Figur 10. Utvikling i statlig "nettoformue" ved to alternative forutsetninger om finanspolitikken og en fremtidig realvekst i folketrygdens grunnbeløp på 1 prosent per år. Faste priser. Indeks = -100 i 2000

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Finansdepartementet og egne beregninger.

derfor være av interesse å undersøke om vi befinner oss på en bane der statens samlede "nettoformue" øker eller avtar over tid, fordi dette gir informasjon om behovet for fremtidige omlegginger av finanspolitikken (eller av trygdesystemet)

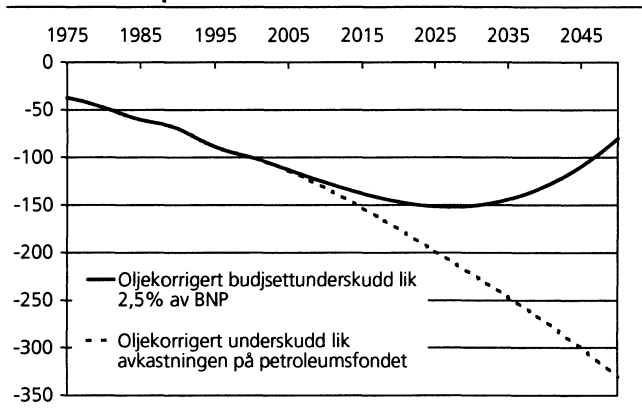
Vi har tentativt anslått utviklingen i denne "nettoformuen" under to alternative forutsetninger om fremtidig finanspolitikk: oljekorrigert budsjettunderskudd lik 2,5 prosent av BNP (som om lag tilsvarende det historiske gjennomsnittet) og oljekorrigert underskudd lik anslått avkastning på Statens petroleumsfond. Den siste finanspolitiske regelen ble foreslått av det såkalte Tempoutvalget, se Finansdepartementet (1983) og nylig relansert av Cappelen (2000) og Finansdepartementet (2001b). Mens finanspolitikken ved den første regelen kan karakteriseres som konjunkturnøytral, innebærer den andre at politikken vil være ekspansiv i mange år fremover.

Utviklingen i statens petroleumsformue er anslått med utgangspunkt i tallene for statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten i Finansdepartementet (2001a og c), skjønnsmessig forlenget til 2070 med et forløp som innebærer at mesteparten av de antatt gjenværende petroleumsressursene er tappet ut på dette tidspunktet. Utviklingen i statens petroleumsfond er gitt ved differansen mellom statens netto kontantstrøm og avkastningen i fondet på den ene siden og det oljekorrigerte underskuddet på den annen. Endringen i statens "pensjonsgjeld" under folketrygden fra ett år til det neste er anslått som differansen mellom "rentekostnadene" på gjelden (dvs. kostnaden av at fremtidige utbetalinger kommer nærmere i tid) og "gjeldsnedbetalingen" i form at de anslåtte årlige pen-

16 For de første 50 årene har vi som første alternativ brukt anslagene for gjennomsnittlig reallønnsvekst fra langtidsprogrammet, 1,5 prosent per år for perioden 2000 – 2010, 1,8 prosent per år for de neste 20 årene og 1,4 prosent per år fra 2030 – 2050. Reallønnsveksten på 1,4 prosent per år er også videreført for de neste 150 årene.

17 Til sammenligning anslår langtidsprogrammet nåverdien av statens påløpte forpliktelser under folketrygden ved inngangen til 2001 til vel 2800 mrd. kroner.

Figur 11. Utvikling i statlig "nettoformue" ved to alternative forutsetninger om finanspolitikken og full lønnsregulering av folketrygdens grunnbeløp per år. Faste priser. Indeks = -100 i 2000

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Finansdepartementet og egne beregninger.

sjonsutbetalingene. Anslagene er laget med utgangspunkt i MOSART-beregningene omtalt ovenfor.

Resultatet av beregningene er vist i figurene 9–11, en for hver av de tre alternative indekseringene av fremtidige trygdeutbetalinger. Fordi vi nå primært er opp-tatt av forløpet over tid og ikke forskjellene i nivået på nettofordringene, er dette i alle figurene indeksert til –100 i 2000. Figurene antyder minst to interessante trekk:

- For det første ser vi at "nettoformuen" uavhengig av indeksering har falt gjennom de siste 25 årene, dvs. at oppbyggingen av fordringer og petroleumsformue på statens hånd gjennomgående har vært langsommere enn økningen i pensjons"gjelden".
- For det andre ser vi at en videreføring av en konjunkturnøytral finanspolitikk etter hvert ville gitt svært rask vekst i statens aktivaposter. Med våre tall gir denne finanspolitikken vekst i statens "nettoformue" fra og med 1997 ved konstant grunnbeløp, fra og med 2015 ved en realvekst i grunnbeløpet på 1 prosent per år og fra rundt 2030 dersom grunnbeløpet fremover følger lønnsbanen i langtidsprogrammet. Ved en slik politikk ville etter hvert nåverdien av fremtidige pensjonsutbetalinger fått en så stor motpost i form av nettofordringer og gjenværende petroleumsformue på statens hånd, at politikken senere kunne blitt dreid i mer ekspansiv retning. Dersom det oljekorrigerte underskuddet derimot følger den anslåtte realavkastningen på petroleumsfondet fremover, er det bare i tilfellet med konstant grunnbeløp at statens aktivaposter vil øke raskere enn pensjonsgjelden. Denne handlingsregelen lar seg dermed bare videreføre ved betydelig underindeksering eller andre endringer i pensjonssystemet fremover, eller dersom en legger opp til at utgiftene utenom pensjonsutgifter etterhvert øker langsommere enn skatter og avgifter fra Fastlands-Norge.

Avsluttende merknader

Til tross for en forventet relativt gunstig utvikling i befolkningen fremover, antyder en sammenligning av beregninger for Norge og EU at pensjonsbyrden kan øke betydelig raskere i Norge enn i EU de neste 50 årene, og til et høyere nivå. Vi har argumentert for at dette først og fremst skyldes den antatte utviklingen i kompensasjonsgrad. Det store potensialet for økt sys-selsetting i EU-landene, som følge av dagens lave yr-kesdeltakelse og høye arbeidsledighet spiller også en viss rolle. På den annen side står Norge i utgangs-punktet i en vesentlig gunstigere finansiell situasjon enn EU-landene. Den norske staten har store nettofor-dringer og en betydelig oljeformue, som kan betraktes som en implisitt delvis fondering av de forventede fremtidige pensjonsutbetalingene. Med en finanspoli-tikk i tråd med det som er varslet i langtidsprogram-met, må en imidlertid enten gjennomføre innstram-minger i pensjonssystemet, eller godta at utgiftene ute-nom pensjonsutgifter etterhvert øker langsommere enn skatter og avgifter fra Fastlands-Norge.

Referanser

- Aaron, H. (1966): The social insurance paradox, - *Canadian Journal of Economics and Political Science*, **32**, 371-374
- Breyer, F. og Straub, M. (1993): "Welfare effects of unfunded pension schemes when labour supply is endogenous", *Journal of Public Economics*, vol 50, pp 77-91.
- Cappelen, Å. (2000): "Om bruk av oljepenger innen-lands." <http://www.ssb.no/forskning/>
- Chand, S.K., og A. Jaeger (1996): "Aging Population and Public Pensions Schemes" Occasional Paper 147, International Monetary Fund, Washington DC.
- ECOFIN (2000): "On public pension systems." Economic policy committee report to the ecofin council, Brussels,
- Finansdepartementet (1983): "Petroleumsvirksomhetens framtid." NOU 1983:27
- Finansdepartementet (2001a): "Langtidsprogrammet 2002-2005." St.meld. nr. 30 (2000-2001)
- Finansdepartementet (2001b): "Retningslinjer for den økonomiske politikken." St. meld. nr 29 (2000-2001)
- Finansdepartementet (2001c): "Revidert nasjonalbud-sjett 2001." St.meld. nr. 2 (2000-2001)
- Fredriksen, D. (1998a): "Projections of Population, Education, Labour Supply and Public Pension Bene-fits. Analyses with the Dynamic Microsimulation Model MOSART" Sosiale og økonomiske studier 101, Statistisk sentralbyrå, Oslo

Fredriksen, D. (1998b): "Minstepensjon, særtilllegg og regulering av grunnbeløpet" *Økonomiske analyser* 3/98, Statistisk sentralbyrå, Oslo

Feldstein, M. (1997): "Transition to a Fully Funded Pension System: Five Economic Issues" *NBER Working Paper nr. 6149*, National Bureau of Economic Research

Statistisk sentralbyrå (1999): "Befolkningsframskrivninger. Nasjonale og regionale tall, 1999-2050." Frigitt 17. november 1999 på <http://www.ssb.no/emner/02/03/folkfrem>.

Roseveare, D., W. Leibfritz, D. Fore og E. Wurzel (1996): Ageing Populations, Pensions Systems and Government Budgets: Simulations for 20 OECD Countries, OECD Working Papers no 84, OECD Paris

Vedlegg

Nærmere om offentlig forvaltnings budsjett i et langsiktig perspektiv

Dersom vi som en forenkling ser bort fra omvurderinger (for eksempel i form av prisgevinster og -tap på verdipapirer) kan utviklingen i offentlig forvaltnings nettofordringer over tid uttrykkes ved

$$(1) F_{t+1} = (1+r)F_t + S_t.$$

Her er F_t verdien av nettofordringene ved begynnelsen av periode t , r (den konstante) rentesatsen og S_t det primære budsjettoverskuddet i perioden, dvs. differansen mellom inntekter utenom formuesinntekter og utgifter utenom formuesutgifter. Vi tenker oss at F og S måles i faste priser, slik at r er den tilhørende realrenten. Som en forenkling ser vi bort fra at offentlig forvaltning har andre nettofordringer enn Statens petroleumsfond.¹⁷ Innfører vi diskonteringsfaktoren $k=(1+r)^{-1}$ kan (1) omformes til

$$(2) k^t F_{t+T} = F_t + \sum_{s=t}^{T-1} k^{(s+1-t)} S_s$$

som sier at nåverdien av finansformuen T perioder inn i fremtiden må være lik summen av følgende to poster: verdien av fordringene i dag og nåverdien av alle budsjettoverskudd frem til og med periode $T-1$. Det virker rimelig å legge til grunn at offentlig forvaltning på lang sikt verken ønsker å la nettofordringene eksplodere eller tillates å la nettogjelden gjøre det, slik at nåverdien av nettofordringene langt frem i tid kan settes lik null (dvs. $\lim_{t \rightarrow \infty} k^T \cdot F_{t+T} = 0$). Med dette tilleggskravet kan den langsiktige budsjettbetingelsen skrives som

$$(3) F_t = - \sum_{s=t+1}^{\infty} -k^{s+1-t} S_s$$

Budsjettbetingelsen (3) sier at nåverdien av alle fremtidige budsjettunderskudd må være lik nettofordringene i dag. Det finnes uendelig mange baner for den fremtidige budsjettbalansen som ikke oppfyller (3), og uendelig mange som gjør det. For eksempel vil en bane der det primære budsjettunderskuddet er lik offentlig forvaltnings netto renteinntekter åpenbart være opprettholdbar, fordi en slik bane ifølge (1) vil gi konstante nettofordringer over tid. Siden noen av komponentene i S_t vil utvikle seg ujevnt over tid, er dette likevel ikke en oppskrift på en stabil finanspolitisk virkemiddelbruk.¹⁸ For Norge er det særlig utviklingen i oljeinntektene og pensjonsutgiftene som vil

¹⁷ Med dagens budsjetteringspraksis er det som en tilnærming uansett rimelig å inkludere avkastningen på disse nettofordringene i det primære budsjettunderskuddet S .

¹⁸ Et interessant eksempel på jevn utvikling over tid, har vi når både inntekter og utgifter følger utviklingen i BNP. Anta at BNP vokser med en fast rate g . Da har vi at $S_s = S_0 (1+g)^s$ slik at (3) kan skrives som $F_t = -\sum_{s=t+1}^{\infty} k_g^{s+1-t} S_s$ der $k_g = (1+g)/(1+r) \approx (1+(r-g))^{-1}$. Herav følger det at $\Delta F_t \approx (r-g) F_t + S_0$, slik at et konstant primærunderskudd S_0 tilnærmet lik $(r-g)F_t$ vil gi konstante nettofordringer i all fremtid.

endre seg mye fremover (i en mer detaljert fremstilling burde vi imidlertid også tatt hensyn til andre demografirelaterte utgiftsposter). La oss derfor skille mellom følgende fire hovedposter på budsjettet: statens netto kontantstrøm fra oljevirksomheten (NKS), skatte- og avgiftsinntekter fra Fastlands-Norge (T), løpende pensjonsutgifter (U) og alle andre utgiftsposter (G). Dette gir oss følgende definisjon av primærbalansen i periode t

$$(4) \quad S_t = NKS_t + T_t - U_t - G_t$$

Følgende to definisjonssammenhenger antas å gjelde mellom statens netto kontantstrøm fra oljevirksomheten, kompensasjonen for normale kostnader på statens kapital i oljevirksomheten $((r+\delta)K)$, petroleumsrente eller offentlig forvaltnings inntekter utover kompensasjon for normale kapitalkostnader (PR) og statlige bruttoinvesteringer i oljevirksomheten (J):

$$\begin{aligned} NKS_t &= (r+\delta)K_t + PR_t - J_t \\ K_{t+1} &= (1-\delta)K_t + J_t \end{aligned}$$

der δK_t angir verditapet på kapitalen (depresieringen) i periode t som proporsjonal med K_t . Innsetting for J_t gir følgende sammenheng mellom netto kontantstrøm, petroleumsrente og statlig kapital i sektoren:

$$(5) \quad NKS_t = PR_t + rK_t - \Delta K_t = PR_t + (1+r)K_t - K_{t+1}$$

Videre innsetting av (5) i (4) og (4) i (3) leder frem til følgende uttrykk for statens samlede formue (W):

$$(6) \quad W_t = F_t + F_t^p + K_t - L_t = -\sum_{s=t}^{\infty} k^{s+1-t} (T_s - G_s)$$

Her er $F_t^p = \sum_{s=t}^{\infty} k^{s+1-t} PR_s$ verdien av statens andel av

petroleumsformuen, definert som nåverdien av all fremtidig petroleumsrente på statens hånd.

$$L_t = \sum_{s=t}^{\infty} k^{s+1-t} U_s \text{ er offentlig forvaltnings pensjonsgjeld,}$$

lik nåverdien av alle fremtidige pensjonsutbetalinger.

$$\text{ger. } \sum_{s=t}^{\infty} k^{s+1-t} (T_s - G_s) \text{ er nåverdien av alle fremtidige}$$

olje- og pensjonsjusterte primære budsjettoverskudd. I tillegg har vi benyttet oss av at

$$\sum_{s=t}^{\infty} k^{s+1-t} [(1+r)K_s - K_{s+1}] = K_t. \text{ Følgende sammen-}$$

henger gjelder:

$$(7) \quad \Delta F_t^p = rF_t^p - PR_t, \quad \Delta L_t = rL_t - U_t$$

Det første uttrykket i (7) sier at endringen i petroleumsformuen fra en periode til den neste er gitt ved differansen mellom gevinsten av at "høstingen" av

fremtidig petroleumsrente kommer nærmere i tid og tapet ved at fremtidig rente reduseres av "høstingen" i perioden. Det første leddet gir også uttrykk for den permanente inntekten av petroleumsformuen ved inngangen til periode t , dvs. det maksimale konsumet som denne formuesposten kan understøtte uten at en tærer på selve formuen. Tilsvarende gir det andre uttrykket i (7) uttrykk for at endringen i pensjonsgjelden gjennom en periode er lik differansen mellom kostnaden ved at fremtidige pensjonsforpliktelser rykker nærmere i tid og nedbetalingen av gjeld gjennom pensjonsutbetalingene i perioden.

På samme måten som (1) innebærer at endringen i nettofordringer er lik summen av renteinntekter og det primære budsjettoverskuddet ($\Delta F_t = rF_t + S_t$), følger det av (6) at endringen i samlet formue er lik summen av avkastningen på formuen og det olje- og pensjonsjusterte primære budsjettoverskuddet.

$$(8) \quad \Delta W_t = r(F_t + F_t^p + K_t - L_t) + (T_t - G_t)$$

Av (8) og definisjonen av W_t ser vi videre at

$$\begin{aligned} \Delta W_t &= \Delta(F_t + F_t^p + K_t) - \Delta L_t \\ &= r(F_t + F_t^p + K_t) - rL_t + (T_t - G_t) \end{aligned}$$

Kombinert med (7) innebærer dette at

$$(9) \quad \Delta(F_t + F_t^p + K_t) = r(F_t + F_t^p + K_t) + (T_t - G_t - U_t)$$

(9) sier at endringen i petroleumsformuen i vid forstand, dvs. inklusive kapitalen i sektoren og Statens petroleumsfond, er lik summen av avkastningen på denne formuen og det oljekorrigerte budsjettunderskuddet.

Med utgangspunkt i det begrepsapparatet som er presentert over, er det nå relativt enkelt å illustrere utviklingen i offentlig formue over tid av en rekke alternative budsjettregler.

Regel A: Det olje- og pensjonskorrigerte budsjettunderskuddet er lik avkastningen på formuen

Denne regelen innebærer at

$r(F_t + F_t^p + K_t - L_t) = -(T_t - G_t)$. Av (8) ser vi umiddelbart at offentlig forvaltnings formue slik vi har definert den vil være konstant over tid hvis og bare hvis denne regelen følges. Er underskuddet mindre enn dette øker formuen over tid, er det større reduseres den.

Regel B: Offentlig sektors nettofinansinvesteringer lik null

I nasjonalregnskapet er offentlig forvaltnings netto finansinvesteringer definert som summen av det primære budsjettunderskuddet, netto formuesinntektene og netto kapitalinnskuddene i forretningsdriften. Som en forenkling regner vi bare med kapitalinnskuddene i oljevirksomheten. Med vår terminologi kan kravet

om at netto finansinvesteringene skal være lik null dermed uttrykkes som følger:

$$NFI_t = rF_t + S_t + \Delta K_t = 0 \Rightarrow \Delta F_t + \Delta K_t = 0,$$

dvs. at summen av finansformue og akkumulerte kapitalinnskudd i petroleumsvirksomheten skal være konstant over tid. Det følger direkte fra (1) som jo innebærer at $\Delta F_t = rF_t + S_t$. Som inneholdt i (6), innebærer dette videre at endringen i offentlig forvaltnings formue vil være lik differansen mellom endringen i petroleumsformuen og endringen i pensjonsgjelden. Så lenge gjenværende petroleumsformue faller og pensjonsgjelden øker, vil dermed samlet formue nødvendigvis reduseres over tid. Også summen av finansformue og gjenværende petroleumsformue inklusive statens akkumulerte kapitalinnskudd vil reduseres over tid.

Regel C: Oljekorrigerte budsjettunderskudd lik permanentinntekten fra petroleumsvirksomheten

I vår sammenheng kan det oljekorrigerte budsjettoverskuddet defineres som offentlig forvaltnings netto finansinvesteringer fratrukket kapitalinnskuddene i petroleumsvirksomheten, statens netto kontantstrøm og avkastningen på statens petroleumsfond. Hvis vi som en forenkling ser bort fra at offentlig forvaltnings nettofordringer ikke bare består av plasseringene i petroleumsfondet¹⁹, kan det oljekorrigerte budsjettoverskuddet skrives som $NFI_t - \Delta K_t - NKS_t - rF_t = T_t - G_t - U_t$, jf. (4) og definisjonen av NFI_t . Regel (C) innebærer dermed at

$$(T_t - G_t - U_t) + r(F_t + F_t^p + K_t) = 0$$

Siden $U_t = rL_t - \Delta L_t$, følger det av denne regelen at $r(F_t + F_t^p + K_t - L_t) + (T_t - G_t) + \Delta L_t = 0$. Ifølge (8) betyr dette at $\Delta W_t = -\Delta L_t$, dvs. at endringen i offentlig forvaltnings nettoformue er lik endringen i pensjonsgjelden. Denne øker eller avtar over tid avhengig av om "rentetapet" rL_t er større eller mindre enn "nedbetalingen" U_t . Av formuesdefinisjonen (6) følger det videre at summen av petroleumsfond og petroleumsformue (inklusive kapitalen i sektoren) er konstant over tid ved denne regelen.

Regel D: Oljekorrigert budsjettunderskudd lik avkastningen på petroleumsfondet.

Denne regelen ble i sin tid lansert av det såkalte Tempoutvalget (se Finansdepartementet 1983) og nylig trukket frem igjen av Cappelen (2000) og Finansdepartementet (2001a og b). Gitt forutsetningen om at offentlig sektors nettofordringer bare består av plasseringene i petroleumsfondet, kan denne budsjettregelen skrives som

$$(T_t - G_t - U_t) + rF_t = 0$$

Kombinerer vi dette med (9) følger det umiddelbart at

$$\Delta W_t = \Delta(F_t + F_t^p + K_t) - \Delta L_t = r(F_t^p + K_t) - \Delta L_t.$$

Det betyr at endringen i offentlig forvaltnings samlede formue er gitt ved differansen mellom avkastningen på petroleumsformuen (inklusive kapitalen i sektoren) og endringen i pensjonsgjelden. Regelen innebærer at vi gradvis faser inn hele permanentinntekten fra oljevirksomheten, inklusive avkastningen på petroleumsfondet. Tidsprofilen for innfasingen er imidlertid bestemt av tidsprofilen til netto kontantstrømmen og ikke av noen dypere betraktninger rundt optimal sparing (tidsforløp for forbruk).

¹⁹ Alternativt kan vi tenke oss at avkastningen på de øvrige nettofordringene, som ved dagens budsjetteringspraksis ikke endrer seg mye over tid, er inneholdt i skattebeløpet T.

Revidert nasjonalregnskap 1998-2000

Kristian Gimming

De reviderte anslagene fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet endrer lite på det tidligere publiserte bildet av utviklingen i norsk økonomi ved inngangen til 2001. Tallene indikerer at både produksjon og etter-spørsel i fastlandsøkonomien utviklet seg svakt i siste halvdel av fjoråret.

Veksten i BNP for Fastlands-Norge i 2000 er beregnet til 1,8 prosent, det samme som i Økonomisk utsyn for 2000 i februar i år. For årene 1998 og 1999 er årsvekstraten i BNP for Fastlands-Norge blitt oppjustert med henholdsvis 0,3 og 0,2 prosentpoeng.

Nasjonalregnskapet følger en fast revisjonssyklus der det en gang i året foretas nye beregninger for de tre siste årene. Bakgrunnen for revisjonene er i første rekke at en ønsker å utnytte informasjon som foreligger i ny tilgjengelig statistikk på de ulike områder. Som en følge av at det for enkelte næringer foreligger ny statistikk som er av en slik karakter at den vanskelig kan innarbeides i de løpende beregningene, vil Statistisk sentralbyrå i mai 2002 publisere reviderte nasjonalregnskapstall for perioden fra og med 1990 til og med 2001. Se boks for en nærmere omtale av bakgrunnen for denne revisjonen.

Svak utvikling på tampen av fjoråret

De nye foreløpige sesongkorrigerte tallene bekrefter en svak utvikling i BNP for Fastlands-Norge i siste halvdel av 2000. Utviklingen fra første til andre halvår under ett er lite revidert, men tallene viser nå en noe svakere utvikling fra 3. til 4. kvartal.

Bruttoproduktet i industri og bergverk er blitt nedjustert i 4. kvartal, som følge av at det nå er innarbeidet et mer fullstendig statistikkgrunnlag for dette kvartalet. Det er kun små endringer i anslaget for utviklingen i konsumet i husholdninger og i ideelle organisasjoner. Bruttoinvesteringer i fast kapital for 4. kvartal er blitt noe oppjustert sett i forhold til forrige publisering. Dette skyldes at investeringsaktiviteten i oljevirk-somheten og aktiviteten knyttet til boligbygging er blitt revidert opp.

Revisjoner av årstall for 1999 og 1998

For 1999 er veksten i BNP for Fastlands-Norge oppjustert fra 0,8 til 1,0 prosent. Tilsvarende er BNP totalt

Tallrevisjon av nasjonalregnskapet

Statistisk sentralbyrå gjennomfører for tiden en tallrevisjon av nasjonalregnskapet. Dette er en revisjon som er mindre omfattende enn den hovedrevisjonen som ble gjennomført på midten av 1990-tallet. Det viktigste formålet med tallrevisjonen er å innarbeide ny informasjon om utviklingen i tjenesteytende næringer for siste halvdel av 1990-årene. Flere fagseksjoner i SSB deltar i tallrevisjonen ved å kvalitetssikre og tilrettelegge grunnlagsdata til nasjonalregnskapet.

Etter 1995 har Statistisk sentralbyrå publisert ny strukturstatistikk for flere næringer. For bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel, forretningsmessig tjenesteyting og samferdsel er endringene i forhold til tidligere statistikk så omfattende at denne informasjonen ikke kan innarbeides på løpende basis i nasjonalregnskapet. I tallrevisjonsprosjektet gjøres det en koordinert og konsentrert innsats for å utnytte den nye statistikken til å forbedre nasjonalregnskapets næringsstall for produksjon, bruttoprodukt, lønnskostnader, sysselsetting mv.

Det foreligger også annen ny statistikk for de siste årene som vil bli utnyttet i tallrevisjonen. Dette gjelder bl.a. avanseundersøkelser for årene 1996 og 1998, ny lønnsstatistikk for flere næringer fra 1997, og ny regnskapsstatistikk for private ikke-finansielle foretak for 1999. Nye prisindekser (bl.a. produsentpriser for kapitalvarer og eksport- og importpriser) vil bli utnyttet i nasjonalregnskapets fastprisberegninger.

Som en del av tallrevisjonen blir det innarbeidet nye formålsgrupperinger for konsum i husholdninger, for konsum i ideelle organisasjoner og for konsum i offentlig forvaltning. De nye formålsgrupperingene bygger på internasjonale anbefalinger. Andre klassifiseringer eller standardgrupperinger i nasjonalregnskapet vil i liten grad bli endret.

Det foreligger ingen nye statistikkilder for årene før 1995 som ikke ble utnyttet i hovedrevisjonen. For å unngå brudd i tallserier rundt 1995, er det imidlertid nødvendig å revidere nasjonalregnskapstall i løpende og faste priser også for første del av 1990-tallet. Resultatene av tallrevisjonen skal publiseres i mai 2002. Det vil da bli presentert nye, endelige tall for realregnskap og institusjonelle regnskap for årene 1990-1999, og foreløpige tall for årene 2000 og 2001.

Kristian Gimming er rådgiver ved Seksjon for nasjonalregnskap.
(kristian.gimming@ssb.no)

oppjustert fra 0,9 til 1,1 prosent. Dette skyldes i hovedsak en oppjustering av bruttoproduktet i de tjenesteytende næringene. Veksten i bruttoproduktet for næringen forretningsmessig tjenesteyting er oppjustert fra 0,1 til 4,1 prosent. Konsumet i husholdninger og i ideelle organisasjoner er nedjustert fra 2,4 til 2,2 prosent, mens konsumet i offentlig forvaltning er blitt oppjustert fra 2,7 til 3,3 prosent. Vekstraten i Fastlands-Norges investeringer er tilnærmet uendret, mens utviklingen i investeringene i oljevirksomheten er nedjustert fra -12,6 til -19,9 prosent. Veksten i den samlede eksporten er oppjustert fra 1,7 til 2,8 prosent, der både tradisjonelle varer og skip og plattformer, samt tjenester er revidert opp.

For 1998 er vekstraten i BNP for Fastlands-Norge oppjustert fra 3,3 til 3,6 prosent, og vekstraten for BNP totalt fra 2,0 til 2,4 prosent. Det økte anslaget for verdiskapningen i Fastlands-Norge er knyttet til de tjenesteytende næringer samt de vareproduserende næringer utenom industri og bergverk. Det samlede bruttoproduktet for oljevirksomhet og utenriks sjøfart er oppjustert fra -3,6 til -2,6 prosent.

Det er forholdsvis små endringer hva gjelder det samlede konsumet. Konsumet i husholdninger og i ideelle organisasjoner er oppjustert fra 3,3 til 3,4 prosent. Konsumet i offentlig forvaltning totalt er uendret, men statlig forvaltning har nå fått en sterkere vekst på bekostning av kommunal forvaltning. Når det gjelder bruttoinvesteringer i fast kapital, dvs. kapitaloppbygging eksklusive lagerendringer, foreligger det for 1998 oppjusteringer både for virksomheten på fastlandet og for sjøfart og oljevirksomhet. Veksttakten for investeringer i fastlandsøkonomien er oppjustert fra -2,1 til 6,2 prosent. Revisjonen skyldes ny informasjon om investeringer innen industrien og for de tjenesteytende næringene. Investeringsaktiviteten i mange av disse næringene har tidligere vært klart undervurdert. Investeringene innen oljevirksomheten og i utenriks sjøfart er også revidert opp. Volumet av den samlede eksporten er uendret, mens importen er økt marginalt i forhold til forrige publisering.

Når det gjelder nasjonalregnskapets tall for sysselsetting, er det små endringer i forhold til siste publisering.

Usikkerhet i beregningene

Resultatene fra kvartalsvis nasjonalregnskap bygger på beregninger der grunnlagsmaterialet er av varierende kvalitet. Ved bruk av tallene må dette tas med i betraktning.

Offentlige finanser 2000

Pål Martin Vinghøg

Offentlig forvaltning hadde et overskudd, eller nettofinansinvesteringer, på 209 milliarder kroner i 2000. Målt som andel av bruttonasjonalprodukt (BNP) utgjorde offentlig forvaltnings nettofinansinvestering i Norge 14,7 prosent. Dette er klart høyest i OECD-området. Det er i all hovedsak den høye oljeprisen i 2000 som forklarer veksten i offentlig forvaltnings inntekter. Petroleumsinntektene tilføres statsregnskapet både gjennom driftsoverskudd fra Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumssektoren (SDØE) og gjennom skatteinnbetalinger fra operatørselskapene på norsk sokkel.

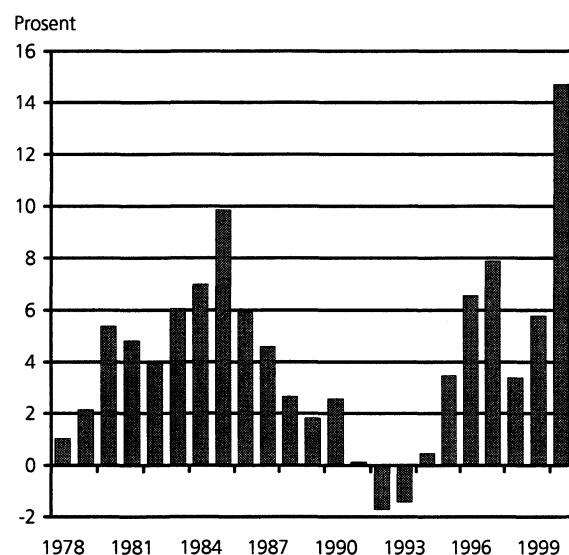
Offentlig forvaltning består av to forvaltningsnivåer; statsforvaltningen og kommuneforvaltningen, herunder både primær- og fylkeskommuner. Statsforvaltningen kan igjen deles opp i statskassen medregnet folketrygden og andre stats- og trygderegnskap (Folketrygdfondet, Banksikringsfondet, Petroleumsfondet mv.). Statsforvaltningen hadde et overskudd på 176 milliarder kroner i 2000. Dette er en økning i budsjettbalansen på nær 117 milliarder fra 1999. Hovedårsaken til denne bedringen var økte skatteinntekter og økning i overføringene fra statens petroleumsvirksomhet. Foreløpige tall viser at kommuneforvaltningen fikk et underskudd før lån på om lag 7,3 milliarder kroner. Dette er en betydelig forbedring fra året før, da underskuddet var på nesten 10 milliarder. Resultatmålet *underskudd før lån* beskriver utviklingen av kommunenes økonomi, både med hensyn til drift og investeringer. Gjennom siste halvdel av 90-tallet viser denne indikatoren en forverring av kommuneøkonomien. Denne trenden synes nå å være brutt. Forbedringen skyldes hovedsakelig nedgang i investeringsnivået og økt sparing, noe som indikerer forbedring også i driften av kommuner og fylkeskommuner. Man skal imidlertid være forsiktig med tolke det reduserte underskuddet dithen at den kommunale tjenesteproduksjon er blitt mer effektiv. En del av det reduserte underskuddet skriver seg fra salg av kommunale og fylkeskommunale elektrisitetsverk. Med andre ord har disse salgene tilført kommunene inntekter.

Nettofinansinvesteringer i offentlig forvaltning er det over-/underskuddsmål som benyttes i nasjonalregnskapet og i internasjonale sammenlikninger. Tall fra OECD viser at EU-landenes underskudd i prosent av BNP i snitt har falt fra -5,4 i 1994 til -0,5 i 2000. Den kraftige reduksjonen i landenes underskudd må ses i sammenheng med ett av kravene til medlemskap i

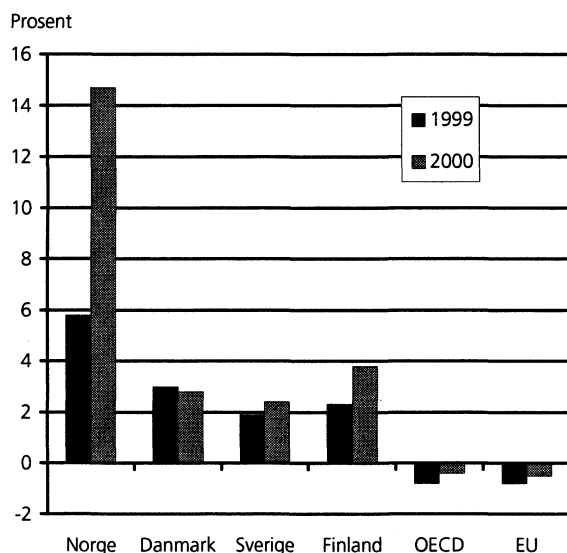
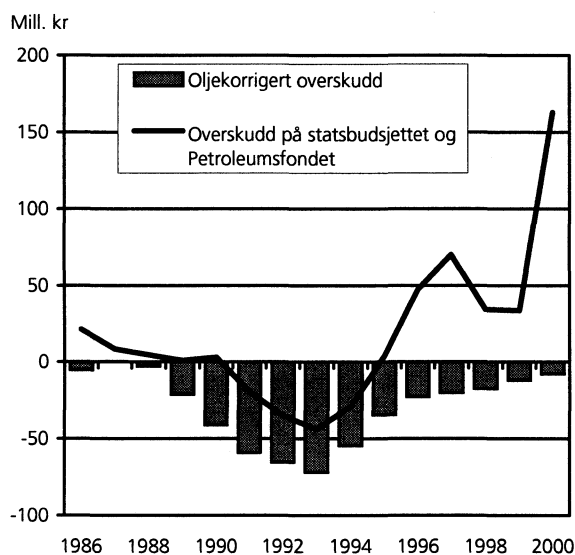
Tabell 1. Offentlig forvaltning. Hovedtall for inntekter og utgifter, 1999-2000

	Milliarder kroner 1999	2000	Prosentvis vekst
1. Totale inntekter	617,0	790,3	28,1
Formuesinntekter	51,4	59,6	16,0
Skatteinntekter	518,6	614,1	18,4
Andre løpende overføringer	42,1	111,4	164,6
Andre inntekter	4,9	5,2	6,1
2. Totale utgifter	547,8	580,9	6,0
Formuesutgifter	24,8	32,2	29,8
Overføringer til private	235,2	246,2	4,7
Andre løpende overføringer	8,1	9,9	22,2
Konsum i offentlig forvaltning	253,7	269,9	6,4
Kapitalutgifter	26,0	22,7	-12,7
3. Nettofinansinvesteringer	69,2	209,4	202,6

Figur 1. Nettofinansinvesteringer i offentlig forvaltning i prosent av BNP. 1978-2000

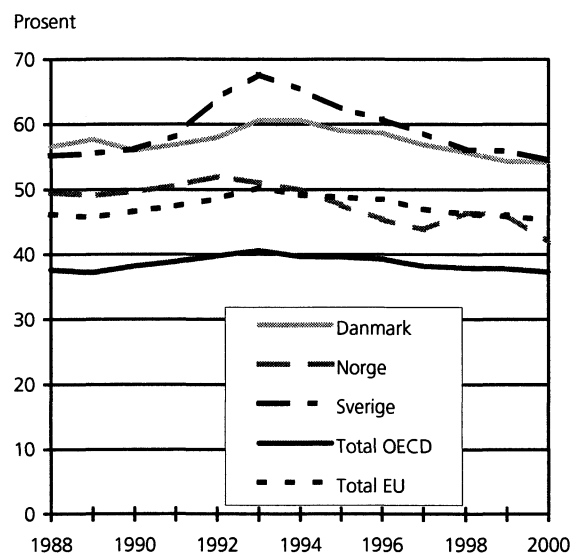
Pål Martin Vinghøg er førstekonsulent ved Seksjon for finans og kreditt. (pal.martin.vinghog@ssb.no)

Figur 2. Internasjonale sammenligninger av nettofinansinvesteringer i prosent av BNP**Figur 3. Oljekorrigert overskudd og samlet overskudd på statsbudsjettet og Statens Petroleumsfond, milliarder kroner, 1986-2000**

Nettofinansinvesteringer

Nettofinansinvesteringer i offentlig forvaltning defineres som totale inntekter minus totale utgifter, medregnet utgifter til bruttorealinvesteringer. I nasjonalregnskapet benyttes påløpte verdier. I finansstatistikken benyttes det bokførte verdier for stats- og kommuneforvaltningen. Forskjellen mellom bokførte og påløpte verdier legges til avstemmingssektoren sektor for skatteinnkreving mv.

Finansstatistikken for offentlig forvaltning bygger blant annet på det sentrale statsregnskapet og kommuneregnskapene, og følger FN's anbefalinger i System of National Accounts (SNA) 1993 og EU's tilsvarende retningslinjer for nasjonalregnskapsstatistikk (ESA 1995).

Figur 4. Offentlig forvaltnings totale utgifter i prosent av BNP, 1988-2000

den økonomiske og monetære union (ØMU), som sier at nettofinansinvesteringene ikke må overstige -3 prosent av BNP. Med et nettofinansinvesteringer på hele 14 prosent av BNP i 2000 ville ikke Norge hatt problemer med å tilfredsstille dette kravet.

Totale utgifter

Offentlig forvaltnings totale utgifter i prosent av BNP brukes ofte som et mål for den offentlige forvaltnings omfang i økonomien. Gjennomsnittet av totale utgifter i offentlig forvaltning i Norge fra 1988-2000 var på 47,9 prosent av BNP. I Danmark var andelen i denne perioden 57,3 prosent, mens Sverige hadde en tilsvarende andel på 59,3 prosent. For OECD og EU var de gjennomsnittlige andelenene henholdsvis 38,6 og 47,4 prosent. Det vil si at Norge ligger marginalt over EU-gjennomsnittet, betydelig over OECD-landene, men lavere enn i Sverige og Danmark. (Kilde: OECD Economic Outlook 67). Av figuren ovenfor kan det synes som om offentlige utgifters andel av BNP har vært sterkt fallende i Norge i tidsrommet 1988-2000. Denne trenden må imidlertid tolkes med en viss varsomhet ettersom veksten i bruttonasjonalproduktet har vært betydelig i denne perioden. I Norge var gjennomsnittlig vekst i BNP 2,9 prosent per år. Tilsvarende tall for Sverige og Danmark var 1,8 og 2,5 prosent. I 1992 utgjorde offentlig forvaltnings utgifter 52 prosent av BNP. Tilsvarende tall for 2000 var 41,9 prosent. Dette indikerer at en betydelig del av den økonomiske veksten i tidsrommet 1992 til 2000, har funnet sted i privat sektor.

Utgifter etter formål

Den desidert største utgiftsgruppen i offentlig forvaltning er sosial trygd og helsestell som utgjorde 316,1 milliarder kroner i 2000, eller 54,4 prosent av samlede utgifter. Utgifter til undervisning beløp seg til 81,1 milliarder kroner i 2000 eller om lag 14 prosent av de totale utgiftene i offentlig forvaltning. I 1994 utgjorde

Tabell 2. Offentlig forvaltning. Enkelte større utgiftsgrupper etter formål. Milliarder kroner, 1994-2000

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Milliarder kroner							
Sosial trygd+Helsestell	212,8	222,4	236,1	249,5	273,8	297,3	316,1
Undervisning	56,9	61,0	62,8	70,7	73,4	74,7	81,1
Av dette:							
Grunnskole	19,1	20,4	22,6	29,0	29,5	30,5	32,7
Videregående skole	13,4	14,0	14,5	15,0	15,9	16,5	17,6
Høyere utdanning	12,0	12,5	13,5	14,9	16,4	17,0	17,5
Samferdsel	27,5	24,4	25,0	25,6	28,6	27,3	27,1
Forsvar	22,8	22,1	23,5	24,8	25,3	26,1	26,8
Av dette:							
Militært forsvar og sivilforsvar	21,6	21,3	23,2	23,8	24,1	24,0	24,7
FN's militære beredskapsformål	1,0	0,7	0,3	0,9	1,2	2,0	2,1
Totale utgifter	433,2	443,0	462,5	481,4	517,2	547,8	580,9
Prosent av totale utgifter							
Sosial trygd+Helsestell	49,1	50,2	51,0	51,8	52,9	54,3	54,4
Undervisning	13,1	13,8	13,6	14,7	14,2	13,6	14,0
Av dette:							
Grunnskole	4,4	4,6	4,9	6,0	5,7	5,6	5,6
Videregående skole	3,1	3,2	3,1	3,1	3,1	3,0	3,0
Høyere utdanning	2,8	2,8	2,9	3,1	3,2	3,1	3,0
Samferdsel	6,3	5,5	5,4	5,3	5,5	5,0	4,7
Forsvar	5,3	5,0	5,1	5,2	4,9	4,8	4,6
Av dette:							
Militært forsvar og sivilforsvar	5,0	4,8	5,0	4,9	4,7	4,4	4,3
FN's militære beredskapsformål	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,4	0,4

Formålsgruppering av utgifter

Formålsgruppering av offentlig forvaltnings utgifter innebærer at utgiftene fordeles etter hva som er hovedhensikten eller formålet med utgiften. Formålsgrupperingen følger den internasjonale standarden i SNA/ESA. Denne klassifikasjonen benyttes både i finansstatistikken og nasjonalregnskapet, og internasjonalt av FN og OECD. Klassifikasjonen betegnes COFOG (Classification of the Functions of Government).

disse utgiftspostene henholdsvis 36,2 og 13,1 prosent av utgiftene. Begge disse formålene har med andre ord økt sin andel av de totale utgiftene siden 1994. Formålene samferdsel og forsvar viser en reduksjon i andelene av totale utgifter fra 1994 til 2000. Denne reduksjonen var henholdsvis -26,6 og -11,3 prosent i det aktuelle tidsrommet. Formålet forsvar, som igjen deles inn i militært forsvar/sivilforsvar og FN's militære beredskapsformål, viser at det er den første gruppen som har fått svekket sin andel av totale utgifter. FN's militære beredskapsformål representerer derimot en større andel av de totale utgifter i 2000 sammenliknet med 1994. Veksten har sammenheng med Norges deltakelse i FN's fredsbevarende styrker på Balkan gjennom store deler av 1990-tallet.

Forskningspublikasjoner

Nye utgivelser

Rapporter

Taran Fæhn, Jørn-Arne Jørgensen, Birger Strøm, Turid Åvitsland og Wenche Drzwi:

Effektive satser for næringsstøtte 1998 - beregninger som inkluderer skatteutgifter

Rapporter 2001/18. Sidetall 69.
ISBN 82-537-4955-4

Denne rapporten belyser den norske næringsstøttens størrelse og sammenheng i 1998 ved hjelp av såkalte effektive støtterater, ERA (Effective Rates of Assistance). ERA måler den prosentvise effekten av næringspolitikken på næringenes evne til faktoravlønning. Analysen inkluderer støtte i form av subsidier over statsbudsjettet, i form av toll og andre handelspolitiske tiltak og i form av prispolitikken overfor elektrisk kraft. I denne studien er skatte- og avgiftspolitikken overfor en næring bare betraktet som negative bidrag til næringsstøtten i den grad næringen er underlagt såkalte skatte-sanksjoner, dvs. blir strengere skattemessig behandlet enn de generelle reglene skulle tilsi. Relativt gunstigere skatte- og avgiftsregler, såkalte skatteutgifter, betraktes som støttebidrag. Systemet vi sammenligner med, der ingen særordninger gjelder, er basert på normsystemet definert i Nasjonalbudsjettet 2000 (Finans- og tolldepartementet (1999)). Hovedprinsipper er at innsatsvarer ikke skal ilegges fiskale avgifter, skatteobjekter for øvrig skal underlegges uniforme satser, mens miljøeksternaliteter skal avgiftskorrigeres.

I følge beregningene var jordbruket, næringsmiddelindustriene (unntatt produksjon av fiskevarer), produksjon av metaller og bygging av skip de mest støttede konkurranseutsatte næringene i 1998. For de to førstnevnte næringene var skjermingsstøtte og subsidieoverføringer dominerende støtteformer. Produksjon av metaller fikk sin støtte først og fremst i form av fritak for forbrukeravgift på elektrisk kraft, samt gunstige kraftkontrakter. Kontraheringsstøtten gir hovedbidraget når det gjelder bygging av skip. ERA-begrepet er bare meningsfylt for konkurranseutsatte næringer, men de underliggende beregningene kan også identi-

fisere næringspolitikkenes virkninger for skjermede næringer. Blant disse er det de innenlandske transportnæringene som får positiv effekt av næringsstøtten, først og fremst gjennom fritak eller reduserte satser i skatte- og avgiftspolitikken.

Discussion Papers

John K. Dagsvik:

Compensated Variation in Random Utility Models

DP no. 299, 2001. Sidetall 23.

In this paper we introduce the notion of random expenditure function and derive the distribution of the expenditure function and corresponding compensated choice probabilities in the general case when the (random) utilities are nonlinear in income. We also derive formulae for expenditure and choice under price (policy) changes conditional on the initial utility level. This is of particular interest for welfare measurement because it enables the researcher to analyze the distribution of Compensating variation.

Taran Fæhn and Erling Holmøy:
Trade Liberalisation and Effects on Pollutive Emissions and Waste. A General Equilibrium Assessment for Norway

DP no. 298, 2001. Sidetall 29.

This paper assesses effects of the last decade's multinational liberalisation of foreign trade, in terms of economic gains and in terms of pollution. By means of a disaggregated intertemporal CGE model for Norway two scenarios with and without the trade reforms are compared. Despite a slight decrease in GDP, emissions of several pollutants rise significantly. This is partly attributable to a modest increase in aggregate welfare, as polluting consumption rise significantly along with reduced labour effort. Further, the trade reforms, in combination with existing policy concessions, result in a long-run structural change in favour of heavy-polluting export industries. As these are large consumers of electricity, prices of clean hydropower rise and cause an economy-wide substitution towards more pollutive energy sources.

Jan F. Bjørnstad and Dag Einar Sommervoll:

Modeling Binary Panel Data with Nonresponse

DP no. 297, 2001. Sidetall 30.

This paper studies modeling of nonignorable nonresponse in panel surveys. A class of sequential conditional logistic models for nonresponse is considered. Model-based maximum likelihood estimation and imputation are used for estimating population proportions. Various models are evaluated, and comparisons are made with traditional methods of weighting and direct data imputation. Two cases are considered, (i) the population rate of participation in the 1989 Norwegian Storting election and (ii) estimation of car ownership in Norway in 1989 and 1990.

Jo Thori Lind:

Tout est au mieux dans ce meilleur des ménages possibles. The Pangloss critique of equivalence scales

DP no. 296, 2001. Sidetall 20.

A common approach to defining equivalence scales is to consider a household modelled as if it maximizes a single utility function. This may be founded on an assumption of the household maximizing a welfare function of individual utilities. For a positive analysis of the household, this may be appropriate, but it is argued that basing inter-household comparisons of welfare on this approach is generally not valid. The household will generally put different weight on the utility of the various household members, and this weighting does not necessarily correspond to society's aggregation of utility. This complication is called the Pangloss problem. An alternative definition of equivalence scales taking this into account is introduced and discussed.

Reprints

Randi Kjeldstad:

Gender policies and gender equality

Reprints no. 194, 2001. Sidetall 32.

Reprint from M. Kautto, J. Fritzell, B. Hvinden, J. Kvist and H. Uusitalo (eds.): *Nordic Welfare States in the European Context*, 2001, 66-97.

Brita Bye:

Labor Market Rigidities and Environmental Tax Reforms: Welfare Effects of Different Regimes

Reprints no. 193, 2001. Sidetall 36.

Reprint from G.W. Harrison, S.E. Hougaard Jensen, L. Haagen Pedersen and T.F. Rutherford (eds.): *Using Dynamic General Equilibrium Models for Policy Analysis*, 2000, 259-294.

Taran Fæhn and Erling Holmøy:

Welfare Effects of Trade Liberalization in Distorted Economies: A Dynamic General Equilibrium Assessment for Norway

Reprints no. 192, 2001. Sidetall 32.

Reprint from G.W. Harrison, S.E. Hougaard Jensen, L. Haagen Pedersen and T.F. Rutherford (eds.): *Using Dynamic General Equilibrium Models for Policy Analysis*, 2000, 171-202.

Hege Medin, Karine Nyborg and Ian Bateman:

The assumption of equal marginal utility of income: how much does it matter?

Reprints no. 191, 2001. Sidetall 15.

Reprint from *Ecological Economics*, Vol. 36, 2001, 397-441.

Randi Kjeldstad:

Employment Strategy Policies and Lone Parenthood: The Case of Norway

Reprints no. 190, 2001. Sidetall 29.

Reprint from *Social International Studies in Gender, State, and Society*, Vol. 7, No. 3, 2000, 343-371.

Bente Halvorsen and Bodil M. Larsen: Norwegian residential electricity demand - a microeconomic assessment of the growth from 1976 to 1993

Reprints no. 189, 2001. Sidetall 10.

Reprint from *Energy Policy*, Vol. 29, 2001, 227-236.

Rolf Aaberge, Ugo Colombino and Steinar Strøm:

Labor supply responses and welfare effects from replacing current tax rules by a flat tax: Empirical evidence from Italy, Norway and Sweden

Reprints no. 188, 2001. Sidetall 27.

Reprint from *Journal of Population Economics*, Vol. 13, 2000, 595-621.

Notater

Robin Choudhury:

Datagrunnlaget for AMEN. Teknisk dokumentasjon

Notater 2001/32. Sidetall 20.

Robin Choudhury:

Brukerveiledning for AMEN

Notater 2001/31. Sidetall 100.

Lars Østby:

Beskrivelse av nyankomne flyktingers vei inn i det norske samfunnet. Notat til Lovutvalget som skal utrede og lage forslag til lovgivning om stønad til nyankomne innvandrere

Notater 2001/23. Sidetall 31.

Anders Barstad (red.):

På vei mot det gode samfunn? Utredning til Finansdepartementet i forbindelse med arbeidet med nytt Langtidsprogram, 2002-2005

Notater 2001/21. Sidetall 363.

Denne utredningen er skrevet på oppdrag av Finansdepartementet, i forbindelse med departementets arbeid med et nytt langtidsprogram (2002-2005). Også Sosial- og helsedepartementet har bidratt til å finansiere utredningen. Et forprosjekt til utredningen ble finansiert av Verdikommisjonen. Utredningen er ført i pennen av forskere ved Seksjon for demografi og levekårsforskning, Statistisk sentralbyrå, i samarbeid med Ottar Hellevik, professor i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo og forskningssjef ved MMI. Hellevik har skrevet kapittel 2, forsker Ragni Hege Kitterød kapittel 3, forsker Jan Lyngstad kapittel 6 og 7, mens forsker Helge Brunborg har skrevet kapittel 8. De øvrige kapitlene er skrevet av forsker Anders Barstad, som også har fungert som redaktør for publikasjonen. Teksten i noen av kapitlene, spesielt kapittel 4 og 5, bygger i stor grad på tilsvarende kapitler i Statistisk sentralbyrås publikasjon *Sosialt Utsyn 2000*, men tallgrunnlaget har blitt oppdatert der hvor det har latt seg gjøre.

Utredningen ble levert til Finansdepartementet i september 2000, men offentliggjøres først nå, i forbindelse med at Langtidsprogrammet blir lagt fram. På en del områder er det publisert nye tall siden utredningen ble laget, disse inngår ikke i utredningen. Med få unntak er det foreliggende notatet identisk med utredningen som ble oversendt Finansdepartementet. Det vil senere bli utgitt en bearbeidet versjon av notatet, med støtte fra Norges forskningsråd. Med tanke på en senere bearbeiding, er alle kommentarer til det foreliggende notatet velkomne.

Hilde Madsen og Audun Langørgen:

Anslag over antall etterspørrere av grunnskoleopplæring for voksne

Notater 2001/19. Sidetall 21.

Tidligere utgivelser

Statistiske analyser

Espen Søybye: Statistikk og historie.
SA 39, 2000.

Naturressurser og miljø 2000.
SA 34, 2000

Sosiale og økonomiske studier

Olav Bjerkholt:
Kunnskapens krav. Om opprettelsen av
Forskningsavdelingen i Statistisk sen-
tralbyrå. **SØS 103, 2000.**

Rapporter

Marte Sollié og Ingvild Svendsen:
En økonometrisk studie av arbeids-
tilbudet i Norge. **Rapporter 2001/7.**

Lars Håkonsen, Tom Kornstad, Knut
Løyland og Thor Olav Thoresen:
Kontantstøtten – effekter på arbeidstil-
bud og inntektsfordeling.
Rapporter 2001/5.

Ann Lisbeth Brathaug, Helge Brunborg,
Elin Skretting Lunde, Elisabeth
Nørgaard og Åsne Vigran:
Utviklingen av aldersrelaterte helse-,
pleie- og omsorgsutgifter.
Rapporter 2001/4.

Marit Rønsen: Market work, child care
and the division of household labour.
Adaptations of Norwegian mothers be-
fore and after the cash-for-care reform.
Rapporter 2001/3.

Bente Halvorsen, Bodil M. Larsen og
Runa Nesbakken: Hvordan utnytte re-
sultater fra mikroøkonometriske analy-
ser av husholdningenes energiforbruk i
makromodeller? En diskusjon av teore-
tisk og empirisk litteratur om aggreger-
ing. **Rapporter 2001/2.**

Tor Arnt Johnsen, Finn Roar Aune and
Alexander Vik:
The Norwegian Electricity Market. Is
There Enough Generation Capacity
Today and Will There Be Sufficient
Capacity in Coming Years?
Rapporter 2000/26

Trude Lappegård:
Mellom to kulturer. Fruktbarhetsmøn-
stre blant innvandrerkvinner i Norge.
Rapporter 2000/25

Marius Torsvik:
Etterspørsel og utgifter til pleie og om-
sorg. **Rapporter 2000/21.**

Andreas Benedictow:
Inntektsforholdene i landbruket: 1992-
1997. **Rapporter 2000/14.**

Torbjørn Hægeland og Jarle Møen:
Betydningen av høyere utdanning og
akademisk forskning for økonomisk
vekst. En oversikt over teori og empiri.
Rapporter 2000/10.

Håvard Hungnes:
Beregning av årsrelasjoner på grunnlag
av økonometriske kvartalsrelasjoner.
Rapporter 2000/9.

Ådne Cappelen and Robin Choudhury:
The Future of the Saudi Arabian Econo-
my. Possible Effects on the World Oil
Market. **Rapporter 2000/7.**

Bjørn E. Naug:
Importandelene for industrivarer: En
økonometrisk analyse på norske data.
Rapporter 2000/6.

Audun Langørgen:
En analyse av kommunenes hjelp til
mottakere av hjemmetjenester.
Rapporter 2000/3.

Discussion Papers

Arvid Raknerud:
A State Space Approach for Estimating
VAR Models for Panel Data with Latent
Dynamic Components.
DP no. 295, 2001.

Knut R. Wangen and Erik Biørn:
Individual Heterogeneity and Price Re-
sponses in Tobacco Consumption: A
Two-Commodity Analysis of Unbalan-
ced Panel Data. **DP no. 294, 2001.**

Kjersti-Gro Lindquist and Terje
Skjerpen: Explaining the change in skill
structure of labour demand in Nor-
wegian manufacturing.
DP no. 293, 2000.

Erik Biørn, Kjersti-Gro Lindquist and
Terje Skjerpen:
Heterogeneity in Returns to Scale: A
Random Coefficient Analysis with Un-
balanced Panel Data.
DP no. 292, 2000.

Arvid Raknerud and Rolf Golombek: Exit
Dynamics with Rational Expectations.
DP no. 291, 2000.

Kjell Arne Brekke, Snorre Kverndokk
and Karine Nyborg: An Economic
Model of Moral Motivation.
DP no. 290, 2000

Terje Skjerpen and Anders Rygh
Swensen: Testing for long-run homoge-
neity in the Linear Almost Ideal
Demand System. An application on
Norwegian quarterly data for non-
durables. **DP no. 289, 2000.**

Audun Langørgen:
Revealed Standards for Distributing
Public Home-Care on Clients.
DP no. 288, 2000.

Andreas Benedictow:
An Econometric Analysis of Exports of
Metals: Product Differentiation and
Limited Output Capacity.

DP no. 287, 2000.
Finn Roar Aune, Torstein Bye and
Tor Arnt Johnsen:
Gas power generation in Norway:
Good or bad for the climate? (Revised
version). **DP no. 286, 2000.**

Erik Fjærli and Rolf Aaberge:
Tax Reforms, Dividend Policy and
Trends in Income Inequality: Empirical
Evidence based on Norwegian Data.
DP no. 284, 2000.

Pål Boug, Ådne Cappelen and
Anders R. Swensen:
Expectations in Export Price Forma-
tion. Tests using Cointegrated VAR
Models. **DP no. 283, 2000.**

Mari Rege:
Networking Strategy: Cooperate Today
in Order to Meet a Cooperator Tomor-
row. **DP no. 282, 2000.**

Lars Lindholt:
On Natural Resource Rent and the
Wealth of a Nation. A Study Based on
National Accounts in Norway 1930-95.
DP no. 281, 2000.

Morten Søbørg:
Imperfect competition, sequential auc-
tions, and emissions trading: An experi-
mental evaluation.
DP no. 280, 2000.

Karine Nyborg and Mari Rege:
The Evolution of Considerate Smoking Behavior. **DP no. 279, 2000.**

Iulie Aslaksen and Kjell Arne Brekke:
Valuation of Social Capital and Environmental Externalities. **DP no. 277, 2000.**

Iulie Aslaksen, Tom Wennemo and Rolf Aaberge:
"Birds of a Feather Flock Together": The Impact of Choice of Spouse on Family Labor Income Inequality. **DP no. 276, 2000.**

Annegrete Bruvoll and Hege Medin:
Factoring the environmental Kuznets curve. Evidence from Norway. **DP no. 275, 2000.**

Ib Thomsen, Li-Chun Zhang and Joseph Sexton:
Markov Chain Generated Profile Likelihood Inference under Generalized Proportional to Size Non-ignorable Non-response. **DP no. 274, 2000.**

John E. Roemer, Rolf Aaberge, Ugo Colombino, Johan Fritzell, Stephen P. Jenkins, Ivo Marx, Marianne Page, Evert Pommer, Javier Ruiz-Castillo, Maria Jesus SanSegundo, Torben Tranaes, Gert G. Wagner and Ignacio Zubiri:
To what Extent do Fiscal Regimes Equalize Opportunities for Income Acquisition Among citizens? **DP no. 272, 2000.**

Rolf Aaberge:
Ranking Intersecting Lorenz Curves. **DP no. 271, 2000.**

Roger Bjørnstad:
The Effect of Skill Mismatch on Wages in a small open Economy with Centralized Wage Setting: The Norwegian Case. **DP no. 270, 2000.**

Iulie Aslaksen and Charlotte Koren:
Child Care in the Welfare State: A critique of the Rosen model. **DP no. 269, 2000.**

Erik Biørn, Kjersti-Gro Lindquist and Terje Skjerpen:
Micro Data On Capital Inputs: Attempts to Reconcile Stock and Flow Information. **DP no. 268, 2000.**

Snorre Kverndokk, Lars Lindholt and Knut Einar Rosendahl:
Stabilisation of CO₂ concentrations: Mitigation scenarios using the Petro model. **DP no. 267, 2000.**

Erling Holmøy and Torbjørn Hægeland:
Aggregate Productivity and Heterogeneous Firms. **DP no. 266, 2000.**

Yun Li:
Modeling the Choice of Working when the Set of Job Opportunities is Latent. **DP no. 265, 2000.**

John K. Dagsvik:
Multinomial Choice and Selectivity. **DP no. 264, 2000.**

Reprints

Snorre Kverndokk, Lars Lindholt and Knut Einar Rosendahl:
Stabilization of CO₂ concentrations: mitigation scenarios using the Petro model. **Reprints no. 187, 2001.**

Bente Halvorsen and Bodil M. Larsen:
The flexibility of household electricity demand over time. **Reprints no. 186, 2001.**

Terry Barker and Knut Einar Rosendahl:
Ancillary benefits of GHG mitigation in Europe: SO₂, NO_x and PM₁₀ reductions from policies to meet Kyoto targets using the E3ME model and EXTERNE valuation. **Reprints no. 185, 2001.**

Ragni Hege Kitterød:
Innebærer full jobb et fritidsunderskudd for kvinner? Hvilke svar gir tidsbruksundersøkelser? **Reprints no. 184, 2001.**

Brita Bye:
Environmental Tax Reform and Producer Foresight: An Intertemporal Computable General Equilibrium Analysis. **Reprints no. 183, 2001.**

Kjersti-Gro Lindquist:
The response by the Norwegian aluminium industry to changing market structure. **Reprints no. 182, 2001.**

Karine Nyborg: Project analysis as input to public debate: Environmental valuation versus physical unit indicators. **Reprints no. 181, 2001.**

Karine Nyborg: Homo Economicus and Homo Politicus: interpretation and aggregation of environmental values. **Reprints no. 180, 2001.**

Joe Sexton and Anders Rygh Swensen:
ECM algorithms that converge at the rate of EM. **Reprints no. 179, 2001.**

Anders Barstad: Hvem er de ensomme og isolerte? **Reprints no. 178, 2001.**

Karine Nyborg and Inger Spangenberg:
Cost-Benefit Analysis and the Democratic Ideal. **Reprints no. 177, 2001.**

Rolf Aaberge: Characterizations of Lorenz curves and income distributions. **Reprints no. 176, 2000.**

Rolf Aaberge, Arne S. Andersen and Tom Wennemo:
Extent, Level and Distribution of Low Income in Norway 1979-1995. **Reprints no. 174, 2000.**

Rolf Aaberge, Ugo Colombino, Steinar Strøm and Tom Wennemo:
Joint labour supply of married couples: efficiency and distribution effects of tax and labour market reforms. **Reprints no. 173, 2000**

Karine Nyborg:
Voluntary Agreements and Non-Verifiable Emissions. **Reprints no. 172, 2000.**

Bente Halvorsen:
Comparing Ranking and Contingent Valuation for Valuing Human Lives, Applying Nested and Non-Nested Logit Models. **Reprints no. 171, 2000.**

Hilde Christiane Bjørnland:
The dynamic effects of aggregate demand, supply and oil price shocks – A comparative study. **Reprints no. 170, 2000.**

Marit Rønsen:
Assessing the impacts of parental leave: Effects on fertility and female employment. **Reprints no. 169, 2000.**

Hilde Christiane Bjørnland:
Detrending methods and stylized facts of business cycles in Norway – an international comparison. **Reprints no. 168, 2000.**

Rolf Aaberge, Anders Bjørklund, Markus Jäntti, Peder J. Pedersen, Nina Smith and Tom Wennemo:
Unemployment Shocks and Income Distribution: How did the Nordic Countries Fare during their Crises? **Reprints no. 167, 2000.**

Torbjørn Hægeland and Tor Jakob Klette:
Do Higher Wages Reflect Higher Productivity? Education, Gender and Experience Premiums in a Matched Plant-

Worker Data Set.

Reprints no. 166, 2000.

Rolf Aaberge:

UMP unbiased tests for multiparameter testing problems with restricted alternatives. **Reprints no. 165, 2000.**

Svein Blom:

Residential Concentration Among Immigrants in Oslo.

Reprints no. 164, 2000.

Knut Einar Rosendahl and Anett

Christin Hansen:

Valuation of Crop Damage due to Air Pollution. **Reprints no. 162, 2000.**

Elli Heikkilä and Lasse Sigbjørn Stambøl: Regional Labour Force Migration: a Finnish-Norwegian Experience.

Reprints no. 161, 2000.

Karine Nyborg:

Informational Aspect of Environment Policy Deserves More Attention: Comment on the Paper by Frey.

Reprints no. 160, 2000.

Torbjørn Eika and Knut A. Magnussen: Did Norway gain from the 1979-1985 oil price shock?.

Reprints no. 159, 2000.

Taran Fæhn and Leo A. Grünfeld:

Recent Leaps Towards Free Trade: The Impact on Norwegian Industry and Trade Patterns.

Reprints no. 158, 2000.

John K. Dagsvik:

Aggregation in Matching Markets.

Reprints no. 157, 2000.

Tor Jakob Klette and Jarle Møen:

From Growth Theory to Technology Policy - Coordination Problems in Theory and Practice.

Reprints no. 156, 2000.

Olav Bjerkholt:

Ragnar Frisch og Trygve Haavelmo.

Reprints nr. 155, 2000.

Torsten Ekedahl, Trygve Johnsen and Dag Einar Sommervoll:

Isolated rational curves on K3fibered Calabi-Yau threefolds.

Reprints no. 154, 2000.

Torbjørn Hægeland, Tor Jakob Klette and Kjell G. Salvanes:

Declining Returns to Education in Norway? Comparing Estimates across Cohorts, Sectors and over Time.

Reprints no. 152, 2000.

Tor Jakob Klette:

Market Power, Scale Economies and Productivity: Estimates From a Panel of Establishment Data.

Reprints no. 151, 2000.

Annegrete Bruvoll, Solveig Glomsrød and Haakon Vennemo:

Environmental drag: evidence from Norway. **Reprints no. 149, 2000.**

Søren Johansen and Anders Rygh Swensen:

Testing exact rational expectations in cointegrated vector autoregressive models. **Reprints no. 148, 2000.**

Runa Nesbakken:

Price sensitivity of residential energy consumption in Norway.

Reprints no. 147, 2000.

Documents

Turid Åvitsland:

User Cost of Real Capital.

Documents 2001/4.

Torstein Bye, Robin Choudhury, Magnus Hardarson and Pall Hardarson: The ISM model. A CGE model for the Icelandic Economy.

Documents 2001/1.

Jo Thori Lind:

The Use of Household Welfare Functions to Estimate Equivalence Scales.

Documents 2000/16.

Hilde Christiane Bjørnland:

VAR Models in Macroeconomic Research. **Documents 2000/14.**

Marit Rønsen:

Impacts on Women's Work and Child Care Choices of Cash-for-Care Programs

Documents 2000/13.

Pål Boug:

Modelling Energy Demand in Germany. A Cointegration Approach.

Documents 2000/11.

Geir Abel Ellingsen, Knut Einar Rosendahl and Annegrete Bruvoll:

Industrial Benefits and Costs of Greenhouse Gas Abatement Strategies: Applications of E3ME. Inclusion of 6 greenhouse gases and other pollutants into the E3ME model.

Documents 2000/7.

Knut Einar Rosendahl:

Industrial Benefits and Costs of Greenhouse Gas Abatement Strategies: Applications of E3ME. Modelling external

secondary benefits in the E3ME model. **Documents 2000/6.**

Arvid Senhaji:

An Evaluation of some Technology Programs executed by the Norwegian Government in the 80's and the 90's. **Documents 2000/2.**

John K. Dagsvik:

Probabilistic Models for Qualitative Choice Behavior. An Introduction.

Documents 2000/1.

Notater

Lars Rogstad, Nils Martin Stølen, Trude Jakobsen og Per Schønning:

Regional statistikk og analyse - strategier og prioriteringer. **Notater 2001/9.**

Brynjar Indahl, Dag Einar Sommervoll og Jørgen Aasness:

Virkninger på forbruksmønster, levestandard og klimagassutslipp av endringer i konsumentpriser.

Notater 2001/20.

Audun Langørgen og Rolf Aaberge: KOM-MODE II estimert på data fra 1998.

Notater 2001/6.

Torstein Bye, Mona Hansen og Birger Strøm: Hvordan framskrive utslipp av klimagasser? **Notater 2001/5.**

Annegrete Bruvoll, Ketil Flugsrud og Hege Medin:

Dekomponering av endringer i utslipp til luft i Norge - dokumentasjon av data. **Notater 2000/68.**

Kjersti-Gro Lindquist:

Database for energiintensive næringer. Tall fra industristatistikken. Oppdatert versjon av notat 97/30.

Notater 2000/60.

Kjersti-Gro Lindquist:

SAS-programmer for korrigering av data fra industristatistikken og beregning av variable for analyseformål.

Notater 2000/57.

Torbjørn Hægeland:

"Ny" vekstteori: Et nytt forskningsprogram eller naturlig progresjon? Utviklingen innenfor økonomisk vekstteori vurdert i forhold til Imre Lakatos' vitenskapsfilosofi. **Notater 2000/56.**

Publikasjoner fra forskningsvirksomheten 1991-1999. Revidert versjon.

Notater 2000/47.

Håvard Hungnes:

Omregning av KVARTS-relasjoner til
MODAG-relasjoner.

Notater 2000/28.

Publikasjoner fra forskningsvirksom-
heten 1991-1999.

Notater 2000/27.

*Terje Risberg, Gudrun Rogdaberg og
Randi Marie Rosvold:*

Sykepleiernes tilpasning i arbeids-
markedet. **Notater 2000/23.**

Birger Strøm:

MSG-6. Utslippsmodellens lignings-
struktur. Teknisk dokumentasjon.

Notater 2000/22.

Bente Halvorsen og Runa Nesbakken:

Fordelingseffekter av økt elektrisitets-
avgift for husholdningene.

Notater 2000/16.

Eline Aas:

På leting etter målefeil – en studie av
pleie- og omsorgssektoren.

Notater 2000/10.

Samfunnsspeilet

Espen Søybe:

Tallenes fortellinger.

Samfunnsspeilet 1/2001.

Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser (ØA) og Economic Survey (ES) de siste 12 måneder

Innholdsfortegnelse for tidligere utgivelser av Økonomiske analyser og Economic Survey kan fås ved henvendelse til Aud Walseth, Statistisk sentralbyrå, telefon: 21 09 47 57, telefax: 21 09 00 40, E-post: Aud.Walseth@ssb.no

Økonomiske analyser

ØA 3/2000:

Björg Langset, Bård Lian og Thor Olav Thoresen: Kontantstøtten – hva har skjedd med yrkesdeltakelsen? 3-6.

Kjersti-Gro Lindquist og Ingunn Sagelvmo: Utviklingen i sysselsetting og lønn etter utdanningsnivå, 7-15.

Kari Skrede og Torkil Løwe: Er det størrelsen det kommer an på? En analyse av gårdsbrukeres inntektsstruktur, 16-29.

ØA 4/2000:

Lars Lindholt og Knut Einar Rosendahl: Virkninger på energibruk og utslipp av å stabilisere CO₂-konsentrasjonen, 3-12.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Regional arbeidsmarkedsmobilitet i Norge – Bruttostrømsanalyser og etterspørselsbetraktninger i de regionale arbeidsmarkedene, 13-23.

Trude Nygård Evensen og Tore Halvorsen: Reviderte nasjonalregnskapstall for 1997-1999, 24-26.

Thomas Olsen: Offentlig forvaltningsinntekter og utgifter i 1999, 27-30.

ØA 5/2000:

Konjunkturtendensene, 3-22.

Roger Bjørnstad: Den teknologiske utviklingen skaper utfordringer for Solidaritetsalternativet, 26-31.

Lars Sundell: Internasjonale porteføljeinvesteringer, 32-38.

ØA 6/2000:

Konjunkturtendensene, 3-24

Erik Fjærli og Bjørn E. Naug: Aksjer og inntektsfordeling, 26-30.

Per Richard Johansen og Torbjørn Eika: Drivkrefter bak konjunkturforløpet på 1990-tallet, 31-44.

ØA 7/2000:

Jon Epland: Har Norge flere "fattige" eldre enn andre land?, 3-9.

Jens Nordby: Globalisering og utenlandsk eierskap i Norge, 10-16.

Olav Bjerkholt: En gjenstridig Byråsjef, 17-26.

Olav Bjerkholt: Trygve Haavelmo som direktør i Statistisk sentralbyrå?, 27-30

ØA 8/2000:

Randi Johannessen, Per Espen Lilleås og Lasse Sandberg: Omlegging av konsumprisindeksen gir økt målt prisvekst, 3-8

Mads Ivar Kirkeberg og Jon Epland: Frynsegoder - mer populære, men påvirker de inntektsfordelingen?, 9-17.

Kari Skrede og Torkil Løwe: Inntektsutvikling for landbruksbefolkningen 1989-1995, 18-35.

ØA 9/2000:

Konjunkturtendensene, 3-23.

Hilde Madsen: Helse, vedtatte reformer og sysselsettingsbehov i kommunene fram mot 2040, 24-29.

Andreas Benedictow, Mohamed F. Hussein og Jørgen Aasness: Fordelings-effektivitet av direkte og indirekte skatter, 30-36.

Julie Aslaksen, Tom Wennemo og Rolf Aaberge: "Krake søker make"? Fordelingen av ektepars yrkesinntekt 1973-1997, 37-46.

ØA 1/2001:

Økonomisk utsyn over året 2000, 3-80.

ØA 2/2000:

Pål Boug og Bjørn E. Naug: Dårligere enn svenskene? En sammenligning av produktivitetsveksten i norsk og svensk industri, 3-8.

Finn Roar Aune og Tor Arnt Johnsen: Kraftmarkedet med nye rekorder, 10-15.

Torbjørn Eika: Elektrisitetspriser og veksten i konsumprisindeksen, 16.

Andreas Benedictow: Inntektsutviklingen i landbruket: 1992-1997, 17-26.

Dag Rønningen: Jobb- og arbeidskraftstrømmer, 27-30.

Kjetil Telle og Kjell Arne Brekke: Viser reduserte blyutslipp at økonomisk vekst er bra for miljøet? 31-36.

Economic Survey

ES 2/2000:

Economic survey 2000, 3-23.

Nils Martin Stølen: Supply and demand for different kinds of labour, 24-30.

Helge Brunborg: Population trends in Norway, 31-35.

ES 3/2000:

Economic trends, 3-24.

Per Richard Johansen and Trobjørn Eika: Driving forces behind business cycles in the 1990s, 25-38.

ES 4/2000:

Economic trends, 3-25.

Annegrete Bruvoll, Bente Halvorsen and Karine Nyborg: Household sorting of waste at source, 26-35.

ES 1/2001:

Economic survey 2000, 3-40.

Julie L. Hass: Factors influencing municipal recycling rates of household waste in Norway, 41-44.

Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell	Side	Figur	Side
Konjunkturbarometeret			
1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet	2*	1.1. Konjunkturbarometer. Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling	3*
		1.2. Konjunkturbarometer. Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal	3*
		1.3. Konjunkturbarometer. Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå	3*
		1.4. Konjunkturbarometer. Faktorer som begrenser produksjonen i industrien	3*
Ordre			
2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser	2*	2.1. Ordre. Odretilgang og ordreservert i industri ialt	3*
2.2. Ordreservert. Sesongjusterte og glattede verdiindekser	2*	2.2. Ordre. Ordretilgang og ordreservert i bygg og anlegg i alt	3*
Arbeidskraft			
3.1. Arbeidsmarked. 1 000 personer og prosent. Sesongjustert	4*	3.1. Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk	5*
		3.2. Arbeidsledige og beholdning av ledige plasser	5*
Produksjon			
4.1. Produksjon: Sesongjusterte volumindekser 1995=100.	4*	4.1. Produksjon. Olje og naturgass	5*
4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	6*	4.2. Produksjon. Industri og kraftforsyning	5*
		4.3. Produksjon. Innsatsvarer og energivarer	5*
		4.4. Produksjon. Investeringsvarer og konsumvarer	5*
		4.5. Produksjonsindeks for bygg og anlegg	7*
		4.6. Hotellovernattinger	7*
Investeringer			
5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk. Mrd. kroner.	6*	5.1. Antatte og utførte investeringer i industri	7*
5.2. Påløpte investeringskostnader. Mrd. kroner. Næringslivets samlede årsanslag for investeringsåret gitt på ulike tidspunkter.	6*	5.2. Årsanslag for påløpte investeringskostnader i industri og bergverk gitt på ulike tidspunkter	7*
5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid	8*	5.3. Årsanslag for påløpte investeringskostnader i oljevirksomheten gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.4. Årsanslag for påløpte investeringskostnader i kraftforsyning gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.5. Bygg satt i gang. Boliger	9*
		5.6. Bygg satt i gang. Driftsbygg	9*
		5.7. Bygg under arbeid	9*
Forbruk			
6.1. Forbruksindikatorer	8*	6.1. Detaljomsetning	9*
		6.2. Varekonsumindeks (volum)	9*
		6.3. Registrerte nye personbiler	9*
Priser			
7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og endring	11*
7.2. Produktpriser: Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.2. Produktpriser. Nivå og endring	11*
7.3. Prisindekser: Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	12*	7.3. Boligpriser. Prosentvis endring fra samme kvartal året før	11*
7.4. Månedstjeneste og avtalt lønn. Indeks	12*	7.4. Spotpris elektrisk kraft	11*
		7.5. Spotpris Brent Blend	11*
		7.6. Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter	11*
Finansmarked			
8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent	12*	8.1. 3 måneders eurorente	15*
8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent	13*	8.2. Utlånsrente og innskuddsrente	15*
8.3. Valutakurser, Norges Banks penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs	13*	8.3. Valutakursindekser	15*
		8.4. Norges Banks penge- og kredittindikator	15*
Utenrikshandel			
9.1. Innførsel og utførsel av varer. Mill. kroner Sesongjustert	14*	9.1. Utenrikshandel	15*
9.2. Utenrikshandel. Mill. kroner	14*	9.2. Driftsbalansen	15*

1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet

	Faktisk utvikling fra foregående kvartal og forventet utvikling i kommende kvartal. Diffusjonsindeks ¹				Kapasitets- utnyttning ²	Generell be- dømmelse av utsiktene i kommande kvartal	Faktorer som begrenser produksjonen. Prosent av foretakene			
	Produksjon		Sysselsetting				Etterspørsel	Kapasitet	Arbeidskraft	Råstoff
	Faktisk	Forventet	Faktisk	Forventet						
	Prosent									
1998										
1. kvartal	56,0	59,3	53,0	53,0	82,6	56,1	51,2	11,4	10,8	3,8
2. kvartal	55,7	54,6	52,6	50,1	82,5	50,7	54,7	11,0	10,5	3,6
3. kvartal	54,6	51,6	51,4	46,3	81,9	47,3	58,5	10,4	8,9	3,4
4. kvartal	50,8	50,1	48,0	42,4	81,0	46,0	62,9	9,4	6,7	3,2
1999										
1. kvartal	48,5	49,8	44,6	39,6	80,6	47,4	67,9	7,5	5,0	3,0
2. kvartal	47,8	50,5	41,5	39,0	80,2	49,2	71,0	6,3	4,3	3,0
3. kvartal	47,9	51,5	39,8	39,7	80,0	50,1	70,7	6,5	4,2	3,3
4. kvartal	49,0	53,3	40,4	42,3	80,0	53,0	69,5	6,8	4,6	3,6
2000										
1. kvartal	49,0	55,7	41,9	44,7	79,8	56,9	68,5	6,8	5,0	4,0
2. kvartal	49,1	57,2	43,5	46,1	79,6	58,0	66,9	7,0	5,5	4,4
3. kvartal	51,1	58,3	46,0	48,1	79,9	58,5	65,1	7,4	6,2	4,6
4. kvartal	53,5	59,4	48,5	49,6	80,4	59,1	64,4	8,4	6,7	4,7
2001										
1. kvartal	54,2	59,1	49,8	49,4	80,4	58,3	63,8	9,2	6,8	4,8

¹ Beregnet som summen av andelen av foretakene som har svart STØRRE og halvparten av andelen av foretakene som har svart UENDRET. ² Veidd gjennomsnitt for kvartalet.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 1. kv. 1992=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transportmidler	Kjemiske råvarer	I alt	Anlegg	Boligbygg	Andre bygg
1997	523,9	479,3	637,8	645,3	475,0	137,1	96,1	116,0	188,4
1998	511,1	488,6	643,3	501,1	501,0	152,4	112,9	131,1	206,2
1999	486,2	457,1	570,7	436,2	547,3	144,7	80,5	180,6	201,6
2000	565,0	499,4	746,2	712,6	660,5	158,0	76,4	202,1	227,6
1999									
2. kvartal	118,5	111,6	137,6	101,6	134,1	140,7	85,1	175,1	192,0
3. kvartal	121,8	115,2	142,7	109,8	137,5	147,5	79,0	192,1	203,6
4. kvartal	127,9	119,5	153,3	125,0	143,9	152,9	71,4	202,1	220,3
2000									
1. kvartal	134,5	123,0	167,4	145,7	153,2	155,9	71,2	205,4	227,2
2. kvartal	140,3	125,0	182,0	167,9	163,6	158,7	76,0	204,3	227,8
3. kvartal	144,1	125,6	194,3	189,6	170,6	159,1	78,9	201,1	228,4
4. kvartal	146,1	125,8	202,5	209,4	173,1	158,3	79,6	197,5	227,0
2001									
1. kvartal	147,4	126,6	205,3	224,1	173,1	..	..	..	..

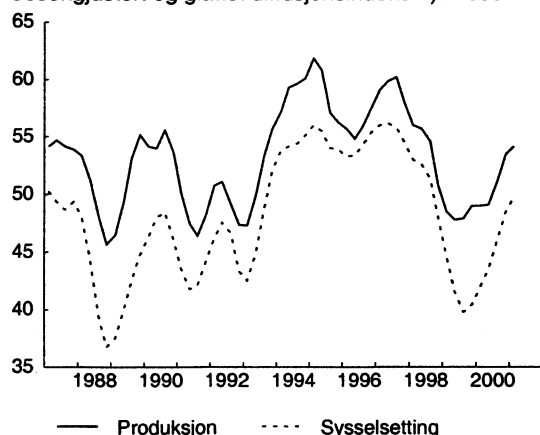
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.2. Ordreserve. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 1. kv. 1992=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transportmidler	Kjemiske råvarer	I alt	Anlegg	Boligbygg	Andre bygg
1997	519,3	435,9	424,4	688,8	465,0	144,1	97,6	161,6	218,1
1998	543,7	546,7	472,9	706,7	511,9	169,4	113,9	186,2	259,7
1999	422,2	542,4	370,0	495,5	411,6	162,4	80,4	250,9	267,5
2000	454,6	563,2	411,9	660,9	308,3	180,5	62,9	340,7	302,2
1999									
2. kvartal	106,9	135,4	92,4	124,5	110,6	161,5	85,4	238,6	264,7
3. kvartal	100,5	134,4	88,8	115,8	96,0	160,9	75,0	267,0	264,8
4. kvartal	98,5	134,9	89,1	116,4	82,7	162,5	65,3	286,9	272,1
2000									
1. kvartal	101,3	136,4	93,0	129,0	75,1	167,9	61,4	304,4	284,7
2. kvartal	108,2	138,9	99,3	151,2	74,3	178,9	63,3	332,0	299,4
3. kvartal	117,6	142,2	106,6	177,9	77,4	187,2	64,3	357,2	310,1
4. kvartal	127,5	145,7	113,0	202,8	81,5	188,1	62,7	369,3	314,6
2001									
1. kvartal	136,0	149,3	117,6	220,9	85,3	..	..	..	..

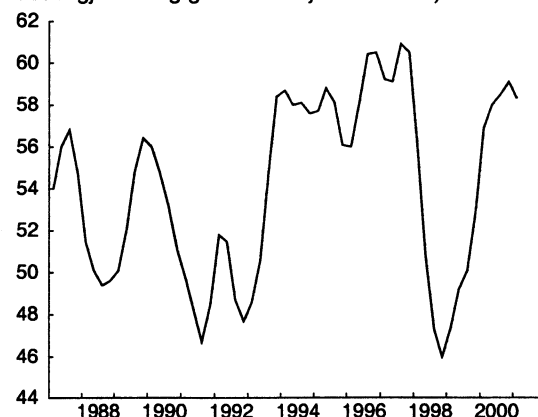
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.1 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling, kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1) Prosent

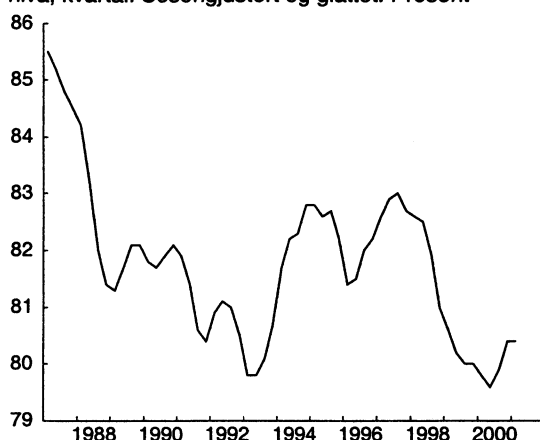
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.2 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1) Prosent

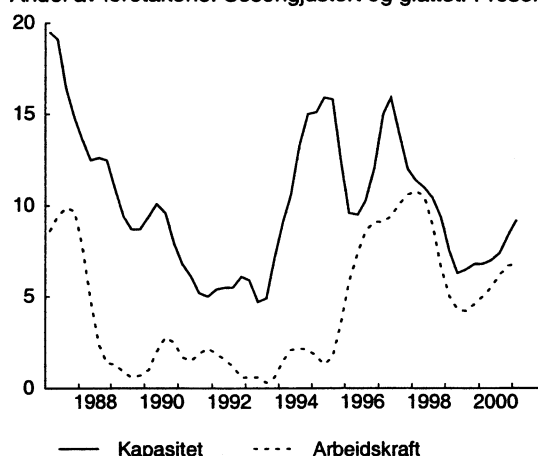
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.3 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå, kvartal. Sesongjustert og glattet. Prosent

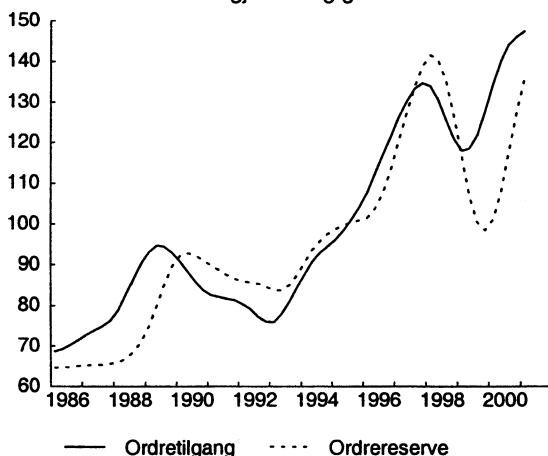
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.4 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Faktorer som begrenser prod. i industrien, kvartal.
Andel av foretakene. Sesongjustert og glattet. Prosent

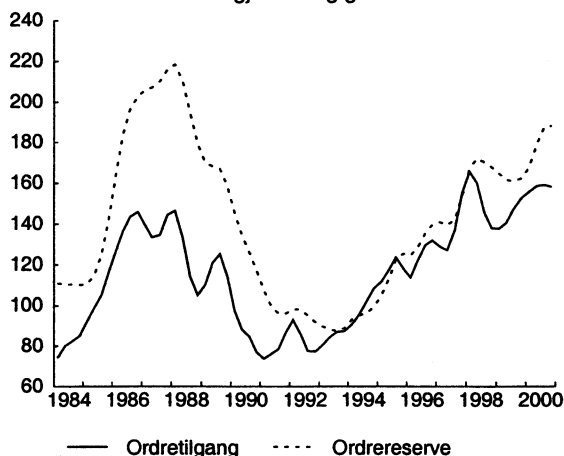
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.1 Ordre (kvartal)
Ordretilgang og ordreserve. Ordrebasert industri ialt.
Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.2 Ordre (kvartal)
Ordretilgang og ordreserve. Bygg og anlegg ialt.
Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 1. kv.1992=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.1. Arbeidsmarked. 1000 personer og prosent. Sesongjustert

	Arbeidskraftundersøkelsen ¹					Arbeidsdirektoratet			
	Sysselsatte	Ukeverk	Arbeidsstyrken	Arbeidsledige	Arbeidsledighet. Prosent av arbeidsstyrken	Registrerte ledige ²	Registrerte ledige og personer på tiltak ²	Tilgang på ledige stillinger	Beholdning av ledige stillinger
1996	2 132	1 716	2 240	108	4,8	90,9	127,8	26,0	10,0
1997	2 195	1 770	2 287	92	4,0	73,5	96,0	32,5	14,0
1998	2 248	1 813	2 323	74	3,2	55,9	70,6	39,3	18,6
1999	2 258	1 798	2 333	75	3,2	59,6	67,9	42,2	17,8
2000	2 269	1 795	2 350	81	3,4	62,6	74,0	49,2	18,4
1999									
Desember	2 264	1 792	2 346	83	3,5	61,5	70,6	59,3	17,2
2000									
Januar	2 266	1 797	2 350	83	3,5	62,3	71,9	44,7	16,9
Februar	2 265	1 801	2 350	85	3,6	62,5	72,5	46,8	16,9
Mars	2 265	1 803	2 347	82	3,5	62,2	72,9	58,5	18,5
April	2 271	1 805	2 351	80	3,4	62,5	73,2	50,9	16,6
Mai	2 274	1 813	2 350	76	3,2	64,4	75,5	56,8	20,4
Juni	2 271	1 805	2 347	75	3,2	61,0	73,0	44,7	19,0
Juli	2 269	1 805	2 346	78	3,3	62,6	74,8	40,1	20,6
August	2 267	1 791	2 346	79	3,4	61,7	74,4	53,5	18,7
September	2 273	1 796	2 353	80	3,4	61,8	74,8	41,8	17,9
Oktober	2 274	1 793	2 353	79	3,4	62,9	75,4	48,3	18,3
November	2 269	1 775	2 353	84	3,6	64,4	76,1	55,6	18,4
Desember	2 268	1 774	2 353	85	3,6	63,8	75,6	42,6	18,9
2001									
Januar	2 270	1 774	2 355	85	3,6	62,8	74,0	50,9	18,9
Februar	2 276	1 798	2 357	80	3,4	61,8	73,2	42,7	19,6
Mars	2 287	1 812	2 364	78	3,3	61,1	72,7	37,7	16,9
April	..	..	..	..	..	60,4	71,9	24,3	13,7
Mai	..	..	..	..	..	59,7	71,1	..	..

¹ Tre måneders glidende sentrert gjennomsnitt. Tallene for februar, mai, august og november gir gjennomsnittet for henholdsvis 1., 2., 3. og 4. kvartal.² Tallene er justert bakover for brudd i serien fra januar 1999.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeidsdirektoratet.

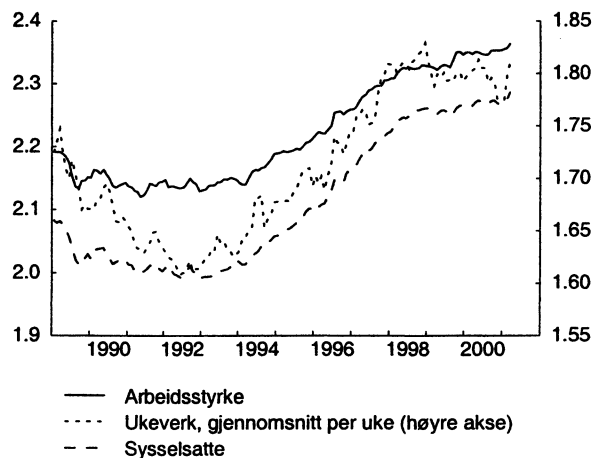
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 1995=100

	Etter næring				Etter sluttanvendelse				Nye bygg
	Totalindeks ¹	Råolje og naturgass	Industri	Kraftforsyning	Innsatsvarer	Investeringsvarer	Konsumvarer	Energi-varer	
1996	106,0	113,3	102,6	85,0	101,2	103,3	103,7	108,0	103,9
1997	109,7	116,3	106,0	90,9	104,7	106,7	111,2	107,3	115,4
1998	107,9	109,6	108,9	95,0	107,3	113,3	111,0	102,9	..
1999	107,6	106,3	106,3	99,5	104,6	111,0	108,0	104,2	..
2000	110,8	116,0	103,1	115,8	102,3	105,7	105,4	110,9	..
1999									
November	111,1	117,5	105,5	99,9	104,1	108,8	108,5	109,4	..
Desember	111,7	117,0	106,0	106,8	105,4	104,3	108,8	109,8	..
2000									
Januar	108,8	111,2	105,5	108,4	104,2	109,9	106,9	105,0	..
Februar	111,7	117,4	104,3	111,2	101,9	108,5	107,7	111,7	..
Mars	112,6	117,8	104,8	119,6	103,7	106,4	107,6	112,0	..
April	108,4	111,2	103,4	117,5	102,0	106,2	106,7	108,5	..
Mai	112,2	118,4	102,5	122,9	100,9	104,0	108,8	114,4	..
Juni	108,0	112,3	101,1	120,4	100,2	103,1	102,2	109,3	..
Juli	113,2	120,7	102,2	120,2	103,1	104,3	102,1	115,7	..
August	110,3	115,2	102,9	118,4	103,4	107,9	103,7	110,6	..
September	110,1	114,7	102,9	118,5	102,1	104,7	105,2	110,2	..
Oktober	112,8	119,8	103,5	113,3	103,4	106,2	105,4	113,8	..
November	109,5	114,8	102,8	107,1	101,7	105,5	106,1	107,6	..
Desember	111,4	118,9	100,8	112,2	100,8	101,4	102,1	111,4	..
2001									
Januar	110,4	119,4	102,5	110,3	102,0	104,9	106,1	112,2	..
Februar	107,7	112,3	103,1	111,2	102,6	104,5	106,4	108,1	..
Mars	109,9	119,5	102,8	101,5	101,5	106,8	105,3	111,1	..
April	109,8	120,4	101,9	100,6	100,5	104,8	104,6	113,7	..

¹ Olje- og gassutvinning, industri, bergverk og kraftforsyning.

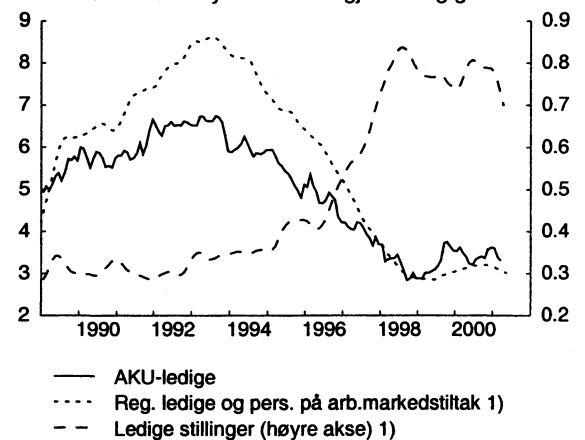
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.1 Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk
Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

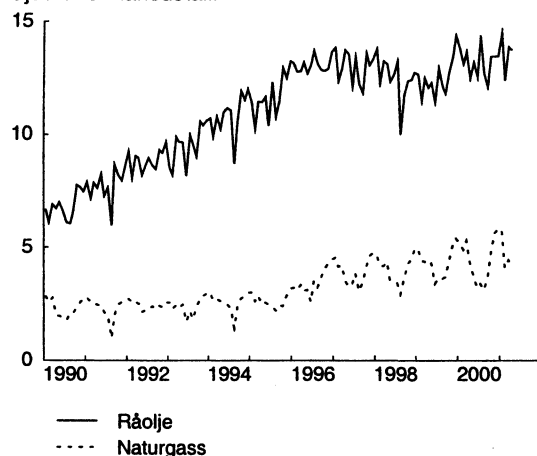
Fig. 3.2 Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 99

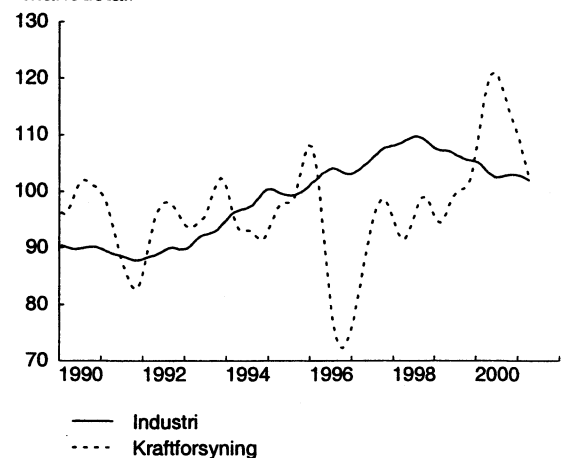
Kilde: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.1 Produksjon: Olje og naturgass
Råolje (mill tonn) og naturgass (mrd. Sm³)
Ujusterte månedstall.

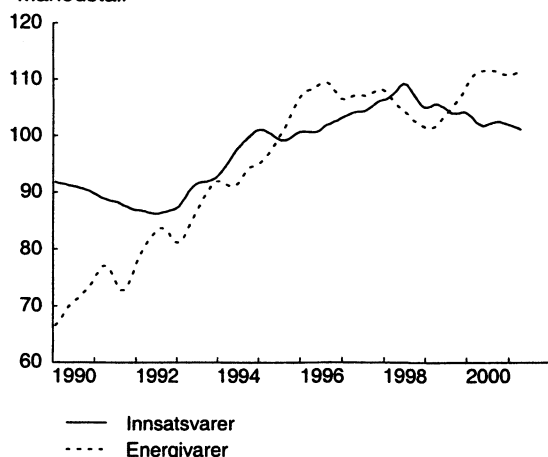
Kilde: Oljedirektoratet.

Fig. 4.2 Produksjon: Industri ialt og kraftforsyning
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

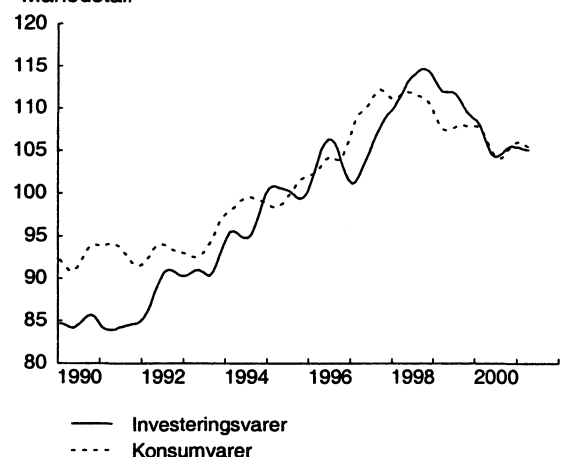
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.3 Produksjon: Innsatsvarer og energivarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.4 Produksjon: Investerings- og konsumvarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Bygge- og anleggsproduksjon.		Engroshandelsomsetning.		Omsetning for forretningsmessig tjenesteyting. Verdi		Hotellomsetning. Verdi	
	Volum		Volum					
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1995=100		1995=100		1.kv 1997=100		1992=100	
1997	114,6	8,5	112,9	8,2	110,7	18,8	132,0	8,2
1998	120,1	4,8	118,3	4,7	124,4	12,4	144,9	9,8
1999	122,7	2,2	114,7	-3,0	134,4	8,1	153,9	6,2
2000	..	..	..	..	..	..	153,4	-0,3
1998								
2. kvartal	121,0	8,5	115,6	-0,4	122,3	9,7	140,8	2,7
3. kvartal	120,0	4,2	115,5	5,1	116,9	11,5	177,6	10,6
4. kvartal	120,6	-2,9	127,5	1,8	141,4	11,8	131,7	14,4
1999								
1. kvartal	118,8	-0,1	110,9	-3,1	129,0	10,4	139,8	8,0
2. kvartal	123,1	1,7	111,6	-3,5	131,9	7,8	159,9	13,6
3. kvartal	121,4	1,2	110,9	-4,0	126,4	8,1	185,4	4,4
4. kvartal	127,6	5,8	125,2	-1,8	150,3	6,3	130,6	-0,8
2000								
1. kvartal	..	..	114,7	3,4	137,5	6,6	143,3	2,5
2. kvartal	..	..	113,2	1,4	140,6	6,6	149,0	-6,8
3. kvartal	..	..	..	..	136,8	8,2	188,5	1,7
4. kvartal	..	..	..	..	..	..	132,8	1,7
2001								
1. kvartal	..	..	..	..	..	..	146,8	2,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk¹. Mrd. kroner

	Industri			Kraftfor- syning	Antatte	Oljevirksomhet (ujustert)					
	Antatte, sesongjust.	Utførte, ujustert	Utførte, sesongjust.			Utførte	Utførte				
							I alt	Leting	Utbygging	Felt i drift	Rørtransport
1997	..	16,3	16,0	3,9	..	62,5	8,3	35,3	9,2	8,2	
1998	..	17,6	17,1	4,2	..	79,2	7,6	45,1	12,4	8,4	
1999	..	13,6	13,6	4,2	..	69,1	5,0	35,2	19,9	4,7	
2000	..	13,0	13,2	3,8	..	53,6	5,3	22,8	23,5	0,7	
1999											
2. kvartal	3,8	3,3	3,3	1,0	20,0	18,9	1,1	9,3	6,0	1,4	
3. kvartal	3,7	3,2	3,0	1,0	18,6	16,6	1,1	8,6	5,1	1,1	
4. kvartal	3,7	4,3	3,4	1,5	14,1	14,8	1,3	8,0	4,5	0,2	
2000											
1. kvartal	3,8	2,5	3,2	0,6	11,5	12,8	1,0	5,9	5,0	0,2	
2. kvartal	4,0	3,5	3,5	0,9	14,2	13,7	1,1	6,0	6,0	0,2	
3. kvartal	3,7	3,2	3,3	0,9	13,0	12,8	1,3	5,2	6,0	0,2	
4. kvartal	3,5	3,8	3,3	1,3	13,5	14,4	1,9	5,7	6,5	0,2	
2001											
1. kvartal	4,2	2,8	3,4	0,7	13,6	12,1	1,6	4,2	5,8	0,5	
2. kvartal	4,2	..	..	..	13,2	..	..	..	..	..	

¹ Tallene for antatte og utførte investeringer i et kvartal er hentet fra investeringsundersøkelsen for henholdsvis samme og påfølgende kvartal.

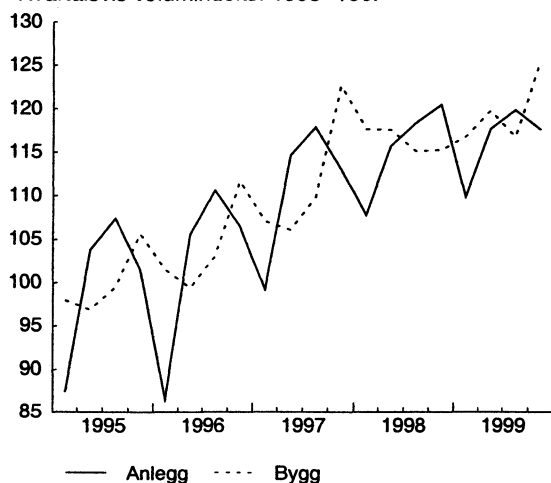
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.2. Påløpte investeringskostnader. Mrd. kroner. Næringens samlede årsanslag for investeringsåret (år t) gitt på ulike tidspunkter i året før investeringsåret (t-1) og året etter investeringsåret (t+1)

	Industri og bergverksdrift				Kraftforsyning				Oljevirksomhet			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
År t-1												
2. kvartal	11,8	10,9	10,8	10,2	3,2	4,7	4,0	3,1	46,4	52,0	46,2	33,6
3. kvartal	13,4	11,5	11,2	10,1	4,6	5,0	3,3	3,3	58,5	59,6	43,6	37,6
4. kvartal	16,4	12,8	12,4	12,8	4,3	4,3	3,3	3,9	66,4	64,5	48,5	41,4
År t												
1. kvartal	17,9	13,5	13,2	14,3	5,6	4,9	4,5	4,8	71,0	62,1	49,5	50,7
2. kvartal	17,9	13,9	13,9	15,1	4,7	4,8	4,3	5,0	75,9	71,4	51,0	53,0
3. kvartal	18,2	14,1	14,1	..	5,0	4,6	4,4	..	76,8	72,9	51,2	..
4. kvartal	18,0	13,7	13,6	..	4,8	4,3	4,1	..	77,4	68,4	52,7	..
År t+1												
1. kvartal	18,0	14,0	13,5	..	4,2	4,2	3,8	..	79,2	69,1	53,6	..

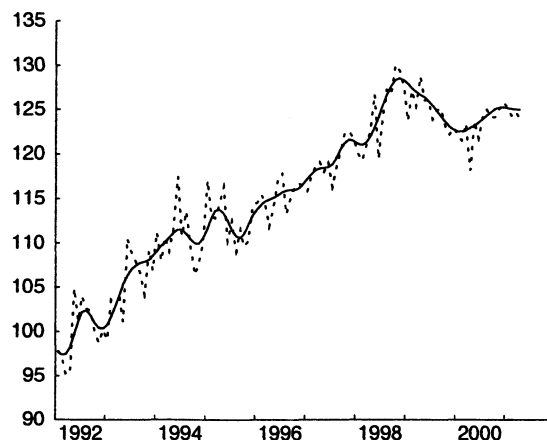
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.5 Produksjonsindeks for bygg og anlegg
Kvartalsvis volumindeks. 1995=100.

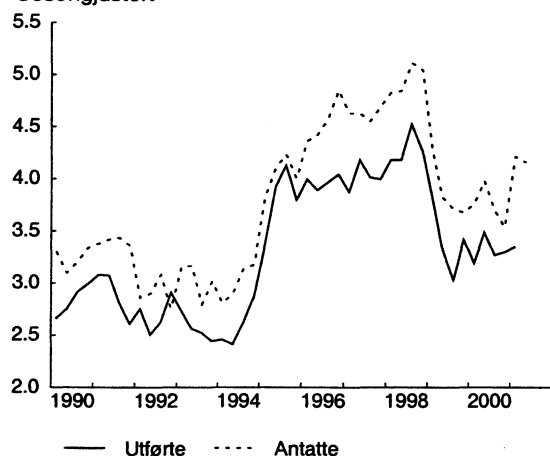
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.6 Hotellovernattinger
Månedsindeks. 1992=100. Sesongjustert og trend

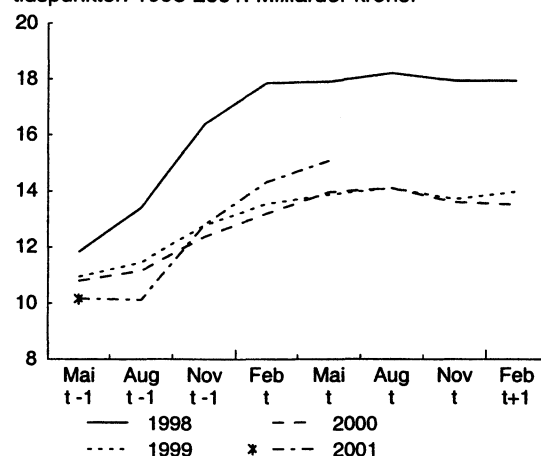
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.1 Investeringer: Industri
Antatte og utførte per kvartal. Milliarder kroner.
Sesongjustert

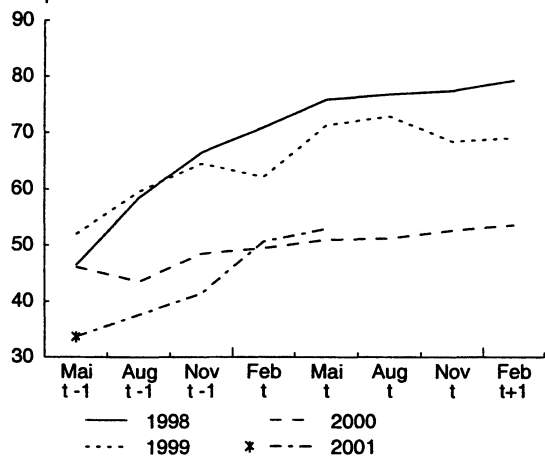
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 5.2 Investeringer: Industri og bergverksdrift
Påløpte kostnader, årsanslag gitt på ulike
tidspunkter. 1998-2001. Milliarder kroner

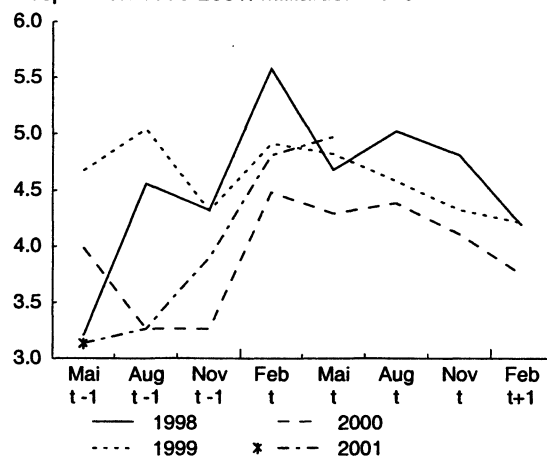
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.3 Investeringer: Oljevirkksomhet
Påløpte kostnader, årsanslag gitt på ulike
tidspunkter. 1998-2001. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.4 Investeringer: Kraftforsyning
Påløpte kostnader, årsanslag gitt på ulike
tidspunkter. 1998-2001. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid

	Bygg satt igang					Bygg under arbeid. Bruksareal. 1000 kvm. Utgangen av perioden	
	Antall boliger		Bolig bruksareal 1000 kvm		Andre bygg. Bruksareal. 1000 kvm. Trend ¹	Boliger. Trend	Andre bygg. Trend
	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent			
1996	18 743	-6,3	2 907	1,1	3 131	2 872	3 726
1997	21 259	13,4	3 232	11,2	3 619	3 213	4 453
1998	19 646	-7,6	3 014	-6,7	3 036	3 032	4 160
1999	20 492	4,3	2 919	-3,2	3 468	2 964	4 203
2000	23 550	14,9	3 515	20,4	3 535	3 439	4 337
1999							
Oktober	1 572	34,2	247	39,1	307	2 874	4 089
November	1 832	40,0	261	52,5	308	2 899	4 125
Desember	2 098	41,9	303	60,7	308	2 939	4 152
2000							
Januar	2 153	25,5	294	50,3	306	2 986	4 171
Februar	2 064	-3,1	303	18,8	302	3 030	4 177
Mars	2 151	-27,2	312	-12,1	298	3 066	4 172
April	1 286	-42,6	171	-32,4	294	3 094	4 157
Mai	1 758	-45,6	281	-39,4	291	3 116	4 148
Juni	1 695	-32,2	255	-32,3	288	3 139	4 150
Juli	1 710	-4,8	241	-15,1	287	3 168	4 163
August	1 832	31,7	266	9,6	289	3 208	4 184
September	2 460	68,3	309	40,4	293	3 260	4 207
Oktober	1 977	87,5	281	60,6	297	3 316	4 226
November	2 063	79,0	299	60,2	302	3 361	4 249
Desember	2 105	65,6	293	49,5	306	3 391	4 277
2001							
Januar	2 368	54,3	325	39,9	310	3 415	4 305
Februar	2 345	42,7	328	31,7	314	3 443	4 327
Mars	2 328	30,1	320	22,1	319	3 478	4 345

¹ Tallene omfatter ikke bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.

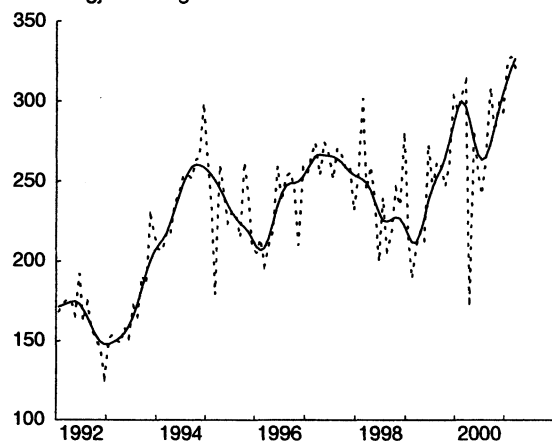
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

6.1. Forbruksindikatorer

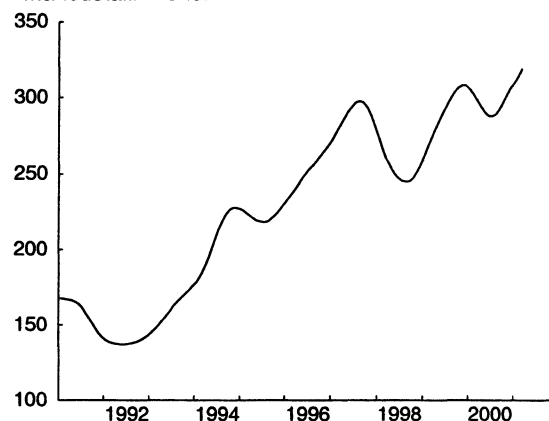
	Detaljomsætningsvolum		Varekonsumindeks ¹		Førstegangsregistrerte personbiler		Hotellovernattinger, ferie og fritid	
	Trend. Prosent		Trend. Prosent		Trend. Prosent		Trend. Prosent	
	Sesongjustert indeks	endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert indeks	endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000	endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå	endring fra forrige periode. Årlig rate
	1995=100		1995=100		1 000		1 000	
1996	102,6	2,9	104,6	5,0	146,6	50,0	8 351,4	1,8
1997	107,5	4,7	108,6	3,6	154,9	5,3	8 377,0	-0,2
1998	112,9	4,9	112,4	3,5	139,9	-8,7	8 565,1	2,0
1999	115,0	1,9	113,8	1,2	124,2	-12,2	8 655,7	1,2
2000	117,1	1,8	116,3	2,1	127,2	2,1	8 803,9	1,4
1999								
Desember	115,8	5,4	116,3	4,1	11,4	4,6	707,1	-1,5
2000								
Januar	117,2	4,7	117,5	3,2	12,6	-6,3	741,2	-2,7
Februar	118,7	3,6	117,8	1,9	10,9	-15,6	700,6	-2,9
Mars	117,2	2,1	115,6	0,8	10,2	-20,7	791,2	-1,7
April	118,2	0,6	116,8	0,1	10,4	-20,1	699,4	0,0
Mai	119,4	-0,9	117,3	-0,6	10,7	-15,8	685,8	1,9
Juni	118,6	-2,2	117,8	-1,3	9,9	-10,1	726,8	5,8
Juli	116,4	-3,0	115,3	-1,9	10,3	-6,5	722,4	11,7
August	117,1	-3,4	115,7	-1,9	10,3	-5,1	735,6	14,6
September	116,5	-3,1	115,8	-1,5	10,1	-3,9	735,3	12,9
Oktober	114,1	-2,4	113,3	-0,1	10,1	-3,6	742,5	10,1
November	115,2	-1,3	115,6	2,0	9,9	-3,0	762,0	7,1
Desember	116,4	0,0	117,0	3,7	11,6	-4,7	761,0	5,0
2001								
Januar	116,9	1,2	117,5	4,7	10,1	-7,3	740,2	2,6
Februar	115,8	2,1	117,0	4,6	10,0	-9,0	755,0	0,8
Mars	118,1	2,5	119,2	3,4	9,7	-11,3	760,6	0,4
April	117,0	2,6	117,4	1,9	9,9	-12,1	761,4	0,4
Mai	..	..	..	..	9,4	-11,3	..	..

¹ Indikatoren bygger på informasjon om detaljomsætningsvolum, førstegangsregistrering av personbiler (antall) og volumindikatorer for omsetning av tobakk, øl, mineralvann, elektrisk kraft, bensin, brensel og fjernvarme. Vektene er hentet fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.5 Bygg satt igangBoliger. Bruksareal. 1000 kvm. månedstall
Sesongjustert og trend

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

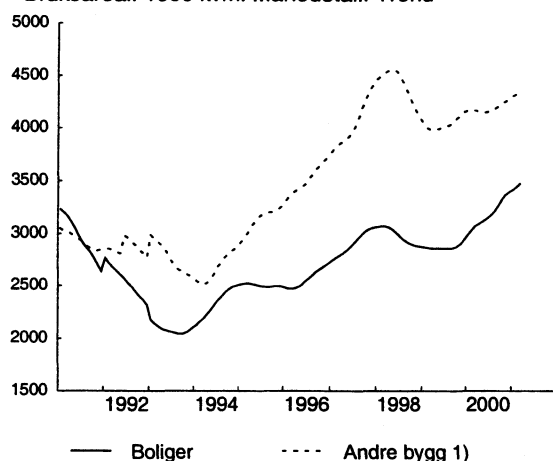
Fig. 5.6 Bygg satt igangAndre bygg 1) enn boliger. Bruksareal. 1000 kvm.
Månedstall. Trend.

1) Unntatt bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

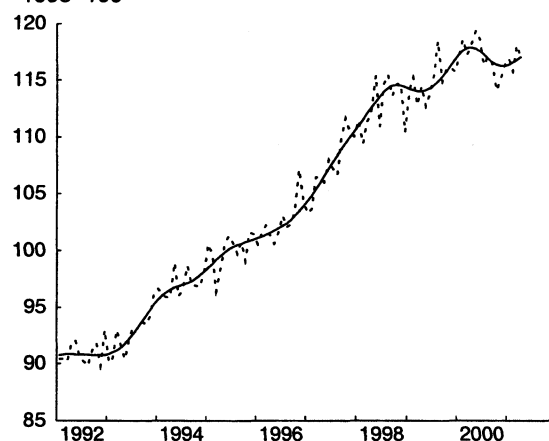
Fig. 5.7 Bygg under arbeid

Bruksareal. 1000 kvm. Månedstall. Trend

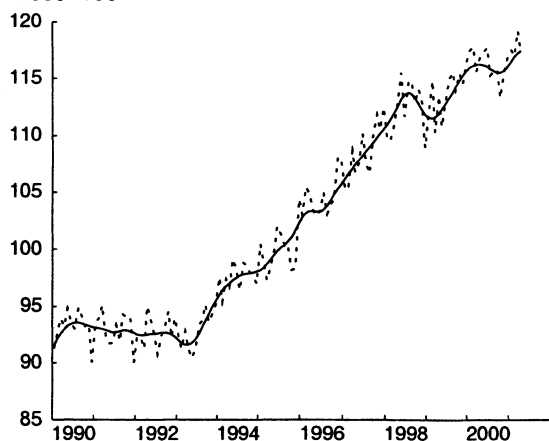

1) F.o.m 1993 inkl. jordb., skogb., fiske

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.1 DetaljomsetningVolumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
1995=100

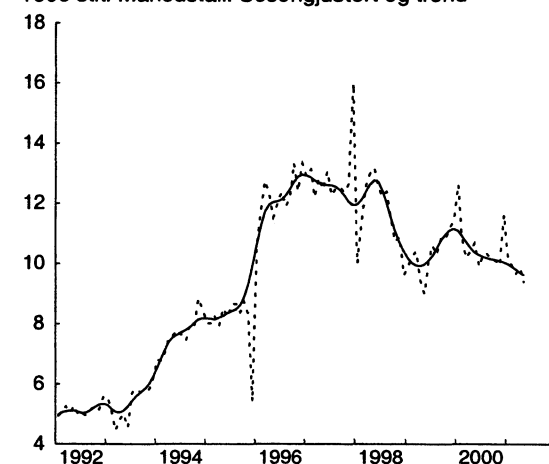
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.2 VarekonsumindeksVolumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.3 Førstegangsregistrerte personbiler

1000 stk. Månedstall. Sesongjustert og trend

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Konsumprisindeks		Konsumprisindeks ekskl. energiprodukter		Harmonisert konsumprisindeks			Førstegangsomsetning innenlands ⁴		Byggekostnadsindeks for boliger	
	Nivå ¹	Endring ²	Nivå	Endring	Norge Endring	EU11 ³ Endring	EU15 Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1998=100		1998=100		1996=100			2000=100		Jan.2000=100	
1996	95,3	1,3	95,0	1,0	0,7	2,1	2,4	92,8	1,5	91,0	1,1
1997	97,8	2,6	97,2	2,3	2,6	1,6	1,7	94,1	1,4	92,8	2,0
1998	100,0	2,3	100,0	2,9	1,9	1,1	1,3	94,4	0,3	95,6	3,0
1999	102,3	2,3	102,3	2,3	2,1	1,1	1,3	96,0	1,6	98,1	2,6
2000	105,5	3,1	104,7	2,3	3,0	2,4	2,0	100,0	4,2	101,9	3,9
1999											
Desember	103,6	2,8	102,9	1,9	2,7	1,7	1,6	97,8	3,8	99,8	2,8
2000											
Januar	104,1	2,9	103,1	2,1	2,6	1,9	1,7	98,2	4,1	100,0	2,9
Februar	104,6	3,2	103,6	2,3	2,9	2,0	1,9	98,8	4,6	100,4	3,0
Mars	104,7	2,5	103,9	1,7	2,6	2,1	1,9	99,6	5,0	100,7	3,2
April	105,1	2,6	104,4	1,9	2,7	1,9	1,7	99,2	4,0	100,9	3,3
Mai	105,1	2,8	104,5	2,1	2,9	1,9	1,7	99,5	4,2	101,0	3,2
Juni	105,7	3,3	105,0	2,2	3,5	2,4	2,1	99,9	4,5	101,3	3,5
Juli	105,4	3,3	104,7	2,3	3,3	2,3	2,1	100,2	4,1	101,8	4,0
August	105,3	3,5	104,8	2,8	3,5	2,3	2,0	100,3	4,1	102,0	4,1
September	106,2	3,5	105,4	2,6	3,6	2,8	2,4	101,3	4,7	103,2	4,8
Oktober	106,3	3,1	105,4	2,5	3,1	2,7	2,5	101,4	4,7	103,4	4,9
November	106,8	3,2	105,7	2,6	3,1	2,9	2,6	101,4	4,2	103,5	4,8
Desember	106,7	3,0	105,6	2,6	2,7	2,6	2,3	100,3	2,5	104,3	4,5
2001											
Januar	107,6	3,4	106,4	3,2	3,1	2,4	2,2	100,0	1,0	105,4	5,4
Februar	108,4	3,6	107,0	3,3	3,5	2,6	2,3	102,0	2,4	105,8	5,4
Mars	108,6	3,7	107,2	3,2	3,5	2,6	2,3	101,4	1,1	106,1	5,4
April	109,1	3,8	107,5	3,0	3,6	2,9	2,6	102,4	2,5	106,2	5,3
Mai	109,6	4,3	107,7	3,1	4,0	..	..	103,8	3,5	106,2	5,1

¹ Den offisielle konsumprisindeksen fikk fra og med august 1999 nytt basisår med 1998=100. Indekstillene til og med juli 1999 er i denne oppstillingen kjedet til 1998=100 med en desimal og er derfor ikke identisk med den offisielle indeksen i denne perioden. ² Vekstratene for årene 1994 til 1998 og for alle månedene til og med juli 1999 er basert på de offisielle konsumprisindekstallene for denne perioden med 1979=100 og kan derfor avvike fra veksten mellom indekstallene med 1998 som basisår. ³ Omfatter de 11 deltakerne i EU's økonomiske og monetære union (ØMU)

⁴ Brudd i serien fra og med 2001. Gamle og nye tall er kjedet.

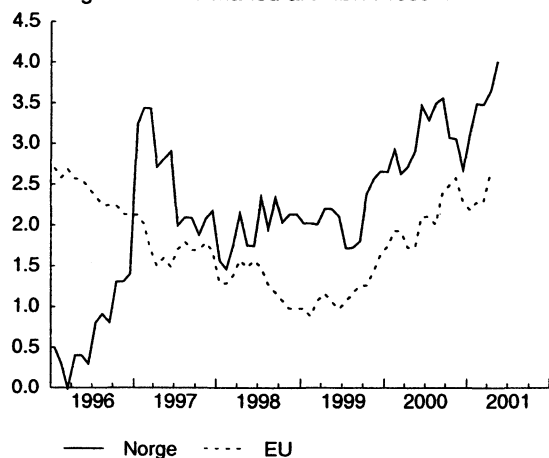
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Produsentprisindeks		Spotpriser				Eksportpris- indeks, tre- foredlings- produkter. 1994=100	Eksportpris, laks. Nivå. NOK pr. kg
	Nivå. 2000=100	Endring	Elektrisk kraft. Øre pr. kWh	Brent Blend. NOK pr. fat	Brent Blend. USD pr. fat	Aluminium. NOK pr. tonn		
1996	86,9	0,6	25,4	133,1	20,6	9 623,2	130,43	26,52
1997	87,9	1,3	13,5	135,1	19,2	11 311,7	120,48	26,30
1998	88,9	1,1	11,7	96,5	12,8	9 278,2	131,57	28,06
1999	91,5	2,9	11,2	140,1	17,9	9 291,0	140,48	27,84
2000	100,0	9,3	10,3	251,1	28,4	10 722,4	157,60	31,96
2000								
Januar	96,1	8,9	13,2	204,6	25,5	11 120,9	129,47	31,00
Februar	97,4	9,3	10,5	228,2	27,7	11 148,6	145,99	32,15
Mars	98,2	10,0	9,6	230,7	27,4	10 755,3	166,11	33,15
April	98,0	8,9	10,4	195,5	22,7	10 034,8	151,28	34,54
Mai	99,6	10,2	7,8	249,5	27,6	10 694,5	160,56	36,66
Juni	99,9	11,1	8,6	256,7	29,6	10 345,1	158,99	34,81
Juli	100,0	9,9	5,2	249,2	28,7	10 719,2	165,82	35,33
August	100,6	9,3	7,9	267,0	29,8	10 595,3	168,20	34,29
September	102,3	9,5	11,4	303,0	32,9	11 166,5	151,77	29,80
Oktober	103,0	9,6	12,4	290,4	31,0	10 822,9	175,09	27,54
November	102,8	8,6	13,4	303,3	32,5	10 568,4	168,32	26,83
Desember	102,0	6,7	13,8	235,1	25,9	10 697,0	149,65	27,38
2001								
Januar	100,8	4,8	16,9	223,9	25,5	10 161,0	169,11	26,82
Februar	101,7	4,4	22,2	245,0	27,5	11 198,7	165,94	26,95
Mars	101,3	3,1	21,1	220,5	24,6	11 344,5	145,90	27,84
April	101,6	3,7	21,5	231,7	25,5	11 253,0	153,90	27,54
Mai	102,5	3,0	19,3	258,8	28,3	11 269,8	..	..
Juni	..	..	..	..	..	11 426,4	..	..

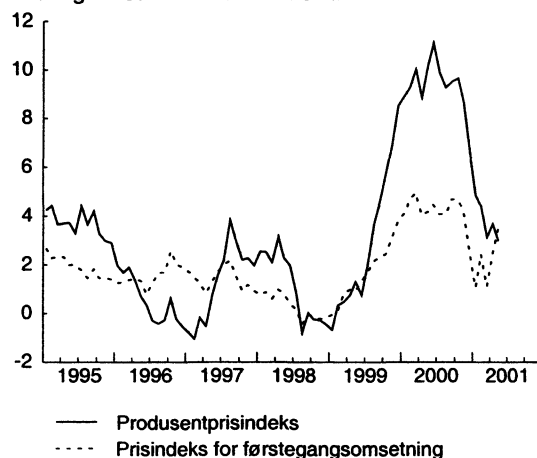
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Fig. 7.1 Harmonisert konsumprisindeks Norge og EU
Endring fra samme måned året før. Prosent

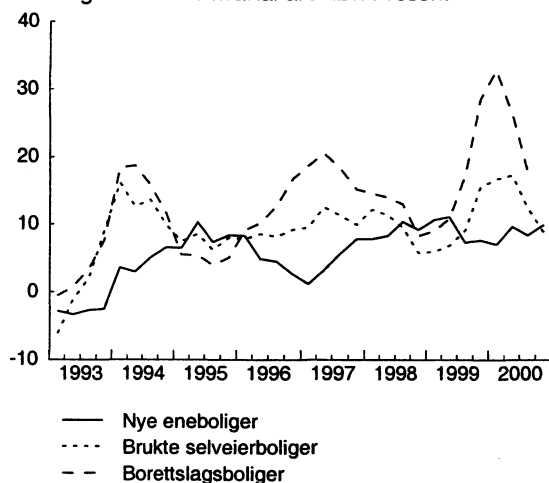
Kilde: Eurostat.

Fig. 7.2 Produsentprisindeks for industri og prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
Endring fra samme måned året før. Prosent

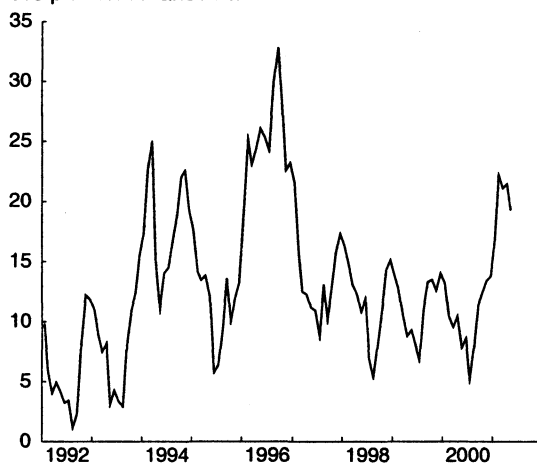
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.3 Boligpriser
Endring fra samme kvartal året før. Prosent

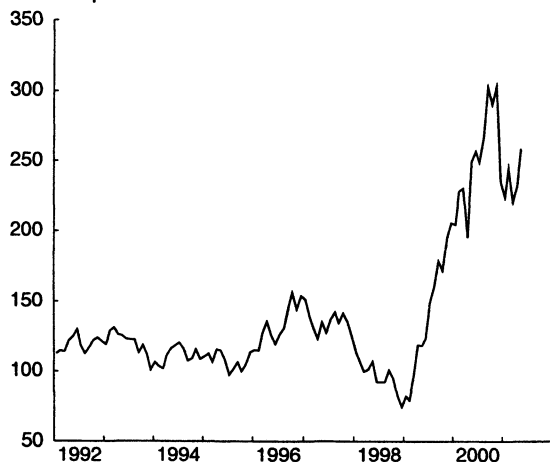
Kilde: Statistisk sentralbyrå og NBBL.

Fig. 7.4 Spotpris elektrisk kraft
Øre pr. kWh. Månedstall

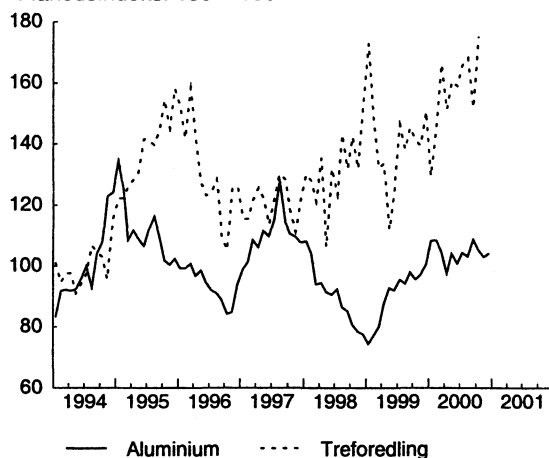
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.5 Spotpris Brent Blend
Kroner pr. fat. Månedstall

Kilde: Norges Bank.

Fig. 7.6 Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter
Månedsindeks. 1994=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Engroshandel		Nye eneboliger		Brukte boliger			
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Selveier		Borettslag	
					Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1995=100		1989=100		1991=100		1998=100	
1996	102,2	2,2	108,6	5,1	126,4	8,5	75,3	12,3
1997	104,0	1,8	113,4	4,5	140,1	10,9	89,0	18,1
1998	106,4	2,3	123,6	9,0	153,6	9,7	100,0	12,4
1999	109,7	3,1	134,9	9,1	168,0	9,4	116,5	16,5
2000	116,2	5,9	146,7	8,8	191,1	13,7	..	..
1999								
2. kvartal	109,3	2,7	135,5	11,1	168,5	6,8	113,5	10,8
3. kvartal	110,0	3,5	136,1	7,3	170,5	9,1	119,6	17,4
4. kvartal	111,2	3,9	137,4	7,7	175,9	15,6	127,8	28,4
2000								
1. kvartal	113,9	5,3	139,8	7,0	183,5	16,7	139,4	32,9
2. kvartal	115,9	6,0	148,6	9,7	197,6	17,3	143,3	26,3
3. kvartal	116,4	5,8	147,5	8,4	191,8	12,5	140,9	17,8
4. kvartal	118,5	6,6	151,0	9,9	191,5	8,9	..	..
2001								
1. kvartal	118,2	3,8	..	..	..	..	..	..

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norske Boligbyggelags Landsforbund.

7.4. Månedsfortjeneste og avtalt lønn. Indeks. 1.kvartal 1998=100

	Månedsfortjeneste ialt ¹				Avtalt lønn ²			
	Industri	Olje- og gass- utvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggs- virksomhet	Sam- ferdsel ³	Industri	Olje- og gass- utvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggs- virksomhet	Sam- ferdsel ³
1998								
4. kvartal	106,0	109,4	106,7	105,5	105,9	106,6	106,9	105,8
1999								
1. kvartal	106,3	107,8	106,5	106,9	106,9	107,1	107,3	106,9
2. kvartal	107,4	108,7	107,3	107,0	107,9	107,8	108,4	107,5
3. kvartal	108,3	110,4	108,4	108,4	110,0	108,5	111,3	109,5
4. kvartal	110,2	112,4	111,4	110,2	110,9	109,7	112,0	109,8
2000								
1. kvartal	110,7	112,7	111,4	110,8	111,0	110,1	112,3	110,8
2. kvartal	111,6	113,2	112,4	111,6	112,5	110,9	113,5	111,5
3. kvartal	112,8	116,1	113,2	113,8	114,8	113,9	116,1	114,3
4. kvartal	114,9	119,2	116,4	115,6	115,5	117,2	116,8	114,8

¹ Månedsfortjeneste omfatter avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonus, provisjon og liknende. ² Avtalt lønn ved utgangen av kvartalet. ³ Eksklusive virksomheter i offentlig sektor med innrapportering av lønn til Arbeids- og administrasjonsdepartementet for ansatte i staten og til Kommunenes Sentralforbund for ansatte i kommunene. * Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent

	Utlånsrente					Innskuddsrente		NOK 3mnd eurorente	Effektiv rente på 10 års statsobl.
	Forretnings- banker ¹	Spare- banker	Statlige låne- institutter	Forsikrings- selskap	Kreditt- foretak	Forretnings- banker ¹	Spare- banker		
1996	7,1	7,1	5,5	6,1	7,0	3,6	3,7	4,8	6,8
1997	5,9	6,0	4,4	5,2	6,3	2,7	2,8	3,6	5,9
1998	7,8	8,1	4,2	6,8	6,9	4,4	4,6	5,7	5,4
1999	8,1	8,2	5,8	7,0	7,0	4,9	4,8	6,4	5,5
2000	8,1	8,4	5,3	7,1	6,9	5,1	5,0	6,6	6,2
1999									
1. kvartal	8,9	8,9	5,8	7,5	7,2	5,6	5,5	7,1	4,9
2. kvartal	8,2	8,3	6,2	7,0	7,0	4,8	4,9	6,4	5,1
3. kvartal	7,7	8,0	5,6	6,7	6,8	4,5	4,4	6,0	5,9
4. kvartal	7,5	7,7	5,7	6,6	6,8	4,5	4,4	6,0	6,1
2000									
1. kvartal	7,4	7,7	5,1	6,6	6,5	4,5	4,4	5,8	6,3
2. kvartal	7,7	8,0	5,2	6,8	6,7	4,7	4,6	6,4	6,1
3. kvartal	8,4	8,7	5,2	7,4	7,1	5,5	5,3	7,0	6,2
4. kvartal	8,8	9,1	5,6	7,6	7,2	5,8	5,8	7,4	6,2
2001									
1. kvartal	8,7	9,1	5,5	7,6	7,3	5,9	5,8	7,3	6,0

¹ Inkludert Postbanken.

Kilde: Norges Bank.

8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent

	3 mnd eurorente ¹					Effektiv rente på 10 års statsobligasjon			
	Norge	ECU/Euro ²	USA	Japan	Storbritannia	Norge	Tyskland	USA	Japan
1996	4,8	4,4	5,4	0,5	6,0	6,8	6,2	6,4	3,0
1997	3,6	4,2	5,2	0,5	6,8	5,9	5,7	6,3	2,3
1998	5,7	4,2	4,8	0,5	7,3	5,4	4,6	5,3	1,5
1999	6,4	2,9	5,3	0,2	5,5	5,5	4,5	5,7	1,8
2000	6,6	4,4	6,5	0,3	6,1	6,2	5,3	6,0	1,8
1999									
Desember	5,8	3,4	6,1	0,4	6,0	6,1	5,2	6,5	1,7
2000									
Januar	5,7	3,4	6,0	0,1	6,1	6,4	5,5	6,7	1,7
Februar	5,8	3,5	6,1	0,1	6,1	6,3	5,5	6,3	1,8
Mars	5,9	3,7	6,2	0,1	6,2	6,1	5,3	6,2	1,8
April	6,1	3,9	6,3	0,1	6,2	6,1	5,2	6,0	1,7
Mai	6,4	4,3	6,7	0,1	6,2	6,2	5,4	6,3	1,7
Juni	6,6	4,5	6,8	0,1	6,1	6,1	5,2	6,1	1,7
Juli	6,8	4,6	6,7	0,2	6,1	6,2	5,3	6,0	1,7
August	7,0	4,8	6,7	0,3	6,1	6,2	5,2	5,8	1,8
September	7,2	4,8	6,6	0,4	6,1	6,3	5,3	5,9	1,9
Oktober	7,4	5,0	6,7	0,5	6,1	6,4	5,2	5,9	1,8
November	7,3	5,1	6,7	0,6	6,0	6,2	5,2	5,8	1,8
Desember	7,3	4,9	6,5	0,6	5,9	6,0	4,9	5,5	1,6
2001									
Januar	7,3	4,7	5,7	0,5	5,7	5,9	4,8	5,6	1,5
Februar	7,2	4,7	5,3	0,4	5,7	6,0	4,8	5,6	1,4
Mars	7,3	4,7	4,9	0,2	5,5	6,0	4,7	5,1	1,2
April	7,4	4,7	4,6	0,1	5,3	6,2	4,9	5,1	1,4
Mai	7,3	4,6	4,0	0,1	5,2	6,5	5,1	5,4	1,3

¹ Midtrente (bortsett fra for ECU/Euro). ² Euro fra 1.1. 1999.
Kilde: Norges Bank.

8.3. Valutakurser og Norges Banks penge- og kredittindikatorer

	Valutakurser ¹		Importveid valutakurs (44 land)	Industriens effektive valutakurs ³ 1990=100	Pengemengdeindikator (M2) ⁴		Kredittindikator (K2) ⁴		Aksjekursindeks totalt. Oslo Børs. ³ 1995=100
	NOK/ECU NOK/Euro ²	NOK/USD			Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	
1996	8,20	6,46	97,2	102,0	553,4	6,2	963,4	5,8	120,8
1997	8,01	7,07	96,7	100,9	569,0	2,8	1 052,3	9,2	174,1
1998	8,45	7,54	98,9	104,6	598,6	5,2	1 156,5	9,9	169,5
1999	8,31	7,80	97,7	105,6	639,1	6,8	1 246,4	7,8	166,3
2000	8,11	8,80	100,2	107,8	704,5	10,2	1 388,1	11,4	204,5
1999									
Desember	8,10	8,01	97,7	105,5	670,8	7,0	1 297,7	10,2	189,2
2000									
Januar	8,12	8,01	97,8	105,9	671,6	7,9	1 309,5	10,4	196,8
Februar	8,10	8,24	98,3	106,2	677,6	10,6	1 321,8	11,7	199,8
Mars	8,11	8,41	99,4	107,3	684,6	13,4	1 334,9	13,3	202,0
April	8,15	8,61	100,7	108,8	691,3	13,7	1 354,6	14,1	185,5
Mai	8,20	9,05	102,3	110,0	697,2	12,4	1 366,0	14,0	196,1
Juni	8,24	8,68	101,3	109,0	704,6	10,3	1 375,9	13,9	197,6
Juli	8,18	8,70	100,3	108,2	708,7	8,7	1 394,9	13,9	205,7
August	8,10	8,96	100,7	108,1	713,5	8,6	1 410,4	14,0	220,4
September	8,03	9,21	100,6	107,8	725,6	9,0	1 428,5	13,5	227,1
Oktober	8,00	9,36	100,6	107,8	718,6	9,4	1 437,1	12,5	217,0
November	8,00	9,34	99,9	107,1	729,3	10,0	1 459,0	11,9	213,7
Desember	8,13	9,07	100,0	107,6	731,4	10,8	1 463,6	12,1	192,2
2001									
Januar	8,24	8,78	99,2	106,8	745,6	10,4	1 481,3	12,3	196,6
Februar	8,21	8,91	99,2	106,7	750,6	8,4	1 497,7	11,9	202,2
Mars	8,16	8,97	98,2	105,7	753,2	6,0	1 508,2	10,8	191,3
April	8,12	9,09	98,0	105,5	750,6	4,8	1 517,3	10,2	188,7
Mai	8,00	9,14	97,4	104,7	..	..	..	..	199,8

¹ Representativ markedskurs (midtkurs). ² Euro fra 1.1. 1999. ³ Månedsgjennomsnitt av daglige noteringer. ⁴ Sesongjusterte tall hentes fra Norges Bank. Trenden er beregnet av Statistisk sentralbyrå ved hjelp av sesongjusteringsprogrammet X12ARIMA.
Kilde: Norges Bank.

9.1. Import og eksport av varer. Millioner kroner. Sesongjustert

	Varer i alt, u/skip og plattformer	Olje- og gass	Varer i alt u/skip, plattf. og råolje	Eksport					Import
				Metaller	Verksteds- produkter	Herav:			Varer i alt, u/skip
						Treforedlings- produkter	Kjemiske produkter	Fisk og fiske- produkter	
1996	310 874	156 382	154 637	30 586	17 817	11 516	18 664	21 342	218 877
1997	332 823	163 440	169 226	33 873	18 457	10 806	20 506	23 254	235 551
1998	295 598	118 281	177 691	35 432	22 583	12 076	21 514	26 489	263 809
1999	342 058	157 970	183 560	33 783	22 179	12 073	22 259	..	253 277
2000	519 951	306 241	214 342	40 008	22 999	13 236	26 080	..	278 677
1999									
November	34 164	18 387	16 125	3 106	1 654	1 085	2 140	..	21 688
Desember	36 293	20 359	16 247	3 009	1 618	1 059	1 931	..	24 688
2000									
Januar	38 209	21 511	16 655	3 421	1 743	1 065	2 061	..	20 700
Februar	39 282	23 897	16 682	3 104	1 669	1 049	1 977	..	21 753
Mars	39 509	23 900	15 989	3 257	1 733	1 055	2 054	..	21 887
April	40 469	20 561	17 767	3 489	1 796	1 114	2 146	..	22 095
Mai	43 108	25 129	18 619	3 433	2 112	1 174	2 266	..	25 702
Juni	40 818	24 400	17 808	3 419	1 869	1 223	1 940	..	22 788
Juli	45 113	26 220	17 876	3 401	1 664	1 143	2 175	..	23 141
August	48 238	31 172	18 433	3 453	2 261	1 153	2 153	..	24 927
September	44 529	25 312	18 136	2 942	1 972	1 097	2 136	..	23 506
Oktober	47 624	29 189	18 085	3 263	1 910	1 129	2 258	..	24 433
November	47 552	29 562	18 789	3 444	2 091	932	2 220	..	24 306
Desember	45 499	25 388	19 502	3 382	2 180	1 103	2 695	..	23 441
2001									
Januar	45 033	26 393	18 492	3 438	2 188	1 231	2 453	..	24 384
Februar	44 391	25 074	18 769	3 765	2 005	1 386	2 398	..	23 474
Mars	43 475	23 869	18 420	4 166	1 836	1 294	2 328	..	24 081
April	45 698	24 979	17 756	3 503	2 005	1 279	2 467	..	23 223

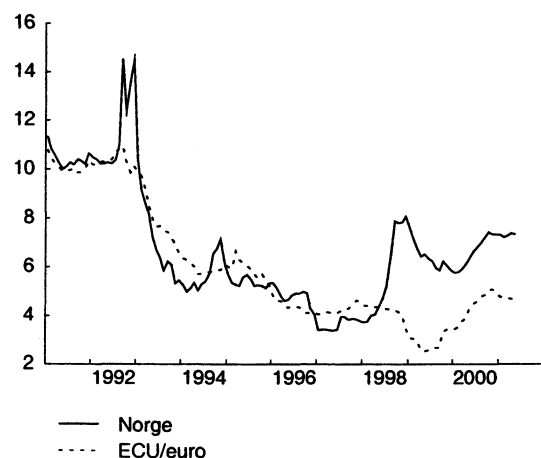
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.2. Utenriksregnskap. Millioner kroner

	Eksport i alt	Import i alt	Vare og tj. bal.	Rente- og stønadbal.	Driftsbal.	Netto kap. overf.	Netto finansinv.	Norske inv. i utlandet	Utenl. inv. i Norge
1997	448 081	366 149	81 932	-20 746	61 186	-1 256	59 372	125 062	82 862
1998	411 603	401 702	9 901	-19 816	-9 915	-830	-10 745	74 606	123 144
1999	466 453	393 133	73 320	-26 012	47 308	-867	45 991	205 089	161 251
2000	663 602	433 517	230 085	-26 492	203 593	-1 310	203 101	452 590	316 393
1999									
Oktober	43 189	33 899	9 290	-3 507	5 783	-246	5 535	13 686	6 573
November	48 597	34 085	14 512	-2 652	11 860	-223	11 637	21 671	2 187
Desember	47 782	37 078	10 704	-3 109	7 595	-111	7 485	29 993	24 903
2000									
Januar	47 980	30 156	17 824	-2 550	15 274	-17	15 260	31 459	29 245
Februar	48 352	33 605	14 747	-1 084	13 663	-62	13 597	28 920	18 781
Mars	53 909	40 201	13 708	-2 639	11 069	-35	11 456	20 978	25 820
April	46 809	33 808	13 001	-1 696	11 305	-127	11 272	24 130	11 877
Mai	55 473	37 294	18 179	-2 342	15 837	-131	15 720	40 228	19 745
Juni	52 516	36 830	15 686	-2 529	13 157	-135	13 021	14 908	6 345
Juli	53 060	35 255	17 805	-1 438	16 367	-31	16 439	31 891	17 334
August	60 834	37 387	23 447	-943	22 504	-50	22 464	61 225	52 559
September	57 763	37 376	20 387	-2 311	18 076	-15	18 185	81 891	69 979
Oktober	63 558	37 042	26 516	-3 990	22 526	-184	22 409	57 312	38 648
November	64 722	38 229	26 493	-2 057	24 436	-166	24 272	35 343	12 741
Desember	58 626	36 334	22 292	-2 913	19 379	-357	19 006	24 305	13 319
2001									
Januar	60 646	34 638	26 008	-3 246	22 762	-35	22 740	-25 000	-51 994
Februar	54 147	34 530	19 617	-611	19 006	-45	18 950	28 511	19 396
Mars	58 481	38 437	20 044	-1 337	18 707	-47	18 664	75 945	62 057

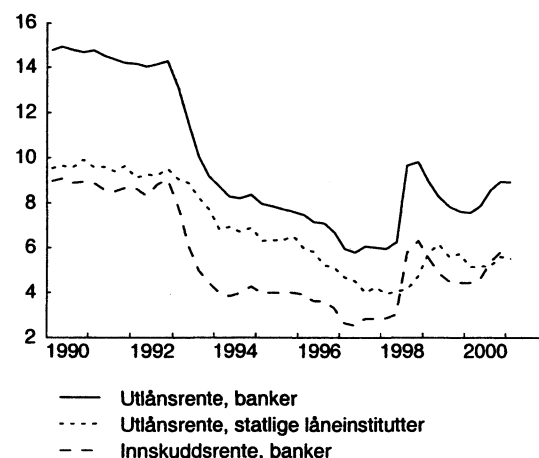
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 8.1 3 måneders eurorente
Månedstill. Prosent

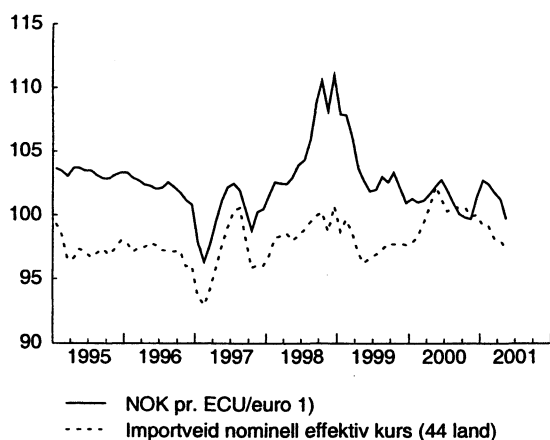
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.2 Utlånsrente og innskuddsrente
Kvartalstill. Prosent

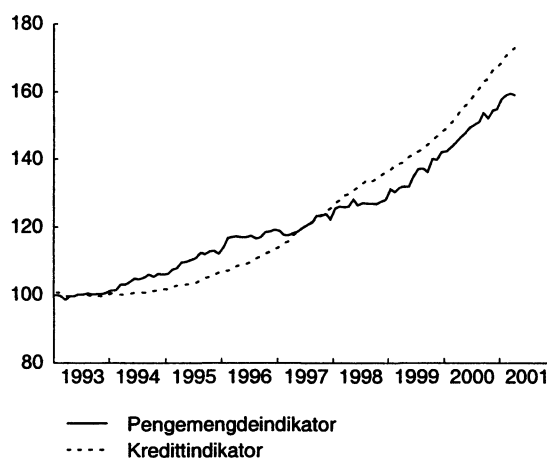
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.3 Valutakursindekser
1991=100. Månedstill

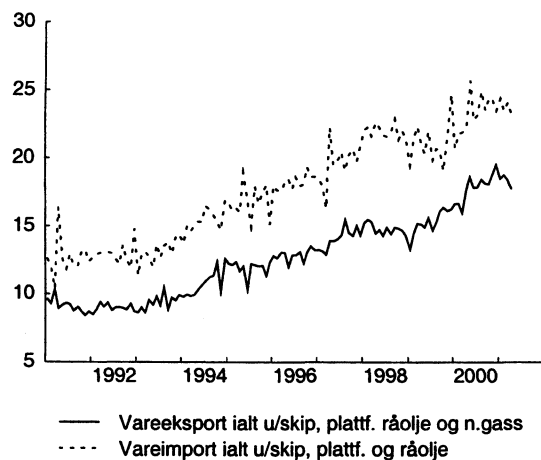
1) Representative markedskurser (midtkurser). Euro fra 1.1 1999
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.4 Norges Banks penge- og kredittindikator
Sesongjustert indeks. Månedstill. 1993=100

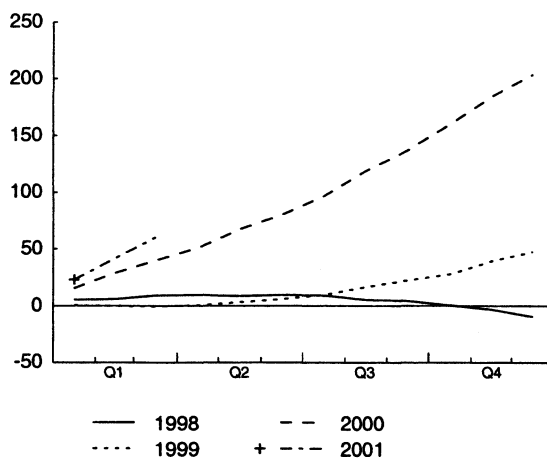
Kilde: Norges Bank.

Fig. 9.1 Utenrikshandel
Mrd. kroner. Sesongjusterte månedstill

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.2 Driftsbalansen
Akumulerte tall i mrd. Nkr måned for måned

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonalregnskap for Norge

Tabell

Side

A1.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner	18*
A2.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 1997-priser. Millioner kroner	19*
A3.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	20*
A4.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	21*
A5.	Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner	22*
A6.	Produksjon. Faste 1997-priser. Millioner kroner	23*
A7.	Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	24*
A8.	Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	25*
A9.	Produktinnsats. Løpende priser. Millioner kroner	26*
A10.	Produktinnsats. Faste 1997-priser. Millioner kroner	27*
A11.	Produktinnsats. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	28*
A12.	Produktinnsats. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	29*
A13.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Løpende priser. Millioner kroner	30*
A14.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Faste 1997-priser. Millioner kroner	31*
A15.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	32*
A16.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	33*
A17.	Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner	34*
A18.	Hovedtall for konsum. Faste 1997-priser. Millioner kroner	34*
A19.	Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	35*
A20.	Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	35*
A21.	Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner	36*
A22.	Konsum i husholdninger. Faste 1997-priser. Millioner kroner	36*
A23.	Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	37*
A24.	Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	37*
A25.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner	38*
A26.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 1997-priser. Millioner kroner	39*
A27.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	40*
A28.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	41*
A29.	Eksport. Løpende priser. Millioner kroner	42*
A30.	Eksport. Faste 1997-priser. Millioner kroner	43*
A31.	Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	44*
A32.	Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	45*
A33.	Import. Løpende priser. Millioner kroner	46*
A34.	Import. Faste 1997-priser. Millioner kroner	47*
A35.	Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	48*
A36.	Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	49*
A37.	Driftsregnskapet overfor utlandet. Løpende priser. Millioner kroner	50*
A38.	Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000	51*
A39.	Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	52*
A40.	Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Aggregert næring. Millioner	53*
A41.	Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Aggregert næring. Prosentvis endring fra samme periode året før	53*

Nasjonalregnskap og prognoser for Norge og utvalgte OECD-land

Tabell

Side

B1.	Bruttonasjonalprodukt	54*
B2.	Privat konsum	54*
B3.	Offentlig konsum	54*
B4.	Bruttoinvesteringer i fast realkapital	55*
B5.	Eksport av varer og tjenester	55*
B6.	Import av varer og tjenester	55*
B7.	Privat konsumdeflator	56*
B8.	Lønnskostnader pr. sysselsatt	56*
B9.	Sysselsetting	56*
B10.	Arbeidsledigheten	57*
B11.	Korte renter	57*
B12.	Budsjettbalanse	57*
C1.	Makroøkonomiske hovedstørrelser for Norge	58*

Tabell A1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	576 157	608 049	147 877	155 671	141 712	149 517	155 938	160 883	149 307
Konsum i husholdninger	547 660	578 104	140 733	148 403	134 364	142 093	148 359	153 288	141 619
Varekonsum	305 594	317 975	77 009	87 174	74 151	77 057	79 290	87 477	77 197
Tjenester	234 042	251 151	61 694	58 444	58 650	62 895	66 757	62 849	62 637
Husholdningenes kjøp i utlandet.	25 025	26 551	8 387	5 666	4 986	6 624	9 001	5 940	5 191
Utlendingers kjøp i Norge	-17 002	-17 573	-6 357	-2 881	-3 423	-4 482	-6 689	-2 979	-3 406
Konsum i ideelle organisasjoner	28 497	29 945	7 145	7 268	7 348	7 424	7 578	7 595	7 689
Konsum i offentlig forvaltning.	254 693	270 974	64 652	65 988	67 345	64 638	69 486	69 504	71 816
Konsum i statsforvaltningen	99 842	105 882	25 287	25 718	26 277	25 582	26 788	27 234	27 912
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	73 562	78 994	18 642	18 964	19 627	19 032	20 003	20 332	20 981
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	26 279	26 888	6 645	6 754	6 650	6 550	6 785	6 902	6 931
Konsum i kommuneforvaltningen	154 851	165 092	39 365	40 270	41 068	39 055	42 698	42 270	43 904
Bruttoinvestering i fast realkapital	270 473	282 057	70 354	72 294	69 919	69 924	67 569	74 645	66 219
Oljevirksomhet	66 522	58 879	16 441	12 764	17 630	14 129	13 242	13 878	13 312
Utenriks sjøfart	10 043	16 920	5 534	2 549	5 227	5 685	3 668	2 340	3 305
Fastlands-Norge	193 908	206 258	48 379	56 981	47 061	50 110	50 659	58 427	49 602
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	151 965	165 860	37 974	44 156	38 122	40 462	40 764	46 511	40 094
Industri og bergverk.	16 794	16 098	3 970	5 504	3 058	4 557	3 839	4 644	3 391
Annen vareproduksjon	18 359	19 053	5 569	4 845	3 864	5 470	5 125	4 594	3 381
Boligtjenester(husholdninger)	31 474	37 106	7 860	8 697	8 682	8 666	9 389	10 369	10 079
Andre tjenesteytende næringer	85 337	93 603	20 575	25 110	22 518	21 769	22 412	26 904	23 243
Offentlig forvaltningsvirksomhet	41 943	40 398	10 405	12 825	8 939	9 648	9 895	11 916	9 508
Lagerendring og statistiske avvik	22 812	32 700	2 131	2 469	14 895	8 563	8 544	698	8 703
Bruttoinvestering	293 286	314 758	72 484	74 763	84 813	78 487	76 113	75 343	74 922
Innenlandsk sluttanvendelse	1 124 136	1 193 780	285 014	296 421	293 870	292 642	301 537	305 730	296 045
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1 024 758	1 085 281	260 908	278 640	256 118	264 265	276 083	288 814	270 725
Etterspørsel fra off. forvaltningsvirksomhet	296 636	311 372	75 057	78 813	76 284	74 286	79 381	81 420	81 324
Eksport i alt	466 455	663 602	121 492	139 569	150 241	154 797	171 657	186 906	173 274
Tradisjonelle varer	182 522	212 134	44 104	50 888	51 043	52 694	50 954	57 442	58 109
Råolje og naturgass	159 228	306 624	43 258	56 738	68 166	67 040	80 615	90 803	76 461
Skip og plattformer	14 551	10 414	3 818	3 880	1 440	1 849	3 624	3 501	1 573
Tjenester	110 154	134 430	30 312	28 063	29 592	33 214	36 464	35 160	37 131
Samlet anvendelse	1 590 591	1 857 382	406 506	435 991	444 112	447 439	473 195	492 636	469 320
Import i alt	393 134	433 518	99 587	105 063	103 962	107 932	110 018	111 606	107 606
Tradisjonelle varer	254 641	274 382	59 432	70 499	65 316	68 420	67 199	73 447	72 619
Råolje	2 076	1 807	619	730	228	86	728	765	372
Skip og plattformer	19 998	26 415	6 584	5 191	10 352	6 988	5 772	3 303	2 554
Tjenester	116 419	130 914	32 952	28 643	28 066	32 438	36 319	34 091	32 061
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 197 457	1 423 864	306 919	330 928	340 150	339 507	363 177	381 030	361 714
Fastlands-Norge(markedsverdi)	998 473	1 054 476	252 599	262 152	256 568	257 210	266 908	273 791	271 137
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	198 984	369 388	54 320	68 776	83 581	82 298	96 269	107 240	90 577
Fastlands-Norge (basisverdi)	867 680	923 354	219 676	224 685	227 187	223 899	234 748	237 520	240 849
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	673 636	716 740	170 341	174 159	175 571	175 271	181 547	184 351	185 940
Industri og bergverk.	131 775	132 501	31 465	33 939	34 638	33 010	31 249	33 604	35 190
Andre vareproduserende næringer	91 998	98 180	24 167	25 660	24 985	20 345	25 139	27 711	27 527
Tjenesteytende næringer.	449 863	486 060	114 709	114 560	115 949	121 916	125 159	123 036	123 223
Offentlig forvaltningsvirksomhet	194 044	206 614	49 335	50 526	51 616	48 628	53 200	53 169	54 909
Korreksjonsposter	130 793	131 122	32 924	37 466	29 381	33 311	32 160	36 271	30 288

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell A2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 1997-priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	550 660	563 628	141 179	148 075	133 600	138 212	143 459	148 357	135 797
Konsum i husholdninger	524 625	537 524	134 653	141 496	127 024	131 711	136 926	141 863	129 294
Varekonsum	295 110	300 716	74 419	83 602	70 884	72 595	74 863	82 374	71 526
Tjenester	221 842	228 097	58 293	55 208	54 577	57 098	59 812	56 611	56 076
Husholdningenes kjøp i utlandet.	23 552	24 438	7 925	5 319	4 669	6 011	8 269	5 490	4 691
Utlendingers kjøp i Norge	-15 879	-15 727	-5 984	-2 632	-3 106	-3 992	-6 018	-2 611	-2 999
Konsum i ideelle organisasjoner	26 035	26 103	6 526	6 578	6 576	6 501	6 533	6 493	6 503
Konsum i offentlig forvaltning.	234 026	237 296	59 342	59 875	60 562	57 194	60 095	59 446	60 633
Konsum i statsforvaltningen	92 406	93 204	23 374	23 472	23 669	22 690	23 320	23 525	23 716
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	68 040	69 820	17 207	17 336	17 748	16 926	17 480	17 665	17 921
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	24 367	23 385	6 168	6 136	5 921	5 764	5 841	5 859	5 795
Konsum i kommuneforvaltningen	141 620	144 092	35 968	36 403	36 893	34 504	36 774	35 921	36 917
Bruttoinvestering i fast realkapital	255 945	253 099	67 337	67 200	65 352	62 916	59 945	64 886	56 926
Oljevirksomhet	62 443	51 791	15 147	11 875	16 512	12 441	11 381	11 456	11 299
Utenriks sjøfart	10 579	15 890	6 102	2 611	5 402	5 359	3 245	1 884	2 913
Fastlands-Norge	182 923	185 418	46 088	52 714	43 438	45 116	45 319	51 546	42 713
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	143 503	149 110	36 284	40 817	35 196	36 425	36 476	41 012	34 415
Industri og bergverk	16 089	14 782	3 826	5 229	2 868	4 208	3 498	4 209	2 994
Annen vareproduksjon	17 933	17 475	5 563	4 630	3 708	5 037	4 630	4 101	2 975
Boligtjenester(husholdninger)	29 122	32 670	7 259	7 938	7 837	7 648	8 226	8 960	8 601
Andre tjenesteytende næringer	80 360	84 182	19 637	23 020	20 784	19 532	20 123	23 743	19 845
Offentlig forvaltningsvirksomhet	39 420	36 308	9 804	11 897	8 241	8 691	8 842	10 533	8 298
Lagerendring og statistiske avvik	21 409	31 094	1 725	1 870	13 367	8 022	8 610	1 095	7 828
Bruttoinvestering	277 354	284 193	69 062	69 070	78 719	70 938	68 555	65 982	64 754
Innenlandsk sluttanvendelse	1 062 040	1 085 117	269 583	277 019	272 881	266 344	272 109	273 784	261 184
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	967 609	986 342	246 609	260 663	237 600	240 522	248 872	259 348	239 143
Etterspørsel fra off. forvaltningsvirksomhet	273 446	273 605	69 146	71 772	68 803	65 885	68 937	69 979	68 931
Eksport i alt	461 819	474 425	113 761	122 904	118 670	114 230	116 666	124 858	126 058
Tradisjonelle varer	180 361	184 228	43 164	48 834	46 292	45 620	43 794	48 521	49 839
Råolje og naturgass	157 633	167 800	37 561	43 061	43 157	39 437	40 384	44 823	45 580
Skip og plattformer	15 488	9 744	3 926	4 146	1 515	1 858	3 295	3 075	1 436
Tjenester	108 338	112 653	29 111	26 863	27 707	27 314	29 192	28 439	29 204
Samlet anvendelse	1 523 860	1 559 542	383 344	399 924	391 551	380 574	388 775	398 642	387 242
Import i alt	389 111	399 014	97 743	102 636	100 158	99 993	98 924	99 939	95 675
Tradisjonelle varer	256 699	260 989	59 873	70 145	63 385	66 101	62 949	68 554	65 861
Råolje	1 951	948	527	496	133	48	384	383	217
Skip og plattformer	21 412	25 152	7 106	5 551	10 834	6 517	5 126	2 675	2 168
Tjenester	109 049	111 924	30 235	26 444	25 806	27 327	30 465	28 326	27 429
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 134 749	1 160 528	285 602	297 288	291 393	280 581	289 851	298 703	291 567
Fastlands-Norge(markedsverdi)	934 814	951 744	236 970	243 897	236 763	231 101	240 031	243 848	237 887
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	199 934	208 785	48 631	53 392	54 630	49 480	49 820	54 855	53 680
Fastlands-Norge (basisverdi)	813 693	830 676	205 799	210 137	208 503	201 380	209 494	211 299	210 330
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	639 520	654 998	161 721	165 344	163 318	159 628	164 890	167 161	165 156
Industri og bergverk	120 964	117 804	28 269	30 971	31 627	28 839	27 387	29 951	30 777
Andre vareproduserende næringer	87 835	93 306	24 805	23 786	23 234	19 608	25 899	24 565	22 943
Tjenesteytende næringer	430 721	443 889	108 647	110 587	108 458	111 182	111 604	112 645	111 436
Offentlig forvaltningsvirksomhet	174 173	175 678	44 078	44 793	45 185	41 752	44 604	44 137	45 174
Korreksjonsposter	121 121	121 068	31 171	33 760	28 260	29 721	30 537	32 550	27 557

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell A3. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,2	2,4	2,2	3,0	3,0	4,9	1,6	0,2	1,6
Konsum i husholdninger	2,3	2,5	2,3	3,1	3,1	5,1	1,7	0,3	1,8
Varekonsum	1,2	1,9	0,8	2,7	2,8	6,6	0,6	-1,5	0,9
Tjenester	3,2	2,8	3,5	3,3	3,4	2,7	2,6	2,5	2,7
Husholdningenes kjøp i utlandet	6,6	3,8	4,2	1,0	1,5	5,3	4,3	3,2	0,5
Utlendingers kjøp i Norge	-0,6	-1,0	-2,6	-7,0	-1,1	-3,2	0,6	-0,8	-3,5
Konsum i ideelle organisasjoner	0,1	0,3	0,7	1,3	1,7	0,6	0,1	-1,3	-1,1
Konsum i offentlig forvaltning	3,3	1,4	2,5	4,4	5,3	-0,2	1,3	-0,7	0,1
Konsum i statsforvaltningen	3,5	0,9	3,6	4,0	3,6	-0,1	-0,2	0,2	0,2
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	4,7	2,6	4,8	5,6	5,4	1,6	1,6	1,9	1,0
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	0,1	-4,0	0,5	-0,3	-1,5	-4,8	-5,3	-4,5	-2,1
Konsum i kommuneforvaltningen	3,2	1,7	1,8	4,6	6,5	-0,3	2,2	-1,3	0,1
Bruttoinvestering i fast realkapital	-8,2	-1,1	-4,3	-13,8	7,5	3,8	-11,0	-3,4	-12,9
Oljevirksomhet	-19,9	-17,1	-24,1	-47,6	-6,3	-30,1	-24,9	-3,5	-31,6
Utenriks sjøfart	-18,8	50,2	91,2	-18,5	195,8	..	-46,8	-27,8	-46,1
Fastlands-Norge	-2,6	1,4	-2,4	1,1	5,1	5,4	-1,7	-2,2	-1,7
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	-3,3	3,9	-4,2	1,1	9,2	6,6	0,5	0,5	-2,2
Industri og bergverk	-23,2	-8,1	-31,5	-22,6	-9,4	8,8	-8,6	-19,5	4,4
Annen vareproduksjon	7,3	-2,6	22,6	15,3	17,0	10,2	-16,8	-11,4	-19,8
Boligtjenester(husholdninger)	-2,5	12,2	1,6	4,7	11,5	10,9	13,3	12,9	9,8
Andre tjenesteytende næringer	-0,6	4,8	-4,8	4,6	10,1	3,7	2,5	3,1	-4,5
Offentlig forvaltningsvirksomhet	-0,1	-7,9	5,3	1,2	-9,4	0,8	-9,8	-11,5	0,7
Lagerendring og statistiske avvik	-14,1	45,2	-55,8	-18,7	20,1	19,9	399,2	-41,4	-41,4
Bruttoinvestering	-8,7	2,5	-7,0	-14,0	9,5	5,4	-0,7	-4,5	-17,7
Innenlandsk sluttanvendelse	-0,7	2,2	-0,2	-1,5	5,3	3,9	0,9	-1,2	-4,3
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1,5	1,9	1,4	2,9	4,0	3,7	0,9	-0,5	0,6
Etterspørsel fra off. forvaltningsvirksomhet	2,8	0,1	2,9	3,8	3,3	-0,1	-0,3	-2,5	0,2
Eksport i alt	2,8	2,7	5,7	9,1	5,1	1,8	2,6	1,6	6,2
Tradisjonelle varer	3,2	2,1	3,4	7,6	2,6	5,5	1,5	-0,6	7,7
Råolje og naturgass	-0,1	6,4	4,9	8,1	10,6	3,8	7,5	4,1	5,6
Skip og plattformer	38,7	-37,1	107,4	93,3	-40,5	-61,8	-16,1	-25,8	-5,2
Tjenester	2,6	4,0	3,2	6,2	5,7	4,5	0,3	5,9	5,4
Samlet anvendelse	0,4	2,3	1,4	1,5	5,3	3,2	1,4	-0,3	-1,1
Import i alt	-1,6	2,5	-0,3	-1,4	6,3	5,8	1,2	-2,6	-4,5
Tradisjonelle varer	-1,3	1,7	-4,9	2,2	-1,9	6,5	5,1	-2,3	3,9
Råolje	9,3	-51,4	19,6	26,3	-65,7	-91,1	-27,1	-22,7	63,6
Skip og plattformer	-26,1	17,5	26,8	-36,9	187,5	30,7	-27,9	-51,8	-80,0
Tjenester	4,2	2,6	4,2	0,7	1,6	1,3	0,8	7,1	6,3
Bruttonasjonalprodukt ¹	1,1	2,3	2,0	2,5	4,9	2,4	1,5	0,5	0,1
Fastlands-Norge(markedsverdi)	1,0	1,8	1,2	1,7	4,0	2,1	1,3	-0,0	0,5
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	1,4	4,4	6,3	6,6	8,8	3,8	2,4	2,7	-1,7
Fastlands-Norge (basisverdi)	1,3	2,1	1,6	1,6	3,9	2,2	1,8	0,6	0,9
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	0,8	2,4	1,4	1,0	3,5	3,2	2,0	1,1	1,1
Industri og bergverk	-3,2	-2,6	-4,1	-3,8	0,5	-4,7	-3,1	-3,3	-2,7
Andre vareproduserende næringer	-1,1	6,2	0,3	-0,2	8,6	9,8	4,4	3,3	-1,3
Tjenesteytende næringer	2,4	3,1	3,2	2,6	3,4	4,3	2,7	1,9	2,7
Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,9	0,9	2,1	3,9	5,4	-1,6	1,2	-1,5	-0,0
Korreksjonsposter	-0,7	-0,0	-1,1	2,4	5,1	1,4	-2,0	-3,6	-2,5

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell A4. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,0	3,1	1,8	1,6	2,1	3,3	3,8	3,2	3,7
Konsum i husholdninger	1,9	3,0	1,8	1,6	2,1	3,3	3,7	3,0	3,5
Varekonsum	1,7	2,1	1,6	2,2	2,0	2,3	2,4	1,8	3,2
Tjenester	2,4	4,4	2,5	1,2	2,6	4,4	5,5	4,9	3,9
Husholdningenes kjøp i utlandet	0,5	2,3	-0,6	-2,4	-1,1	4,8	2,9	1,6	3,6
Utlendingers kjøp i Norge	3,6	4,4	3,6	3,7	4,1	4,2	4,6	4,3	3,1
Konsum i ideelle organisasjoner	3,5	4,8	2,1	0,8	2,5	4,9	5,9	5,9	5,8
Konsum i offentlig forvaltning	3,5	4,9	2,4	1,6	2,9	4,6	6,1	6,1	6,5
Konsum i statsforvaltningen	3,3	5,1	2,3	2,4	3,7	5,0	6,2	5,7	6,0
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,2	4,6	2,2	1,9	3,1	4,7	5,6	5,2	5,9
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,7	6,6	2,6	3,7	5,6	6,0	7,8	7,0	6,5
Konsum i kommuneforvaltningen	3,6	4,8	2,4	1,0	2,3	4,4	6,1	6,4	6,8
Bruttoinvestering i fast realkapital	1,8	5,5	0,1	3,4	2,7	4,4	7,9	6,9	8,7
Oljevirksomhet	1,4	6,7	1,5	3,8	1,9	7,2	7,2	12,7	10,3
Utenriks sjøfart	-2,6	12,2	-4,2	6,5	1,7	-81,1	24,6	27,2	17,2
Fastlands-Norge	2,2	4,9	0,9	2,9	3,9	4,6	6,5	4,9	7,2
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	2,0	5,0	0,7	2,9	4,1	4,6	6,8	4,8	7,6
Industri og bergverk	1,2	4,3	-0,0	1,7	3,0	3,6	5,8	4,8	6,2
Annen vareproduksjon	-0,8	6,5	-3,1	-0,0	1,6	5,7	10,6	7,0	9,0
Boligtjenester(husholdninger)	4,1	5,1	3,2	3,7	4,0	5,2	5,4	5,6	5,8
Andre tjenesteytende næringer	2,0	4,7	1,0	3,3	4,8	4,2	6,3	3,9	8,1
Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,9	4,6	1,6	3,0	3,2	4,6	5,4	4,9	5,6
Lagerendring og statistiske avvik	8,8	-1,3	29,0	55,6	11,8	0,2	-19,7	-51,7	-0,2
Bruttoinvestering	2,3	4,7	1,0	4,6	4,2	3,9	5,8	5,5	7,4
Innenlandsk sluttanvendelse	2,4	3,9	1,7	2,4	2,9	3,8	4,8	4,4	5,3
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	2,4	3,9	1,8	1,9	2,6	3,9	4,9	4,2	5,0
Etterspørsel fra off. forvaltningsvirksomhet	3,4	4,9	2,3	1,8	3,0	4,6	6,1	6,0	6,4
Eksport i alt	10,2	38,5	16,5	28,2	45,8	41,7	37,8	31,8	8,6
Tradisjonelle varer	0,0	13,8	0,8	3,7	12,4	15,5	13,9	13,6	5,7
Råolje og naturgass	34,7	80,9	58,7	95,0	134,7	95,9	73,3	53,7	6,2
Skip og plattformer	-4,7	13,8	-2,9	1,7	3,4	7,4	13,1	21,6	15,2
Tjenester	1,7	17,4	3,2	4,3	11,1	19,6	20,0	18,3	19,0
Samlet anvendelse	4,5	14,1	5,6	9,1	14,2	14,4	14,8	13,4	6,9
Import i alt	-0,5	7,5	-0,6	0,9	4,0	8,0	9,2	9,1	8,4
Tradisjonelle varer	-2,3	6,0	-3,4	-0,8	4,5	5,3	7,5	6,6	7,0
Råolje	44,7	79,1	63,8	119,8	160,5	105,7	61,4	35,6	-0,2
Skip og plattformer	-4,1	12,4	-3,4	0,9	2,2	13,7	21,5	32,0	23,3
Tjenester	3,4	9,6	5,1	2,8	4,3	13,0	9,4	11,1	7,5
Bruttonasjonalprodukt ¹	6,3	16,3	7,8	12,0	17,8	16,7	16,6	14,6	6,3
Fastlands-Norge(markedsverdi)	2,7	3,7	2,2	1,7	2,3	3,8	4,3	4,5	5,2
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	28,9	77,8	46,5	85,7	124,1	90,7	73,0	51,8	10,3
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,4	4,2	0,9	1,3	3,2	3,6	5,0	5,1	5,1
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	1,9	3,9	0,4	1,0	3,1	3,2	4,5	4,7	4,7
Industri og bergverk	2,5	3,2	0,7	2,6	3,8	4,4	2,5	2,4	4,4
Andre vareproduserende næringer	2,2	0,5	1,8	2,3	-1,8	-1,1	-0,4	4,6	11,6
Tjenesteytende næringer	1,6	4,8	0,0	0,4	4,0	3,7	6,2	5,4	3,4
Offentlig forvaltningsvirksomhet	4,4	5,6	2,8	2,1	3,6	5,3	6,6	6,8	6,4
Korreksjonsposter	4,5	0,3	11,3	4,0	-4,4	5,4	-0,3	0,4	5,7

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell A5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Produksjon i alt.	1 985 040	2 284 494	500 163	533 710	553 109	551 257	574 923	605 205	587 020
Jordbruk, jakt og viltstell	24 201	23 307	9 657	4 939	4 291	4 783	9 449	4 785	3 982
Skogbruk	3 979	3 775	961	1 055	786	1 388	668	932	670
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	21 882	23 676	5 297	6 352	5 656	6 001	5 504	6 516	6 312
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	203 189	369 504	55 893	69 522	84 009	81 652	95 361	108 483	88 108
Utvinning av råolje og naturgass	187 411	352 565	51 250	66 641	80 769	78 345	91 729	101 722	83 190
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	15 778	16 939	4 642	2 881	3 239	3 307	3 632	6 760	4 918
Bergverksdrift	5 393	5 862	1 418	1 416	1 367	1 469	1 431	1 595	1 436
Industri	436 890	455 498	103 089	114 068	119 398	111 417	106 809	117 874	119 926
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	96 789	96 877	22 362	25 459	26 215	24 068	22 169	24 426	25 611
Tekstil- og bekledningsindustri	6 080	5 775	1 256	1 514	1 658	1 386	1 234	1 496	1 548
Trelast- og trevareindustri	18 156	18 953	4 209	4 786	4 947	4 729	4 451	4 826	4 921
Treforedling	18 177	20 839	4 381	4 683	5 017	5 248	5 281	5 293	5 827
Forlag og grafisk industri	31 416	31 060	7 578	8 039	8 219	7 591	7 241	8 010	8 560
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	51 271	62 462	12 948	14 769	15 234	15 079	15 306	16 843	14 799
Kjemiske råvarer	20 110	21 037	4 938	5 221	5 298	4 973	5 285	5 481	5 699
Metallindustri	38 221	44 979	9 475	10 296	11 327	11 735	10 544	11 374	11 343
Verkstedindustri	88 218	88 055	20 206	21 867	23 763	21 015	20 184	23 093	24 221
Bygging av skip og oljeplattformer	55 924	53 692	13 039	14 071	14 567	12 776	12 527	13 821	14 274
Møbelindustri og annen industri	12 529	11 769	2 698	3 362	3 153	2 817	2 589	3 211	3 122
Kraftforsyning	32 677	36 283	6 074	9 865	10 919	7 347	6 804	11 212	12 383
Bygge- og anleggsvirksomhet	131 926	140 688	32 218	35 681	33 881	33 698	34 551	38 557	36 652
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning	846 586	930 303	214 940	218 801	219 428	232 770	238 640	239 465	239 407
Varehandel	171 998	185 676	42 672	48 778	44 261	44 279	45 882	51 255	45 892
Hotell- og restaurantvirksomhet	35 755	36 130	10 410	8 800	7 691	8 940	10 511	8 988	7 616
Rørtransport	15 646	16 017	3 728	4 106	4 540	3 725	3 672	4 081	4 303
Sjøtransport	69 066	91 551	17 763	19 060	19 509	22 685	24 493	24 863	26 322
Utenriks sjøfart	63 406	85 256	16 246	17 602	18 174	21 092	22 820	23 169	24 763
Innenriks sjøfart	5 659	6 295	1 516	1 458	1 334	1 593	1 674	1 694	1 558
Transport ellers	110 344	122 934	29 595	27 267	28 464	31 373	32 672	30 426	30 265
Post og telekommunikasjon	42 532	47 674	10 148	11 562	11 343	12 038	11 348	12 945	12 836
Finansiell tjenesteyting, forsikring	57 914	64 377	14 724	13 301	13 951	17 260	17 917	15 249	15 531
Boligtjenester (husholdninger)	87 111	92 118	21 905	22 100	22 571	22 834	23 213	23 499	23 942
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	153 328	164 470	38 330	37 306	40 527	42 121	41 519	40 303	44 480
Personlig tjenesteyting	102 890	109 356	25 664	26 522	26 572	27 516	27 413	27 856	28 223
Offentlig forvaltningsvirksomhet	278 316	295 597	70 616	72 010	73 374	70 731	75 706	75 785	78 143
Statsforvaltningen	97 055	102 818	24 583	25 007	25 526	24 823	26 015	26 453	27 047
Sivil forvaltning	71 226	76 606	18 052	18 370	19 044	18 436	19 400	19 726	20 281
Forsvar	25 828	26 211	6 531	6 637	6 482	6 387	6 615	6 728	6 766
Kommuneforvaltningen	181 261	192 779	46 033	47 003	47 848	45 907	49 691	49 332	51 096
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 702 799	1 813 717	424 296	442 480	446 386	444 789	453 071	469 472	469 846
Markedsrettet virksomhet	1 586 375	1 861 809	399 116	431 080	448 721	449 171	466 959	496 958	476 081
Ikke markedsrettet virksomhet	398 666	422 685	101 047	102 629	104 388	102 087	107 964	108 247	110 939
Undervisning	66 122	70 275	16 354	17 438	17 510	16 634	18 160	17 971	18 977
Helse- og sosial tjenester	126 332	134 484	32 434	32 388	33 129	32 418	34 539	34 399	35 369

Tabell A6. Produksjon. Faste 1997-priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Produksjon i alt.	1 899 856	1 934 427	472 146	491 762	489 098	473 280	476 840	495 208	489 969
Jordbruk, jakt og viltstell	24 810	24 344	9 820	5 204	4 560	4 941	9 955	4 889	4 125
Skogbruk	4 148	4 066	1 023	1 143	833	1 462	740	1 031	732
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	19 398	19 937	5 177	5 755	4 525	4 427	5 069	5 916	5 165
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	198 737	207 343	48 639	52 797	53 834	48 883	49 304	55 322	53 385
Utvinning av råolje og naturgass.	184 940	194 155	44 590	50 323	51 127	46 262	46 484	50 281	49 522
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	13 796	13 188	4 049	2 474	2 707	2 621	2 820	5 041	3 863
Bergverksdrift	5 156	5 293	1 347	1 339	1 226	1 330	1 282	1 455	1 273
Industri	421 112	410 671	98 916	108 178	110 587	100 795	95 490	103 799	106 328
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	92 077	90 912	21 370	24 278	24 769	22 605	20 673	22 865	23 601
Tekstil- og bekledningsindustri	5 916	5 489	1 221	1 473	1 588	1 331	1 162	1 408	1 463
Trelast- og trevareindustri	18 147	18 524	4 230	4 765	4 875	4 651	4 307	4 691	4 750
Treforedling	16 948	17 515	4 095	4 285	4 439	4 403	4 312	4 361	4 563
Forlag og grafisk industri	28 685	28 063	6 875	7 275	7 448	6 860	6 531	7 224	7 483
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	51 715	51 081	12 900	13 697	13 509	12 554	12 242	12 776	12 280
Kjemiske råvarer.	20 538	20 019	5 058	5 204	5 164	4 687	5 032	5 137	5 358
Metallindustri	38 219	38 122	9 319	9 708	10 013	9 804	8 999	9 305	9 388
Verkstedindustri	84 196	81 687	19 113	21 244	22 336	19 713	18 697	20 941	21 937
Bygging av skip og oljeplattformer.	52 446	48 075	12 109	12 984	13 406	11 548	11 078	12 044	12 615
Møbelindustri og annen industri	12 225	11 184	2 626	3 267	3 040	2 639	2 458	3 047	2 889
Kraftforsyning	36 058	42 057	8 206	10 061	11 679	9 988	9 406	10 984	11 080
Bygge- og anleggsvirksomhet	121 804	123 608	29 697	32 481	30 557	29 651	30 197	33 203	31 249
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning.	813 686	839 168	204 701	209 630	205 558	209 483	210 111	214 017	210 887
Varehandel	165 945	167 389	40 704	46 580	40 199	40 615	40 661	45 914	40 315
Hotell- og restaurantvirksomhet	32 867	32 160	9 919	7 823	6 877	7 917	9 672	7 694	6 621
Rørtransport	14 481	15 204	3 412	3 862	4 242	3 539	3 450	3 973	3 948
Sjøtransport	70 601	72 411	17 579	18 166	18 262	17 595	18 061	18 494	18 731
Utenriks sjøfart	65 256	67 008	16 162	16 814	17 056	16 228	16 658	17 066	17 446
Innenriks sjøfart	5 345	5 404	1 417	1 352	1 206	1 367	1 403	1 428	1 285
Transport ellers	102 716	106 805	27 405	25 566	24 945	27 213	28 153	26 495	25 081
Post og telekommunikasjon	45 760	52 393	11 162	12 685	12 462	13 245	12 492	14 194	14 415
Finansiell tjenesteyting, forsikring	63 311	68 569	15 385	16 301	17 292	17 106	16 837	17 334	18 360
Boligtjenester (husholdninger)	82 786	83 983	20 721	20 805	20 885	20 953	21 024	21 121	21 215
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	141 308	145 422	35 048	33 974	36 819	37 321	36 189	35 094	38 440
Personlig tjenesteyting	93 911	94 832	23 367	23 869	23 575	23 979	23 573	23 704	23 761
Offentlig forvaltningsvirksomhet	254 947	257 941	64 618	65 175	65 739	62 321	65 288	64 592	65 744
Statsforvaltningen	89 606	90 224	22 658	22 753	22 958	21 955	22 592	22 720	22 944
Sivil forvaltning	65 658	67 428	16 596	16 723	17 187	16 334	16 898	17 009	17 286
Forsvar	23 948	22 796	6 062	6 030	5 771	5 620	5 694	5 711	5 657
Kommuneforvaltningen	165 340	167 716	41 960	42 422	42 781	40 367	42 696	41 872	42 801
Fastlands-Norge (basisverdi).	1 621 382	1 644 873	403 933	418 290	413 967	404 630	407 429	418 847	415 191
Markedsrettet virksomhet	1 531 010	1 561 099	378 805	397 908	394 660	382 337	382 443	401 658	395 258
Ikke markedsrettet virksomhet	368 846	373 329	93 341	93 855	94 438	90 943	94 398	93 550	94 711
Undervisning	61 050	61 961	15 131	15 823	15 846	14 986	15 848	15 280	15 876
Helse- og sosial tjenester	114 996	116 912	29 391	29 146	29 680	28 442	29 555	29 234	29 939

Tabell A7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Produksjon i alt.	0,9	1,8	1,3	2,1	4,1	1,5	1,0	0,7	0,2
Jordbruk, jakt og viltstell	-0,4	-1,9	-2,4	-0,5	-0,2	-5,3	1,4	-6,1	-9,5
Skogbruk	0,9	-2,0	57,9	-2,6	-1,9	29,0	-27,7	-9,8	-12,0
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3,1	2,8	10,4	5,4	2,7	9,0	-2,1	2,8	14,1
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	1,6	4,3	7,7	7,0	7,7	3,3	1,4	4,8	-0,8
Utvinning av råolje og naturgass.	1,2	5,0	6,0	8,2	11,4	4,9	4,2	-0,1	-3,1
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	8,2	-4,4	31,6	-13,7	-33,3	-18,6	-30,4	103,8	42,7
Bergverksdrift	-1,5	2,7	1,8	4,9	2,6	4,3	-4,8	8,7	3,8
Industri	-2,5	-2,5	-3,3	-2,3	0,8	-3,4	-3,5	-4,0	-3,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-4,0	-1,3	-5,2	0,0	2,8	1,2	-3,3	-5,8	-4,7
Tekstil- og bekledningsindustri	-12,5	-7,2	-16,4	-17,0	-5,9	-13,3	-4,8	-4,4	-7,8
Trelast- og trevareindustri	-3,9	2,1	-5,9	8,9	8,7	-0,4	1,8	-1,6	-2,6
Treforedling	-2,7	3,3	-5,8	0,1	0,9	5,6	5,3	1,8	2,8
Forlag og grafisk industri	-1,5	-2,2	0,1	-4,6	2,0	-5,1	-5,0	-0,7	0,5
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	-0,2	-1,2	-1,8	5,5	2,5	5,2	-5,1	-6,7	-9,1
Kjemiske råvarer	-2,3	-2,5	0,0	2,3	-3,5	-4,8	-0,5	-1,3	3,8
Metallindustri	3,0	-0,3	2,5	2,3	4,8	1,7	-3,4	-4,1	-6,2
Verktedindustri	-1,6	-3,0	-2,0	-6,2	-0,4	-7,9	-2,2	-1,4	-1,8
Bygging av skip og oljeplattformer	-4,9	-8,3	-6,1	-11,7	-3,3	-14,4	-8,5	-7,2	-5,9
Møbelindustri og annen industri	-6,6	-8,5	-10,2	-7,3	-8,2	-12,7	-6,4	-6,7	-5,0
Kraftforsyning	4,7	16,6	9,3	2,7	17,9	26,7	14,6	9,2	-5,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	-4,8	1,5	-6,5	-1,8	4,3	-2,2	1,7	2,2	2,3
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning.	2,6	3,1	2,5	3,3	4,2	3,7	2,6	2,1	2,6
Varehandel	-0,4	0,9	-1,7	1,0	1,3	4,2	-0,1	-1,4	0,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,4	-2,2	2,1	1,0	0,3	-4,2	-2,5	-1,7	-3,7
Rørtransport	3,3	5,0	9,1	2,5	13,4	2,1	1,1	2,9	-6,9
Sjøtransport	0,5	2,6	-0,5	3,1	2,4	3,4	2,7	1,8	2,6
Utenriks sjøfart	0,2	2,7	-0,7	2,7	2,5	3,7	3,1	1,5	2,3
Innenriks sjøfart	3,5	1,1	1,5	7,7	0,6	-0,8	-1,0	5,6	6,6
Transport ellers	2,8	4,0	2,1	2,8	8,6	1,7	2,7	3,6	0,5
Post og telekommunikasjon	17,0	14,5	19,5	15,3	19,2	15,5	11,9	11,9	15,7
Finansiell tjenesteyting, forsikring	6,0	8,3	9,3	10,5	4,0	14,0	9,4	6,3	6,2
Boligtjenester (husholdninger)	1,3	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	4,3	2,9	3,8	2,3	3,7	1,4	3,3	3,3	4,4
Personlig tjenesteyting	0,1	1,0	0,6	2,2	2,2	1,6	0,9	-0,7	0,8
Offentlig forvaltningsvirksomhet	3,2	1,2	2,6	4,4	5,0	-0,3	1,0	-0,9	0,0
Statsforvaltningen	3,0	0,7	3,0	3,5	3,6	-0,4	-0,3	-0,1	-0,1
Sivil forvaltning	4,1	2,7	4,0	5,1	5,7	1,6	1,8	1,7	0,6
Forsvar	-0,1	-4,8	0,3	-0,6	-2,3	-5,5	-6,1	-5,3	-2,0
Kommuneforvaltningen	3,4	1,4	2,4	4,9	5,7	-0,3	1,8	-1,3	0,0
Fastlands-Norge (basisverdi)	0,8	1,4	0,6	1,5	3,6	1,2	0,9	0,1	0,3
Markedsrettet virksomhet	0,6	2,0	1,1	1,8	4,1	1,9	1,0	0,9	0,2
Ikke markedsrettet virksomhet	2,4	1,2	2,0	3,4	4,0	0,1	1,1	-0,3	0,3
Undervisning	2,3	1,5	-0,7	4,4	6,9	-1,8	4,7	-3,4	0,2
Helse- og sosial tjenester	4,1	1,7	4,7	5,5	4,7	1,2	0,6	0,3	0,9

Tabell A8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Produksjon i alt.	4,4	13,0	5,3	8,0	12,9	13,0	13,8	12,6	5,9
Jordbruk, jakt og viltstell	-3,1	-1,9	-3,6	-5,3	-3,0	-2,4	-3,5	3,1	2,6
Skogbruk	-3,6	-3,2	-6,0	-7,3	-4,7	-4,1	-3,9	-2,1	-3,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1,1	5,3	-4,7	-1,0	2,2	13,6	6,1	-0,2	-2,2
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	31,0	74,3	50,4	86,3	118,2	88,1	68,3	48,9	5,8
Utvinning av råolje og naturgass	34,6	79,2	57,6	94,5	132,8	94,7	71,7	52,8	6,3
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	-3,2	12,3	-7,5	3,4	5,9	10,6	12,4	15,2	6,4
Bergverksdrift	1,5	5,9	3,4	1,7	6,3	7,9	6,0	3,7	1,2
Industri	1,6	6,9	1,6	2,8	5,9	6,9	7,3	7,7	4,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	0,7	1,4	-1,1	0,0	-0,1	1,5	2,5	1,9	2,5
Tekstil- og bekledningsindustri	2,1	2,4	0,5	1,8	1,9	1,1	3,2	3,4	1,3
Trelast- og trevareindustri	-0,1	2,3	-1,1	-0,5	0,6	2,3	3,8	2,4	2,1
Treforedling	1,7	10,9	-0,5	2,5	6,2	12,1	14,5	11,0	13,0
Forlag og grafisk industri	4,6	1,1	3,8	4,3	2,2	1,1	0,6	0,3	3,7
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	6,3	23,3	9,6	16,4	25,1	22,8	24,6	22,3	6,9
Kjemiske råvarer	-1,8	7,3	-1,4	1,9	5,7	9,9	7,6	6,3	3,7
Metallindustri	-1,9	18,0	-0,0	8,6	18,0	24,2	15,2	15,2	6,8
Verkstedindustri	1,4	2,9	1,4	-2,1	1,9	0,4	2,1	7,1	3,8
Bygging av skip og oljeplattformer	2,6	4,7	2,4	2,3	4,2	3,9	5,0	5,9	4,1
Møbelindustri og annen industri	0,7	2,7	1,0	1,0	1,8	4,1	2,5	2,4	4,2
Kraftforsyning	-1,8	-4,8	14,6	-0,9	-9,2	-11,3	-2,3	4,1	19,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,2	5,1	3,3	3,9	3,9	5,2	5,5	5,7	5,8
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning	1,9	6,6	1,2	1,3	4,4	6,4	8,2	7,2	6,3
Varehandel	2,2	7,0	2,0	4,0	9,2	4,8	7,6	6,6	3,4
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,9	3,3	3,4	3,0	3,2	2,5	3,5	3,9	2,9
Rørtransport	3,3	-2,5	3,0	-2,4	-0,7	-3,5	-2,6	-3,4	1,8
Sjøtransport	1,7	29,2	3,9	11,1	20,8	33,2	34,2	28,1	31,5
Utenriks sjøfart	1,5	30,9	3,8	11,6	21,9	35,4	36,3	29,7	33,2
Innenriks sjøfart	3,7	10,0	4,0	5,2	8,2	10,1	11,5	10,0	9,6
Transport ellers	3,9	7,1	3,6	3,8	7,1	6,4	7,5	7,7	5,7
Post og telekommunikasjon	-4,6	-2,1	-6,4	-5,6	-6,2	-2,4	-0,1	0,1	-2,2
Finansiell tjenesteyting, forsikring	-7,7	2,6	-12,1	-20,9	-14,1	6,1	11,2	7,8	4,8
Boligtjenester (husholdninger)	2,8	4,2	2,8	3,1	4,2	3,6	4,4	4,7	4,4
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	3,5	4,2	2,8	1,9	3,0	4,4	4,9	4,6	5,1
Personlig tjenesteyting	4,1	5,3	2,9	2,7	4,0	5,4	5,9	5,8	5,4
Offentlig forvaltningsvirksomhet	3,7	5,0	2,6	1,8	2,9	4,7	6,1	6,2	6,5
Statsforvaltningen	3,4	5,2	2,5	2,4	3,7	5,1	6,1	5,9	6,0
Sivil forvaltning	3,3	4,7	2,5	1,9	3,0	4,8	5,6	5,6	5,9
Forsvar	3,7	6,6	2,6	3,7	5,6	6,0	7,8	7,0	6,5
Kommuneforvaltningen	3,9	4,8	2,7	1,4	2,5	4,5	6,1	6,3	6,7
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,1	5,0	1,5	1,5	3,5	4,7	5,9	6,0	4,9
Markedsrettet virksomhet	4,7	15,1	6,0	9,5	15,4	15,2	15,9	14,2	5,9
Ikke markedsrettet virksomhet	3,3	4,8	2,4	1,8	3,1	4,4	5,6	5,8	6,0
Undervisning	3,9	4,7	3,4	2,5	2,6	3,6	6,0	6,7	8,2
Helse- og sosial tjenester	3,5	4,7	1,9	0,6	2,3	4,7	5,9	5,9	5,8

Tabell A9. Produktinnsats. Løpende priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Produktinnsats i alt	951 977	1 027 394	234 256	248 235	251 010	254 332	252 672	269 380	265 656
Jordbruk, jakt og viltstell	13 040	12 428	3 365	2 153	2 143	4 951	3 282	2 052	2 080
Skogbruk	1 383	1 408	338	381	288	506	254	360	257
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	12 696	13 671	3 293	3 898	3 001	3 133	3 458	4 079	3 411
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	33 491	37 041	8 511	8 601	8 974	8 436	8 868	10 763	9 961
Utvinning av råolje og naturgass	26 396	29 911	6 416	7 315	7 554	7 032	7 328	7 996	7 838
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	7 095	7 130	2 095	1 286	1 420	1 404	1 540	2 766	2 123
Bergverksdrift	3 306	3 561	860	870	805	884	870	1 002	880
Industri	307 203	325 299	72 183	80 675	85 322	78 993	76 121	84 863	85 292
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	78 491	78 538	17 533	20 182	21 488	19 887	17 112	20 050	21 532
Tekstil- og bekledningsindustri	3 814	3 622	790	950	1 025	857	785	955	996
Trelast- og trevareindustri	13 148	13 657	3 034	3 433	3 552	3 432	3 183	3 489	3 557
Treforedling	12 425	13 664	2 944	3 209	3 359	3 382	3 386	3 537	3 715
Forlag og grafisk industri	16 953	17 387	4 061	4 347	4 496	4 241	4 098	4 551	4 763
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	39 870	52 721	10 600	12 126	12 950	12 503	13 255	14 013	11 872
Kjemiske råvarer	13 979	14 675	3 362	3 606	3 638	3 366	3 742	3 928	4 161
Metallindustri	27 146	29 858	6 645	7 070	7 641	7 287	7 079	7 851	7 364
Verkstedindustri	53 763	55 129	12 229	13 696	14 725	13 136	12 800	14 468	15 167
Bygging av skip og oljeplattformer	39 902	38 649	9 318	9 982	10 484	9 184	9 036	9 946	10 227
Møbelindustri og annen industri	7 713	7 400	1 666	2 073	1 964	1 717	1 645	2 074	1 937
Kraftforsyning	9 765	11 602	2 156	2 764	3 170	2 685	2 570	3 176	3 238
Bygge- og anleggsvirksomhet	85 784	90 442	20 887	23 036	21 947	21 597	22 273	24 625	23 487
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning	367 437	407 318	93 293	96 385	94 932	101 772	103 705	106 909	103 755
Varehandel	66 847	70 469	16 437	18 905	16 479	17 017	17 338	19 636	17 389
Hotell- og restaurantvirksomhet	19 695	19 823	5 840	4 744	4 064	4 985	5 908	4 865	4 104
Rørtransport	1 196	1 348	285	325	360	314	313	362	363
Sjøtransport	51 892	66 681	13 643	14 384	14 607	16 339	17 366	18 368	17 155
Utenriks sjøfart	48 571	63 000	12 752	13 527	13 807	15 421	16 402	17 368	16 274
Innenriks sjøfart	3 321	3 681	891	857	800	918	963	1 000	881
Transport ellers	59 140	67 414	15 737	14 792	15 694	16 964	17 820	16 935	16 433
Post og telekommunikasjon	21 276	25 699	5 197	5 945	5 974	6 458	6 204	7 063	7 322
Finansiell tjenesteyting, forsikring	21 435	22 707	4 831	6 125	5 127	5 807	5 177	6 596	5 693
Boligtjenester (husholdninger)	16 733	17 652	4 182	4 240	4 303	4 390	4 451	4 508	4 613
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	69 334	74 192	17 268	16 725	18 241	19 068	18 788	18 095	20 074
Personlig tjenesteyting	39 888	41 334	9 873	10 200	10 083	10 431	10 339	10 480	10 609
Offentlig forvaltningsvirksomhet	84 272	88 983	21 281	21 484	21 758	22 103	22 506	22 616	23 234
Statsforvaltningen	41 427	43 976	10 462	10 560	10 774	10 883	11 105	11 214	11 702
Sivil forvaltning	29 621	32 782	7 481	7 549	8 031	8 112	8 279	8 360	8 794
Forsvar	11 806	11 194	2 981	3 011	2 743	2 771	2 826	2 854	2 908
Kommuneforvaltningen	42 845	45 007	10 819	10 924	10 984	11 220	11 401	11 402	11 532
Indirekte målte bank- og finanstjenester	33 600	35 642	8 088	7 987	8 670	9 271	8 765	8 935	10 062
Fastlands-Norge(basisverdi)	835 119	890 363	204 620	217 795	219 198	220 890	218 323	231 952	228 996
Markedsrettet virksomhet	801 176	868 618	196 674	210 394	212 233	214 473	212 803	229 109	223 558
Ikke markedsrettet virksomhet	117 200	123 135	29 494	29 855	30 107	30 588	31 104	31 336	32 036
Undervisning	14 300	14 759	3 601	3 645	3 582	3 724	3 753	3 700	3 845
Helse- og sosial tjenester	29 094	30 812	7 324	7 366	7 561	7 659	7 786	7 806	8 028

Tabell A10. Produktinnsats. Faste 1997-priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Produktinnsats i alt	920 358	931 635	225 888	236 535	235 368	231 686	226 427	238 154	236 478
Jordbruk, jakt og viltstell	12 836	11 968	3 339	2 108	2 088	4 797	3 149	1 933	1 940
Skogbruk	1 381	1 354	341	381	277	487	246	343	244
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	12 103	12 533	3 149	3 700	2 769	2 851	3 128	3 785	3 127
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	31 493	32 434	7 944	7 949	8 170	7 475	7 601	9 188	8 515
Utvinning av råolje og naturgass	24 804	26 040	5 980	6 749	6 857	6 205	6 234	6 744	6 642
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	6 689	6 394	1 963	1 199	1 312	1 271	1 367	2 444	1 873
Bergverksdrift	3 159	3 243	825	820	751	814	785	892	780
Industri	302 145	294 918	71 169	77 727	79 435	72 471	68 599	74 412	76 044
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	74 549	73 642	17 303	19 646	20 081	18 315	16 743	18 504	19 096
Tekstil- og bekledningsindustri	3 761	3 489	776	937	1 009	846	739	895	930
Trelast- og trevareindustri	13 072	13 343	3 047	3 432	3 512	3 350	3 102	3 379	3 421
Treforedling	12 362	12 775	2 987	3 125	3 238	3 211	3 145	3 181	3 328
Forlag og grafisk industri	16 242	15 890	3 893	4 119	4 217	3 884	3 698	4 091	4 237
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	38 571	38 116	9 738	10 241	10 085	9 356	9 149	9 526	9 023
Kjemiske råvarer	14 199	13 840	3 497	3 598	3 570	3 240	3 479	3 551	3 704
Metallindustri	29 340	29 266	7 154	7 452	7 687	7 526	6 909	7 144	7 207
Verktedindustri	53 314	51 725	12 102	13 452	14 143	12 483	11 839	13 260	13 891
Bygging av skip og oljeplattformer	39 044	35 793	9 020	9 668	9 981	8 599	8 250	8 964	9 387
Møbelindustri og annen industri	7 693	7 037	1 652	2 055	1 913	1 660	1 547	1 917	1 818
Kraftforsyning	9 662	11 230	2 200	2 695	3 114	2 668	2 515	2 934	2 957
Bygge- og anleggsvirksomhet	82 401	83 622	20 090	21 974	20 672	20 059	20 429	22 462	21 141
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning	350 274	361 403	88 118	90 500	88 135	90 228	90 389	92 651	90 641
Varehandel	63 507	64 059	15 577	17 826	15 384	15 543	15 561	17 571	15 428
Hotell- og restaurantvirksomhet	18 806	18 402	5 676	4 476	3 935	4 530	5 534	4 402	3 788
Rørtransport	1 131	1 187	266	301	331	276	269	310	308
Sjøtransport	49 050	50 317	12 203	12 623	12 708	12 220	12 544	12 845	13 029
Utenriks sjøfart	45 916	47 148	11 372	11 831	12 001	11 418	11 721	12 008	12 275
Innenriks sjøfart	3 134	3 169	831	792	707	802	823	837	754
Transport ellers	55 684	59 200	14 728	13 709	14 135	14 913	15 510	14 642	14 379
Post og telekommunikasjon	20 505	23 839	5 034	5 690	5 651	6 027	5 722	6 440	6 604
Finansiell tjenesteyting, forsikring	21 279	21 662	4 746	6 206	5 187	5 452	4 717	6 306	5 457
Boligtjenester (husholdninger)	16 041	16 273	4 015	4 031	4 047	4 060	4 074	4 093	4 111
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	65 460	67 366	16 236	15 738	17 056	17 289	16 764	16 257	17 807
Personlig tjenesteyting	38 811	39 097	9 637	9 898	9 700	9 918	9 694	9 785	9 729
Offentlig forvaltningsvirksomhet	80 774	82 263	20 540	20 382	20 555	20 570	20 684	20 455	20 570
Statsforvaltningen	39 205	39 933	9 913	9 875	10 027	9 918	9 984	10 003	10 253
Sivil forvaltning	27 949	29 707	7 060	7 067	7 475	7 364	7 422	7 446	7 710
Forsvar	11 256	10 226	2 854	2 808	2 553	2 554	2 562	2 557	2 543
Kommuneforvaltningen	41 569	42 330	10 627	10 507	10 527	10 651	10 700	10 451	10 317
Indirekte målte bank- og finanstjenester	34 130	36 668	8 173	8 301	9 402	9 266	8 900	9 099	10 519
Fastlands-Norge(basisverdi)	807 689	814 197	198 134	208 153	205 464	203 250	197 934	207 549	204 861
Markedsrettet virksomhet	773 733	780 814	189 255	199 838	197 491	193 875	188 866	200 583	197 444
Ikke markedsrettet virksomhet	112 495	114 153	28 460	28 396	28 475	28 545	28 661	28 472	28 515
Undervisning	14 046	14 169	3 617	3 525	3 473	3 649	3 645	3 401	3 444
Helse- og sosial tjenester	28 460	29 258	7 244	7 169	7 305	7 331	7 351	7 272	7 269

Tabell A11. Produktinnsats. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Produktinnsats i alt	0,7	1,2	0,2	1,8	3,0	1,0	0,2	0,7	0,5
Jordbruk, jakt og viltstell	-2,6	-6,8	-4,6	-5,2	-5,5	-7,4	-5,7	-8,3	-7,1
Skogbruk	1,1	-2,0	58,3	-2,4	-1,9	29,0	-27,7	-9,8	-12,0
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	6,3	3,6	12,7	10,5	3,3	10,7	-0,6	2,3	12,9
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	2,6	3,0	11,4	4,2	0,6	-0,0	-4,3	15,6	4,2
Utvinning av råolje og naturgass	1,2	5,0	6,0	8,2	11,4	4,9	4,2	-0,1	-3,1
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	8,2	-4,4	31,6	-13,7	-33,3	-18,6	-30,4	103,8	42,7
Bergverksdrift	-1,2	2,7	2,1	5,2	2,6	4,3	-4,8	8,7	3,8
Industri	-2,2	-2,4	-3,0	-1,7	1,0	-2,9	-3,6	-4,3	-4,3
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-3,7	-1,2	-4,8	0,3	2,8	1,3	-3,2	-5,8	-4,9
Tekstil- og beklædningsindustri	-12,3	-7,2	-16,1	-16,8	-5,9	-13,3	-4,8	-4,4	-7,8
Trelast- og trevareindustri	-3,7	2,1	-5,7	9,2	8,7	-0,4	1,8	-1,6	-2,6
Treforedling	-2,4	3,3	-5,5	0,3	0,9	5,6	5,3	1,8	2,8
Forlag og grafisk industri	-1,2	-2,2	0,4	-4,3	2,0	-5,1	-5,0	-0,7	0,5
Oljeraffineri, kjem. og mineralsk industri	0,3	-1,2	-0,8	6,6	2,5	6,9	-6,0	-7,0	-10,5
Kjemiske råvarer	-2,0	-2,5	0,3	2,6	-3,5	-4,8	-0,5	-1,3	3,8
Metallindustri	3,3	-0,3	2,8	2,6	4,8	1,7	-3,4	-4,1	-6,2
Verkstedindustri	-1,3	-3,0	-1,7	-5,9	-0,4	-7,9	-2,2	-1,4	-1,8
Bygging av skip og oljeplattformer	-4,6	-8,3	-5,8	-11,4	-3,2	-14,4	-8,5	-7,3	-5,9
Møbelindustri og annen industri	-6,4	-8,5	-10,0	-7,1	-8,2	-12,7	-6,4	-6,7	-5,0
Kraftforsyning	4,8	16,2	9,3	3,0	17,5	26,1	14,3	8,9	-5,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	-4,5	1,5	-6,2	-1,5	4,3	-2,2	1,7	2,2	2,3
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning	3,0	3,2	1,7	4,2	4,9	3,0	2,6	2,4	2,8
Varehandel	-0,4	0,9	-1,7	1,0	1,3	4,2	-0,1	-1,4	0,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,7	-2,2	2,3	1,3	0,3	-4,2	-2,5	-1,7	-3,7
Rørtransport	3,7	5,0	9,4	2,8	13,4	2,1	1,1	2,9	-6,9
Sjøtransport	0,7	2,6	-0,3	3,3	2,4	3,4	2,8	1,8	2,5
Utenriks sjøfart	0,5	2,7	-0,4	3,0	2,5	3,7	3,1	1,5	2,3
Innenriks sjøfart	3,8	1,1	1,8	7,9	0,6	-0,8	-1,0	5,6	6,6
Transport ellers	3,0	6,3	1,7	1,0	11,7	2,2	5,3	6,8	1,7
Post og telekommunikasjon	20,7	16,3	23,5	18,6	21,7	17,3	13,7	13,2	16,9
Finansiell tjenesteyting, forsikring	7,3	1,8	-5,4	25,2	4,2	1,9	-0,6	1,6	5,2
Boligtjenester (husholdninger)	1,6	1,4	1,6	1,6	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	4,5	2,9	4,0	2,5	3,7	1,4	3,3	3,3	4,4
Personlig tjenesteyting	0,0	0,7	0,2	2,5	2,1	1,5	0,6	-1,1	0,3
Offentlig forvaltningsvirksomhet	4,1	1,8	3,7	5,6	4,1	2,3	0,7	0,4	0,1
Statsforvaltningen	2,8	1,9	3,1	3,6	3,7	1,7	0,7	1,3	2,2
Sivil forvaltning	5,7	6,3	5,9	7,2	8,7	6,0	5,1	5,4	3,1
Forsvar	-3,9	-9,2	-3,0	-4,6	-8,6	-8,8	-10,2	-8,9	-0,4
Kommuneforvaltningen	5,3	1,8	4,1	7,6	4,5	2,8	0,7	-0,5	-2,0
Indirekte målte bank- og finanstjenester	6,9	7,4	6,4	6,2	-2,5	15,7	8,9	9,6	11,9
Fastlands-Norge(basisverdi)	0,4	0,8	-0,4	1,5	3,4	0,3	-0,1	-0,3	-0,3
Markedsrettet virksomhet	0,2	0,9	-0,3	1,3	3,2	0,3	-0,2	0,4	-0,0
Ikke markedsrettet virksomhet	2,6	1,5	2,3	4,0	3,3	1,7	0,7	0,3	0,1
Undervisning	5,5	0,9	1,8	9,1	2,5	3,9	0,8	-3,5	-0,8
Helse- og sosial tjenester	6,3	2,8	6,9	7,7	5,4	3,0	1,5	1,4	-0,5

Tabell A12. Produktinnsats. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Produktinnsats i alt	2,0	6,6	2,2	2,1	4,2	6,9	7,6	7,8	5,3
Jordbruk, jakt og viltstell	0,7	2,2	1,3	0,1	-0,7	2,1	3,4	3,9	4,5
Skogbruk	1,1	3,8	1,8	0,2	2,3	3,9	3,8	4,7	1,5
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	2,0	4,0	2,0	1,1	2,9	5,5	5,7	2,3	0,7
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	2,5	7,4	2,2	2,3	5,2	6,8	8,9	8,3	6,5
Utvinning av råolje og naturgass.	2,7	7,9	2,7	2,5	5,8	7,3	9,6	9,4	7,1
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	1,6	5,1	0,3	1,4	2,9	4,6	5,6	5,6	4,8
Bergverksdrift	2,7	4,9	3,2	1,4	2,3	4,7	6,3	6,0	5,3
Industri	1,2	8,5	2,0	3,0	6,8	8,1	9,4	9,9	4,4
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	0,2	1,3	-2,3	-3,0	-2,7	1,7	0,9	5,5	5,4
Tekstil- og bekledningsindustri	-0,5	2,4	-1,6	-2,1	-0,9	1,4	4,4	5,2	5,4
Trelast- og trevareindustri	-0,4	1,8	-0,8	-2,4	-0,6	1,5	3,1	3,2	2,8
Treforedling	1,2	6,4	2,1	1,8	2,2	6,2	9,2	8,3	7,6
Forlag og grafisk industri	1,9	4,8	1,3	1,9	2,7	5,1	6,2	5,4	5,4
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri	15,2	33,8	23,2	34,6	46,1	37,7	33,1	24,2	2,5
Kjemiske råvarer.	-0,2	7,7	0,1	0,8	1,8	6,9	11,9	10,4	10,2
Metallindustri	-4,8	10,3	-0,3	-1,8	8,5	6,8	10,3	15,8	2,8
Verktedindustri	-0,7	5,7	-1,1	0,1	4,4	4,4	7,0	7,2	4,9
Bygging av skip og oljeplattformer	-0,1	5,7	-0,1	0,5	4,6	4,7	6,0	7,5	3,7
Møbelindustri og annen industri	-1,1	4,9	-0,3	-1,4	2,8	3,8	5,5	7,3	3,8
Kraftforsyning	1,5	2,2	5,6	-0,4	-1,9	1,7	4,3	5,6	7,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,6	3,9	1,0	1,0	2,3	3,7	4,9	4,6	4,6
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning.	3,0	7,4	4,1	2,7	4,2	8,8	8,4	8,3	6,3
Varehandel.	2,6	4,5	3,2	0,9	2,1	4,8	5,6	5,4	5,2
Hotell- og restaurantvirksomhet	1,8	2,9	1,2	1,2	-1,9	4,5	3,8	4,3	4,9
Rørtransport	3,1	7,3	3,1	3,3	5,1	8,1	8,7	8,0	8,3
Sjøtransport	8,8	25,3	16,4	16,2	19,0	33,0	23,8	25,5	14,5
Utenriks sjøfart	9,0	26,3	17,0	17,0	19,8	34,6	24,8	26,5	15,2
Innenriks sjøfart	6,3	9,6	9,3	5,8	7,2	11,1	9,3	10,5	3,3
Transport ellers	4,0	7,2	4,7	4,3	5,3	8,7	7,5	7,2	2,9
Post og telekommunikasjon	1,8	3,9	1,7	0,7	1,6	3,8	5,0	5,0	4,9
Finansiell tjenesteyting, forsikring	-1,1	4,1	-0,2	-5,6	-3,1	5,5	7,8	6,0	5,6
Boligtjenester (husholdninger)	1,7	4,0	1,2	1,2	2,4	3,9	4,9	4,7	5,5
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	2,2	4,0	1,7	0,2	1,5	4,4	5,4	4,7	5,4
Personlig tjenesteyting	0,6	2,9	0,1	-1,0	0,6	2,8	4,1	3,9	4,9
Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,1	3,7	2,4	1,0	1,2	3,6	5,0	4,9	6,7
Statsforvaltningen	2,7	4,2	2,4	1,9	2,3	4,3	5,4	4,8	6,2
Sivil forvaltning	2,6	4,1	2,5	1,2	1,8	4,4	5,3	5,1	6,2
Forsvar	2,7	4,4	1,9	3,6	3,8	4,0	5,6	4,1	6,4
Kommuneforvaltningen	1,6	3,2	2,5	0,1	0,1	2,9	4,7	4,9	7,1
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-0,6	-1,3	-13,9	-5,9	-4,7	-2,2	-0,5	2,1	3,7
Fastlands-Norge(basisverdi)	1,7	5,8	2,1	1,6	3,7	5,8	6,8	6,8	4,8
Markedsrettet virksomhet	2,1	7,4	3,0	2,6	5,0	7,8	8,4	8,5	5,4
Ikke markedsrettet virksomhet	1,9	3,5	1,9	0,8	1,3	3,4	4,7	4,7	6,3
Undervisning	2,4	2,3	5,4	0,7	-0,7	1,5	3,4	5,2	8,3
Helse- og sosial tjenester	0,5	3,0	0,4	-0,9	-0,0	2,8	4,8	4,5	6,7

Tabell A13. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Løpende priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 197 457	1 423 864	306 919	330 928	340 150	339 507	363 177	381 030	361 714
Jordbruk, jakt og viltstell	11 161	10 880	6 292	2 786	2 147	-168	6 167	2 733	1 902
Skogbruk	2 596	2 367	623	674	498	882	414	572	413
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	9 187	10 006	2 004	2 453	2 655	2 868	2 046	2 437	2 901
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	169 698	332 463	47 382	60 921	75 034	73 216	86 493	97 720	78 147
Utvinning av råolje og naturgass	161 015	322 654	44 834	59 326	73 215	71 313	84 401	93 726	75 352
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	8 683	9 809	2 548	1 595	1 819	1 903	2 092	3 994	2 795
Bergverksdrift	2 088	2 301	558	546	562	585	561	593	556
Industri	129 687	130 200	30 906	33 393	34 076	32 425	30 689	33 010	34 634
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	18 298	18 339	4 829	5 277	4 726	4 180	5 057	4 376	4 079
Tekstil- og bekledningsindustri	2 266	2 153	466	563	634	529	449	541	552
Trelast- og trevareindustri	5 008	5 296	1 175	1 353	1 395	1 297	1 267	1 337	1 365
Treforedling	5 751	7 175	1 438	1 474	1 658	1 866	1 895	1 757	2 112
Forlag og grafisk industri	14 463	13 673	3 517	3 692	3 723	3 350	3 143	3 458	3 796
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	11 402	9 742	2 348	2 643	2 284	2 576	2 051	2 830	2 927
Kjemiske råvarer	6 130	6 362	1 576	1 615	1 661	1 607	1 542	1 552	1 538
Metallindustri	11 075	15 122	2 830	3 226	3 686	4 448	3 465	3 522	3 979
Verkstedindustri	34 455	32 926	7 977	8 172	9 038	7 879	7 384	8 624	9 054
Bygging av skip og oljeplattformer	16 022	15 042	3 720	4 090	4 083	3 593	3 492	3 875	4 047
Møbelindustri og annen industri	4 816	4 369	1 032	1 288	1 189	1 100	944	1 137	1 184
Kraftforsyning	22 912	24 681	3 918	7 102	7 749	4 662	4 234	8 036	9 146
Bygge- og anleggsvirksomhet	46 143	50 247	11 330	12 645	11 935	12 101	12 278	13 932	13 165
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning.	479 149	522 985	121 647	122 416	124 496	130 998	134 935	132 556	135 652
Varehandel	105 151	115 208	26 235	29 874	27 783	27 262	28 544	31 619	28 503
Hotell- og restaurantvirksomhet	16 060	16 306	4 571	4 056	3 627	3 954	4 603	4 123	3 511
Rørtransport	14 450	14 669	3 443	3 780	4 180	3 411	3 359	3 719	3 940
Sjøtransport	17 174	24 870	4 120	4 676	4 901	6 346	7 128	6 495	9 167
Utenriks sjøfart	14 836	22 256	3 494	4 075	4 367	5 671	6 417	5 801	8 489
Innenriks sjøfart	2 338	2 614	626	601	534	676	710	694	677
Transport ellers	51 205	55 520	13 858	12 474	12 769	14 409	14 851	13 491	13 832
Post og telekommunikasjon	21 256	21 975	4 951	5 617	5 369	5 580	5 143	5 882	5 514
Finansiell tjenesteyting, forsikring	36 479	41 670	9 893	7 176	8 824	11 452	12 740	8 653	9 838
Boligtjenester	70 378	74 466	17 723	17 860	18 268	18 445	18 763	18 990	19 329
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	83 995	90 278	21 063	20 581	22 286	23 053	22 731	22 208	24 406
Personlig tjenesteyting	63 002	68 023	15 791	16 322	16 489	17 085	17 073	17 376	17 614
Offentlig forvaltningsvirksomhet	194 044	206 614	49 335	50 526	51 616	48 628	53 200	53 169	54 909
Statsforvaltningen	55 628	58 842	14 121	14 447	14 752	13 940	14 910	15 239	15 345
Sivil forvaltning	41 605	43 824	10 571	10 821	11 013	10 324	11 121	11 366	11 487
Forsvar	14 022	15 017	3 550	3 626	3 739	3 616	3 789	3 874	3 858
Kommuneforvaltningen	138 416	147 772	35 214	36 079	36 864	34 687	38 290	37 930	39 564
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-33 600	-35 642	-8 088	-7 987	-8 670	-9 271	-8 765	-8 935	-10 062
Merverdi og investeringsavgift	114 351	120 290	28 623	31 598	27 995	29 492	29 954	32 849	30 628
Andre produktskatter, netto	48 872	50 657	12 166	14 012	10 549	13 486	12 215	14 406	10 978
Statistiske avvik	1 169	-4 183	223	-157	-492	-396	-1 245	-2 050	-1 257
Fastlands-Norge(basisverdi)	867 680	923 354	219 676	224 685	227 187	223 899	234 748	237 520	240 849
Markedsrettet virksomhet	785 198	993 191	202 442	220 686	236 487	234 698	254 157	267 850	252 523
Ikke markedsrettet virksomhet	281 466	299 550	71 553	72 775	74 281	71 499	76 860	76 910	78 903
Undervisning	51 822	55 516	12 753	13 793	13 928	12 910	14 407	14 271	15 132
Helse og sosial tjenester	97 238	103 672	25 110	25 022	25 568	24 759	26 753	26 593	27 342

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell A14. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Faste 1997-priser. Millioner kroner**

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 134 749	1 160 528	285 602	297 288	291 393	280 581	289 851	298 703	291 567
Jordbruk, jakt og viltstell	11 974	12 377	6 481	3 096	2 472	144	6 805	2 956	2 185
Skogbruk	2 766	2 712	682	762	555	975	493	688	489
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	7 296	7 404	2 029	2 055	1 756	1 576	1 941	2 130	2 038
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	167 244	174 909	40 696	44 848	45 664	41 408	41 702	46 134	44 870
Utvinning av råolje og naturgass	160 136	168 115	38 610	43 574	44 270	40 058	40 249	43 538	42 881
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	7 107	6 794	2 086	1 274	1 394	1 350	1 453	2 597	1 990
Bergverksdrift	1 997	2 051	522	519	475	515	497	564	493
Industri	118 967	115 753	27 747	30 452	31 152	28 323	26 890	29 387	30 284
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	17 529	17 270	4 067	4 631	4 688	4 291	3 930	4 361	4 505
Tekstil- og bekledningsindustri	2 155	2 000	445	537	578	485	423	513	533
Trelast- og trevareindustri	5 075	5 181	1 183	1 333	1 364	1 301	1 205	1 312	1 328
Treforedling	4 586	4 740	1 108	1 159	1 201	1 191	1 167	1 180	1 235
Forlag og grafisk industri	12 443	12 173	2 982	3 156	3 231	2 976	2 833	3 134	3 246
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	13 144	12 965	3 163	3 456	3 424	3 198	3 093	3 250	3 257
Kjemiske råvarer	6 339	6 179	1 561	1 606	1 594	1 447	1 553	1 585	1 654
Metallindustri	8 879	8 856	2 165	2 255	2 326	2 278	2 091	2 162	2 181
Verktøindustri	30 882	29 962	7 010	7 792	8 193	7 230	6 858	7 681	8 046
Bygging av skip og oljeplattformer	13 403	12 282	3 089	3 316	3 425	2 949	2 828	3 080	3 228
Møbelindustri og annen industri	4 532	4 146	974	1 211	1 127	978	911	1 130	1 071
Kraftforsyning	26 397	30 827	6 006	7 366	8 566	7 320	6 890	8 050	8 123
Bygge- og anleggsvirksomhet	39 403	39 986	9 607	10 507	9 885	9 592	9 769	10 741	10 109
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning	463 411	477 765	116 583	119 130	117 423	119 255	119 722	121 366	120 246
Varehandel	102 438	103 330	25 127	28 754	24 815	25 072	25 100	28 343	24 886
Hotell- og restaurantvirksomhet	14 061	13 758	4 243	3 347	2 942	3 387	4 138	3 291	2 832
Rørtransport	13 351	14 017	3 146	3 560	3 911	3 263	3 181	3 663	3 640
Sjøtransport	21 551	22 094	5 376	5 542	5 554	5 375	5 517	5 649	5 702
Utenriks sjøfart	19 340	19 859	4 790	4 983	5 055	4 809	4 937	5 058	5 170
Innenriks sjøfart	2 211	2 235	586	559	499	565	580	591	532
Transport ellers	47 032	47 605	12 677	11 857	10 810	12 299	12 643	11 853	10 702
Post og telekommunikasjon	25 255	28 554	6 127	6 995	6 811	7 218	6 770	7 754	7 811
Finansiell tjenesteyting, forsikring	42 032	46 906	10 639	10 095	12 105	11 654	12 119	11 028	12 903
Boligtjenester	66 745	67 710	16 706	16 773	16 838	16 893	16 950	17 028	17 104
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	75 848	78 056	18 812	18 236	19 762	20 032	19 424	18 837	20 633
Personlig tjenesteyting	55 099	55 735	13 730	13 971	13 875	14 062	13 879	13 919	14 032
Offentlig forvaltningsvirksomhet	174 173	175 678	44 078	44 793	45 185	41 752	44 604	44 137	45 174
Statsforvaltningen	50 401	50 292	12 745	12 878	12 931	12 036	12 608	12 716	12 691
Sivil forvaltning	37 709	37 721	9 537	9 655	9 712	8 970	9 476	9 563	9 576
Forsvar	12 692	12 571	3 208	3 222	3 219	3 066	3 132	3 154	3 115
Kommuneforvaltningen	123 772	125 386	31 333	31 915	32 254	29 715	31 996	31 421	32 483
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-34 130	-36 668	-8 173	-8 301	-9 402	-9 266	-8 900	-9 099	-10 519
Merverdi og investeringsavgift	110 683	113 118	27 956	30 212	27 052	27 644	28 224	30 198	27 391
Andre produktskatter, netto	44 568	44 617	11 388	11 849	10 610	11 343	11 213	11 451	10 685
Statistiske avvik	-0	1	-0	-0	0	0	0	0	0
Fastlands-Norge(basisverdi)	813 693	830 676	205 799	210 137	208 503	201 380	209 494	211 299	210 330
Markedsrettet virksomhet	757 277	780 285	189 550	198 069	197 170	188 462	193 577	201 076	197 815
Ikke markedsrettet virksomhet	256 351	259 176	64 881	65 459	65 963	62 398	65 737	65 078	66 196
Undervisning	47 004	47 792	11 514	12 297	12 373	11 337	12 203	11 879	12 432
Helse og sosial tjenester	86 536	87 653	22 147	21 977	22 375	21 112	22 203	21 963	22 670

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell A15. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Bruttonasjonalprodukt ¹	1,1	2,3	2,0	2,5	4,9	2,4	1,5	0,5	0,1
Jordbruk, jakt og viltstell	2,1	3,4	-1,2	2,9	4,8	283,0	5,0	-4,5	-11,6
Skogbruk	0,7	-2,0	57,7	-2,8	-1,9	29,0	-27,7	-9,8	-12,0
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-1,9	1,5	7,0	-2,8	1,7	6,1	-4,3	3,7	16,1
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	1,4	4,6	7,1	7,5	9,1	3,9	2,5	2,9	-1,7
Utvinning av råolje og naturgass	1,2	5,0	6,0	8,2	11,4	4,9	4,2	-0,1	-3,1
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	8,2	-4,4	31,6	-13,7	-33,3	-18,6	-30,4	103,8	42,7
Bergverksdrift	-1,9	2,7	1,4	4,4	2,6	4,3	-4,8	8,7	3,8
Industri	-3,2	-2,7	-4,2	-3,9	0,4	-4,8	-3,1	-3,5	-2,8
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-5,1	-1,5	-6,7	-1,1	2,4	0,9	-3,4	-5,8	-3,9
Tekstil- og bæklædningsindustri	-13,0	-7,2	-16,8	-17,4	-5,9	-13,3	-4,8	-4,4	-7,8
Trelast- og trevareindustri	-4,7	2,1	-6,6	8,1	8,7	-0,4	1,8	-1,6	-2,6
Treforedling	-3,4	3,3	-6,4	-0,7	0,9	5,6	5,3	1,8	2,8
Forlag og grafisk industri	-1,9	-2,2	-0,3	-4,9	2,0	-5,1	-5,0	-0,7	0,5
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	-1,5	-1,4	-4,6	2,3	2,6	0,4	-2,2	-5,9	-4,9
Kjemiske råvarer	-2,9	-2,5	-0,6	1,7	-3,5	-4,8	-0,5	-1,3	3,8
Metallindustri	2,1	-0,3	1,6	1,4	4,8	1,7	-3,4	-4,1	-6,2
Verkstedindustri	-2,1	-3,0	-2,5	-6,6	-0,4	-7,9	-2,2	-1,4	-1,8
Bygging av skip og oljeplattformer	-5,9	-8,4	-7,1	-12,6	-3,4	-14,6	-8,5	-7,1	-5,8
Møbelindustri og annen industri	-7,1	-8,5	-10,7	-7,8	-8,2	-12,7	-6,4	-6,7	-5,0
Kraftforsyning	4,7	16,8	9,3	2,7	18,0	26,9	14,7	9,3	-5,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	-5,4	1,5	-7,1	-2,4	4,3	-2,2	1,7	2,2	2,3
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning	2,3	3,1	3,2	2,6	3,6	4,3	2,7	1,9	2,4
Varehandel	-0,4	0,9	-1,7	1,0	1,3	4,2	-0,1	-1,4	0,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,0	-2,2	1,7	0,6	0,3	-4,2	-2,5	-1,7	-3,7
Rørtransport	3,3	5,0	9,0	2,5	13,4	2,1	1,1	2,9	-6,9
Sjøtransport	-0,0	2,5	-1,1	2,6	2,4	3,2	2,6	1,9	2,7
Utenriks sjøfart	-0,4	2,7	-1,3	2,1	2,5	3,7	3,1	1,5	2,3
Innenriks sjøfart	3,2	1,1	1,2	7,3	0,6	-0,8	-1,0	5,6	6,6
Transport ellers	2,5	1,2	2,7	4,8	4,7	1,0	-0,3	-0,0	-1,0
Post og telekommunikasjon	14,2	13,1	16,5	12,7	17,3	14,1	10,5	10,9	14,7
Finansiell tjenesteyting, forsikring	5,3	11,6	17,4	3,1	3,9	20,7	13,9	9,2	6,6
Boligtjenester	1,2	1,4	1,2	1,3	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	4,1	2,9	3,6	2,1	3,7	1,4	3,3	3,3	4,4
Personlig tjenesteyting	0,2	1,2	0,8	2,0	2,2	1,7	1,1	-0,4	1,1
Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,9	0,9	2,1	3,9	5,4	-1,6	1,2	-1,5	-0,0
Statsforvaltningen	3,1	-0,2	2,9	3,5	3,5	-2,0	-1,1	-1,3	-1,9
Sivil forvaltning	3,0	0,0	2,7	3,5	3,5	-1,8	-0,6	-1,0	-1,4
Forsvar	3,4	-1,0	3,5	3,3	3,4	-2,6	-2,4	-2,1	-3,2
Kommuneforvaltningen	2,8	1,3	1,8	4,1	6,1	-1,4	2,1	-1,5	0,7
Indirekte målte bank- og finanstjenester	6,9	7,4	6,4	6,2	-2,5	15,7	8,9	9,6	11,9
Merverdi og investeringsavgift	1,5	2,2	1,1	3,5	3,8	4,5	1,0	-0,0	1,3
Andre produktskatter, netto	-0,8	0,1	-1,4	2,2	1,2	4,5	-1,5	-3,4	0,7
Statistiske avvik	..	..	..	..	..	..	..	..	108,4
Fastlands-Norge(basisverdi)	1,3	2,1	1,6	1,6	3,9	2,2	1,8	0,6	0,9
Markedsrettet virksomhet	0,9	3,0	2,6	2,3	5,1	3,6	2,1	1,5	0,3
Ikke markedsrettet virksomhet	2,3	1,1	1,8	3,2	4,3	-0,6	1,3	-0,6	0,4
Undervisning	1,3	1,7	-1,5	3,1	8,2	-3,6	6,0	-3,4	0,5
Helse og sosial tjenester	3,4	1,3	4,0	4,8	4,5	0,5	0,3	-0,1	1,3

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell A16. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Bruttonasjonalprodukt ¹	6,3	16,3	7,8	12,0	17,8	16,7	16,6	14,6	6,3
Jordbruk, jakt og viltstell	-7,2	-5,7	-6,0	-9,1	-4,6	..	-6,6	2,8	0,2
Skogbruk	-6,0	-7,0	-9,8	-11,0	-8,4	-8,1	-8,1	-5,9	-5,8
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	0,6	7,3	-13,6	-3,0	1,8	24,9	6,7	-4,2	-5,8
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	38,5	87,3	63,9	111,4	152,3	106,4	78,1	55,9	6,0
Utvinning av råolje og naturgass.	41,9	90,9	70,7	118,7	165,8	111,7	80,6	58,1	6,3
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	-6,8	18,2	-13,0	5,1	8,3	15,5	17,9	22,9	7,7
Bergverksdrift	-0,3	7,4	3,7	2,2	12,5	13,0	5,5	-0,0	-4,7
Industri	2,6	3,2	0,6	2,6	3,7	4,3	2,5	2,4	4,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	2,6	1,7	3,7	13,8	13,7	0,2	8,4	-11,9	-10,2
Tekstil- og beklædningsindustri	6,8	2,4	4,1	9,1	6,6	0,7	1,3	0,5	-5,4
Trelast- og trevareindustri	0,5	3,6	-2,0	4,6	3,7	4,7	5,9	0,4	0,4
Treforedling	2,9	20,7	-5,3	4,1	15,4	24,8	25,2	17,1	23,9
Forlag og grafisk industri	7,8	-3,4	6,9	7,2	1,6	-3,6	-5,9	-5,7	1,5
Oljeraffineri, kjem. og mineralsk industri	-16,1	-13,4	-26,7	-27,8	-31,0	-19,4	-10,7	13,9	34,7
Kjemiske råvarer	-5,3	6,5	-4,4	4,4	15,5	16,5	-1,6	-2,6	-10,8
Metallindustri	6,1	36,9	0,8	41,6	44,2	69,5	26,8	13,9	15,1
Verkstedindustri	4,8	-1,5	5,5	-5,5	-1,9	-5,5	-5,4	7,1	2,0
Bygging av skip og oljeplattformer	10,0	2,5	9,2	7,1	3,4	2,0	2,5	2,0	5,2
Møbelindustri og annen industri	3,7	-0,8	3,3	5,0	0,2	4,6	-2,3	-5,4	4,8
Kraftforsyning	-3,1	-7,8	20,3	-1,1	-11,9	-17,4	-5,8	3,5	24,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	9,5	7,3	8,0	9,8	6,8	8,1	6,6	7,8	7,9
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning.	1,0	5,9	-0,9	0,2	4,5	4,6	8,0	6,3	6,4
Varehandel	2,0	8,6	1,2	6,0	13,9	4,8	8,9	7,4	2,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	6,7	3,8	6,4	5,2	9,5	-0,0	3,3	3,4	0,6
Rørtransport	3,3	-3,3	3,0	-2,9	-1,2	-4,4	-3,5	-4,4	1,3
Sjøtransport	-15,0	41,3	-23,5	-2,3	26,5	33,9	68,6	36,3	82,2
Utenriks sjøfart	-17,1	46,1	-26,3	-3,4	29,1	37,8	78,2	40,3	90,1
Innenriks sjøfart	0,2	10,6	-2,7	4,4	9,6	8,7	14,7	9,3	19,0
Transport ellers	3,8	7,1	2,4	3,2	9,3	4,0	7,5	8,2	9,4
Post og telekommunikasjon	-10,5	-8,6	-13,8	-11,7	-13,8	-9,0	-6,0	-5,5	-10,5
Finansiell tjenesteyting, forsikring	-11,1	2,4	-17,5	-30,6	-19,5	7,0	13,0	10,4	4,6
Boligtjenester	3,0	4,3	3,1	3,6	4,7	3,5	4,3	4,7	4,2
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	4,6	4,4	3,7	3,4	4,3	4,5	4,5	4,5	4,9
Personlig tjenesteyting	6,4	6,7	4,7	5,2	6,2	7,0	7,0	6,9	5,6
Offentlig forvaltningsvirksomhet	4,4	5,6	2,8	2,1	3,6	5,3	6,6	6,8	6,4
Statsforvaltningen	4,0	6,0	2,7	2,8	4,6	5,9	6,7	6,8	6,0
Sivil forvaltning	3,9	5,3	2,5	2,5	4,0	5,4	5,9	6,1	5,8
Forsvar	4,4	8,1	3,1	3,7	6,7	7,4	9,3	9,1	6,6
Kommuneforvaltningen	4,6	5,4	2,8	1,9	3,2	5,1	6,5	6,8	6,6
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-0,6	-1,3	-13,9	-5,9	-4,7	-2,2	-0,5	2,1	3,7
Merverdi og investeringsavgift	1,3	2,9	1,7	1,1	0,1	3,8	3,7	4,0	8,1
Andre produktskatter, netto	8,1	3,5	18,3	8,0	-4,7	9,7	2,0	6,4	3,4
Statistiske avvik	..	..	..	436,4	..	..	..	..	..
Fastlands-Norge(basisverdi)	2,4	4,2	0,9	1,3	3,2	3,6	5,0	5,1	5,1
Markedsrettet virksomhet	7,4	22,8	9,1	17,1	26,8	22,8	22,9	19,6	6,4
Ikke markedsrettet virksomhet	4,0	5,3	2,7	2,3	3,8	4,9	6,0	6,3	5,8
Undervisning	4,3	5,4	3,0	3,0	3,4	4,4	6,6	7,1	8,1
Helse og sosial tjenester	4,5	5,3	2,4	1,1	3,1	5,4	6,3	6,3	5,5

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell A17. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i alt	830 850	879 023	212 529	221 659	209 057	214 155	225 424	230 387	221 123
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	576 157	608 049	147 877	155 671	141 712	149 517	155 938	160 883	149 307
Konsum i husholdninger	547 660	578 104	140 733	148 403	134 364	142 093	148 359	153 288	141 619
Konsum i ideelle organisasjoner	28 497	29 945	7 145	7 268	7 348	7 424	7 578	7 595	7 689
Konsum i offentlig forvaltning.	254 693	270 974	64 652	65 988	67 345	64 638	69 486	69 504	71 816
Konsum i statsforvaltningen	99 842	105 882	25 287	25 718	26 277	25 582	26 788	27 234	27 912
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	36 160	38 671	9 169	9 273	9 532	9 391	9 819	9 929	10 194
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	26 279	26 888	6 645	6 754	6 650	6 550	6 785	6 902	6 931
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt ellers.	37 402	40 323	9 474	9 691	10 095	9 642	10 184	10 403	10 786
Konsum i kommuneforvaltningen	154 851	165 092	39 365	40 270	41 068	39 055	42 698	42 270	43 904
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	134 604	143 707	34 226	35 084	35 678	33 920	37 305	36 803	38 284
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektiv.	20 248	21 385	5 139	5 186	5 390	5 135	5 393	5 467	5 621
Personlig konsum	746 921	790 427	191 272	200 028	186 922	192 828	203 062	207 615	197 785
Kollektivt konsum	83 929	88 596	21 257	21 631	22 135	21 326	22 362	22 772	23 338

Tabell A18. Hovedtall for konsum. Faste 1997-priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i alt	784 686	800 924	200 521	207 949	194 162	195 406	203 554	207 802	196 430
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	550 660	563 628	141 179	148 075	133 600	138 212	143 459	148 357	135 797
Konsum i husholdninger	524 625	537 524	134 653	141 496	127 024	131 711	136 926	141 863	129 294
Konsum i ideelle organisasjoner	26 035	26 103	6 526	6 578	6 576	6 501	6 533	6 493	6 503
Konsum i offentlig forvaltning.	234 026	237 296	59 342	59 875	60 562	57 194	60 095	59 446	60 633
Konsum i statsforvaltningen	92 406	93 204	23 374	23 472	23 669	22 690	23 320	23 525	23 716
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	33 768	34 586	8 569	8 559	8 687	8 465	8 684	8 749	8 752
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	24 367	23 385	6 168	6 136	5 921	5 764	5 841	5 859	5 795
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt ellers.	34 272	35 234	8 638	8 777	9 061	8 462	8 796	8 916	9 169
Konsum i kommuneforvaltningen	141 620	144 092	35 968	36 403	36 893	34 504	36 774	35 921	36 917
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	123 034	125 351	31 228	31 658	32 068	30 025	32 073	31 185	32 149
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektiv.	18 586	18 741	4 740	4 744	4 825	4 479	4 701	4 736	4 767
Personlig konsum	707 462	723 564	180 975	188 292	174 355	176 702	184 216	188 291	176 698
Kollektivt konsum	77 224	77 360	19 545	19 658	19 807	18 704	19 338	19 511	19 731

Tabell A19. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i alt	2,5	2,1	2,3	3,4	3,7	3,4	1,5	-0,1	1,2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,2	2,4	2,2	3,0	3,0	4,9	1,6	0,2	1,6
Konsum i husholdninger	2,3	2,5	2,3	3,1	3,1	5,1	1,7	0,3	1,8
Konsum i ideelle organisasjoner	0,1	0,3	0,7	1,3	1,7	0,6	0,1	-1,3	-1,1
Konsum i offentlig forvaltning.	3,3	1,4	2,5	4,4	5,3	-0,2	1,3	-0,7	0,1
Konsum i statsforvaltningen	3,5	0,9	3,6	4,0	3,6	-0,1	-0,2	0,2	0,2
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	8,4	2,4	8,7	9,3	4,7	1,5	1,3	2,2	0,7
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	0,1	-4,0	0,5	-0,3	-1,5	-4,8	-5,3	-4,5	-2,1
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt ellers	1,4	2,8	1,2	2,2	6,1	1,8	1,8	1,6	1,2
Konsum i kommuneforvaltningen	3,2	1,7	1,8	4,6	6,5	-0,3	2,2	-1,3	0,1
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	3,6	1,9	2,0	5,2	6,7	-0,2	2,7	-1,5	0,3
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektiv	0,6	0,8	0,7	1,2	5,1	-0,7	-0,8	-0,2	-1,2
Personlig konsum	2,7	2,3	2,5	3,6	3,8	3,8	1,8	-0,0	1,3
Kollektivt konsum	0,8	0,2	0,8	1,2	3,5	-0,9	-1,1	-0,7	-0,4

Tabell A20. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i alt	2,4	3,7	2,0	1,6	2,4	3,7	4,5	4,0	4,6
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,0	3,1	1,8	1,6	2,1	3,3	3,8	3,2	3,7
Konsum i husholdninger	1,9	3,0	1,8	1,6	2,1	3,3	3,7	3,0	3,5
Konsum i ideelle organisasjoner	3,5	4,8	2,1	0,8	2,5	4,9	5,9	5,9	5,8
Konsum i offentlig forvaltning.	3,5	4,9	2,4	1,6	2,9	4,6	6,1	6,1	6,5
Konsum i statsforvaltningen	3,3	5,1	2,3	2,4	3,7	5,0	6,2	5,7	6,0
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	2,8	4,4	1,8	1,7	3,0	4,2	5,7	4,7	6,2
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,7	6,6	2,6	3,7	5,6	6,0	7,8	7,0	6,5
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt ellers	3,6	4,9	2,7	2,1	3,2	5,1	5,6	5,7	5,6
Konsum i kommuneforvaltningen	3,6	4,8	2,4	1,0	2,3	4,4	6,1	6,4	6,8
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	3,6	4,8	2,4	1,1	2,3	4,3	6,1	6,5	7,0
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektiv	3,2	4,7	2,0	0,7	2,5	5,1	5,8	5,6	5,5
Personlig konsum	2,3	3,5	1,9	1,5	2,2	3,5	4,3	3,8	4,4
Kollektivt konsum	3,5	5,4	2,5	2,3	3,8	5,4	6,3	6,1	5,8

Tabell A21. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i husholdninger	547 660	578 104	140 733	148 403	134 364	142 093	148 359	153 288	141 619
Matvarer, drikkevarer og tobakk	111 046	115 102	28 638	30 658	26 347	28 866	28 912	30 977	27 299
Klær og skotøy	33 899	33 941	8 303	10 541	7 065	8 317	8 418	10 141	7 290
Bolig, lys og brensel	116 126	122 072	27 244	30 591	31 728	29 297	29 136	31 912	35 119
Møbler og husholdningsartikler	34 313	36 176	8 654	10 561	8 327	7 825	9 049	10 974	8 526
Helsepleie	15 535	16 574	3 943	4 189	3 899	4 102	4 186	4 386	4 152
Transport	88 403	96 742	24 330	21 503	21 894	25 508	26 755	22 585	22 805
Fritidssysler og underholdning	54 235	56 904	14 376	15 479	13 075	13 189	14 761	15 879	13 232
Utdanning	2 698	2 816	753	744	663	604	774	776	699
Hotell- og restauranttjenester	34 072	34 660	10 082	8 351	7 360	8 547	10 198	8 555	7 273
Andre varer og tjenester	49 310	54 138	12 380	13 000	12 442	13 698	13 857	14 141	13 439
Husholdningenes kjøp i utlandet	25 025	26 551	8 387	5 666	4 986	6 624	9 001	5 940	5 191
Utlendingers kjøp i Norge	-17 002	-17 573	-6 357	-2 881	-3 423	-4 482	-6 689	-2 979	-3 406
Varekonsum	305 594	317 975	77 009	87 174	74 151	77 057	79 290	87 477	77 197
Tjenester	234 042	251 151	61 694	58 444	58 650	62 895	66 757	62 849	62 637
Tjenestekonsum, bolig	95 298	100 659	23 972	24 127	24 572	24 948	25 402	25 737	26 192
Tjenester, annet	138 743	150 492	37 723	34 317	34 078	37 946	41 356	37 112	36 444

Tabell A22. Konsum i husholdninger. Faste 1997-priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i husholdninger	524 625	537 524	134 653	141 496	127 024	131 711	136 926	141 863	129 294
Matvarer, drikkevarer og tobakk	101 929	102 341	26 245	28 035	23 698	25 611	25 619	27 413	23 886
Klær og skotøy	34 851	36 496	8 722	10 585	7 936	8 664	9 249	10 646	7 991
Bolig, lys og brensel	112 449	112 523	26 342	29 263	29 535	27 251	26 743	28 994	30 575
Møbler og husholdningsartikler	33 703	35 525	8 505	10 368	8 194	7 647	8 900	10 784	8 316
Helsepleie	14 253	14 727	3 603	3 811	3 515	3 658	3 698	3 857	3 605
Transport	83 733	85 798	22 765	20 181	20 002	22 612	23 207	19 977	20 092
Fritidssysler og underholdning	52 064	53 900	13 722	14 846	12 370	12 587	13 881	15 062	12 463
Utdanning	2 471	2 456	690	668	587	530	674	665	588
Hotell- og restauranttjenester	31 305	30 827	9 581	7 441	6 575	7 563	9 358	7 331	6 270
Andre varer og tjenester	50 194	54 221	12 536	13 613	13 050	13 570	13 346	14 255	13 815
Husholdningenes kjøp i utlandet	23 552	24 438	7 925	5 319	4 669	6 011	8 269	5 490	4 691
Utlendingers kjøp i Norge	-15 879	-15 727	-5 984	-2 632	-3 106	-3 992	-6 018	-2 611	-2 999
Varekonsum	295 110	300 716	74 419	83 602	70 884	72 595	74 863	82 374	71 526
Tjenester	221 842	228 097	58 293	55 208	54 577	57 098	59 812	56 611	56 076
Tjenestekonsum, bolig	90 111	91 180	22 556	22 648	22 610	22 718	22 826	23 026	23 028
Tjenester, annet	131 730	136 917	35 737	32 560	31 967	34 379	36 986	33 585	33 048

Tabell A23. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i husholdninger	2,3	2,5	2,3	3,1	3,1	5,1	1,7	0,3	1,8
Matvarer, drikkevarer og tobakk	1,2	0,4	1,8	3,3	0,4	6,6	-2,4	-2,2	0,8
Klær og skotøy	6,8	4,7	5,7	4,9	8,1	5,6	6,0	0,6	0,7
Bolig, lys og brensel	0,9	0,1	0,1	0,2	-0,0	-0,2	1,5	-0,9	3,5
Møbler og husholdningsartikler	-0,6	5,4	-1,9	2,3	5,2	8,6	4,6	4,0	1,5
Helsepleie	1,7	3,3	3,3	4,6	4,6	5,1	2,6	1,2	2,6
Transport	0,7	2,5	-0,1	5,0	3,4	5,5	1,9	-1,0	0,5
Fritidssysler og underholdning	1,9	3,5	2,6	-0,5	3,9	8,6	1,2	1,5	0,8
Utdanning	1,5	-0,6	2,6	0,3	0,6	-0,2	-2,3	-0,4	0,2
Hotell- og restauranttjenester	2,4	-1,5	2,0	1,8	1,1	-2,8	-2,3	-1,5	-4,6
Andre varer og tjenester	7,9	8,0	9,3	8,7	11,0	10,4	6,5	4,7	5,9
Husholdningenes kjøp i utlandet	6,6	3,8	4,2	1,0	1,5	5,3	4,3	3,2	0,5
Utlendingers kjøp i Norge	-0,6	-1,0	-2,6	-7,0	-1,1	-3,2	0,6	-0,8	-3,5
Varekonsum	1,2	1,9	0,8	2,7	2,8	6,6	0,6	-1,5	0,9
Tjenester	3,2	2,8	3,5	3,3	3,4	2,7	2,6	2,5	2,7
Tjenestekonsum, bolig	1,0	1,2	0,9	1,0	0,9	1,0	1,2	1,7	1,9
Tjenester, annet	4,8	3,9	5,2	5,0	5,3	3,9	3,5	3,1	3,4

Tabell A24. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Konsum i husholdninger	1,9	3,0	1,8	1,6	2,1	3,3	3,7	3,0	3,5
Matvarer, drikkevarer og tobakk	2,7	3,2	2,0	2,1	2,9	3,2	3,4	3,3	2,8
Klær og skotøy	-0,6	-4,4	-0,5	0,1	-4,5	-4,1	-4,4	-4,4	2,5
Bolig, lys og brensel	2,5	5,1	2,4	4,3	5,0	4,6	5,3	5,3	6,9
Møbler og husholdningsartikler	1,1	0,0	1,0	0,4	0,3	-0,0	-0,1	-0,1	0,9
Helsepleie	3,7	3,3	2,9	2,6	2,7	3,4	3,5	3,5	3,8
Transport	3,4	6,8	4,4	4,2	5,4	7,6	7,9	6,1	3,7
Fritidssysler og underholdning	2,2	1,3	2,7	2,0	2,1	0,7	1,5	1,1	0,4
Utdanning	5,1	5,0	5,1	5,6	5,2	5,3	5,1	4,6	5,1
Hotell- og restauranttjenester	3,9	3,3	3,4	3,0	3,0	2,5	3,6	4,0	3,6
Andre varer og tjenester	-2,7	1,6	-3,2	-6,5	-5,1	2,3	5,1	3,9	2,0
Husholdningenes kjøp i utlandet	0,5	2,3	-0,6	-2,4	-1,1	4,8	2,9	1,6	3,6
Utlendingers kjøp i Norge	3,6	4,4	3,6	3,7	4,1	4,2	4,6	4,3	3,1
Varekonsum	1,7	2,1	1,6	2,2	2,0	2,3	2,4	1,8	3,2
Tjenester	2,4	4,4	2,5	1,2	2,6	4,4	5,5	4,9	3,9
Tjenestekonsum, bolig	3,1	4,4	3,1	3,2	4,1	3,8	4,7	4,9	4,7
Tjenester, annet	1,9	4,4	2,2	-0,2	1,5	4,9	5,9	4,8	3,4

Tabell A25. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	270 473	282 057	70 354	72 294	69 919	69 924	67 569	74 645	66 219
Bygg og anlegg	103 092	108 421	25 947	29 761	25 435	25 736	27 057	30 193	27 662
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledning . . .	28 426	25 658	6 667	5 896	5 740	6 217	6 706	6 995	8 874
Oljeutvinnings- plattf. bore-rigger og moduler . . .	33 332	31 255	8 718	5 775	10 859	7 476	6 300	6 620	3 841
Skip og båter	14 401	22 232	7 549	3 490	6 616	7 489	5 085	3 042	4 026
Transportmidler	22 943	25 066	5 177	7 484	5 837	5 729	6 032	7 468	6 498
Maskiner og utstyr	68 279	69 427	16 295	19 888	15 432	17 278	16 389	20 328	15 319
Jordbruk, jakt og viltstell	6 251	6 271	1 863	1 444	1 017	1 936	1 870	1 448	1 020
Skogbruk	1 064	1 107	264	270	270	281	276	281	284
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3 839	4 697	1 778	835	1 172	1 541	1 289	695	561
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester . .	61 827	58 265	15 377	12 591	17 501	13 939	13 050	13 775	12 845
Utvinning av råolje og naturgass	62 268	51 442	15 455	12 984	12 195	13 428	12 548	13 271	12 073
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	-441	6 823	-78	-393	5 306	511	502	504	771
Bergverksdrift	365	550	87	162	93	167	129	161	149
Industri	16 430	15 548	3 883	5 342	2 964	4 390	3 710	4 483	3 242
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	3 726	3 872	953	1 217	786	904	1 146	1 036	1 025
Tekstil- og bekledningsindustri	112	103	25	37	28	23	24	28	36
Trelast- og trevareindustri	592	589	153	174	103	159	177	150	84
Treforedling	1 441	1 014	352	387	345	192	218	260	121
Forlag og grafisk industri	2 162	1 973	377	864	354	1 031	258	331	265
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	2 437	2 149	633	716	396	502	495	755	354
Kjemiske råvarer	1 310	1 223	300	447	239	320	325	339	225
Metallindustri	1 349	1 690	322	389	253	392	417	628	399
Verkstedsindustri	2 337	2 144	549	773	312	682	462	687	536
Bygging av skip og oljeplattformer	550	467	87	211	79	102	104	183	113
Møbelindustri og annen industri	414	324	133	129	70	85	83	86	83
Kraftforsyning	4 531	4 053	1 052	1 577	684	989	991	1 390	731
Bygge- og anleggsvirksomhet	2 674	2 924	612	720	722	724	698	780	785
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning. . .	131 550	148 244	35 033	36 529	36 557	36 311	35 660	39 716	37 094
Varehandel	27 179	29 832	6 536	7 947	7 426	7 006	6 965	8 435	6 880
Hotell og restaurantvirksomhet	3 394	3 157	1 016	889	863	784	775	734	849
Rørtransport	4 695	614	1 064	173	129	190	192	103	467
Sjøtransport	10 862	18 173	5 897	2 763	5 583	6 108	3 970	2 512	3 579
Utenriks sjøfart	10 043	16 920	5 534	2 549	5 227	5 685	3 668	2 340	3 305
Innenriks sjøfart	819	1 253	363	214	356	423	302	172	274
Transport ellers	15 529	17 558	3 248	4 845	3 868	3 957	4 393	5 339	4 253
Post og telekommunikasjon	10 520	11 838	2 529	3 852	2 343	2 175	2 673	4 648	3 272
Finansiell tjenesteyting, forsikring	3 846	4 401	911	1 095	1 154	1 061	1 044	1 141	789
Boligtjenester (husholdninger)	31 474	37 106	7 860	8 697	8 682	8 666	9 389	10 369	10 079
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	16 817	17 683	4 200	4 316	4 507	4 451	4 348	4 376	4 795
Personlig tjenesteyting	7 232	7 883	1 772	1 950	2 002	1 911	1 912	2 057	2 130
Offentlig forvaltningsvirksomhet	41 943	40 398	10 405	12 825	8 939	9 648	9 895	11 916	9 508
Statsforvaltningen	16 589	15 930	3 954	5 211	3 477	3 969	3 611	4 873	3 879
Sivil forvaltning	13 417	12 620	3 095	4 025	2 888	3 070	2 911	3 751	3 178
Forsvar	3 172	3 310	859	1 186	589	899	700	1 122	701
Kommuneforvaltningen	25 354	24 468	6 451	7 614	5 462	5 679	6 284	7 043	5 629
Fastlands-Norge	193 908	206 258	48 379	56 981	47 061	50 110	50 659	58 427	49 602
Undervisning	8 320	8 628	1 894	2 129	2 294	2 187	1 966	2 181	2 280
Helse- og sosial tjenester	12 452	11 936	3 110	3 871	2 663	2 654	3 018	3 600	2 527

Tabell A26. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 1997-priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	255 945	253 099	67 337	67 200	65 352	62 916	59 945	64 886	56 926
Bygg og anlegg	95 322	95 488	23 959	27 156	22 989	22 700	23 716	26 083	23 661
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledning . . .	26 522	21 474	6 159	5 456	5 092	5 317	5 599	5 466	7 404
Oljeutvinnings- plattf. bore-rigger og moduler . . .	31 380	28 498	7 977	5 398	10 451	6 731	5 568	5 748	3 376
Skip og båter	15 385	20 889	8 340	3 605	6 844	7 086	4 509	2 449	3 554
Transportmidler	20 549	21 255	4 808	6 210	5 152	4 771	5 224	6 107	4 991
Maskiner og utstyr	66 787	65 496	16 094	19 376	14 823	16 311	15 329	19 033	13 941
Jordbruk, jakt og viltstell	5 945	5 711	1 769	1 371	951	1 762	1 683	1 314	902
Skogbruk	1 021	1 020	255	256	254	259	253	255	253
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	4 101	4 389	1 939	841	1 193	1 464	1 153	579	494
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester . .	57 913	51 236	14 136	11 700	16 393	12 267	11 210	11 366	10 886
Utvinning av råolje og naturgass.	58 584	44 780	14 373	12 163	11 287	11 804	10 764	10 925	10 217
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	-671	6 456	-236	-463	5 106	462	446	441	668
Bergverksdrift	345	489	83	152	84	150	115	141	131
Industri	15 744	14 293	3 742	5 077	2 783	4 058	3 383	4 068	2 863
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	3 561	3 541	918	1 149	735	828	1 045	932	907
Tekstil- og bekledningsindustri	106	93	24	34	26	20	22	25	32
Trelast- og trevareindustri	564	537	147	164	97	145	161	134	73
Treforedling	1 388	946	339	370	328	179	201	238	108
Forlag og grafisk industri	2 088	1 844	366	831	335	967	237	304	237
Oljeraffinering, kjem. og mineralisk industri . . .	2 324	1 951	603	675	367	456	448	679	310
Kjemiske råvarer	1 269	1 143	294	429	228	300	301	315	202
Metallindustri	1 282	1 542	308	366	235	358	379	570	353
Verkstedindustri	2 247	1 970	535	737	292	632	420	627	468
Bygging av skip og oljeplattformer	525	428	83	201	74	93	94	166	101
Møbelindustri og annen industri	391	297	125	120	66	79	75	77	73
Kraftforsyning	4 339	3 720	1 012	1 503	641	907	904	1 267	651
Bygge- og anleggsvirksomhet	2 527	2 636	588	659	670	645	636	686	675
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning. . .	124 590	133 298	34 009	33 745	34 142	32 714	31 764	34 677	31 773
Varehandel	25 516	26 629	6 212	7 255	6 820	6 192	6 262	7 354	5 832
Hotell og restaurantvirksomhet.	3 182	2 831	957	819	789	700	696	645	732
Rørtransport	4 530	555	1 011	175	120	174	171	90	413
Sjøtransport	11 492	17 077	6 507	2 845	5 775	5 765	3 514	2 023	3 158
Utenriks sjøfart	10 579	15 890	6 102	2 611	5 402	5 359	3 245	1 884	2 913
Innenriks sjøfart	914	1 187	405	234	373	406	269	139	244
Transport ellers	14 244	15 492	3 046	4 228	3 488	3 549	3 831	4 624	3 429
Post og telekommunikasjon	10 091	10 923	2 441	3 663	2 209	1 999	2 449	4 266	2 919
Finansiell tjenesteyting, forsikring	3 552	3 849	847	990	1 042	923	909	976	627
Boligtjenester (husholdninger)	29 122	32 670	7 259	7 938	7 837	7 648	8 226	8 960	8 601
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	16 011	16 130	4 040	4 011	4 208	4 032	3 980	3 910	4 203
Personlig tjenesteyting	6 851	7 142	1 688	1 820	1 855	1 730	1 726	1 830	1 861
Offentlig forvaltningsvirksomhet	39 420	36 308	9 804	11 897	8 241	8 691	8 842	10 533	8 298
Statsforvaltningen	15 665	14 401	3 751	4 848	3 229	3 590	3 243	4 339	3 408
Sivil forvaltning	12 593	11 341	2 907	3 734	2 668	2 758	2 597	3 318	2 787
Forsvar	3 072	3 060	843	1 113	560	832	646	1 021	621
Kommuneforvaltningen	23 755	21 907	6 053	7 049	5 013	5 101	5 600	6 194	4 890
Fastlands-Norge	182 923	185 418	46 088	52 714	43 438	45 116	45 319	51 546	42 713
Undervisning	7 829	7 763	1 783	1 979	2 107	1 972	1 752	1 932	1 979
Helse- og sosial tjenester	11 739	10 782	2 942	3 609	2 463	2 403	2 714	3 203	2 216

Tabell A27. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	-8,2	-1,1	-4,3	-13,8	7,5	3,8	-11,0	-3,4	-12,9
Bygg og anlegg	-2,9	0,2	-1,7	1,1	5,0	1,8	-1,0	-4,0	2,9
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledning . . .	-12,8	-19,0	-22,1	-26,4	-30,8	-29,6	-9,1	0,2	45,4
Oljeutvinnings- plattf. bore-rigger og moduler . . .	-24,8	-9,2	-22,8	-59,2	18,6	-26,8	-30,2	6,5	-67,7
Skip og båter	-2,6	35,8	119,2	-3,5	174,8	646,4	-45,9	-32,1	-48,1
Transportmidler	-16,8	3,4	-24,9	-2,0	4,2	4,0	8,7	-1,6	-3,1
Maskiner og utstyr	-1,9	-1,9	-8,2	-4,9	-3,0	1,7	-4,8	-1,8	-6,0
Jordbruk, jakt og viltstell	-2,3	-3,9	-1,7	-2,0	-2,4	-3,8	-4,8	-4,1	-5,2
Skogbruk	0,0	-0,1	1,2	-0,1	-0,1	1,1	-0,9	-0,4	-0,3
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	90,7	7,0	285,8	175,3	133,5	80,7	-40,5	-31,2	-58,6
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester . .	-17,1	-11,5	-19,3	-44,3	4,8	-25,4	-20,7	-2,9	-33,6
Utvinning av råolje og naturgass	-12,1	-23,6	-17,5	-34,0	-27,7	-28,2	-25,1	-10,2	-9,5
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	..	..	..	..	..	..	..	..	-86,9
Bergverksdrift	9,5	42,0	22,6	33,6	130,3	103,8	38,1	-7,1	54,9
Industri	-23,7	-9,2	-32,1	-23,5	-11,1	6,9	-9,6	-19,9	2,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-7,5	-0,6	-18,3	6,8	5,4	4,1	13,9	-18,9	23,3
Tekstil- og bekledningsindustri	-31,2	-11,5	-23,7	-21,5	5,2	-12,2	-7,2	-26,0	23,0
Trelast- og trevareindustri	-13,7	-4,7	-19,9	-3,8	-22,6	13,5	9,3	-18,0	-25,0
Treforedling	-32,2	-31,8	-31,7	-19,8	59,3	-62,3	-40,6	-35,6	-67,0
Forlag og grafisk industri	-13,1	-11,7	-48,1	-3,0	-27,8	126,5	-35,1	-63,4	-29,2
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	-26,1	-16,1	-10,9	-34,2	-24,6	-18,2	-25,8	0,6	-15,7
Kjemiske råvarer	-32,5	-9,9	-51,4	-41,8	7,9	-10,5	2,5	-26,6	-11,2
Metallindustri	-14,6	20,3	-10,3	-16,3	-17,6	11,1	22,9	55,9	50,3
Verktedindustri	-36,8	-12,3	-45,2	-44,8	-32,2	16,2	-21,6	-15,0	60,3
Bygging av skip og oljeplattformer	-47,5	-18,6	-67,5	-42,8	-45,8	-10,6	13,6	-17,4	35,8
Møbelindustri og annen industri	-14,9	-24,1	6,9	-17,2	8,5	-6,7	-40,2	-36,2	10,3
Kraftforsyning	-0,9	-14,3	-17,1	15,9	-17,6	-13,3	-10,6	-15,7	1,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	-17,7	4,3	-22,8	-13,1	2,5	2,8	8,2	4,1	0,8
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning. . .	-5,5	7,0	1,8	-2,0	14,9	20,6	-6,6	2,8	-6,9
Varehandel	-7,0	4,4	-9,7	2,2	11,6	4,3	0,8	1,4	-14,5
Hotell og restaurantvirksomhet	19,7	-11,0	42,9	23,9	33,3	-13,9	-27,3	-21,3	-7,3
Rørtransport	-44,2	-87,7	-58,6	-89,3	-94,0	-87,2	-83,1	-48,6	245,5
Sjøtransport	-17,9	48,6	91,1	-17,2	190,5	..	-46,0	-28,9	-45,3
Utenriks sjøfart	-18,8	50,2	91,2	-18,5	195,8	..	-46,8	-27,8	-46,1
Innenriks sjøfart	-5,9	30,0	89,4	0,4	130,6	261,5	-33,6	-40,6	-34,5
Transport ellers	-2,9	8,8	-25,2	-5,7	-1,0	3,0	25,8	9,4	-1,7
Post og telekommunikasjon	28,9	8,2	20,6	20,6	11,9	-0,7	0,3	16,5	32,1
Finansiell tjenesteyting, forsikring	-0,5	8,4	1,9	13,8	16,8	12,1	7,3	-1,4	-39,9
Boligtjenester (husholdninger)	-2,5	12,2	1,6	4,7	11,5	10,9	13,3	12,9	9,8
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	-4,4	0,7	-4,6	2,6	6,9	0,2	-1,5	-2,5	-0,1
Personlig tjenesteyting	-1,7	4,2	-0,8	6,1	10,5	4,0	2,2	0,6	0,3
Offentlig forvaltningsvirksomhet	-0,1	-7,9	5,3	1,2	-9,4	0,8	-9,8	-11,5	0,7
Statsforvaltningen	-6,4	-8,1	4,8	-5,8	-16,8	12,7	-13,5	-10,5	5,5
Sivil forvaltning	-8,4	-9,9	-2,3	-9,2	-18,7	3,4	-10,7	-11,1	4,4
Forsvar	2,9	-0,4	40,3	7,8	-6,3	60,9	-23,4	-8,3	10,8
Kommuneforvaltningen	4,6	-7,8	5,6	6,6	-3,9	-6,2	-7,5	-12,1	-2,4
Fastlands-Norge	-2,6	1,4	-2,4	1,1	5,1	5,4	-1,7	-2,2	-1,7
Undervisning	-9,1	-0,8	-9,6	-6,6	1,8	-1,2	-1,7	-2,4	-6,1
Helse- og sosial tjenester	15,5	-8,1	17,8	14,9	-5,9	-6,5	-7,7	-11,2	-10,0

Tabell A28. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	1,8	5,5	0,1	3,4	2,7	4,4	7,9	6,9	8,7
Bygg og anlegg	4,1	5,0	3,2	3,7	3,8	5,2	5,3	5,6	5,7
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledning	-0,7	11,5	-1,5	1,4	6,7	9,2	10,6	18,4	6,3
Oljeutvinnings- plattf. bore-rigger og moduler	2,8	3,2	3,9	4,9	-0,3	5,8	3,5	7,6	9,5
Skip og båter	-4,2	13,7	-4,4	5,0	2,6	-1,1	24,6	28,3	17,2
Transportmidler	4,0	5,6	3,8	7,5	11,4	4,8	7,2	1,5	14,9
Maskiner og utstyr	0,0	3,7	-1,8	0,5	1,8	3,1	5,6	4,1	5,5
Jordbruk, jakt og villstell	1,8	4,4	1,1	1,7	2,8	4,2	5,4	4,6	5,8
Skogbruk	1,3	4,1	-0,1	1,6	2,6	4,0	5,5	4,5	5,7
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-7,9	14,4	-6,4	-9,6	1,9	16,2	22,0	21,2	15,7
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester . . .	1,4	6,5	1,4	4,0	1,5	7,3	7,0	12,6	10,5
Utvinning av råolje og naturgass	0,8	8,1	0,2	2,9	2,7	7,4	8,4	13,8	9,4
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	-36,0	60,7	-68,6	-16,8	-0,1	5,5	240,9	34,6	11,0
Bergverksdrift	1,7	6,1	0,3	1,9	5,7	5,4	7,4	7,0	2,9
Industri	1,2	4,2	-0,0	1,7	2,9	3,6	5,7	4,7	6,3
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1,4	4,5	0,1	1,8	3,3	4,2	5,6	5,0	5,8
Tekstil- og bekledningsindustri	2,5	3,9	0,8	2,8	2,7	6,0	5,5	2,6	5,3
Trelast- og trevareindustri	1,4	4,3	-0,4	1,6	2,2	2,9	6,1	5,2	9,0
Treforedling	1,0	3,2	0,3	1,7	2,1	4,0	4,2	4,1	6,6
Forlag og grafisk industri	0,6	3,4	-0,3	0,5	2,6	2,5	5,6	4,7	5,8
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	1,9	5,0	1,1	2,6	4,0	5,1	5,6	4,8	6,3
Kjemiske råvarer	0,3	3,6	-1,5	1,1	2,1	3,4	5,7	3,3	5,8
Metallindustri	2,0	4,1	0,2	2,2	3,3	3,2	5,6	3,7	5,1
Verkstedindustri	0,7	4,6	-1,4	1,5	2,9	3,5	7,4	4,5	6,9
Bygging av skip og oljeplattformer	1,7	4,3	1,1	1,4	1,9	3,7	4,9	5,1	5,9
Møbelindustri og annen industri	2,4	3,4	1,7	3,3	2,4	2,6	4,7	4,4	7,5
Kraftforsyning	1,3	4,3	0,1	1,3	2,6	4,2	5,5	4,5	5,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,1	4,8	0,4	2,4	4,8	5,2	5,3	4,1	7,7
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning . . .	2,2	5,3	-0,2	3,8	3,4	3,0	9,0	5,8	9,0
Varehandel	2,0	5,2	1,1	3,2	5,0	5,7	5,7	4,7	8,4
Hotell og restaurantervirksomhet	2,8	4,5	1,9	3,2	4,3	4,9	4,9	4,8	6,2
Rørtransport	0,2	6,8	0,8	-5,6	6,0	3,0	6,6	15,9	4,9
Sjøtransport	-3,0	12,6	-4,2	6,2	2,2	-49,7	24,6	27,8	17,2
Utenriks sjøfart	-2,6	12,2	-4,2	6,5	1,7	-81,1	24,6	27,2	17,2
Innenriks sjøfart	-6,9	17,7	-4,6	2,9	7,2	20,8	24,9	35,3	17,7
Transport ellers	3,9	4,0	3,4	6,8	7,9	0,8	7,5	0,8	11,8
Post og telekommunikasjon	1,0	4,0	-0,1	1,2	2,7	4,2	5,4	3,6	5,7
Finansiell tjenesteyting, forsikring	3,2	5,6	1,6	3,4	4,6	5,6	6,9	5,7	13,7
Boligtjenester (husholdninger)	4,1	5,1	3,2	3,7	4,0	5,2	5,4	5,6	5,8
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	1,3	4,4	0,4	2,4	3,9	4,6	5,1	4,0	6,5
Personlig tjenesteyting	2,1	4,6	0,8	2,5	3,5	4,5	5,5	4,9	6,1
Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,9	4,6	1,6	3,0	3,2	4,6	5,4	4,9	5,6
Statsforvaltningen	2,7	4,5	1,0	3,0	2,9	4,7	5,6	4,5	5,7
Sivil forvaltning	3,3	4,4	1,7	3,2	2,7	4,7	5,3	4,9	5,4
Forsvar	0,2	4,8	-1,1	2,6	4,6	6,2	6,4	3,2	7,4
Kommuneforvaltningen	3,0	4,6	2,0	2,9	3,3	4,6	5,3	5,3	5,6
Fastlands-Norge	2,2	4,9	0,9	2,9	3,9	4,6	6,5	4,9	7,2
Undervisning	2,8	4,6	1,7	2,7	3,4	4,6	5,6	5,0	5,8
Helse- og sosial tjenester	2,6	4,4	1,4	2,8	3,0	4,3	5,2	4,8	5,4

Tabell A29. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Eksport i alt.	466 455	663 602	121 492	139 569	150 241	154 797	171 657	186 906	173 274
Varer	356 301	529 172	91 180	111 506	120 649	121 583	135 193	151 746	136 143
Råolje og naturgass.	159 228	306 624	43 258	56 738	68 166	67 040	80 615	90 803	76 461
Skip, nybygde	5 884	5 802	502	930	719	537	1 761	2 785	263
Skip, eldre	3 675	3 865	440	1 129	660	1 252	1 300	653	1 258
Oljeplattformer og moduler, nye	46	513	2	22	17	1	493	2	3
Oljeplattformer, eldre.	4 715	67	2 799	1 770	10	17	19	21	11
Oljevirkksomhet, diverse varer	231	167	75	29	34	42	51	40	38
Andre varer.	182 522	212 134	44 104	50 888	51 043	52 694	50 954	57 442	58 109
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske.	9 415	10 854	2 318	2 936	2 467	2 837	2 686	2 864	2 448
Bergverksprodukter	2 321	2 643	585	602	579	634	723	707	619
Industriprodukter	169 868	196 617	40 757	47 134	47 637	48 712	46 980	53 287	54 721
Nærings- og nytelsesmidler	24 434	24 676	5 526	7 367	5 781	5 403	5 481	8 011	7 211
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 499	2 453	610	678	597	569	597	690	634
Trevarer	3 204	3 152	752	850	818	805	735	794	733
Treforedlingsprodukter	12 122	13 237	2 965	3 136	3 310	3 519	3 321	3 087	4 075
Grafiske produkter	779	682	190	201	177	162	165	178	173
Raffinerte oljeprodukter.	17 759	29 456	4 647	6 606	6 738	7 475	7 416	7 827	6 887
Kjemiske råvarer	13 511	15 964	3 353	3 814	3 865	3 849	3 906	4 344	4 991
Kjemiske og mineralske produkter	12 216	13 688	2 874	3 191	3 390	3 507	3 215	3 576	3 552
Metaller.	33 764	39 993	8 115	8 747	10 437	10 510	9 404	9 642	12 149
Verkstedprodukter	45 611	48 885	10 817	11 433	11 438	11 849	11 750	13 847	13 113
Andre industriprodukter.	3 969	4 431	908	1 111	1 086	1 064	990	1 291	1 203
Elektrisk kraft	918	2 020	444	216	360	511	565	584	321
Tjenester	110 154	134 430	30 312	28 063	29 592	33 214	36 464	35 160	37 131
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	52 167	70 951	13 386	14 536	14 998	17 578	19 043	19 332	20 689
Oljevirkksomhet, diverse tjenesteeksport	768	844	186	213	216	198	202	228	212
Oljeboringstjenester mv.	3 072	3 384	814	793	975	728	700	981	744
Rørtransport	5 570	5 389	1 280	1 356	1 790	1 187	1 087	1 325	1 661
Reisetrafikk.	17 002	17 573	6 357	2 881	3 423	4 482	6 689	2 979	3 406
Andre tjenester.	31 575	36 289	8 289	8 284	8 190	9 041	8 743	10 315	10 419
Samferdsel.	9 640	10 310	2 715	2 373	2 039	2 684	2 980	2 607	2 846
Finans- og forretningstjenester	18 002	21 749	4 461	4 957	5 036	5 365	4 848	6 500	6 090
Tjenester ellers	3 933	4 230	1 113	954	1 115	992	915	1 208	1 483

Tabell A30. Eksport. Faste 1997-priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Eksport i alt.	461 819	474 425	113 761	122 904	118 670	114 230	116 666	124 858	126 058
Varer	353 482	361 772	84 651	96 041	90 963	86 916	87 474	96 419	96 855
Råolje og naturgass.	157 633	167 800	37 561	43 061	43 157	39 437	40 384	44 823	45 580
Skip, nybygde	5 711	5 268	484	890	678	497	1 602	2 490	239
Skip, eldre	4 802	3 811	572	1 438	780	1 307	1 192	532	1 152
Oljeplattformer og moduler, nye	43	458	2	20	16	1	439	2	3
Oljeplattformer, eldre.	4 715	67	2 799	1 770	10	17	19	21	11
Oljevirkksomhet, diverse varer	216	140	69	27	30	36	43	31	32
Andre varer.	180 361	184 228	43 164	48 834	46 292	45 620	43 794	48 521	49 839
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske.	8 953	9 291	2 261	2 703	2 166	2 214	2 222	2 690	2 355
Bergverksprodukter	2 157	2 304	548	561	499	537	616	652	548
Industriprodukter	168 152	170 061	39 787	45 365	43 205	42 135	40 103	44 619	46 726
Nærings- og nytelsesmidler	22 647	21 689	5 155	6 877	5 146	4 685	4 750	7 108	6 262
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 461	2 363	602	680	576	567	566	654	616
Trevarer	3 268	3 289	764	890	848	833	758	851	760
Treforedlingsprodukter	11 129	11 158	2 738	2 899	2 932	2 927	2 699	2 599	3 161
Grafiske produkter	656	689	168	180	190	162	163	174	176
Raffinerte oljeprodukter.	18 821	17 535	4 525	5 327	4 896	4 777	4 004	3 859	4 371
Kjemiske råvarer	14 163	15 572	3 487	3 871	3 855	3 720	3 814	4 184	4 814
Kjemiske og mineralske produkter	12 108	12 973	2 891	3 184	3 384	3 246	3 065	3 279	3 296
Metaller.	34 668	34 021	8 191	8 407	9 280	8 742	8 057	7 942	9 976
Verkstedprodukter	44 383	46 625	10 382	11 966	11 039	11 530	11 306	12 750	12 207
Andre industriprodukter.	3 848	4 145	883	1 084	1 060	944	922	1 220	1 087
Elektrisk kraft	1 099	2 571	567	205	423	735	854	560	210
Tjenester	108 338	112 653	29 111	26 863	27 707	27 314	29 192	28 439	29 204
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	53 963	55 411	13 365	13 904	14 104	13 419	13 775	14 113	14 426
Oljevirkksomhet, diverse tjenesteeksport	727	760	175	198	200	180	180	200	189
Oljeboringstjenester mv.	2 667	2 649	707	677	811	573	540	725	581
Rørtransport	4 388	4 549	974	1 102	1 466	1 012	896	1 176	1 302
Reisetrafikk.	15 879	15 727	5 984	2 632	3 106	3 992	6 018	2 611	2 999
Andre tjenester.	30 715	33 557	7 907	8 349	8 020	8 138	7 784	9 616	9 707
Samferdsel.	9 202	9 359	2 604	2 323	1 858	2 379	2 745	2 377	2 490
Finans- og forretningstjenester	17 795	20 374	4 255	5 133	5 145	4 852	4 221	6 156	5 908
Tjenester ellers	3 718	3 824	1 047	892	1 017	907	818	1 083	1 308

Tabell A31. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Eksport i alt	2,8	2,7	5,7	9,1	5,1	1,8	2,6	1,6	6,2
Varer	2,9	2,3	6,5	9,9	4,9	0,9	3,3	0,4	6,5
Råolje og naturgass	-0,1	6,4	4,9	8,1	10,6	3,8	7,5	4,1	5,6
Skip, nybygde	-20,6	-7,8	-66,2	-27,6	-55,1	-82,4	231,3	179,7	-64,8
Skip, eldre	48,6	-20,6	58,7	70,6	-16,4	-29,7	108,3	-63,0	47,7
Oljeplattformer og moduler, nye	-32,5	955,5	-78,2	978,4	225,9	-94,4	..	-91,5	-83,0
Oljeplattformer, eldre	734,5	-98,6	..	..	-79,2	-82,7	-99,3	-98,8	10,0
Oljevirkksomhet, diverse varer	96,7	-35,2	158,0	-4,4	-37,2	-49,3	-38,4	13,6	5,6
Andre varer	3,2	2,1	3,4	7,6	2,6	5,5	1,5	-0,6	7,7
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	8,6	3,8	12,2	22,6	5,1	14,7	-1,7	-0,5	8,7
Bergverksprodukter	-5,2	6,8	-9,1	-4,9	8,8	-8,7	12,3	16,1	9,8
Industriprodukter	2,7	1,1	2,4	6,9	1,7	4,0	0,8	-1,6	8,1
Nærings- og nytelsesmidler	3,3	-4,2	10,6	7,7	-10,1	-4,2	-7,9	3,4	21,7
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-2,0	-4,0	1,1	0,2	-6,3	0,6	-6,0	-3,9	6,9
Trevarer	14,5	0,7	14,4	8,6	9,7	-0,9	-0,8	-4,5	-10,4
Treforedlingsprodukter	0,9	0,3	1,7	6,9	2,5	11,2	-1,4	-10,3	7,8
Grafiske produkter	9,8	5,0	23,8	-19,3	22,1	6,3	-3,4	-3,0	-7,7
Raffinerte oljeprodukter	6,8	-6,8	7,3	35,1	7,0	8,8	-11,5	-27,6	-10,7
Kjemiske råvarer	1,5	9,9	0,8	19,4	13,2	9,4	9,4	8,1	24,9
Kjemiske og mineralske produkter	9,2	7,1	0,8	16,7	13,4	6,4	6,0	3,0	-2,6
Metaller	-0,8	-1,9	-3,3	-4,7	2,7	-3,3	-1,6	-5,5	7,5
Verkstedprodukter	2,0	5,1	1,6	1,1	-3,2	8,4	8,9	6,6	10,6
Andre industriprodukter	5,6	7,7	1,8	3,4	9,5	3,4	4,4	12,5	2,6
Elektrisk kraft	98,4	134,0	95,5	50,7	317,6	225,6	50,5	173,3	-50,3
Tjenester	2,6	4,0	3,2	6,2	5,7	4,5	0,3	5,9	5,4
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	0,2	2,7	-0,7	2,7	2,5	3,7	3,1	1,5	2,3
Oljevirkksomhet, diverse tjenesteeksport	28,9	4,6	36,0	37,4	10,7	4,3	3,0	0,6	-5,6
Oljeboringstjenester mv.	84,3	-0,7	190,7	138,2	43,9	-20,3	-23,6	7,0	-28,4
Rørtransport	9,6	3,7	18,2	-9,8	18,0	-5,3	-8,0	6,7	-11,2
Reisetrafikk	-0,6	-1,0	-2,6	-7,0	-1,1	-3,2	0,6	-0,8	-3,5
Andre tjenester	3,2	9,3	6,8	14,5	9,4	14,2	-1,6	15,2	21,0
Samferdsel	-3,5	1,7	-2,1	8,6	-11,2	9,1	5,4	2,3	34,1
Finans- og forretningstjenester	7,3	14,5	9,7	22,3	18,5	19,4	-0,8	19,9	14,8
Tjenester ellers	2,4	2,9	21,8	-6,4	13,4	3,0	-21,9	21,3	28,7

Tabell A32. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Eksport i alt.	10,2	38,5	16,5	28,2	45,8	41,7	37,8	31,8	8,6
Varer	13,2	45,1	21,9	36,2	57,8	49,2	43,5	35,6	6,0
Råolje og naturgass	34,7	80,9	58,7	95,0	134,7	95,9	73,3	53,7	6,2
Skip, nybygde	0,7	6,9	0,4	1,3	4,3	4,6	5,9	7,0	4,0
Skip, eldre	-14,6	32,5	-10,9	5,1	12,7	26,7	41,8	56,3	29,1
Oljeplattformer og moduler, nye	3,2	5,7	2,1	2,0	4,3	4,3	5,4	6,4	4,0
Oljeplattformer, eldre.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oljevirkksomhet, diverse varer	-1,3	11,6	-3,1	1,1	6,1	8,9	10,4	21,5	5,8
Andre varer.	0,0	13,8	0,8	3,7	12,4	15,5	13,9	13,6	5,7
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske.	-1,8	11,1	-5,4	1,7	12,4	19,3	17,9	-2,0	-8,7
Bergverksprodukter	1,6	6,6	4,1	1,0	3,7	11,9	10,0	1,1	-2,6
Industriprodukter	0,1	14,4	1,0	3,9	12,7	15,9	14,4	14,9	6,2
Nærings- og nytelsesmidler	-0,5	5,4	-5,7	1,1	2,5	7,1	7,6	5,2	2,5
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	3,7	2,2	-1,2	2,4	0,3	-1,8	4,1	5,8	-0,6
Trevarer	-1,0	-2,3	-2,0	-3,2	-3,9	-1,6	-1,4	-2,2	-0,0
Treforedlingsprodukter	-0,5	8,9	-3,5	-3,5	2,6	10,1	13,6	9,8	14,2
Grafiske produkter	13,6	-16,6	5,1	17,5	-25,7	-21,1	-10,1	-8,7	5,8
Raffinerte oljeprodukter.	20,2	78,0	38,2	73,0	109,6	96,3	80,4	63,6	14,5
Kjemiske råvarer	-3,0	7,5	-2,2	2,0	7,0	11,6	6,5	5,4	3,4
Kjemiske og mineralske produkter	-0,5	4,6	-1,0	-2,7	0,8	3,5	5,5	8,8	7,6
Metaller.	-4,0	20,7	-2,0	8,0	20,2	28,6	17,8	16,7	8,3
Verkstedprodukter	-1,5	2,0	-1,3	-10,5	-0,9	-4,5	-0,2	13,7	3,7
Andre industriprodukter.	0,5	3,6	-0,2	1,0	-1,0	8,5	4,4	3,3	8,0
Elektrisk kraft	8,4	-6,0	48,4	3,8	-15,5	0,6	-15,5	-1,1	79,4
Tjenester	1,7	17,4	3,2	4,3	11,1	19,6	20,0	18,3	19,0
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	1,4	32,5	3,9	12,1	22,9	37,3	38,0	31,0	34,9
Oljevirkksomhet, diverse tjenesteeksport	2,2	5,1	2,1	2,0	4,3	4,3	5,4	6,4	4,0
Oljeboringstjenester mv.	-3,2	10,9	-7,9	3,4	5,7	10,9	12,6	15,6	6,5
Rørtransport	9,5	-6,7	7,7	-4,0	-1,9	-9,7	-7,7	-8,4	4,5
Reisetrafikk.	3,6	4,4	3,6	3,7	4,1	4,2	4,6	4,3	3,1
Andre tjenester.	-0,5	5,2	0,3	-5,8	-1,4	6,9	7,1	8,1	5,1
Samferdsel.	1,5	5,2	0,6	-0,9	2,7	6,2	4,1	7,4	4,1
Finans- og forretningstjenester	-2,2	5,5	-0,3	-9,7	-4,0	8,1	9,5	9,3	5,3
Tjenester ellers	2,7	4,5	1,9	3,2	5,6	3,0	5,3	4,4	3,4

Tabell A33. Import. Løpende priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Import i alt	393 134	433 518	99 587	105 063	103 962	107 932	110 018	111 606	107 606
Varer	276 715	302 604	66 635	76 420	75 896	75 494	73 699	77 515	75 545
Skip, nybygde og eldre	11 386	18 687	5 333	2 564	4 810	6 099	5 019	2 759	2 059
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	2 305	5 262	56	1 315	4 826	3	183	250	23
Oljevirkksomhet, diverse varer	6 307	2 466	1 195	1 312	716	886	570	294	472
Andre varer	256 717	276 189	60 051	71 229	65 544	68 506	67 927	74 212	72 991
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	8 496	8 745	1 777	2 206	2 343	2 235	1 758	2 409	2 591
Råolje	2 076	1 807	619	730	228	86	728	765	372
Bergverksprodukter	3 428	3 629	836	915	907	979	896	847	1 092
Industriprodukter	241 935	261 829	56 768	67 186	61 993	65 193	64 535	70 108	68 434
Nærings- og nytelsesmidler	13 023	13 733	3 304	3 516	2 999	3 339	3 690	3 705	3 321
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	17 875	18 840	5 295	4 217	5 019	3 716	5 651	4 454	5 156
Trevarer	4 981	5 762	1 146	1 375	1 354	1 457	1 384	1 567	1 473
Treforedlingsprodukter	6 928	7 693	1 647	1 943	1 870	1 794	1 841	2 188	1 926
Grafiske produkter	4 041	4 018	1 013	1 131	984	864	1 031	1 139	941
Raffinerte oljeprodukter	10 147	14 692	2 701	2 949	3 429	3 950	3 539	3 774	3 665
Kjemiske råvarer	9 526	11 115	2 255	2 542	2 572	2 902	2 877	2 764	2 906
Kjemiske og mineralske produkter	26 284	28 301	6 242	7 022	6 822	7 243	6 903	7 333	7 336
Metaller	20 253	24 930	4 484	5 623	5 597	6 871	6 196	6 266	6 155
Verkstedprodukter	100 104	102 511	22 512	26 707	24 734	25 467	24 220	28 090	27 122
Andre industriprodukter	9 545	10 414	2 227	2 920	2 421	2 419	2 449	3 125	2 546
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	19 228	19 820	3 942	7 241	4 192	5 171	4 754	5 703	5 887
Elektrisk kraft	782	179	51	192	73	13	10	83	502
Tjenester	116 419	130 914	32 952	28 643	28 066	32 438	36 319	34 091	32 061
Driftsutgifter ekskl. bunkers, skipsfart	27 899	37 074	7 430	7 797	7 853	9 099	9 622	10 500	9 379
Driftsutgifter ekskl. bunkers, oljeboring	3 811	3 243	1 121	936	909	850	661	823	1 062
Oljevirkksomhet, diverse tjenesteimport	4 169	2 650	1 012	3	542	883	753	472	472
Reisetrafikk	37 060	39 320	12 420	8 391	7 384	9 809	13 330	8 797	7 687
Andre tjenester	43 480	48 627	10 969	11 516	11 378	11 797	11 953	13 499	13 461
Samferdsel	4 142	4 521	1 176	999	1 019	1 115	1 182	1 205	1 213
Finans- og forretnings tjenester	23 304	25 359	5 765	6 414	6 329	6 266	6 140	6 624	6 780
Tjenester ellers	16 034	18 747	4 028	4 103	4 030	4 416	4 631	5 670	5 468

Tabell A34. Import. Faste 1997-priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Import i alt	389 111	399 014	97 743	102 636	100 158	99 993	98 924	99 939	95 675
Varer	280 062	287 090	67 507	76 192	74 352	72 666	68 459	71 613	68 245
Skip, nybygde og eldre	12 918	17 624	5 924	2 913	5 240	5 708	4 458	2 218	1 728
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	2 509	5 293	60	1 416	4 931	3	160	200	19
Oljevirkksomhet, diverse varer	5 985	2 235	1 122	1 222	664	806	508	257	421
Andre varer	258 650	261 937	60 401	70 641	63 517	66 149	63 333	68 938	66 077
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	8 654	8 663	1 875	2 400	2 331	2 240	1 798	2 294	2 291
Råolje	1 951	948	527	496	133	48	384	383	217
Bergverksprodukter	3 712	3 810	898	990	829	1 124	949	908	1 110
Industriprodukter	243 351	248 305	57 034	66 551	60 135	62 720	60 188	65 263	62 109
Nærings- og nytelsesmidler	12 490	12 752	3 254	3 431	2 793	3 105	3 450	3 405	3 061
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	17 726	18 765	5 127	4 205	5 070	3 935	5 462	4 298	5 070
Trevarer	5 153	5 783	1 173	1 459	1 406	1 469	1 396	1 513	1 485
Treforedlingsprodukter	6 865	6 969	1 631	1 923	1 781	1 644	1 637	1 908	1 753
Grafiske produkter	4 060	4 327	984	1 224	1 037	911	1 121	1 257	1 056
Raffinerte oljeprodukter	11 595	11 386	2 683	2 668	2 999	2 988	2 554	2 845	2 939
Kjemiske råvarer	9 786	10 730	2 350	2 641	2 675	2 895	2 599	2 561	2 616
Kjemiske og mineralske produkter	25 627	26 369	6 224	6 800	6 456	6 693	6 254	6 965	6 285
Metaller	24 195	25 340	5 037	6 790	5 854	7 476	6 112	5 898	6 157
Verktøysprodukter	99 418	98 596	22 788	26 487	24 019	24 542	23 136	26 899	24 926
Andre industriprodukter	9 460	10 424	2 202	2 876	2 444	2 509	2 475	2 996	2 523
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	16 975	16 865	3 581	6 048	3 601	4 553	3 992	4 719	4 236
Elektrisk kraft	982	211	67	204	90	18	14	89	351
Tjenester	109 049	111 924	30 235	26 444	25 806	27 327	30 465	28 326	27 429
Driftsutgifter ekskl. bunkers, skipsfart	24 795	25 461	6 141	6 389	6 481	6 166	6 330	6 485	6 629
Driftsutgifter ekskl. bunkers, oljeboring	3 576	2 930	1 048	872	841	771	588	730	938
Oljevirkksomhet, diverse tjenesteimport	3 965	2 390	950	3	503	804	671	413	421
Reisetrafikk	34 878	36 191	11 735	7 877	6 915	8 901	12 245	8 129	6 947
Andre tjenester	41 834	44 953	10 360	11 303	11 068	10 686	10 631	12 569	12 495
Samferdsel	4 050	4 115	1 159	1 024	913	972	1 120	1 110	1 033
Finans- og forretningstjenester	22 751	23 775	5 456	6 467	6 413	5 668	5 346	6 348	6 639
Tjenester ellers	15 034	17 063	3 746	3 812	3 741	4 046	4 165	5 111	4 822

Tabell A35. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Import i alt	-1,6	2,5	-0,3	-1,4	6,3	5,8	1,2	-2,6	-4,5
Varer	-3,7	2,5	-2,2	-2,1	8,1	7,5	1,4	-6,0	-8,2
Skip, nybygde og eldre	-8,6	36,4	93,0	4,3	203,6	142,4	-24,7	-23,8	-67,0
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre . .	-38,0	111,0	-39,1	-50,1	..	-99,7	165,2	-85,9	-99,6
Oljevirkksomhet, diverse varer	-44,5	-62,7	-53,9	-61,5	-63,5	-55,8	-54,7	-78,9	-36,6
Andre varer	-1,2	1,3	-4,7	2,3	-2,3	5,7	4,9	-2,4	4,0
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-0,3	0,1	-3,8	19,6	7,0	1,7	-4,1	-4,4	-1,7
Råolje	9,3	-51,4	19,6	26,3	-65,7	-91,1	-27,1	-22,7	63,6
Bergverksprodukter	0,7	2,7	10,2	13,1	-15,1	32,7	5,6	-8,2	33,9
Industriprodukter	-1,3	2,0	-5,1	1,7	-1,6	6,9	5,5	-1,9	3,3
Nærings- og nytelsesmidler	10,1	2,1	6,4	14,8	1,1	2,0	6,0	-0,8	9,6
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	1,0	5,9	0,9	4,2	3,1	13,1	6,5	2,2	-0,0
Trevarer	-2,0	12,2	-12,1	14,3	14,1	14,0	19,0	3,7	5,7
Treforedlingsprodukter	5,4	1,5	4,1	14,4	5,3	1,5	0,4	-0,8	-1,6
Grafiske produkter	6,0	6,6	4,1	8,2	5,0	5,5	13,9	2,7	1,9
Raffinerte oljeprodukter	11,3	-1,8	-2,2	-3,4	2,2	-9,7	-4,8	6,6	-2,0
Kjemiske råvarer	-0,5	9,6	2,4	1,6	21,2	11,9	10,6	-3,0	-2,2
Kjemiske og mineralske produkter	1,2	2,9	-1,1	3,8	5,6	3,2	0,5	2,4	-2,6
Metaller	-5,6	4,7	-17,3	5,7	-10,0	27,5	21,3	-13,1	5,2
Verkstedprodukter	-4,6	-0,8	-6,0	-7,5	-7,7	1,7	1,5	1,6	3,8
Andre industriprodukter	4,5	10,2	3,6	9,6	6,6	20,1	12,4	4,2	3,2
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod. . . .	-4,0	-0,7	-17,0	28,2	5,1	16,1	11,5	-22,0	17,6
Elektrisk kraft	-14,7	-78,5	-31,4	-44,4	-77,4	-94,4	-79,2	-56,3	288,5
Tjenester	4,2	2,6	4,2	0,7	1,6	1,3	0,8	7,1	6,3
Driftsutgifter ekskl. bunkers, skipsfart	0,5	2,7	-0,4	3,0	2,5	3,7	3,1	1,5	2,3
Driftsutgifter ekskl. bunkers, oljeboring	37,2	-18,1	62,8	1,2	33,1	-24,7	-43,9	-16,4	11,5
Oljevirkksomhet, diverse tjenesteimport	47,3	-39,7	64,4	-99,6	-49,4	-60,2	-29,4	..	-16,2
Reisetrafikk	6,6	3,8	4,2	1,0	1,5	5,3	4,3	3,2	0,5
Andre tjenester	-0,3	7,5	0,0	6,0	4,1	12,0	2,6	11,2	12,9
Samferdsel	-17,6	1,6	-12,2	-11,9	5,7	-3,1	-3,4	8,4	13,1
Finans- og forretningstjenester	9,7	4,5	12,6	12,2	13,7	9,3	-2,0	-1,8	3,5
Tjenester ellers	-7,7	13,5	-10,6	2,0	-9,4	20,8	11,2	34,1	28,9

Tabell A36. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Import i alt	-0,5	7,5	-0,6	0,9	4,0	8,0	9,2	9,1	8,4
Varer	-2,1	6,7	-3,2	0,1	4,0	6,1	9,1	7,9	8,4
Skip, nybygde og eldre	-6,4	20,3	0,9	6,7	9,9	22,9	25,1	41,3	29,8
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	-0,4	8,2	0,0	4,7	9,4	20,9	23,2	34,8	24,4
Oljevirkksomhet, diverse varer	1,7	4,7	2,1	2,0	4,3	4,3	5,4	6,4	4,0
Andre varer	-2,1	6,2	-3,0	-0,3	4,9	5,5	7,9	6,8	7,0
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-5,8	2,8	-7,9	-7,5	-6,2	0,8	3,2	14,2	12,5
Råolje	44,7	79,1	63,8	119,8	160,5	105,7	61,4	35,6	-0,2
Bergverksprodukter	-4,6	3,1	-2,8	-9,7	14,4	-0,7	1,5	0,8	-10,1
Industriprodukter	-2,1	6,1	-3,3	-0,5	4,7	5,4	7,7	6,4	6,9
Nærings- og nytelsesmidler	-4,8	3,3	-8,8	-8,1	-3,7	4,8	5,3	6,2	1,0
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-2,6	-0,4	-4,3	-5,3	-3,1	-1,8	0,2	3,3	2,7
Trevarer	-3,4	3,1	2,0	-7,7	-1,0	1,4	1,5	9,9	3,0
Treforedlingsprodukter	-1,2	9,4	-2,0	-1,6	4,6	7,9	11,4	13,5	4,6
Grafiske produkter	-2,1	-6,7	-0,7	-7,8	-6,1	-8,9	-10,7	-1,9	-6,1
Raffinerte oljeprodukter	4,6	47,4	22,4	41,1	57,0	85,3	37,7	20,0	9,1
Kjemiske råvarer	-3,6	6,4	-9,0	-3,0	-4,1	3,1	15,4	12,1	15,5
Kjemiske og mineralske produkter	-0,5	4,6	-2,2	-1,8	1,4	5,6	10,1	1,9	10,5
Metaller	-13,6	17,5	-8,3	-9,8	19,7	8,8	13,9	28,3	4,6
Verkstedprodukter	-1,4	3,3	-5,6	-0,7	1,5	2,2	6,0	3,6	5,7
Andre industriprodukter	-2,4	-1,0	-2,4	-4,3	-1,3	-3,9	-2,2	2,7	1,9
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	7,1	3,8	6,7	8,2	13,4	-1,7	8,2	0,9	19,4
Elektrisk kraft	-10,2	6,5	-9,3	1,6	-6,6	19,2	-5,6	-1,1	77,0
Tjenester	3,4	9,6	5,1	2,8	4,3	13,0	9,4	11,1	7,5
Driftsutgifter ekskl. bunkers, skipsfart	13,4	29,4	25,1	21,1	20,0	39,4	25,6	32,7	16,8
Driftsutgifter ekskl. bunkers, oljeboring	1,2	3,9	-0,0	0,9	2,2	3,9	5,0	5,1	4,8
Oljevirkksomhet, diverse tjenesteimport	1,6	5,5	2,1	2,0	4,3	4,3	5,4	6,4	4,0
Reisetrafikk	0,5	2,3	-0,6	-2,4	-1,1	4,8	2,9	1,6	3,6
Andre tjenester	0,3	4,1	1,2	-3,1	-1,0	5,8	6,2	5,4	4,8
Samferdsel	-0,1	7,4	-0,1	-0,3	5,7	9,1	4,1	11,3	5,3
Finans- og forretnings tjenester	-1,2	4,1	0,4	-7,2	-4,1	7,8	8,7	5,2	3,5
Tjenester ellers	2,5	3,0	2,6	2,7	2,7	2,2	3,4	3,1	5,3

Tabell A37. Driftsregnskapet overfor utlandet. Løpende priser. Millioner kroner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Eksport i alt	466 455	663 602	121 492	139 569	150 241	154 797	171 657	186 906	173 274
Varer	356 301	529 172	91 180	111 506	120 649	121 583	135 193	151 746	136 143
Tjenester	110 154	134 430	30 312	28 063	29 592	33 214	36 464	35 160	37 131
Import i alt	393 134	433 518	99 587	105 063	103 962	107 932	110 018	111 606	107 606
Varer	276 715	302 604	66 635	76 420	75 896	75 494	73 699	77 515	75 545
Tjenester	116 419	130 914	32 952	28 643	28 066	32 438	36 319	34 091	32 061
Eksportoverskudd	73 321	230 084	21 905	34 506	46 279	46 865	61 639	75 300	65 668
Inntekter	56 941	68 370	13 856	14 303	15 133	16 371	17 661	19 205	19 858
Lønn	1 700	1 800	426	426	450	450	450	450	450
Renteinntekter	32 877	42 849	7 745	8 385	9 194	9 600	11 411	12 644	13 305
Aksjeutbytte mv.	4 391	5 293	964	1 308	617	1 899	1 573	1 204	638
Reinvestert fortjeneste	8 260	7 759	2 132	1 913	2 449	1 565	1 595	2 150	2 436
Løpende overføringer	9 713	10 669	2 589	2 271	2 423	2 857	2 632	2 757	3 029
Utgifter	82 953	94 862	19 385	23 571	21 406	22 938	22 353	28 165	25 052
Lønn	3 908	4 771	1 036	1 052	1 047	1 179	1 240	1 305	1 201
Renteutgifter	35 528	45 170	7 765	10 369	9 812	10 317	10 463	14 578	12 758
Aksjeutbytte mv.	10 447	24 270	602	1 160	5 486	13 880	3 939	965	9 321
Reinvestert fortjeneste	10 716	-3 007	4 438	3 902	-446	-7 747	1 101	4 085	-4 256
Løpende offentlige overføringer	9 350	9 177	2 039	3 531	1 881	1 800	2 070	3 426	1 881
Andre løpende overføringer	13 004	14 481	3 505	3 557	3 626	3 509	3 540	3 806	4 147
Overskudd på rente og stønadsbalansen	-26 012	-26 492	-5 529	-9 268	-6 273	-6 567	-4 692	-8 960	-5 194
Overskudd på driftsbalansen	47 309	203 592	16 376	25 238	40 006	40 298	56 947	66 340	60 474
Kapitaloverføringer til utlandet, netto	867	1 310	127	580	114	393	96	707	127
Anskaffelser av patenter, lisenser mv, netto	450	-818	3	1	-421	-107	-237	-53	-6
Netto finansinvesteringer	45 992	203 100	16 246	24 657	40 313	40 012	57 088	65 686	60 353

Tabell A38. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
I alt	2 281,7	2 292,5	2 292,2	2 279,2	2 277,5	2 301,5	2 303,7	2 287,2	2 290,9
Jordbruk, jakt og viltstell	74,3	71,8	74,8	74,1	70,6	73,3	72,7	70,8	67,4
Skogbruk	5,5	5,5	5,4	5,5	5,1	6,1	5,5	5,3	4,9
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	16,8	17,0	19,4	16,2	16,1	17,2	17,7	17,1	15,7
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	23,4	22,7	23,6	23,1	23,4	23,0	22,6	21,9	22,4
Utvinning av råolje og naturgass	16,0	14,9	15,7	15,5	15,7	15,1	14,8	14,3	14,2
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	7,4	7,8	7,8	7,6	7,7	7,9	7,8	7,6	8,1
Bergverksdrift	4,1	4,1	4,1	4,0	4,0	4,1	4,2	4,0	3,9
Industri	312,0	303,8	310,9	304,6	303,7	306,5	305,3	299,5	298,3
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	53,3	52,9	52,8	53,0	53,5	53,4	52,8	52,0	51,5
Tekstil- og bekledningsindustri	9,1	8,8	8,7	8,6	8,9	9,2	8,6	8,4	8,9
Trelast- og trevareindustri	17,0	16,7	17,9	16,3	16,1	16,6	16,9	16,9	17,2
Treforedling	10,0	10,0	10,0	10,0	9,8	10,2	10,2	9,9	10,2
Forlag og grafisk industri	41,3	40,6	41,0	41,2	40,8	41,1	40,2	40,2	39,2
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	24,5	24,0	24,7	23,6	24,1	24,0	24,4	23,7	22,9
Kjemiske råvarer	8,0	8,1	8,3	8,0	7,8	8,3	8,3	8,1	8,2
Metallindustri	16,5	16,4	17,1	16,2	16,2	16,3	17,0	16,2	15,7
Verkstedindustri	78,9	76,7	77,1	75,9	75,9	77,6	77,5	75,9	75,9
Bygging av skip og oljeplattformer	37,8	34,1	37,9	36,3	35,1	33,9	34,4	33,1	33,4
Møbelindustri og annen industri	15,6	15,4	15,4	15,5	15,6	15,9	15,1	15,2	15,1
Kraftforsyning	17,6	17,1	17,6	17,4	16,9	17,7	17,1	16,9	16,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	123,1	125,0	124,0	122,0	121,1	125,0	127,4	126,3	126,9
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning	1 001,0	1 014,1	1 006,3	1 001,2	1 007,0	1 020,2	1 020,8	1 008,4	1 013,4
Varehandel	319,4	321,9	319,4	316,5	322,2	325,5	322,5	317,7	319,4
Hotell og restaurantvirksomhet	65,0	65,5	66,5	65,2	63,1	66,6	67,5	64,9	61,9
Rørtransport	0,3	0,3	0,3	0,4	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2
Sjøtransport	53,9	53,3	55,0	53,8	53,0	53,5	54,1	52,7	52,9
Utenriks sjøfart	44,7	44,1	45,2	44,9	44,0	44,4	44,6	43,7	43,3
Innenriks sjøfart	9,2	9,2	9,8	8,9	9,0	9,2	9,5	9,0	9,5
Transport ellers	95,9	95,8	95,2	95,6	96,8	95,0	95,5	95,8	95,1
Post og telekommunikasjon	52,8	53,8	53,2	52,5	53,2	53,9	54,1	53,8	54,1
Finansiell tjenesteyting, forsikring	48,2	47,9	48,4	48,6	48,3	48,5	47,7	47,3	47,8
Boligtjenester (husholdninger)	1,3	1,2	1,2	1,3	1,1	1,3	1,3	1,3	1,2
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	165,4	172,4	167,1	167,3	167,5	172,2	174,4	175,6	178,4
Personlig tjenesteyting	198,9	201,9	199,9	200,0	201,7	203,3	203,6	199,1	202,5
Offentlig forvaltningsvirksomhet	703,7	711,4	706,1	711,1	709,7	708,5	710,5	716,7	721,4
Statsforvaltningen	152,3	152,3	152,6	152,7	152,3	151,4	152,5	152,9	152,0
Sivil forvaltning	110,0	110,5	110,2	110,6	110,6	109,1	110,7	111,3	110,6
Forsvar	42,3	41,8	42,4	42,1	41,7	42,3	41,7	41,6	41,4
Kommuneforvaltningen	551,4	559,1	553,6	558,5	557,4	557,0	558,1	563,8	569,4
Fastlands-Norge	2 213,2	2 225,3	2 223,1	2 210,9	2 209,9	2 233,8	2 236,3	2 221,2	2 225,1

Tabell A39. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
I alt	0,6	0,5	0,2	0,2	0,4	0,7	0,5	0,3	0,6
Jordbruk, jakt og viltstell	-2,2	-3,3	-2,7	-0,9	-2,5	-3,4	-2,9	-4,5	-4,5
Skogbruk	-5,3	-0,3	-8,5	2,3	0,8	-0,7	1,4	-2,5	-2,9
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-3,7	1,1	-1,5	2,4	5,1	4,7	-8,7	5,7	-2,4
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	1,5	-3,1	-0,3	-1,8	-2,7	-0,5	-4,3	-4,9	-4,3
Utvinning av råolje og naturgass	3,4	-6,6	-0,3	-1,0	-7,3	-4,9	-6,2	-7,9	-9,2
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	-2,6	4,4	-0,4	-3,4	8,3	9,3	-0,5	1,2	5,7
Bergverksdrift	-3,5	-1,0	-5,0	-5,9	-2,3	-1,8	0,8	-0,7	-1,9
Industri	-2,7	-2,7	-3,3	-5,0	-4,3	-2,8	-1,8	-1,7	-1,8
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-3,3	-0,8	-3,4	-3,5	-0,8	-0,3	-0,1	-1,9	-3,8
Tekstil- og bekledningsindustri	-10,8	-3,3	-15,5	-18,3	-6,3	-2,4	-1,5	-2,8	0,8
Trelast- og trevareindustri	-3,8	-2,3	-1,2	-7,1	-3,6	-3,3	-5,5	3,7	7,0
Treforedling	-5,6	0,2	-6,0	-5,7	0,9	-1,0	1,6	-0,8	4,3
Forlag og grafisk industri	-0,9	-1,8	-0,2	-2,3	-2,2	-0,5	-2,0	-2,5	-4,1
Oljeraffinering, kjem. og mineralsk industri	-0,9	-1,9	0,1	-1,5	-2,4	-4,2	-1,3	0,3	-4,7
Kjemiske råvarer	-1,5	1,3	1,0	-1,9	4,7	-0,3	0,1	1,3	5,7
Metallindustri	-1,9	-0,5	-0,0	-4,7	1,7	-3,5	-0,2	0,0	-3,0
Verkstedindustri	-2,4	-2,7	-5,6	-5,9	-9,4	-1,6	0,5	0,0	-0,0
Bygging av skip og oljeplattformer	-2,0	-9,7	-2,1	-6,8	-8,7	-12,1	-9,1	-8,9	-4,6
Møbelindustri og annen industri	-4,2	-1,1	-5,4	-3,7	-0,2	-0,4	-2,1	-1,7	-2,8
Kraftforsyning	-3,4	-2,5	-3,8	-3,9	-2,7	-1,6	-3,3	-2,6	-1,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	-0,1	1,5	-0,7	-1,8	-1,2	0,9	2,8	3,5	4,8
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning	1,1	1,3	0,4	0,8	1,4	1,6	1,4	0,7	0,6
Varehandel	0,1	0,8	-0,6	-0,4	0,5	1,3	1,0	0,4	-0,9
Hotell og restaurantvirksomhet	1,4	0,8	-0,5	-0,1	1,0	1,2	1,5	-0,5	-1,9
Rørtransport	2,4	-7,6	2,4	2,4	-7,5	-7,5	-7,5	-7,5	-7,5
Sjøtransport	3,2	-1,1	3,3	3,7	-0,1	-0,5	-1,6	-2,1	-0,3
Utenriks sjøfart	3,5	-1,3	3,4	4,3	-0,6	-0,5	-1,4	-2,7	-1,5
Innenriks sjøfart	1,7	0,1	2,7	0,8	2,3	-0,8	-2,2	1,3	5,6
Transport ellers	1,2	-0,1	-0,6	-1,4	0,5	-1,5	0,3	0,1	-1,8
Post og telekommunikasjon	-0,2	1,9	-1,2	0,1	1,6	1,9	1,5	2,5	1,7
Finansiell tjenesteyting, forsikring	-0,2	-0,5	0,0	2,6	1,7	0,7	-1,5	-2,8	-1,0
Boligtjenester (husholdninger)	-1,5	-0,7	-1,4	-0,5	-4,3	2,2	0,2	-0,9	2,4
Forretningsmessig tjenesteyting mv.	3,8	4,2	2,8	3,3	3,0	4,5	4,4	5,0	6,5
Personlig tjenesteyting	0,4	1,5	0,5	1,3	2,6	2,2	1,8	-0,4	0,4
Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,1	1,1	2,3	2,1	1,6	1,3	0,6	0,8	1,7
Statsforvaltningen	0,6	-0,0	1,0	0,5	-0,5	0,2	-0,1	0,2	-0,2
Sivil forvaltning	1,1	0,4	1,2	1,1	-0,4	0,9	0,5	0,7	-0,0
Forsvar	-0,7	-1,2	0,3	-1,0	-0,6	-1,3	-1,5	-1,2	-0,7
Kommuneforvaltningen	2,5	1,4	2,7	2,6	2,2	1,7	0,8	1,0	2,2
Fastlands-Norge	0,5	0,5	0,1	0,1	0,4	0,7	0,6	0,5	0,7

Tabell A40. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Aggregert næring. Millioner

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Utførte timeverk i alt	3 187,8	3 162,9	734,4	850,8	854,7	756,4	726,7	825,0	836,7
Jordbruk, skogbruk og fiske	188,1	181,1	44,7	49,8	48,0	44,4	42,0	46,7	44,5
Utvinning av råolje og naturgass inkl. tjenester. . .	39,3	37,7	9,1	10,2	10,4	9,2	8,6	9,5	9,8
Industri og bergverksdrift	482,7	464,7	109,9	125,7	125,5	113,0	105,8	120,4	120,6
Kraftforsyning	26,1	25,2	6,0	7,0	6,9	6,0	5,7	6,6	6,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	199,5	200,4	46,7	53,3	52,7	48,0	46,5	53,3	53,5
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning. . .	1 400,6	1 401,5	325,8	373,2	376,6	335,4	326,1	363,4	369,1
Offentlig forvaltningsvirksomhet	851,6	852,3	192,1	231,6	234,6	200,4	192,1	225,2	232,6
Fastlands-Norge	3 065,3	3 044,0	704,9	818,8	823,0	727,7	698,4	794,9	806,3

**Tabell A41. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Aggregert næring.
Prosentvis endring fra samme periode året før**

	1999	2000	99:3	99:4	00:1	00:2	00:3	00:4	01:1
Utførte timeverk i alt	0,4	-0,8	-0,6	1,1	4,0	-3,2	-1,0	-3,0	-2,1
Jordbruk, skogbruk og fiske	-2,8	-3,8	-3,6	1,0	2,8	-5,6	-6,0	-6,2	-7,1
Utvinning av råolje og naturgass inkl. tjenester. . .	1,3	-4,0	-1,6	-1,5	1,3	-4,1	-6,1	-7,5	-6,5
Industri og bergverksdrift	-2,7	-3,7	-3,6	-4,5	-0,5	-6,7	-3,7	-4,2	-3,9
Kraftforsyning	-3,4	-3,7	-4,1	-2,5	1,8	-5,5	-5,2	-6,1	-4,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	-0,5	0,5	-1,1	-1,0	3,3	-0,9	-0,6	-0,1	1,3
Tjenesteytende næringer ekskl. off. forvaltning. . .	1,1	0,1	-0,3	2,2	5,0	-2,2	0,1	-2,6	-2,0
Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,1	0,1	1,7	3,5	5,6	-2,6	-0,0	-2,8	-0,8
Fastlands-Norge	0,3	-0,7	-0,7	1,1	4,2	-3,2	-0,9	-2,9	-2,0

Tabell B1: Bruttonasjonalprodukt, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	2,8	2,5	3,0	2,8	2,1	2,9	2,0	2,0
Frankrike	1,9	1,0	1,9	3,3	3,2	3,2	2,6	2,7
Italia	2,9	1,1	2,0	1,8	1,6	2,9	2,3	2,5
Japan	1,6	3,5	1,8	-1,1	0,8	1,7	1,0	1,1
USA	2,7	3,6	4,4	4,4	4,2	5,0	1,7	3,1
Storbritannia	2,8	2,6	3,5	2,6	2,3	3,0	2,5	2,6
Sverige	3,7	1,1	2,1	3,6	4,1	3,6	2,8	3,0
Tyskland	1,7	0,8	1,4	2,1	1,6	3,0	2,2	2,4

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 69.

Tabell B2: Privat konsum, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	1,2	2,5	2,9	3,6	0,5	-0,2	1,4	1,7
Frankrike	1,6	1,3	0,1	3,6	2,7	2,4	2,6	3,0
Italia	1,7	1,2	3,2	3,1	2,3	2,9	2,3	2,5
Japan	1,4	2,4	0,8	0,1	1,2	0,5	0,5	1,2
USA	3,0	3,2	3,6	4,7	5,3	5,3	2,8	3,1
Storbritannia	1,7	3,6	3,9	4,0	4,4	3,7	3,0	2,6
Sverige	0,6	1,4	2,0	2,7	3,8	4,1	2,5	2,9
Tyskland	2,0	1,0	0,7	2,0	2,6	1,6	2,2	2,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 69.

Tabell B3: Offentlig konsum, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	2,1	3,4	1,3	3,1	1,4	0,6	1,9	1,5
Frankrike	-0,1	2,2	2,1	0,3	2,6	1,8	1,6	1,5
Italia	-2,2	1,0	0,8	0,3	1,5	1,6	1,4	1,4
Japan	3,3	1,9	1,5	1,9	4,0	3,6	3,1	2,7
USA	0,0	0,5	1,8	1,5	2,1	2,0	1,7	2,4
Storbritannia	1,6	1,7	-1,4	1,1	4,0	2,7	4,3	3,3
Sverige	-0,6	0,9	-1,0	3,2	1,7	-1,7	1,0	2,0
Tyskland	1,5	1,8	-0,9	0,5	-0,1	1,4	0,5	0,5

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 69.

Tabell B4: Bruttoinvesteringer i fast realkapital, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	11,6	3,9	10,9	7,8	1,4	11,1	2,1	1,6
Frankrike	2,1	-0,1	0,0	6,6	7,3	6,7	5,0	3,8
Italia	6,0	3,6	2,1	4,3	4,6	6,1	3,0	4,2
Japan	0,3	6,8	1,0	-4,0	-0,9	1,1	1,1	-1,4
USA	5,5	8,4	8,9	10,7	9,2	8,8	0,9	2,7
Storbritannia	2,9	4,9	7,5	10,1	5,4	2,6	3,3	3,0
Sverige	9,4	5,0	-1,1	8,5	8,1	4,5	6,1	6,4
Tyskland	-0,7	-0,8	0,6	3,0	3,3	2,4	2,1	2,9

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 69.

Tabell B5: Eksport av varer og tjenester, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	2,9	4,3	4,1	2,4	9,7	9,8	7,1	6,3
Frankrike	7,8	3,1	12,1	7,7	4,0	13,6	7,4	6,5
Italia	12,6	0,6	6,5	3,6	0,0	10,2	8,2	6,1
Japan	5,4	6,3	11,6	-2,3	1,4	12,0	3,4	8,3
USA	10,3	8,2	12,3	2,3	2,9	9,0	4,3	7,6
Storbritannia	9,5	7,5	8,6	2,6	4,0	8,4	6,6	7,0
Sverige	11,3	3,5	13,0	8,4	5,9	9,8	6,5	7,3
Tyskland	5,7	5,1	11,3	7,0	5,1	13,2	8,7	7,4

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 69.

Tabell B6: Import av varer og tjenester, regnskap og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	7,3	3,5	8,0	7,4	2,2	10,2	6,5	5,8
Frankrike	7,8	1,5	7,1	11,3	4,0	14,7	8,7	7,5
Italia	9,7	-0,3	10,2	9,0	5,1	8,3	7,7	7,1
Japan	14,2	11,9	0,5	-6,8	3,0	9,7	5,7	5,3
USA	8,2	8,6	13,7	11,9	10,7	13,5	4,8	6,7
Storbritannia	5,5	9,1	9,2	8,8	8,1	9,6	7,7	7,0
Sverige	7,2	3,0	11,8	11,2	4,3	9,7	6,3	8,3
Tyskland	5,6	3,1	8,4	8,6	8,1	10,2	8,4	6,4

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 69.

Tabell B7: Privat konsumdeflator, regnskap og prognose

Prosentvis endring fra foregående år

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	1,9	2,1	2,2	1,8	2,6	3,1	2,2	2,0
Frankrike	2,0	1,9	1,4	0,5	0,4	1,2	1,4	1,5
Italia	6,0	4,4	2,2	2,1	2,1	2,9	2,7	2,2
Japan	-0,3	-0,1	1,0	-0,1	-0,7	-1,2	-0,7	-0,5
USA	2,3	2,1	1,9	1,1	1,8	2,4	1,9	1,6
Storbritannia	2,9	3,2	2,5	2,4	1,6	0,8	1,9	2,2
Sverige	2,9	1,4	2,3	1,0	0,8	0,9	1,6	2,2
Tyskland	1,9	1,7	2,0	1,1	0,3	1,4	1,8	1,5

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 69.

Tabell B8: Lønnskostnader pr. sysselsatt, regnskap og prognose

Prosentvis endring fra foregående år

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	3,4	2,9	2,1	2,4	2,5	4,0	4,4	4,4
Frankrike	1,2	2,0	1,9	1,8	1,8	1,6	2,8	3,0
Italia	4,9	4,9	3,4	-1,8	1,9	2,2	2,9	2,4
Japan	0,8	0,6	0,9	-1,0	-0,3	1,1	0,5	1,1
USA	1,9	2,5	3,2	4,9	4,3	4,5	4,7	4,4
Storbritannia	2,9	4,3	4,2	5,5	4,9	3,3	5,0	4,9
Sverige	2,3	6,2	3,7	3,3	1,2	3,9	4,5	4,9
Tyskland	3,3	1,0	0,7	1,0	1,0	1,1	1,6	2,3

Kilde: For USA OECD - Economic Outlook nr. 69, for resten av landene Economic Outlook nr. 68.

Tabell B9: Sysselsetting, regnskap og prognose

Prosentvis endring fra foregående år

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	2,0	1,1	1,6	0,4	0,8	0,7	0,7	0,6
Frankrike	0,8	0,1	0,5	1,4	1,4	2,4	1,6	1,5
Italia	-0,6	0,5	0,4	1,1	1,2	1,9	1,6	1,7
Japan	0,1	0,4	1,1	-0,7	-0,8	-0,2	-0,1	0,2
USA	1,5	1,4	2,2	2,2	1,9	1,8	0,6	0,8
Storbritannia	1,4	1,1	2,0	1,1	1,3	1,0	0,6	0,4
Sverige	1,6	-0,6	-1,1	1,5	2,2	2,0	1,3	1,0
Tyskland	0,2	-0,3	-0,2	0,9	1,1	1,5	0,9	0,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 69, Economic Outlook nr. 68 for Danmark og Sverige.

Tabell B10: Arbeidsledigheten, regnskap og prognoseProsent av arbeidsstyrken¹⁾

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	7,2	6,8	5,6	5,2	5,2	4,8	4,7	4,8
Frankrike	11,6	12,3	12,4	11,8	11,2	9,7	8,6	8,1
Italia	11,7	11,7	11,8	11,9	11,5	10,7	10,0	9,2
Japan	3,1	3,4	3,4	4,1	4,7	4,7	4,9	4,8
USA	5,6	5,4	4,9	4,5	4,2	4,0	4,6	5,0
Storbritannia	8,5	7,9	6,5	5,9	6,0	5,5	5,4	5,5
Sverige	7,7	8,0	8,0	6,5	5,6	4,7	4,1	3,9
Tyskland	7,9	8,6	9,5	8,9	8,3	7,8	7,3	6,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 69.

¹⁾ Vanlig brukte definisjoner.**Tabell B11: Korte renter, regnskap og prognose**

Prosent

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	6,0	3,9	3,7	4,1	3,3	5,0	4,8	4,6
Frankrike	6,6	3,9	3,5	3,6	3,0	4,4	4,4	4,3
Italia	10,5	8,8	6,9	5,0	3,0	4,4	4,4	4,3
Japan	1,2	0,6	0,6	0,7	0,2	0,2	0,3	0,2
USA	6,0	5,4	5,7	5,5	5,4	6,5	4,6	4,4
Storbritannia	6,7	6,0	6,8	7,3	5,4	6,1	5,4	5,3
Sverige	8,7	5,8	4,1	4,2	3,1	4,0	4,1	4,1
Tyskland	4,5	3,3	3,3	3,5	3,0	4,4	4,4	4,3

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 69.

Tabell B12: Budsjettbalanse, regnskap og prognose

Prosent av BNP

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	prognoser	
							2001	2002
Danmark	-2,3	-1,0	0,4	1,1	3,1	2,4	2,9	2,9
Frankrike	-5,6	-4,1	-3,0	-2,7	-1,6	-1,3	-0,5	-0,8
Italia	-7,6	-7,1	-2,7	-2,8	-1,8	-0,3	-1,3	-1,2
Japan	-4,2	-4,9	-3,7	-5,5	-7,0	-6,3	-6,3	-6,9
USA	-3,1	-2,2	-0,9	0,3	1,0	2,2	2,1	1,4
Storbritannia	-5,8	-4,4	-2,0	0,4	1,3	1,9	1,2	0,9
Sverige	-7,9	-3,4	-1,8	1,7	1,8	4,1	3,6	3,4
Tyskland	-3,3	-3,4	-2,7	-2,1	-1,4	1,5	-1,7	-1,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 69.

Tabell C1: Makroøkonomiske hovedstørrelser for Norge, regnskap og SSBs prognoser

Prosentvis vekst fra foregående år der ikke annet fremgår

	1995	1996	1997	1998	1999*	2000*	prognoser		
							2001	2002	2003
Realøkonomi									
Konsum i husholdninger og ideelle org. . . .	3,4	5,3	3,6	3,4	2,2	2,4	1,6	3,2	3,0
Konsum i offentlig forvaltning	0,3	2,8	1,9	3,8	3,3	1,4	2,4	2,9	3,2
Bruttoinvesteringer i fast kapital	3,4	9,9	13,9	10,6	-8,2	-1,1	-2,7	3,8	4,8
- Oljevirksomhet	-13,7	2,6	15,4	25,3	-19,9	-17,1	-1,8	5,4	0,0
- Fastlands-Norge	12,3	11,3	9,8	6,2	-2,6	1,4	-1,1	3,5	6,5
- Bedrifter	16,7	17,6	7,8	9,3	-3,5	1,8	-3,6	2,7	5,9
- Bolig	9,1	-0,1	7,4	-1,8	-2,5	12,2	8,7	7,5	11,3
- Offentlig forvaltning	3,5	3,8	18,2	3,9	-0,1	-7,9	-1,6	2,1	3,2
Etterspørsel fra Fastlands-Norge.	4,1	5,8	4,4	4,0	1,5	1,9	1,3	3,2	3,7
Eksport	4,3	9,3	6,1	0,3	2,8	2,7	4,3	2,7	1,6
- Råolje og naturgass	9,2	13,7	2,9	-3,6	-0,1	6,4	5,4	0,3	-0,8
- Tradisjonelle varer	4,5	10,0	8,1	3,3	3,2	2,1	4,0	4,5	4,0
Import	5,6	8,0	11,3	8,0	-1,6	2,5	1,7	6,3	5,5
- Tradisjonelle varer	8,8	9,8	7,7	8,8	-1,3	1,7	3,8	5,3	6,1
Bruttonasjonalprodukt.	3,8	4,9	4,7	2,4	1,1	2,3	1,4	1,9	1,9
- Fastlands-Norge	2,9	3,8	4,2	3,6	1,0	1,8	1,0	2,1	2,5
Arbeidsmarked									
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	0,9	1,7	2,4	2,4	0,3	-0,7	-0,6	-0,1	0,3
Sysselsatte personer	2,1	2,1	2,9	2,5	0,6	0,5	0,6	0,5	0,6
Arbeidstilbud	1,6	2,1	2,2	1,6	0,5	0,8	0,4	0,5	0,7
Arbeidsledighetsrate	5,4	4,8	4,1	3,2	3,2	3,4	3,3	3,3	3,3
Yrkesandel, nivå	69,9	71,2	72,5	73,4	73,4	73,6	74,0	74,1	74,3
Lønninger og priser									
Lønn per normalårsverk	3,3	4,4	4,7	6,5	5,3	4,3	4,6	4,2	4,1
Konsumprisindeksen	2,4	1,3	2,6	2,3	2,3	3,1	3,3	1,8	2,2
Eksportpris tradisjonelle varer	6,8	-1,2	0,4	1,2	-0,0	13,8	2,5	-2,0	0,4
Importpris tradisjonelle varer	1,1	0,1	-0,5	1,6	-2,3	6,0	3,6	-0,9	-0,1
Boligpris	5,0	7,1	5,3	9,7	9,4	13,7	5,5	6,6	5,7
Inntekt, renter og valuta									
Husholdningenes realdisponible inntekt . . .	3,1	4,1	4,3	5,3	2,5	3,4	2,5	4,1	3,7
Husholdningenes sparerate, nivå	5,8	4,7	4,9	6,7	7,2	7,9	9,0	9,8	10,4
3 måneders rente, NOK	5,4	4,8	3,6	5,7	6,4	6,6	7,3	6,6	6,4
Gjennomsnittlig lånerente, nivå.	7,8	7,1	6,0	7,5	8,4	8,2	9,2	8,8	8,5
Realrente etter skatt, nivå	3,1	3,8	1,7	3,0	3,6	2,7	3,2	4,4	3,8
Importveid kronekurs**	-2,9	-0,2	-0,5	2,2	-1,2	2,5	-2,0	-0,4	-0,1
Utenriksøkonomi									
Driftsbalansen, mrd. kroner	30,8	66,0	61,2	-9,9	47,3	203,6	214,0	202,3	184,3
Driftsbalansen i prosent av BNP	3,3	6,5	5,6	-0,9	4,0	14,3	14,4	13,2	11,6
Utlandet									
Eksportmarkedsindikator	6,5	5,2	6,8	9,4	5,3	10,3	7,5	5,8	6,2
Prisvekst ECU/euro-området	2,9	2,4	1,7	1,5	1,2	2,3	2,2	1,9	1,9
3 måneders rente ECU/euro	5,9	4,4	4,2	4,2	2,9	4,4	4,4	4,6	5,0
Råoljepris (kroner per fat)	108	133	136	96	141	252	236	227	221

Kilder: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank og OECD.

* Foreløpige tall.

** For 12 land t.o.m. 1995, deretter for 44 land.

Publikasjonene kan bestilles fra:

Statistisk sentralbyrå
Salg- og abonnementservice
N-2225 Kongsvinger

Telefon: 62 88 55 00
Telefaks: 62 88 55 95
E-post: salg-abonnement@ssb.no

eller:

Gnist.Akademika
Offentlige publikasjoner
Møllergt. 17
Postboks 8134 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51
E-post: offpubl@sio.uio.no

ISBN 82-537-4889-2
ISSN 0800-4110

Pris (inkl. mva):
Institusjonsabonnement: kr 1 000,- per år
Privatabonnement: kr 540,- per år
Enkeltnummer: kr 170,-

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

ISBN 82-537-4889-2

9 788253 748894